

Specialiosios
pedagogikos
ir psichologijos
centras

UAB ORGANIZACIJŲ VALDYMO AGENTŪRA

Vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymo nuostatų įgyvendinimas savivaldybėse

Tyrimo ataskaita

Vilnius, 2015

TURINYS

Įvadas.....	3
I. Vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros samprata: teisinis, patirtinis ir teorinis tyrimo kontekstas	6
1.1 Vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros sistema teisės aktuose	6
1.2 Vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros sistemos įgyvendinimo savivaldybėse praktika	9
1.3 Vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros sistemos tyrime konceptualizavimas.....	13
1.3.1 Vaiko įgalinimas.....	14
1.3.2 Vaiko atstovų pagal įstatymą įgalinimas sprendimų priėmimo ir vykdyme	17
II. Bendroji tyrimo metodologija	21
2.1 Tyrimo metodologijos principai.....	21
2.2 Tyrimo metodai ir jų pasirinkimo pagrindimas	21
2.3 Tyrimo imties tūrio apibrėžimas	22
2.4 Lauko tyrimo organizavimo kokybės kontrolė	30
2.5 Kiekybinių apklausų respondentų socialinės demografinės charakteristikos.....	30
2.5.1 Savivaldybių VGK narių apklausos respondentų socialinės demografinės charakteristikos.....	31
2.5.2 Mokyklų VGK narių apklausos respondentų socialinės demografinės charakteristikos.....	34
III. Pirmojo tyrimo uždavinio sprendimas	43
Pirmojo tyrimo uždavinio sprendimo apibendrinimas	64
IV. Antrojo tyrimo uždavinio sprendimas	67
Antrojo tyrimo uždavinio sprendimo apibendrinimas	92
V. Trečiojo tyrimo uždavinio sprendimas.....	95
Trečiojo tyrimo uždavinio sprendimo apibendrinimas.....	114
VI. Ketvirtojo tyrimo uždavinio sprendimas	116
Ketvirtojo tyrimo uždavinio sprendimo apibendrinimas	134

VII. Pagrindinės tyrimo išvados ir rekomendacijos.....	136
<u>1 priedas.</u> Savivaldybių VGK narių apklausos suminiai rezultatai	142
<u>2 priedas.</u> Mokyklų VGK narių apklausos suminiai rezultatai.....	155
<u>3 priedas.</u> Iš dalies struktūruotų interviu duomenų analizė	166

IVADAS

Nors visuomenės saugumo poreikių užtikrinimas įvardijamas esminiu tikslu kuriant vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros sistemą, jos centre – vaikas, jo ugdymas ir individualizuota pagalba. 2007 m. priimtame LR vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatyme¹ (toliau – Įstatymas) įtvirtintos pagrindinės tarptautinių teisės aktų² nuostatos, pabrėžiančios ne bausmės taikymo, o pagalbos teikimo svarbą. Vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros priemonių taikymas neturi jokių teisinių pasekmių, o deklaruojamos vaiko teisės ir teisėti interesai formuoja pozityvų požiūrį nusikaltusių ar nusikalsti linkusių vaikų atžvilgiu. Manytina, kad vaiko visuomenės socialinių normų ir vertybių nepaisymas yra koreguotinas, svarbu – neleisti vaikui priprasti taip elgtis, šalinti aplinkos veiksnius, dėl kurių atsiranda negatyvi patirtis.

Šios sistemos įgyvendinimas teisiškai labiausiai patikėtas švietimo sektoriui, dalyvaujant ir kitoms žinyboms bei organizacijoms. Orientuojamasi į vaiko gyvenimo įgūdžių, gebėjimų ugdymą, pozityvų užimtumą, švietimo ar kitos pagalbos teikimą pagal vaiko poreikius. Numatyti įpareigojimai tiesiogiai siejami su teigiamais vaiko elgesio pokyčiais, kurie padėtų jam sėkmingai resocializuotis ir integruotis visuomenėje. Šios sistemos įgyvendinimo schema aiškiai įvardija aplinkos, joje veikiančių asmenų įtaką vaiko asmenybės formavimuisi. Joje esantis vaikas nėra pasyvus dalyvis, tačiau daug atsakomybės ir profesionalumo tikimasi iš skirtingas kompetencijas turinčių asmenų, kurie dalyvauja svarstydami vaiko problemas, priimdami sprendimus dėl pagalbos teikimo būdų bei asmeniškai dirba su vaiku, siekdami užsibrėžto tikslo. Taigi savivaldybių administracijų vaiko gerovės komisijų (toliau – savivaldybių VGK) narių, priežiūros priemonių vykdytojų bei vaiko atstovų pagal įstatymą požiūris į vaiką ir pasirengimas jam padėti tiesiogiai siejami su priežiūros priemonių vykdymo rezultatais.

Vaiko gerovės politikos kūrimas ir įgyvendinimas yra aktuali ir neretai kelianti daug diskusijų tema politikų, savivaldybių administracijų atstovų, pedagogų, švietimo pagalbos specialistų, tėvų ir kitų suinteresuotų asmenų tarpe. Per septynerius vaiko priežiūros priemonių skyrimo ir vykdymo metus savivaldybėse susiformavo gana skirtinga praktika šioje srityje. Nors iki šiol nebuvo analizuotas vaikams skiriamų įpareigojimų procesas, vykdymo raiška, su vaiku siekiamų pozityvių elgesio pokyčių stebėjimo, vertinimo, kontrolės įgyvendinimas, viešai gana prieštaringai vertinamas priežiūros priemonių vaikui reikalingumas ir veiksmingumas, itin mažai kalbama apie

¹ LR vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymas (Valstybės žinios, 2007, Nr. 80–3214; 2010, Nr. 31–1473).

² Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija (Valstybės žinios, 1995, Nr. 60-1501).

Jungtinių Tautų nepilnamečių nusikalstamumo prevencijos gairės (Rijado gairės).

Jungtinių Tautų nepilnamečių, iš kurių laisvė ribota, apsaugos taisyklės (Havanos taisyklės).

Jungtinių tautų standartinės minimalios nepilnamečių teisenos įgyvendinimo taisyklės (Pekino taisyklės).

vaiko atstovų pagal įstatymą dalyvavimą, pareigas bei pagalbą jiems, sprendžiant su vaiku susijusias problemas. Be priežiūros priemonių svarstymo ir siūlymų administracijos direktoriui teikimo savivaldybių VGK taip pat deleguotos ir kitos labai svarbios funkcijos (prevencinės veiklos įgyvendinimo analizavimas bei vertinimas, tarpinstitucinio bendradarbiavimo, mokyklų vaiko gerovės komisijų (toliau – mokyklų VGK) veiklos koordinavimas, metodinės pagalbos teikimas ir kt.), kurių įgyvendinimo rezultatai nacionaliniu mastu taip pat nenagrinėti. Šiame tyrime siekiant parodyti bendras vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros priemonių sistemos įgyvendinimo savivaldybėse tendencijas ir ypatumus, daug dėmesio skiriama minėtiems aspektams atskleisti.

Šio tyrimo turinys detalizuotas ir instrumentai kuriami remiantis tarptautiniais ir nacionaliniais teisės aktais, teoriniu įgalinimo konceptu bei žvalgomojo tyrimo metu surinktais empiriniais duomenimis. Įgalinimo konceptas yra fundamentaliai pozityvus, atitinka esminius Įstatymo principus ir pasirinktas kaip teorinis tyrimo pagrindas. Jis apima vaiko įgalinimo veiksnius ir vaiko atstovų pagal įstatymą įgalinimo svarstant bei vykdant vaiko priežiūros priemones galimybes. Analizuojant vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros sistemos teisės aktų įgyvendinimo praktiką (joje dalyvaujančiųjų požiūriu) tyrime taip pat aiškinamasi, ar teisės aktų kuriama bei įgalinimo sampratai artima koncepcija realiai egzistuoja bei kaip ją vertina tie, kurie šias priemones skiria ir vykdo.

Tyrimo tikslas. Išnagrinėti vaiko minimalios priežiūros priemonių skyrimo ir vykdymo savivaldybėse praktiką, priemonių, taikomų pasibaigus vaikui paskirtos vidutinės priežiūros vykdymo terminui, sistemą, savivaldybių VGK funkcijų vykdymą.

Tyrimo objektas. Lietuvos savivaldybių VGK veikla ir vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdymas.

Tyrimo uždaviniai:

1. Išnagrinėti savivaldybių VGK veiklą, svarstant vaiko minimalios priežiūros priemonių skyrimą vaikams.
2. Atskleisti kiekvienos iš Įstatyme nustatytų vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdymo savivaldybėse praktiką įvairiais tyrimo techninėje specifikacijoje nurodytais aspektais.
3. Ištirti savivaldybių administracijų veiklą, kai vaikas yra vaikų socializacijos centre.
4. Identifikuoti, kaip vykdomos Įstatyme numatytos savivaldybių VGK funkcijos.

Visi tyrimo uždaviniai nagrinėjami atskirai ir susieti vieni su kitais, atsakymai į juos yra pateikiami tyrimo rezultatų aptarime, išvadose ir rekomendacijose.

Šis tyrimas atliktas Specialiosios pedagogikos ir psichologijos centro užsakymu įgyvendinant valstybės projektą „Saugios aplinkos mokykloje kūrimas“ (Nr. VP1-2.3-ŠMM-04-V-03-005). Projektas finansuojamas Europos socialinio fondo ir Lietuvos valstybės biudžeto lėšomis.

I. VAIKO MINIMALIOS IR VIDUTINĖS PRIEŽIŪROS SAMPRATA: TEISINIS, PATIRTINIS IR TEORINIS TYRIMO KONTEKSTAS

1.1 Vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros sistema teisės aktuose

Lietuvoje teisiškai įtvirtintas liberalesnis nusikaltusių ar linkusių nusikalsti vaikų pagalbos modelis. Vaiko minimalios priežiūros priemonės nėra detalios reglamentuotos, nustatytos pagrindinės šių priemonių taikymo sąlygos: vaikui taikomų įpareigojimų, teikiamų paslaugų ar pagalbos raiška gali būti įvairi. Pagrindinė tokio pasirinkimo idėja yra sudaryti sąlygas arčiausiai vaiko esantiems žmonėms atsakingai priimti sprendimus, kurie labiausiai atitiktų vaiko poreikius ir turimus resursus. Tai patvirtina ir LR savivaldos įstatymo³ nuostata, jog vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdymas yra savarankiška savivaldos funkcija. Didžiausia atsakomybė ir pasitikėjimas suteikiamas arčiausiai vaiko esantiems kompetentingiems asmenims, o vietos valdžiai leidžiama sąmoningai rūpintis savo teritorijoje gyvenančių vaikų gerove ir įvairiomis formomis bei būdais efektyviai spręsti jų problemas. Kitaip tariant, Įstatymas nubrėžia gaires, koku keliu turėtų būti einama, kai atsiranda šių priemonių skyrimo pagrindai.

Esminiai Įstatymo principai yra suderinti su JT vaiko teisių konvencijos ir kitų tarptautinių teisės aktų nuostatomis. Pabrėžiamas vaiko interesų ir gerovės pirmumas, vaiko dalyvavimo priimant su juo susijusius sprendimus ir pagalbos jam individualizavimo, privataus gyvenimo apsaugos aspektai. Įstatyme įtvirtintas vaiko atskyrimas nuo šeimos tik kraštutiniais atvejais ir kuo arčiau gyvenamosios vietos. Visapusiškumo principu akcentuojamas poreikių vertinimo ir pagalbos teikimo būtinumas ne tik vaikui, bet ir jo atstovams pagal įstatymą. Vaiko priežiūros priemonių skyrimas ir vykdymas suprantamas kaip ilgalaikis procesas, kuriame dalyvauja vaikas, skirtingų institucijų, vietos bendruomenės atstovai, vaiko tėvai ar globėjai, todėl visų suinteresuotų asmenų bendradarbiavimas ir tarpusavio pagalba vertinama kaip sėkmingos vaiko priežiūros ir socialinės integracijos prielaida.

Vaiko gerovės politikos kūrime ir įgyvendinime labai svarbus vaidmuo skirtas savivaldybių VGK. Jos koordinuoja ugdymo, reabilitacijos, prevencijos ir kitų programų įgyvendinimą savivaldybių teritorijose, institucijų tarpusavio bendradarbiavimą, teikia metodinę, informacinę, konsultacinę ir dalykinę pagalbą mokyklų VGK. Jos sudaromos iš savivaldybės administracijos struktūrinių padalinių, teritorinės policijos įstaigos, teritorinės prokuratūros, socialinių paslaugų, švietimo, sveikatos ir kitų institucijų atstovų. Jų indėlis ir atsakomybė, siekiant padėti vaikui, gana detalios

³ LR savivaldos įstatymas (Valstybės žinios, 1994, Nr. 55-1049; 2008, Nr. 113-4290; 2011, Nr. 45).

turėtų būti aptarti savivaldybės VGK reglamente, funkcijos įvardytos įstaigų vidaus dokumentuose (nuostatuose, specialistų pareiginėse instrukcijose ir kt.). Svarstant vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros priemonės teisiškai numatytas įvairiapusis vaiko problemų vertinimas, nuomonę ir išvadas pagal kompetenciją teikia visų su vaiku dirbusių įstaigų atstovai, dalis jų – savivaldybės VGK nariai. Visgi jų pareigos vaiko priežiūros priemonių vykdymo metu ir joms pasibaigus nėra detalizuotos, tačiau savivaldybės administracija, vadovaudamasi Įstatymo⁴ 26 straipsnio 1 punktu ir LR savivaldos įstatymo⁵ 6 straipsnio 6 punktu, turėtų paskirti atsakingą padalinį ar savivaldybės administracijos darbuotoją (-us) koordinuoti ir vykdyti priežiūrą šioje srityje. Manytina, kad tik tokiu būdu galima vietos teritorijoje derinti veiksmus, formuoti šioje sistemoje veikiančių įstaigų ir organizacijų tinklą, padėti vaiko minimalios priežiūros priemonės vykdančioms asmenims, dalintis geraisiais praktikos pavyzdžiais ir pan.

Atkreiptinas dėmesys, kad Lietuvoje nėra atskiriami vaikai teisės pažeidėjai nuo vaikų, kurie turi kitų socialinių problemų ar net elgesio bei emocijų sutrikimų, kartais priklausomybės problemų. Tai suponuoja vaikų, kuriems vykdomos vaiko minimalios priežiūros priemonės, įvairovę paslaugų ir pagalbos poreikio aspektu. Kita vertus, į priemonių vykdymą galima įtraukti kuo įvairesnes įstaigas, išnaudojant vietos resursus ir pritraukiant, inicijuojant naujas paslaugas teritorijoje. Taigi vykdant vaiko minimalios priežiūros priemonės kiekvienoje savivaldybėje turėtų veikti mokyklų, įstaigų, nevyriausybinių ar kitų organizacijų tinklas, leidžiantis kiekvienu atveju vaikui pasiūlyti reikalingas paslaugas ar pagalbą, tikslingai organizuoti vaikui paskirtus įpareigojimus. Tokia vizija dar 2003 m. gegužės mėn. 9 d. įtvirtinta LR vyriausybės nutarime Nr. 581 „Dėl Lietuvos Respublikos nepilnamečių minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymo koncepcijos patvirtinimo“. Koncepcijoje minima, kad savivaldos lygmeniu vykdant vaiko minimalios priežiūros priemonės pagal poreikius ir galimybes turės būti vykdomi užsiėmimai prevencinės, intervencinės, individualios programos, teikiamos įvairių specialistų konsultacijos, vaikams siūloma terapija, projektinė veikla, bendraamžių švietimas, partnerystės grupių kūrimas, kryptingo užimtumo ir kt. veikla.

Pagrindinės ir dažniausiai taikomos vaiko minimalios priežiūros priemonės buvo suformuluotos ir patvirtintos dar pirmojoje Įstatymo redakcijoje. Tai įpareigojimai lankytis pas specialistą; lankyti vaikų dienos centrą, atvirą jaunimo centrą ar kitą socialinių paslaugų įstaigą; mokytis pagal pradinio, pagrindinio, vidurinio ugdymo ar profesinio mokymo programas; dalyvauti socialinio ugdymo, reabilitacijos, integracijos, prevencijos, edukacinės ir kitose programose. Naujoje

⁴ LR vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymas (Valstybės žinios, 2007, Nr. 80–3214; 2010, Nr. 31–1473).

⁵ LR savivaldos įstatymas (Valstybės žinios, 1994, Nr. 55-1049; 2008, Nr. 113-4290; 2011, Nr. 45).

Įstatymo⁶ redakcijoje, kuri įsigaliojo nuo 2011 m. sausio 1 d. išplėstas vaiko minimalios priežiūros priemonių sąrašas. Atsiranda įpareigojimas vaikui tęsti mokymąsi kitoje mokykloje. Ši priemonė įteisinta kaip sėkmingas savivaldybių praktikos pavyzdys, ją taikant kartu su kitomis vaiko minimalios priežiūros priemonėmis. Taip pat perkeliama priemonė iš LR baudžiamojo kodekso⁷: įpareigojimas būti namuose nustatytu laiku; įpareigojimas nesilankyti vietose, kuriose daroma neigiama įtaka vaiko elgesiui, arba nebendrauti su žmonėmis, darančiais jam neigiamą įtaką; įpareigojimas dirbti auklėjamojo pobūdžio darbus, jeigu vaikas sutinka. Pastarosios priemonės yra skirtos labiau kontroliuoti vaiką nei jam padėti ir viešai kritikuotos dėl komplikų jų įgyvendinimo bei turinio neatitikimo paties teisės akto keliamam tikslui bei uždaviniams. 2012 m. gruodžio 31 d. LR valstybės kontrolės ataskaitoje Nr. VA-P-10-3-21 „Ar efektyviai organizuota vaiko teisių apsauga“ pateikti siūlymai parengti rekomendacijas, kaip įgyvendinti vaiko minimalios priežiūros priemonę – įpareigojimą dirbti auklėjamojo pobūdžio darbus, jei vaikas sutinka, ir inicijuoti teisės aktų pakeitimus, kuriais būtų nustatytas ilgesnis priemonių – įpareigojimo būti namuose nustatytu laiku ir nesilankyti neigiamą įtaką elgesiui darančiose vietose ar nebendrauti su žmonėmis, darančiais neigiamą įtaką – vykdymo terminas. Atsižvelgiant į šiuos siūlymus LR švietimo ir mokslo ministerijos įpareigojimu 2013 m. Specialiosios pedagogikos ir psichologijos centro direktoriaus įsakymais patvirtinti du rekomendacinio pobūdžio dokumentai dėl minėtų vaiko minimalios priežiūros priemonių efektyvesnio įgyvendinimo. Rekomendacijose detalai aptariami priemonių svarstymo, vykdymo organizavimo bei vertinimo aspektai, pateiktos pavyzdinės dokumentų formos, kurių pagalba turėtų formuotis vieninga praktika nacionaliniu lygmeniu.

Neretai vaiko minimalios priežiūros priemonių taikymo nepakanka ir tam pačiam vaikui skiriama vaiko vidutinės priežiūros priemonė – apgyvendinimas vaikų socializacijos centre konkrečiam laikotarpiui. Nors šios priemonės vykdymo metu vaikas yra atskiriamas nuo jo atstovų pagal įstatymą ir dažniausiai vaikų socializacijos centras nėra jo gyvenamojoje savivaldybėje, savivaldybės administracijos atstovų darbas su jo tėvais ar globėjais, net ugdymo įstaiga neturėtų nutrūkti. Teisiškai gana detalai reglamentuota, kokiais atvejais vaikų socializacijos centro atstovai bendradarbiauja su savivaldybės administracijos, jų padalinių ar įstaigų nariais. Įstatymo 20 straipsnyje yra numatyta vaikų socializacijos centrų pareiga informuoti vaiko atstovus pagal įstatymą, savivaldybės administracijos direktorių apie vaiko vidutinės priežiūros priemonės vykdymo eigą, pranešti savivaldybės vaiko teisių apsaugos skyriui, jei vaiko atstovai pagal įstatymą nepalaiko ryšių su vaiku, nesidomi jo pasiekimais, bendradarbiauti su savivaldybės administracijos direktoriumi ar jo įgaliotu asmeniu. LR švietimo ir mokslo ministro patvirtintame

⁶ LR vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymas (Valstybės žinios, 2007, Nr. 80–3214; 2010, Nr. 31–1473).

⁷ LR baudžiamasis kodeksas (Valstybės žinios, 2000, Nr. 89-2741).

Vaikų socializacijos centro veiklos modelio apraše⁸ taip pat minimas visų suinteresuotų įstaigų ir asmenų bendradarbiavimas vaiko ugdymo, pagalbos teikimo ir kitais klausimais. Tai, kad turėtų būti teikiama kvalifikuota švietimo arba kita pagalba vaiko atstovams pagal įstatymą sprendžiant su vaiku susijusias problemas numato Įstatymo 23 straipsnis, tačiau, kaip tai turėtų vykti ir, ar apskritai vyksta, nėra aišku. Čia galima paminėti, kad teisės aktai numato tėvams privalomą ir teismo paskirtą bendravimo su vaikais tobulinimo kursų išklaušymą, tačiau jie skiriami tik esant LR administracinių teisės pažeidimų kodekso⁹ 181 ir 181.1 straipsniuose nurodytiems pagrindams. Manytina, kad vaiko socializacijos problemos nėra tik asmenybės savybių ar jo raidos sutrikimų rezultatas, dažniausiai tai siejasi ir su netinkamais auklėjimo būdais, elgesio pavyzdžiais šeimoje (vaikų globos namuose), ir su problemomis mokykloje, bendraamžių tarpe. Vadinasi, vaiko išėmimas iš aplinkos savaime nesprendžia visų jo problemų: sėkmingai vaiko integracijai po vidutinės priežiūros priemonės yra vienodai svarbūs ir vaiko resocializacijos pasiekimai, ir arčiausiai vaiko esančios aplinkos pasirengimas jam padėti.

Apibendrinant galima teigti, kad teisiškai vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros sistema atitinka tarptautinius standartus ir yra gana nuosekli. Natūralu, kad formuojantis naujoms praktikoms savivaldybėse atsiranda poreikis koreguoti teisės aktus ar rengti rekomendacinio pobūdžio dokumentus, tačiau tai nekeičia esminių sistemos įgyvendinimo principų. Vienintelis aspektas, kurį norėtųsi pabrėžti – ši sistema tiesiogiai siejama tik su pagalba, išorine kontrole vaikui, siekiais jam padėti, jį ugdyti, tėvams pagalba numatyta tik vaiko problemų sprendimo metu. Manytina, kad neretai šeimos problemos sąlygoja delinkventinį vaiko elgesį, todėl nederėtų eliminuoti aplinkos, kurioje jis gyvena, mokosi bei reikėtų paraleliai dirbti su joje esančiais žmonėmis. Suprantama, tai reikalauja kur didesnių finansinių ir žmogiškųjų išteklių, tačiau kompleksinis problemų sprendimo būdas tiesiogiai siejasi su vaikų gerovės kūrimu.

1.2 Vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros sistemos įgyvendinimo savivaldybėse praktika

Nepilnamečių justicijos 2004-2008 metų programoje¹⁰ teigiama, kad vaiko minimali nepilnamečių priežiūra bei specialiųjų auklėjimo namų (dabar vaikų socializacijos centrų) veikla nėra tinkamai reglamentuota, nors nepilnamečių priežiūra patenka į žmogaus teisių suvaržymo sritį. Taip pat minima, kad savivaldybėse veikia nemažai minimalios priežiūros įstaigų, tačiau per žema jose dirbančiųjų kvalifikacija. Įgyvendinant šią programą buvo parengtas Įstatymas ir jį lydintys teisės

⁸ Vaikų socializacijos centro veiklos modelio aprašas (Valstybės žinios, 2011, Nr. 62–2946).

⁹ LR administracinių teisės pažeidimų kodeksas (Valstybės žinios, 1985, Nr. 1-1).

¹⁰ Nepilnamečių justicijos 2004-2008 metų programa (Valstybės žinios, 2004-05-22, Nr. 83-3008).

aktai, o vykdant Nepilnamečių justicijos 2009-2013 m. programą¹¹ 2009 m. organizuota 30 mokymų mokyklų prevencinio darbo grupėms bei 10 savivaldybių administracijų prevencinio darbo koordinavimo grupėms Įstatymo įgyvendinimo klausimais, išleistos mokomosios knygos šioje sistemoje dirbantiems asmenims. Vis dar nepakankama kvalifikacija specialistų, teisės aktų pakeitimai sąlygojo LR švietimo ir mokslo ministerijos iniciatyvą tęsti mokymus savivaldybių ir mokyklų V GK nariams. Vykdam projektą „Saugios aplinkos mokykloje kūrimas“ (Nr. VP1-2.3-ŠMM-04-V-03-005) 2013 m. organizuoti dviejų dienų mokymai visų savivaldybių V GK nariams, siekiant didinti jų darbo veiksmingumą, padėti spręsti kylančius sunkumus praktikoje. Projekto „Pagalbos mokiniui efektyvumo ir kokybės plėtra, II etapas“ (Nr.VP1-2.3-ŠMM-04-V-03-002) įvykdyti 25 seminarai „Savivaldybės administracijos vaiko gerovės komisijos veiklos optimizavimo galimybės, organizuojant pagalbą specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems vaikams“. Visų mokymų metu analizuota savivaldybių patirtis buvo ne kartą viešai aptarta apvalaus stalo diskusijose, Specialiosios pedagogikos ir psichologijos centras rengė apibendrinančią apžvalgą, kurioje atskleidžiamos esminės problemos, savivaldybių atstovų nuomone: finansų trūkumas, etatų savivaldybėse steigimo problema, vaikų dienos centrų, ypač kaimo vietovėse, stoka, specialistų kvalifikacijos ir motyvacijos problemos, tėvų nepriežiūros klausimai ir pan. Pastebėta, kad savivaldybėse egzistuojantys sunkumai nuolat siejami su žmogiškųjų ir finansinių išteklių trūkumu, visiškai neanalizuojant V GK bei vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdytojų veiklos.

Įstatymas įsigaliojo prieš septynerius metus, o vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros priemonių sistemos įgyvendinimo srityje tyrimų nėra daug atlikta. Kiek plačiau analizuota vaikų socializacijos centrų aplinka, veikla, personalo kompetencijos, tarpinstitucinio bendradarbiavimo galimybės, ugdytinių patirtys ir kt.¹², o vaiko minimalios priežiūros priemonių įgyvendinimo praktika iki šiol išsamiai nenagrinėta. Nikartas et al¹³ analizavo kai kuriuos vaiko minimalios priežiūros priemonių skyrimo bei vykdymo aspektus Vilniaus mieste, tačiau kokybinio tyrimo informantai yra vienos savivaldybės atstovai, todėl jų patirtis ir nuomonė atskleidžia veikiau didmiesčio aktualijas šioje srityje ir jų pagrindu neturėtų formuluojamos išvados nacionaliniu lygmeniu.

¹¹ Nepilnamečių justicijos 2009-2013 m. programa (Valstybės žinios, 2009-10-27, Nr. 128-5576).

¹² Bieliūnė S., Juodkaitė D., Uscila R. Vaikų, kuriems paskirta vidutinės priežiūros priemonė, situacijos, veiksmų ir priežasčių, paskatinusių nusižengti, analizė, 2010.

Indrašienė V., Merfeldaitė O., Pivorienė J., Raudeliūnaitė R. Vaiko vidutinės priežiūros priemonės įgyvendinimas: socioedukacinis aspektas, 2011.

Bakutytė R., Geležinienė R., Gumuliauskienė A., Juodraitis A., Jurevičienė M., Šapelytė O. Socializacijos centro veiklos modeliavimas: ugdytinių resocializacijos procesų valdymas ir metodika, 2013.

¹³ Nikartas S., Ūselė L., Zaksaitė S., Žukauskaitė S., Žėkas T. Vaiko minimalios priežiūros priemonės Lietuvoje: prielaidos, situacija ir įgyvendinimo problemos, 2013.

Kiekvienais metais švietimo valdymo informacinėje sistemoje savivaldybių administracijų atstovai pateikia duomenis apie vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros priemonių sistemos įgyvendinimą jų teritorijoje. Šie duomenys renkami nuo 2009 metų siekiant atlikti stebėseną: vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros priemonių vykdymo tendencijas, savivaldybių VGK darbo apimtį, vaikų elgesio charakteristikas (vertinant priemonių skyrimo pagrindus) ir kt. Išsamiai šie duomenys yra aptarti monografijoje „Vaiko minimalios priežiūros priemonės Lietuvoje: prielaidos, situacija ir įgyvendinimo problemos“¹⁴. Čia apžvelgiami svarbiausi aspektai, susiję su šio tyrimo uždaviniais.

Remiantis statistine informacija matyti, kad kasmet daugėjo vaikų, kuriems skiriama viena ar kelios vaiko minimalios priežiūros priemonės. Jei Įstatymo įsigaliojimo pradžioje jų buvo skiriama 165 vaikams, tai pastaruosius trejus metus skaičius viršija 600 vaikų. Savivaldybių praktika rodo, kad dažniausiai skiriama ne viena vaiko minimalios priežiūros priemonė, o populiariausios jų yra įpareigojimai lankytis pas specialistą, mokytis pagal pradinio, pagrindinio, vidurinio ar profesinio mokymo programas bei įpareigojimas dalyvauti socialinio ugdymo, reabilitacijos, integracijos, prevencijos ir kitose programose. Vaikų, kuriems buvo skirti įpareigojimai lankyti vaikų dienos centrą, atvirą jaunimo centrą ar kitą socialinių paslaugų įstaigą, skaičius visais metais nesiekia 80. Galima daryti prielaidą, kad tokia savivaldybių praktika susiklostė dėl to, kad dažniausiai vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdytojais būna paskirtos mokyklos. Šiai informacijai patvirtinti ar paneigti tyrimo metu renkami duomenys apie savivaldybėse veikiančius įstaigų tinklus, vykdant vaiko minimalios priežiūros priemones, bei joms tenkančius krūvius pagal vaikų skaičių. Iki šiol nėra aiški vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdymo raida t. y. kokios paslaugos, pagalba ar susitarimai su vaiku vykdomi, kai jos yra paskirtos, todėl sudėtinga kalbėti apie veiksmingumą. Gali būti, kad kai kurie įpareigojimai, pavyzdžiui, mokytis pagal pradinio, pagrindinio, vidurinio ugdymo ar profesinio mokymo programas yra tik formalumas. Taigi vienas iš šio tyrimo uždavinių yra siekis išanalizuoti praktinį kiekvienos vaiko minimalios priežiūros priemonės vykdymą, iliustruojant vaikams teikiamų paslaugų ar pagalbos turinį. Tyrimo metu taip pat domimasi, kaip savivaldybių administracijų ir mokyklų VGK nariai vertina kiekvienos iš vaiko minimalios priemonių įgyvendinimą.

Šiame tyrime taip pat aktualus klausimas – savivaldybių VGK veikla. Vadovaujantis statistiniais duomenimis Lietuvoje yra per 600 savivaldybių VGK narių, per metus vidutiniškai įvyksta apie 500 šių komisijų posėdžių. Tokie duomenys rodo, kad savivaldybių VGK veikia gana aktyviai, ypač didesniuose miestuose. Be vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros priemonių skyrimo, pratęsimo ar panaikinimo svarstymo savivaldybių VGK taip pat priskiriamos funkcijos

¹⁴ Ten pat.

koordinuoti mokyklų VGK veiklą, koordinuoti ir vertinti prevencines programas, inicijuoti bendradarbiavimą jų vykdymo klausimais ir pan. Teoriškai savivaldybių VGK turėtų nuosekliai bendradarbiauti su mokyklų VGK minėtais klausimais, tačiau nėra duomenų, kokiais būdais bei kaip dažnai tai vykdoma. Specialiosios pedagogikos ir psichologijos centro apžvalgoje¹⁵, kur vertinamos savivaldybių veiklos stiprybių, silpnybių, galimybių ir grėsmių (SSGG) analizės minima, kad savivaldybės galėtų viešinti savo funkcijas, veiklos rezultatus, dažniau planuoti ir vykdyti susitikimus su mokyklų VGK, numatyti susitikimų su tėvais ar pedagogais dienas. Pabrėžiama, kad neretai formuojamas netinkamas šių komisijų įvaizdis, akcentuojant baudsmės skyrimo, o ne pagalbos teikimo funkciją. Manytina, kad tai gali sąlygoti ir nepakankamas skirtinguose lygmenyse dirbančiųjų bendradarbiavimas. Renkant tyrimo duomenis aiškinamasi, kokios yra savivaldybių VGK funkcijų įgyvendinimo tendencijos tiek priežiūros priemonių skyrimo bei vykdymo, tiek prevencinės veiklos ir tarpinstitucinio bendradarbiavimo srityse.

Kiekvienais metais vidutiniškai 200 vaikų skiriama vaiko vidutinės priežiūros priemonė. Tyrimuose minima, kad esant vaikui vaikų socializacijos centre dažnai kyla sunkumų dėl bendradarbiavimo tarp šios ugdymo įstaigos, vaiko atstovų pagal įstatymą bei savivaldybės įgaliotų padalinių ar asmenų. Kaip nurodė Indrašienė, Pivorienė¹⁶, vaikų socializacijos centruose leidžiami trumpalaikiai ar ilgalaikiai pasimatymai, bendravimas telefonu, laiškais, jei vaiko elgesys pozityvus, jam organizuojamos atostogos, taip pat šiose įstaigose vyksta šventės, renginiai ar projektai, į kuriuos kviečiami tėvai ar globėjai. Vaikų socializacijos centrų bendradarbiavimas su savivaldybės administracija detaliau reglamentuotas ir dažniausiai apsiriboja privalomų ataskaitų pateikimu, informavimu dėl atostogų, prašymais panaikinti vidutinės priežiūros priemonę ir pan. Vaikų socializacijos centro funkcijos, siekiami tikslai, veiklos organizavimas apibrėžtas teisės aktuose, prievolės savivaldybės administracijai dirbti su vaiko šeima ar globėjais, buvusia ar būsima ugdymo įstaiga, vietos bendruomene lyg ir nėra. Jau cituota, kad vaiko atstovai turi teisę gauti švietimo ar kitą pagalbą, sprendžiant su vaiku susijusias problemas. Visgi vaikų socializacijos centras turi ribotas galimybes nuolat ir sistemingai dirbti su atstovais pagal įstatymą, neretai tai sąlygoja ne tik tėvų ar globėjų motyvacijos, finansų stoka, bet ir dideli atstumai, bendravimas tik telefonu. Akivaizdu, kad šiame procese turėtų įsitraukti savivaldybės, iš kurios yra išvykęs vaikas į vaikų socializacijos centrą, administracija. Ypač jei vaiko šeima, globos namai, klasė ar kita aplinka yra determinuojanti negatyvaus elgesio apraiškas. Bieliūnė et al¹⁷

¹⁵ Informacinio leidinio „Švietimo naujienos“ priedas „Švietimo panorama“, 2013 Nr.9 (331); prieiga per internetą: <http://www.sac.smm.lt/images/file/panorama/09%20Sv%20Panorama%20331.pdf>.

¹⁶ Indrašienė V., Pivorienė J. Pagalba šeimai, kai vaikui paskirta vidutinės priežiūros priemonė Socialinis darbas. Patirtis ir metodai, 2012 10 (2).

¹⁷ Bieliūnė S., Juodkaitė D., Uscila R. Vaikų, kuriems paskirta vidutinės priežiūros priemonė, situacijos, veiksmų ir priežasčių, paskatinsų nusižengti, analizė, 2010.

nurodo, kad pagrindinės pakartotinio sugrįžimo į vaikų socializacijos centrą priežastys yra asociali aplinka, pagalbos tęstinumo nebuvimas, neigiamas vietos bendruomenės požiūris į vaiką, kur kas mažesnis procentas vaikų socializacijos centrų darbuotojų nurodo vaiko asmenybės savybes ar netinkamą elgesį kaip esmines. Taigi tyrime keliama klausimai: Ar dirbama su artimiausia vaiko aplinka? Kaip dirbama? Ar imamasi kokių nors veiksmų, kai vaikas sugrįžta po vaiko vidutinės priežiūros priemonės vykdymo? Koks dirbančių institucijų tarpusavio ryšys?

Vertinant savivaldybių praktiką iš turimos informacijos matyti, kad lieka daug neatsakytų klausimų, kurių atsakymus tikimasi atskleisti ir paaiškinti šiame tyrime. Manytina, kad realaus vaiko minimalios priežiūros priemonių skyrimo, vykdymo bei vertinimo proceso apibūdinimas, jame dalyvaujančių įstaigų tinklo analizė ir bendradarbiavimas leis identifikuoti pagrindines problemas, jų atsiradimo priežastis, išryškinti pozityvius šios srities įgyvendinimo pavyzdžius. Tikimasi, kad savivaldybių VGK veiklos vertinimas parodys jos įvairovę, apimtį, kylančius sunkumus ir tobulinimo galimybes. Siekiant įvardyti bendras vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros priemonių sistemos įgyvendinimo savivaldybėse tendencijas ir ypatumus, analizuojamas laikotarpis, kai vaikas gyvena ir mokosi vaikų socializacijos centre. Tyrime pasirinktas atvejų pristatymas iliustruojant vaikų socializacijos centro, savivaldybės administracijos atstovų ir vaiko atstovų pagal įstatymą tarpusavio ryšių palaikymą, pagalbos vaiko atstovams pagal įstatymą teikimą, pareigų vykdymą bei pasirengimą vaiko grįžimui po vaiko vidutinės priežiūros priemonės vykdymo.

1.3 Vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros sistemos tyrime konceptualizavimas

Savivaldybių VGK veikla (joje dalyvaujančiųjų požiūriu) tiriama idant suprasti, kaip stengiamasi padėti integruotis linkusiam nusikalsti ar nusikaltusiam vaikui, ieškoti galimybių tobulinti jau turimą savivaldybių praktiką. Įstatymo vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros uždaviniais įvardijamas pasirengimas savarankiškam gyvenimui, ugdant gyvenimo įgūdžius, atsakomybės už poelgius supratimą, atsparumą neigiamai socialinei aplinkai, stiprinant ryšius su vaiko vystymuisi palankia aplinka. Taigi galima teigti, kad vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros efektyvumo ir kokybės įrodymas yra tada, kai vaikui pagalba, ugdymas, išorinė kontrolė ir kitos paslaugos yra nebereikalingi, o jo gyvenimo būdas neprieštarauja visuomenės normoms.

Vaikai, kuriems svarstomas vaiko minimalios ar vidutinės priežiūros priemonių skyrimas, turi įvairių socializacijos problemų. Anot mokslininkų¹⁸ nusikaltusių ar linkusių nusikalsti vaikų elgesį

¹⁸ Griffin, K., Epstein, J., Botvin, G. Social competence and substance use among rural youth: mediating role of social benefit expectancies of use. Journal of youth and adolescence, 2001.

lemia įgūdžių stoka, socialinė nelygybė, žema savivertė, jie nemano, kad visuomenei priimtinais būdais galėtų save realizuoti. Suvokiant socialinę atskirtį kaip nepakankamą, nepilnavertį socialinį dalyvavimą visuomenėje, šiuos vaikus galima traktuoti kaip vieną socialinės atskirties grupių, kuriai reikia pagalbos bei paslaugų savarankiškai funkcionuoti. Taigi vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros sistemos įgyvendinime vykdoma pagalbos, paslaugų teikimo ar išorinės kontrolės strategija siekiant pokyčių dėl asmens, jo šeimos, bendruomenės ir visuomenės gerovės.

Įvertinus esmines šios sistemos įgyvendinimo idėjas įgalinimo (angl. empowerment) konceptas pasirinktas kaip teorinis tyrimo pagrindas. Egzistuoja daug ir įvairių įgalinimo kaip daugiamačio fenomeno sampratų, modelių bei jo įgyvendinimo strategijų, tai sąlygoja ir skirtingas subjektų, į ką nukreiptas įgalinimas, statusas visuomenėje, pačios visuomenės socialinis, politinis, net ekonominis kontekstas. Šiame tyrime išryškinami esminiai vaiko ir jo atstovų pagal įstatymą įgalinimo aspektai labiausiai susiję su vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros priemonių skyrimo bei vykdymo procesais.

Pagrindiniai įgalinimo principai¹⁹ deklaruojantys, kad kiekvienas žmogus turi stiprybių ir galimybių tobulėti, keistis, tačiau jam reikia sudaryti tam tinkamas sąlygas yra labai artimi Įstatymo tikslui bei principams. Įgalinimo koncepcija yra fundamentaliai pozityvi ir joje akcentuojamos ne problemos, o jų sprendimai²⁰. Šiame tyrime analizuojant savivaldybių vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros sistemos įgyvendinimo praktiką (joje dalyvaujančiųjų požiūriu) aiškinamasi, ar teisės aktų kuriama bei įgalinimo sampratai artima koncepcija realiai egzistuoja bei kaip jas vertina tie, kurie šias priemones skiria ir vykdo.

1.3.1 Vaiko įgalinimas

Vaiko priežiūros priemonių vykdymas suvokiamas kaip vaiko įgalinimo procesas, apimantis vaiko stipriųjų pusių pažinimą, gebėjimų tobulinimą, įgūdžių, savarankiškumo ugdymą bei naujo savęs kaip asmenybės suvokimo ir vertinimo skatinimą²¹. Gebėjimas iš naujo apibrėžti save, pasitikėti savimi ir efektyviai veikti visuomenėje savęs ir kitų labui yra įgalinimo esmė²². Vaiko įgalinimo proceso tikslas – kritinis sąmoningumas: vaiko gebėjimas suprasti kultūrinę-socialinę aplinkos,

Skiecevičius P., Leliūgienė I., Žydžiūnaitė V. Įgalinanti partnerystė – paauglių nusikalstamumo edukacinės prevencijos forma. *Socialiniai mokslai*, 2010 Nr. 2(68).

¹⁹ Rappaport, J. In praise of paradox: a social policy of empowerment over prevention. *American Journal of Community Psychology*, 1981, Nr. 9 (1-25).

Gutierrez, L. M., Parsons, R. J., Cox, E. O. *Empowerment in Social Work Practice*. 1998.

²⁰ Gibson C. A concept analysis of empowerment. *Journal of Advanced Nursing*, 1991.

Kieffer C. *Citizen empowerment: a developmental perspective*. Prevention in Human Services, 1984.

²¹ Kitchener. *Strengths based approaches: improving the lives of our children and youth*. Alliance for Children and Youth of Waterloo Region, 2009.

²² Sadan, E. *Empowerment and community planning*, 2002.

kurioje jis gyvena, kontekstą, sąmoningai daryti pasirinkimus bei priimti individualią atsakomybę už juos²³. Šiame procese orientuojamasi ne į vaiko priklausomybę nuo kitų asmenų ar institucijų, bet į savarankiškumą, atsakingą probleminių situacijų valdymą, savirealizaciją.

Moksliniuose tyrimuose²⁴ pažymima, kad suaugusieji linkę galvoti, jog paaugliai yra potencialūs problemų kėlėjai, socialinių normų pažeidėjai, nepajėgūs visapusiškai mąstyti, kaip tai daro suaugę žmonės. Vyrauja tendencija juos vertinti iš trūkumais grįstos perspektyvos, ypač jau nusikaltusius ar linkusius tai daryti vaikus. Vaiko įgalinimo filosofija siūlo remtis stiprybėmis grįstu požiūriu ir orientotis į vaiko gebėjimus. Manytina, kad savivaldybės administracijos, mokyklos V GK narių, priežiūros priemonių vykdytojų nuostatos vaikų atžvilgiu glaudžiai siejasi su paties vaiko tikėjimu savo jėgomis pasikeisti, motyvacija keistis ir tobulėti. Pagal vaiko priežiūros priemonių skyrimo pagrindus su vaiku dirbantys žmonės neturėtų spręsti apie jo veikimą ar neveikimą priemonių vykdymo metu. Esminiai principai įgyvendinant stiprybėmis grįstą filosofiją yra tikėjimas, kad vaikas gali kontroliuoti savo elgesį bei mokytis iš savo padarytų klaidų; požiūris, kad klaidų darymas yra žmogaus vystymosi ir asmenybės brandimo proceso dalis; nuostata, kad nepasisekus vaikui kokioje nors veikloje, reikia jį palaikyti, jam padėti ir bandyti dar kartą pasiekti tikslų.

Įgalinimo procese vaikui padedantys suaugusieji turi kurti sąveikas, stiprinančias vaiko potencialą ir pokyčius artimiausioje jo aplinkoje²⁵. Nusikalsti linkusiems vaikams būdingas aukštas nepasitikėjimo kitais asmenimis laipsnis, todėl įstatymo įgyvendinimo kontekste santykis turi būti kuriamas atsakingai ir apgalvotai²⁶. Skiriant priežiūros priemones turėtų būti įvertinamos ne tik vaiko elgesio problemos, jų atsiradimo priežastys, bet ir vaiko stiprybės bei jų panaudojimas sprendžiant problemas. Vykdam priežiūros priemones vaikas tiesiogiai dalyvauja kokioje nors veikloje, vykdo jam paskirtus įpareigojimus. Čia atsiranda santykis su vaiko minimalios priežiūros priemonės vykdytojais – suaugusiais žmonėmis, kurie jam padeda ir jį ugdo. Anot Gutierrez²⁷, linkę nusikalsti vaikai yra jautrūs galios demonstravimui jų atžvilgiu, todėl nereikėtų spręsti ir veikti už vaiką, bet tai daryti kartu su vaiku. Bendravimas grįstas pasitikėjimu, pagarba ir lygiavertiškumu yra įvardijamas kaip esminė sąlyga pozityviems tikslams pasiekti. Dėl galios

²³ Morgen, S. & Bookman, A. Rethinking women & politics: an introductory essay. Women and the politics of empowerment, 1988.

²⁴ Finn, J.L. Text and turbulence: representing adolescence as pathology in services. Childhood, 2001.

Driskell, D. Creating better cities with children and youth: a manual for participation, 2002.

²⁵ Lee, J. The empowerment group: the heart of the empowerment approach and an antidote to injustice, 1997.

²⁶ Brown, D., McWilliam, C., Ward-Griffin, C. Client-centred empowering partnering in nursing. Journal of advanced nursing, 2006.

²⁷ Gutierrez L., GlenMaye L. & DeLois K. The organisational context of empowerment practice: implications for social work administration. Social Work, 1995.

pasidalinimo partneriškame santykiyje Skiecevičius et al²⁸ tai vadina įgalinančia partneryste, kuri laikoma tinkamiausia bendravimo ir bendradarbiavimo strategija su delinkventinio elgesio vaikais. Nors linkusių nusikalsti vaikų ir priežiūros priemonių vykdytojų tikslų įgyvendinime konstruktyvi pedagoginė sąveika ne visuomet galima, sąveikos paradigmoje įgalinantis asmuo yra proceso organizatorius, kuris skatina, palaiko, vertina besimokančiojo veikimą ir parodo alternatyvias elgesio ar sprendimo priėmimo galimybes²⁹.

Vaiko dalyvavimas – tai veikimas kartu su kitais, galimybė priimti sprendimus įvairiose situacijose, ugdytis gyvenimo įgūdžius, pasitikėjimą savimi, atsakomybės jausmą, didinti savo socialinę patirtį³⁰. Svarstant ir vykdant priežiūros priemones vaiko dalyvavimas yra labai svarbus keliais aspektais. Pirmiausia, jis pasireiškia nuomonės išklausa – tai vaiko teisė išsakyti savo poziciją nagrinėjant priemonės(-ių) skyrimo poreikį ir aplinkybes. Tai neturėtų būti tik formalumas, siekiant įgyvendinti teisės aktų nuostatas. Vaiko nuomonės išklausa ir atsižvelgimas į ją, jei ji neprieštaruja paties vaiko interesams, yra viena iš motyvacijos veikti didinimo galimybių. Antra, įgalinimo procese itin reikšmingas edukacinis aspektas³¹. Įgyvendinant tokius įpareigojimus kaip lankytis pas specialistą, lankyti vaikų dienos centrą, atvirą jaunimo centrą ar kitą socialinių paslaugų įstaigą ar dalyvauti socialinio ugdymo, reabilitacijos, integracijos, prevencijos, edukacinėse ir kitose programose vaikas dalyvauja įvairiose veiklose, per kurias gauna naujas žinias, ugdomi įgūdžiai, priklausymo bendruomenei, atsakomybės jausmą. Vaiko minimalios priežiūros priemonių turinys gali būti labai įvairus, svarbiausia, kad veiklos būtų individualizuotos pagal vaiko poreikius ir sudarytų sąlygas vaiko saviraiškai.

Remiantis pagrindiniais vaiką įgalinančiais veiksniais vaiko priežiūros priemonių sistemoje tyrimo duomenų analizėje aptariamas praktinis jų taikymas savivaldybių veikloje. Žemiau pateikiami pagrindiniai veiklos požymiai ir juos atitinkančios nuostatos teisės aktuose:

Įgalinimo veiksniai	Požymiai	Teisės aktų nuostatos
Stiprybėmis grįsta perspektyva	Tikėjimas vaiko galimybe keistis Vaiko stiprybių panaudojimas	Siekis padėti vaikui pasiekti teigiamų elgesio pokyčių, užtikrinti jo interesus.

²⁸ Skiecevičius P., Leliūgienė I. Žydžiūnaitė V. Įgalinanti partnerystė – paauglių nusikalstamumo edukacinės prevencijos forma. Socialiniai mokslai, 2010 Nr. 2(68).

²⁹ Dermontas, J. Penitencinių įstaigų darbuotojų pedagoginės sąveikos raida (1980-2000). Acta Paedagogica Vilnensia, 2001.

³⁰ Zeldin, S. Youth as agents of adult and community development: Mapping the processes and outcomes of youth engaged in organizational governance. Applied developmental science, 2004.

Wong, T. N. A participatory youth empowerment model and qualitative analysis of student voices on power and violence prevention. A dissertation in the university of Michigan, 2008.

³¹ Hipilito-Delgado, P., Lee, C., Cortland, C. Empowerment theory for the professional school counselor: a manifesto for what really matters. Profesional School Counseling, 2007.

	sprendžiant jo problemas Suteikiama galimybė pasitaisyti	
Igalinanti partnerystė	Asmenybės brandos skatinimas Pasitikėjimas Pagarba Lygiavertiškumas	Bendravimas pagrįstas pagarba ir tolerancija. Siekis gerbti vaiko teises, plėtoti jo gebėjimus, skatinti asmenybės brandą ir atsakomybės už savo poelgius supratimą.
Dalyvavimas priimanč sprendimus	Vaiko nuomonės išklausa ir paaiskinimas	Galimybė vaikui būti išklausytam bet kokio su juo susijusio teismo ar administracinio nagrinėjimo metu.
Dalyvavimas kaip ugdymas vykiant	Vaiko individualumo pažinimas Vaiko įgūdžių ugdymas Vaiko saviraiška	Siekis pažinti vaiko individualumą, ugdyti vaiko gyvenimo įgūdžius, sudaryti sąlygas vaiko saviraiškai.

1.3.2 Vaiko atstovų pagal įstatymą įgalinimas sprendimų priėmimo ir vykdymo

Vaikų, kurie nusikaltę ar linkę nusikalsti elgesys nėra tik jų asmenybės problemos, jos egzistuoja tam tikrame socialiniame kontekste. Laikantis požiūrio, kad negatyvus vaikų elgesys turi tam tikras priežastis ir nėra atsitiktinė nesėkmė, pagalbos vaikui planavime svarbų vaidmenį atlieka vaiko artimiausios aplinkos žmonės – jo tėvai ar globėjai. Įstatyme įtvirtintas visapusiškumo principas deklaruoja, kad vaikui skiriant minimalios ar vidutinės priežiūros priemonę, įvertinamas kitų paslaugų, pagalbos vaikui ir (ar) jo atstovams pagal įstatymą poreikis ir užtikrinamas jų teikimas. Remiantis LR civilinio kodekso³² nuostatomis, tėvai turi teisę ir pareigą dorai auklėti savo vaikus, rūpintis jais, sudaryti palankias sąlygas visapusiškai vystytis, kad vaikas būtų parengtas savarankiškam gyvenimui visuomenėje. Jei tėvų teisės ir pareigos yra apribotos dėl paties vaiko interesų užtikrinimo, šias teises ir pareigas įgyvendina globėjai ar globos institucija. Nors svarstant ir vykdanč vaiko minimalios ar vidutinės priežiūros priemones teisės aktuose didžiausias dėmesys skiriamas vaiko probleminio elgesio analizei, sprendimų priėmimui ir vykdymui, vaiko atstovai pagal įstatymą taip pat turi jiems priskirtas teises ir pareigas, kurios suponuoja aktyvaus dalyvio šiame procese vaidmenį. Kitaip tariant, vaiko minimalios ar vidutinės priežiūros priemonių skyrimas yra galimi būdai padėti tėvams ar globėjams vykdyti savo pareigą, įtraukiant reikiamos pagalbos, paslaugų ar išorinės kontrolės teikimą vaikui ir (jei reikia) paslaugas bei pagalbą jo atstovams pagal įstatymą.

³² LR civilinis kodeksas (Valstybės žinios, 2000, Nr. 74-2262; 2003, Nr. 17-704).

Egzistuoja daug ir įvairių šeimos įgalinimo būdų, modelių ar strategijų³³. Jomis vadovaujantis praktiškai sprendžiamos vaiko ar šeimos problemos vaiko teisių apsaugos sistemoje, remiamasi tiriant šeimų, auginančių negalią turinčius vaikus, patirtį bei gyvenimo kokybę, įgyvendinant teisinę sistemą nepilnamečių nusikalstamumo srityje, naudojamos kaip atkuriamojo teisingumo modeliai, jų principais pagrįsta mokyklų švietimo pagalbos specialistų bei pedagogų veikla³⁴. Įgalinimu siekiama savarankiško bei pilnaverčio šeimos funkcionavimo visuomenės gyvenime, paslaugos ir parama nukreipti į bendradarbiavimą su vaiko šeimos nariais, suteikiant jiems pilnaverčių dalyvių teises bei pareigas. Tyrime šeimos įgalinimas traktuojamas kaip šeimos galimybių didinimas, apimantis vidinių ir išorinių šeimos įgalinimo resursų tarpusavio sąveiką³⁵.

Į vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros priemonių sistemą patenka vaikai, kurie turi specialiųjų ugdymosi poreikių, emocijų ir elgesio sutrikimų, dėl nepalankių gyvenimo sąlygų yra likę be tėvų globos, iškritę iš švietimo sistemos ar reguliariai nelankantys mokyklos, socialinės rizikos šeimų atžalos. Atkreiptinas dėmesys, kad daugiau nei 40 proc. vaikų, kurie gyvena vaikų socializacijos centruose, yra iš globos namų³⁶. Akivaizdu, kad vaikų atstovų pagal įstatymą motyvacija dalyvauti ir prisiimti atsakomybę vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros priemonių skyrimo bei vykdymo procesuose gali būti problematiška. Visgi vaiko interesų pirmumo principas, įtvirtintas tiek nacionaliniuose, tiek tarptautiniuose teisės aktuose yra orientuotas į kompleksinę problemų sprendimą, neeliminuoiant artimiausios vaiko aplinkos sąlygų, todėl reikia skatinti ir siekti tinkamo tėvų (globėjų) teisių ir pareigų įgyvendinimo.

Savivaldybės VGK sudarytos iš deleguotų, skirtingas profesijas, kompetencijas bei patirtis turinčių asmenų, kuriems suteikta laisvė ir lygybė siūlyti sprendimus bei pareiga didinti procese dalyvaujančiųjų atsakomybę ir veiklos efektyvumą³⁷. Tyrėjai mano, kad vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros priemonių skyrimo bei vykdymo procesuose turėtų būti (o gal yra?) daug dėmesio skiriama paties vaiko ir jo atstovų pagal įstatymą dalyvavimui. Manytina, kad suteikus asmeniui teisę pasiūlyti ar priimti kokį nors sprendimą, susijusį su juo, suteikiamas ir atsakomybės

³³ Marsh, P., Crow, G. Family group conferences and child protection in a multicultural community. Protecting Children, 2003.

Mutter, R., Shemmings, D., Dugmore, P., Hyare, M. Family group conferences in youth justice. Health and social care in the community, 2008.

Burford, G., Hudson, J. Family group conferencing: new directions in community-centred child and family practice. 2000.

³⁴ Ten pat.

³⁵ Ališauskienė S. Ankstyvoji intervencija vaikystėje, 2005..

³⁶ Bieliūnė S., Juodkaitė D., Uscila R. Vaikų, kuriems paskirta vidutinės priežiūros priemonė, situacijos, veiksniai ir priežasčių, paskatinusių nusižengti, analizė, 2010.

³⁷ Bowen, D. E., Lawler, E. E. The empowerment of service workers: what, why, how, and when. Sloan Management Review, 1995.

Forrester, R. Empowerment: rejuvenating a potent idea. Academy of Management Executive, 2000.

jausmas už sėkmingą jo įgyvendinimą³⁸. Vaiko atstovų pagal įstatymą įgalinimas tiesiogiai siejamas su vaiko elgesio problemų šalinimu, kuriame dalyvauja ir padeda vaikui jo artimiausios aplinkos žmonės. Atsakomybės pasidalijimas tarp visų proceso dalyvių reiškia, kad savivaldybės VGK nariai yra atsakingi ne tik už tinkamą vaiko problemų, poreikių vertinimą, sprendimų priėmimą, bet ir vaiko tėvų (globėjų) įgalinimo prielaidų kūrimą ir įgyvendinimą.

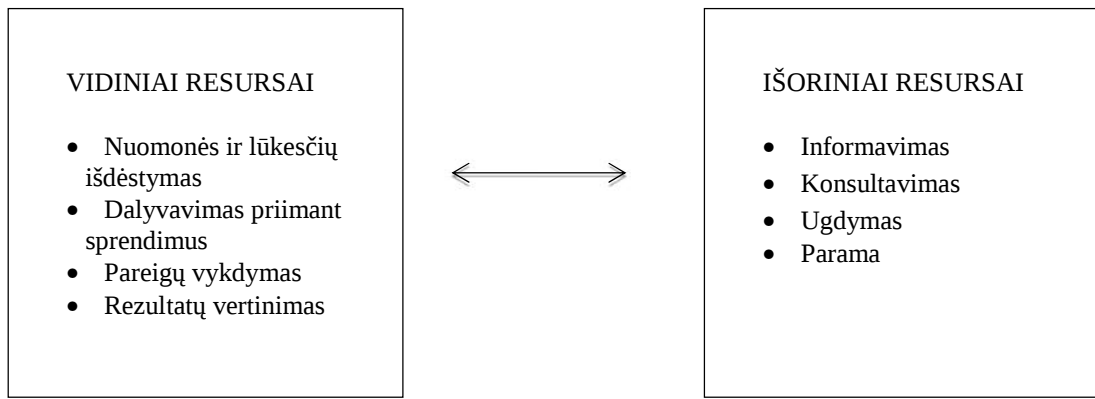
Anot Motiečienės³⁹, įgalinančios paslaugos laikomos veiksmingomis ir kokybiškomis, kai jas gaunantieji įsitraukia į paslaugos teikimą ir veikia kartu. Tyrimo kontekste vaiko atstovų dalyvavimas galimas visais šiame procese vykstančiais etapais – tai suprantama kaip vidiniai šeimos įgalinimo resursai. Tai tėvų ar globėjų dalyvavimas savivaldybės VGK posėdyje, jų nuomonės išdėstymas, pagrindinių problemų, susijusių su netinkamu vaiko elgesiu, įvardijimas ir vertinimas, lūkesčių ir poreikių įvardijimas formuluojant siūlymus savivaldybės administracijos direktoriui. Vykdamas vaiko priežiūros priemones vaiko atstovų pagal įstatymą atsakomybės didinimas ir įsitraukimas įgyvendinamas per tėvų (globėjų) pareigų (užtikrinti vaiko dalyvavimą jam paskirtų įpareigojimų vykdyme, domėtis vaiko pasiekimais) vykdymą. Kaip lygiaverčiai proceso dalyviai vaiko atstovai pagal įstatymą turėtų dalyvauti vertinant vaiko priežiūros priemonių vykdymo rezultatus ir svarstant pagalbos bei paslaugų tęstinumo poreikį.

Neretai vaiko delinkventinio elgesio priežastys glaudžiai siejasi su netinkamu tėvų gyvenimo būdu, įgūdžių stoka, nepalankia vaiko vystymuisi aplinka, sunkumais ar krizėmis, kurias šeima išgyvena. Tam, kad vaiko artimiausia aplinka būtų palaikanti pozityvų jo elgesį, būtų šalinamos delinkventinį elgesį determinuojančios aplinkybės šeimai įgalinti turėtų būti naudojami ir išoriniai resursai. Pirmiausia, tėvų (globėjų) informavimas apie galimas paslaugas ir pagalbą sprendžiant su vaiku susijusias problemas, nukreipimas į institucijas, kurios gali patarti bei padėti, supažindinimas su jų teisėmis ir pareigomis vykdamas vaiko priežiūros priemones. Antra, pagalbos ar paslaugų poreikio įvertinimas ir organizavimas. Tai gali būti dalyvavimas tėvystės įgūdžių ugdymo programose, gyvenimo įgūdžių ugdymasis savanoriškoje veikloje, švietimo pagalbos ar sveikatos priežiūros specialistų konsultacijos, paramos teikimas ir kt. Visa tai turėtų didinti šeimos kompetencijas savarankiškai spręsti problemines šeimos situacijas.

Grafiškai vaiko atstovų įgalinimą vaiko priežiūros priemonių sistemoje galima pavaizduoti taip:

³⁸ Cox, E., Parsons, R. Empowerment-oriented practice, 2000.

³⁹ Motiečienė, R. Conceptualization of empowering social services in family social work. Socialinis darbas. Patirtis ir metodai, 2012 Nr. 10(2).

Vadovaujantis tokia vaiko atstovų pagal įstatymą įgalinimo samprata tyrime aiškinamasi, ar, respondentų nuomone, realiai yra kuriama ir įgyvendinama šių resursų panaudojimo praktika. Šiuo aspektu siekiama įvertinti vaiko tėvų ar globėjų vaidmenį skiriant ir taikant vaiko priežiūros priemones bei įvardyti neišnaudotas galimybes artimiausioje vaiko aplinkoje. Manytina, kad nuoseklus ir kompleksinis darbas su šeima ar globos įstaiga gali būti viena iš esminių vaiko gerovės kūrimo prielaidų šioje sistemoje.

II. BENDROJI TYRIMO METODOLOGIJA

2.1 Tyrimo metodologijos principai

Tyrimo metodologijos, kaip ir visos teorinių ir empirinių procedūrų visumos, pagrindiniai principai yra šie:

- Kiekybinių ir kokybinių tyrimo metodų panaudojimas bei derinimas siekiant tyrimo uždavinių įgyvendinimo.
- Socialiniuose tyrimuose priimtų patikimumo procedūrų užtikrinimas: duomenų atrankos, surinkimo, saugojimo, aprašomosios ir daugiamatės statistikos panaudojimo išryškinant analizuojamų reiškinių tendencijas bei jų statistinį reikšmingumą ir pan.
- Ekspertų apklausos įvertinant lauko tyrimo duomenis. Siekiant geresnio lauko tyrimo metu surinktų duomenų apibendrinimo bei esminių savivaldybių V GK veiklos tendencijų nustatymo, ekspertai buvo pasitelkti ne tik rengiant tyrimų instrumentus, kaip tai paprastai daroma socialiniuose tyrimuose, bet ir aiškinant bei apibendrinant lauko tyrimo metu surinktus duomenis.
- Savivaldybių V GK narių nuomonės ir vertinimų tikrinimas dažniausiai priešpastatant jų teiginiams mokyklų V GK narių, taip pat vaiko minimalią priežiūrą vykdančių institucijų vadovų nuomonę ir vertinimus bei kokybinę atvejų vaikų socializacijos centruose analizę.
- Platus Informacinių technologijų centro administruojamose duomenų bazėse (ŠVIS, pedagogų duomenų bazės ir pan.) sukauptos informacijos panaudojimas tyrimo duomenų analizei. Tai leis, viena vertus, mažinti tiesiogiai renkamos kiekį, kita vertus, užtikrinti aukštos kokybės analizę.

2.2 Tyrimo metodai ir jų pasirinkimo pagrindimas

Renkant empirinius duomenis buvo panaudoti šie kiekybiniai ir kokybiniai metodai:

- Anketinė apklausa. Siekiant atsakyti į tyrimo klausimus, buvo būtina surinkti duomenis kelių anketų pagalba. Tam buvo naudotos:
 1. Savivaldybės V GK narių anketa.
 2. Mokyklos V GK narių anketa.
 3. Statistinių duomenų apie savivaldybės V GK veiklą anketa.
- Ekspertų apklausa. Ekspertų apklausa naudota apklausiant ekspertus, dirbančius savivaldybių V GK, mokyklų V GK bei vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdymo institucijose. Taip surinkta informacija leido parengti galutinius tyrimo instrumentus bei įvertinti lauko tyrimo metu surinktus duomenis.

- Focus grupės. Šio metodo⁴⁰ pagalba siekiama atsakyti, kaip kiekviena iš vaiko minimalios priežiūros priemonių yra praktiškai įgyvendinama, su kokiais sunkumais susiduriama vykdant šią veiklą, prašoma suformuluoti siūlymus savivaldybių VGK veiklos tobulinimui.
- Iš dalies struktūruoti interviu⁴¹ su savivaldybių administracijų ir vaikų socializacijos centrų atstovais. Jų metu surinktais duomenimis atskleista, kaip savivaldybių administracijų atsakingi asmenys bei vaikų socializacijos centrų atstovai bendradarbiauja tarpusavyje, kiekvienas iš jų organizuoja pagalbos ar paslaugų teikimą vaikų atstovams pagal įstatymą, kaip padeda vaiko atstovams pagal įstatymą įgyvendinti jų pareigas ir teises, kaip rengiamasi vaiko grįžimui po vaiko vidutinės priežiūros priemonės ir integracijai. Iš dalies struktūruotų interviu klausimai formuluojami remiantis teisės aktų nuostatomis bei teoriškai pagrįstais šeimos įgalinimo vaiko priežiūros priemonių sistemoje veiksniais.
- Dokumentų analizė⁴². Atlikta mokslinės literatūros, viešai skelbiamų institucijų veiklos ataskaitų, teisės aktų analizė, susijusi su vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įgyvendinimo praktika Lietuvoje. Tyrimo metu analizuoti kiekvieno nagrinėjamo savivaldybės atvejo vaiko bylos dokumentai, kurie padėjo suprasti situacijos kontekstą, patvirtinti iš dalies struktūruotų interviu pateiktus informantų duomenis.

2.3 Tyrimo imties tūrio apibrėžimas

Tyrimo uždaviniai sprendžiami apklausiant:

1. Savivaldybių VGK narius (sprendžiami 1–4 tyrimo uždaviniai).
2. Savivaldybių VGK pirmininkus arba sekretorius (atskira apklausa statistinei anketai atsakyti – sprendžiami 1–4 tyrimo uždaviniai).
3. Mokyklų VGK narius (sprendžiami 1, 4 ir iš dalies 2 tyrimo uždaviniai).
4. Kitus vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdytojus (ne bendrojo ugdymo mokyklų atstovus): savivaldybių švietimo, sveikatos priežiūros, globos įstaigų, nevyriausybinių organizacijų vadovus ar jų įgaliotus asmenis, vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros priemonę vykdančius asmenis – vaikų socializacijos centrų, atstovus (sprendžiant 2 ir 3 tyrimo uždavinius).

Tyrimo techninėje specifikacijoje nustatyta, kad organizuojant tyrimą, turi būti užtikrinama reprezentatyvi respondentų imtis, neviršijant 5 proc. paklaidos dydžio bei pagrįstas tyrimo

⁴⁰ Pgl. Hennink M., Hutter I., Bailey A. Qualitative research methods. 2011.

⁴¹ Pgl. Creswell J. W. Qualitative inquiry&research design, 2007

Rupšienė L. Kokybinio tyrimo duomenų rinkimo metodologija, 2007.

⁴² Ten pat.

validumas. Tokia sąlyga galima apklausiant tik mokyklų VGK narius, visais kitais atvejais bendras populiacijos dydis yra toks, kad neverta galvoti apie kokias nors imties atrankos procedūras.

Apklausiant savivaldybių VGK narius nuspręsta neišskirti kokios nors respondentų atrankos, o orientuotis į visose savivaldybėse dirbančių VGK narių apklausą. Taip nuspręsta daryti dėl to, kad, atlikus statistinių duomenų analizę, nustatyta, jog Lietuvoje iš viso yra tik 633 savivaldybių VGK nariai, atstovaujantys įvairias suinteresuotas institucijas. Planuojama apklausti ne mažiau 60 proc. šios grupės respondentų, t. y., ne mažiau 380 asmenų. Tyrimo metu ir buvo apklausta **380 asmenų**, taigi, pasiektas planuotų apklausti respondentų skaičius.

Apklausiant savivaldybių VGK pirmininkus arba sekretorius, į statistinės anketos klausimus atsakė visų **60** Lietuvos savivaldybių VGK atstovai.

Apklausiant mokyklų VGK narius nuspręsta remtis LR Švietimo ir mokslo ministro 2011 m. balandžio 11 d. įsakymu Nr. V-579 patvirtinto Mokyklos vaiko gerovės komisijos sudarymo ir jos darbo organizavimo tvarkos aprašo (Valstybės žinios, 2011, Nr. 45-2121) nuostata, kad mokykloje, kurioje mokosi iki 60 mokinių, komisija sudaroma iš ne mažiau kaip 3 narių, kitose mokyklose – iš ne mažiau kaip 5. Rengiantis tyrimui nuspręsta orientuotis į bendrojo ugdymo mokyklas ir netirti profesinių mokyklų. Lietuvoje reta bendrojo ugdymo mokyklų, kuriose mokytojai mažiau 60 mokinių, taigi, tyrimo pradžioje manyta, kad didžiojoje daugumoje mokyklų dirba ne mažiau 5VGK nariai. Tikslesnių statistinių duomenų Lietuvoje nėra renkama. Nuspręsta naudoti tikimybinę lizdinę imtį, kai visa populiacija pagal tam tikrą požymį suskirstoma į panašias grupes – lizdus (klasterius)⁴³. Iš visų lizdų aibės paprastosios atsitiktinės imties būdu atrenkama dalis. Tada į imtį patenka visi atrinktųjų lizdų elementai.

Jei planuoti, kad bus apklausta ne mažiau 65 proc. šios grupės respondentų ir siekti patikimo reprezentatyvumo, būtina orientuotis į maždaug 200-uose bendrojo ugdymo mokyklų dirbančių mokyklųVGK narių apklausą.

Buvo pasirinktas toks šios respondentų grupės atrankos modelis:

1. Sudaromas Lietuvos modelis, į kurį patekusios savivaldybės pagal tyrimui svarbius rodiklius atitiktų visos šalies charakteristikas.
2. Į tyrimą įtraukiamos visos Lietuvos modeliui priskirtų savivaldybių teritorijoje veikiančios bendrojo ugdymo mokyklos.

⁴³ Plg. Čekanavičius V., Murauskas G. (2000). Statistika ir jos taikymai. D.1-Vilnius: TEV.

3. Tyrime pakviestose dalyvauti mokyklose stengiamasi apklausti visus į tyrimo imtį patekusios mokyklos VGK narius.

Atrenkant savivaldybes, kuriose buvo siekiama apklausti kaip galima daugiau ten dirbančių mokyklų VGK narių, remtasi A. Kalvaičio parengta savivaldybių tipologizacija⁴⁴. Šalies oficialioje statistikoje naudojamas tik visų savivaldybių grupavimas į miestų ir rajonų savivaldybes. Šie rajonai skiriasi tiek savo dydžiu, tiek mieste gyvenančių gyventojų dalimi. Miestuose, kur gyventojų tankis didesnis negu kaime, iš esmės skiriasi sąlygos organizuoti bendrąjį ugdymą: pagal visai kitus principus teritoriškai išsidėstęs bendrojo ugdymo mokyklų tinklas, mokyklose mokosi skirtingas mokinių skaičius, o tai, ko gero, lemia ir skirtingą mokyklos VGK narių skaičių mokykloje. Nuo mokinių skaičiaus bei gyvenamojo punkto, kur įsikūrusi mokykla, dažnai priklauso, kokios ir kaip vykdomos vaiko minimalios priežiūros priemonės paslaugų vaikui aspektu. Taigi imties atrankos požymiu yra miesto gyventojų dalis savivaldybėje, lizdu – atskira savivaldybė, lizdo elementu – bendrojo ugdymo mokyklos VGK.

Pagal pasirinktą šalies savivaldybių tipologizaciją, norint atspindėti Lietuvos specifiką, būtina išskirti keturis Lietuvos savivaldybių tipus⁴⁵:

1. Miestų savivaldybės (nėra kaimo gyventojų arba jų skaičius statistiškai nereikšmingas: Alytaus, Kauno, Klaipėdos, Neringos, Palangos, Panevėžio, Šiaulių, Visagino ir Vilniaus miestų savivaldybės).
2. Labai urbanizuotų rajonų savivaldybės (miestuose gyvena daugiau negu 50 proc. visų rajono gyventojų: Akmenės, Birštono, Druskininkų, Elektrėnų, Jonavos, Kazlų Rūdos, Kėdainių, Kretingos, Marijampolės, Mažeikių, Plungės, Rokiškio, Švenčionių, Tauragės, Telšių, Trakų, Ukmergės, Utenos savivaldybės).
3. Mažai urbanizuotų rajonų savivaldybės (miestuose gyvena nuo 32 iki 46 proc. visų rajono gyventojų: Anykščių, Biržų, Ignalinos, Joniškio, Jurbarko, Kaišiadorių, Kalvarijos, Kelmės, Klaipėdos rajono, Kupiškio, Prienų, Radviliškio, Raseinių, Rietavo, Skuodo, Šilutės, Širvintų, Varėnos, Vilkaviškio, Zarasų savivaldybės).
4. Kaimiškų rajonų savivaldybės (miestuose gyvena mažiau negu 29 proc. visų rajono gyventojų: Alytaus rajono, Kauno rajono, Lazdijų, Molėtų, Pagėgių, Pakruojo, Panevėžio rajono, Pasvalio, Šakių, Šalčininkų, Šiaulių rajono, Šilalės, Vilniaus rajono savivaldybės).

⁴⁴ Daugiau apie tai, pvz., A. Kalvaitis, „Tiriamųjų grupių pasirinkimo būdai atliekant Lietuvos švietimo sistemos tyrimus“, Sociologija: praeitis ir dabartis: mokslinės konferencijos pranešimų medžiaga, 2000 m. gegužės 23, 24 d., Kauno technologijos universitetas, Kaunas, 2000, p. 152–156.

⁴⁵ Rajonai dalyti į grupes remiantis kasmet Statistikos departamento prie LR Vyriausybės leidžiamu leidiniu „Gyventojų skaičiumi apskrityse, miestuose ir rajonuose kalendorinių metų pradžiai“.

Dėl valstybinių ir nevalstybinių bendrojo ugdymo mokyklų veiklos specifikos, nuspręsta apsiriboti savivaldybių Tarybų įsteigtų bendrojo ugdymo mokyklų mokytojų apklausa. Švietimo valdymo informacinėje sistemoje (toliau – ŠVIS) rasta, kad 2013–2014 m. m. veikė 1174 savivaldybių įsteigtos bendrojo ugdymo mokyklos. Nusprendus, kad bus siekiama apklausti maždaug 200 mokyklų VGK narius, pradžioje analizuota, kaip mokyklos pasiskirsto pagal savivaldybės, kurioje jos veikia, tipą.

1 lentelė. Bendrojo ugdymo mokyklų pasiskirstymas pagal savivaldybės tipą.

	Skaičius	Dalis	Mokyklų skaičius, jei imtis būtų 200 mokyklų
Miestai	337	29	58
Labai urbanizuotos savivaldybės	299	25	50
Mažai urbanizuotos savivaldybės	289	25	50
Kaimiškos savivaldybės	249	21	42

Rengiantis tyrimui ir analizuojant turimas žinias apie tiriamą problemą paaiškėjo, kad nuo daugelio faktorių gali priklausyti savivaldybės VGK ir toje savivaldybėje veikiančių mokyklų VGK darbo kokybė. Taigi, pagal įdirbį šioje srityje galima bandyti skirstyti savivaldybes į gerai ir ne taip gerai dirbančias. Atrenkant savivaldybes ir tose savivaldybėse veikiančias mokyklas į mokyklos VGK narių apklausos imtį, dėl to gali kilti problemų: neįvedus papildomo imties atrankos kriterijaus, galima į imtį atrinkti tik savivaldybes, kuriose ši veikla vykdoma geriau, nei vidutiniškai Lietuvoje, arba tik savivaldybes, kuriose ši veikla vykdoma blogiau, nei vidutiniškai Lietuvoje. Bet kokių atveju, kyla pavojus negauti tyrimui reikalingų reprezentatyvių duomenų. Dėl to atsirado kelių pakopų imties tūrio atrankos poreikis. Bet tyrimo metu pasitelkti ekspertai negalėjo išskirti požymio ar požymių, kuris/ kurie leistų savivaldybes patikimai dalinti pagal tai, kaip jose organizuojama ir vykdoma minimalioji ir vidutinė vaiko priežiūra. Todėl, rengiant mokyklos VGK narių apklausą, nuspręsta, kad šie respondentai, apklausti pasirinkti dėl to, kad būtų galima įvertinti savivaldybių VGK veiklą. Skiriamuoju požymiu rengiantis tikimybinei lizdinei respondentų imties atrankai tapo požymis, kaip mokyklų VGK nariai bendrauja su savivaldybių VGK, dalyvaudami savivaldybių VGK posėdžiuose (rengdami medžiagą šiems posėdžiams bei tiesiogiai dalyvaudami posėdžiuose). Galima manyti, kad, kuo daugiau vaikų buvo svarstyti savivaldybės VGK posėdžiuose dėl minimalios ar vidutinės priežiūros priemonių skyrimo, tuo, tikėtina, daugiau mokyklų VGK nariai yra tiesiogiai susidūrę su savo savivaldybės VGK darbu ir gali šios komisijos veiklą vienaip ar kitaip įvertinti.

Rengiantis tyrimui, visų savivaldybių VGK pateikė tyrėjams statistinę informaciją apie savo veiklą. Be kitos informacijos jos nurodė, kiek vaikų, kuriems buvo svarstyta skirti vaiko minimalios priežiūros priemonę (-es), dalyvavo savivaldybės VGK posėdžiuose 2008, 2011 ir

2013 metais. Statistinės savivaldybių apklausos metu buvo taip pat domėtasi, kiek vaikų, kuriems buvo svarstyta skirti vaiko vidutinės priežiūros priemonę (-es), dalyvavo savivaldybės V GK posėdžiuose, bet ekspertai nurodė, kad tai galėjo būti tie patys vaikai, kuriems taip pačiais metais buvo svarstytos skirti minimalios priežiūros priemonės. Todėl nuspręsta tyrimo analizei apsiriboti vaikų atvejais, kuriems buvo svarstytas minimalios priežiūros priemonių skyrimas.

Ne visose savivaldybėse tirtais metais savivaldybės V GK posėdžiuose dalyvavo vienodas vaikų skaičius, todėl pradžioje buvo paskaičiuotas vidutinis tirtais metais posėdžiuose dalyvavusių vaikų skaičius ir šis skaičius padalintas iš savivaldybėje 2013–2014 mokslo metais veikusių bendrojo ugdymo mokyklų skaičiaus⁴⁶. Taip paskaičiuotas rodiklis “vienai mokyklai tenkantis vidutinis vaikų, kuriems buvo svarstyta skirti vaiko minimalios priežiūros priemonę (-es), skaičius“. Šio rodiklio nacionalinis vidurkis buvo 0,63. Pagal šį rodiklį, visos Lietuvos savivaldybės sąlyginai padalintos į tris dalis:

1. Savivaldybės, kuriose dažniau, nei vidutiniškai šalyje svarstoma dėl vaiko minimalios priežiūros priemonių skyrimo – rodiklis “vienai mokyklai tenkantis vidutinis vaikų, kuriems buvo svarstyta skirti vaiko minimalios priežiūros priemonę (-es), skaičius“ siekia daugiau, nei 1,0. (Tauragės rajonas, Palangos miestas, Akmenės rajonas, Marijampolės savivaldybė, Pakruojo rajonas, Rokiškio rajonas, Kupiškio rajonas, Šilalės rajonas, Panevėžio miestas, Švenčionių rajonas, Pasvalio rajonas, Visagino miestas, Biržų rajonas, Zarasų rajonas).
2. Savivaldybės, kuriose vidutiniškai dažnai svarstoma dėl vaiko minimalios priežiūros priemonių skyrimo – rodiklis “vienai mokyklai tenkantis vidutinis vaikų, kuriems buvo svarstyta skirti vaiko minimalios priežiūros priemonę (-es), skaičius“ siekia nuo 0,32 iki 0,93. (Jonavos rajonas, Kalvarijos savivaldybė, Pagėgių savivaldybė, Klaipėdos rajonas, Jurbarko rajonas, Šiaulių miestas, Šilutės rajonas, Skuodo rajonas, Joniškio rajonas, Raseinių rajonas, Mažeikių rajonas, Kazlų Rūdos savivaldybė, Radviliškio rajonas, Kretingos rajonas, Ignalinos rajonas, Vilniaus miestas, Vilkaviškio rajonas, Ukmergės rajonas, Šalčininkų rajonas, Klaipėdos miestas, Kauno miestas, Alytaus miestas, Anykščių rajonas, Birštono savivaldybė, Šiaulių rajonas, Utenos rajonas).
3. Savivaldybės, kuriose rečiau, nei vidutiniškai šalyje svarstoma dėl vaiko minimalios priežiūros priemonių skyrimo – rodiklis “vienai mokyklai tenkantis vidutinis vaikų, kuriems buvo svarstyta skirti vaiko minimalios priežiūros priemonę (-es), skaičius“ siekia nuo 0 iki 0,3. (Neringos savivaldybė, Rietavo savivaldybė, Kelmės rajonas, Alytaus

⁴⁶ Mokyklų skaičius imtas iš leidinio „Lietuvos švietimas skaičiais 2013. Bendrasis ugdymas“, plg. http://www.smm.lt/uploads/lawacts/docs/609_98677ede4be08095c41c1266d2ae1e38.pdf

rajonas, Molėtų rajonas, Varėnos rajonas, Kėdainių rajonas, Panevėžio rajonas, Širvintų rajonas, Trakų rajonas, Šakių rajonas, Plungės rajonas, Lazdijų rajonas, Prienų rajonas, Druskininkų savivaldybė, Elektrėnų savivaldybė, Kaišiadorių rajonas, Telšių rajonas, Kauno rajonas, Vilniaus rajonas).

Po to kiekvieno savivaldybės tipo mokyklos buvo padalintos į tris dalis pagal tai, kaip pasiskirsto pagal rodiklį „vienai mokyklai tenkantis vidutinis vaikų, kuriems buvo svarstyta skirti vaiko minimalios priežiūros priemonę (-es), skaičius“ ir į tyrimo imtį savivaldybės trauktos pagal rodiklio „vienai mokyklai tenkantis vidutinis vaikų, kuriems buvo svarstyta skirti vaiko minimalios priežiūros priemonę (-es), skaičius“ proporcinį pasiskirstymą.

Aptariant miestų mokyklų imtį, tik Neringos savivaldybė priskirtina 3 savivaldybių grupei pagal rodiklį „vienai mokyklai tenkantis vidutinis vaikų, kuriems buvo svarstyta skirti vaiko minimalios priežiūros priemonę (-es), skaičius“, todėl šios grupės savivaldybių atstovavimo miestų imtyje galima nesvarstyti. 1 savivaldybių grupei priskirtinos 11 proc. miestų savivaldybėse veikiančių mokyklų, 2 grupės – 88 proc.

Labai urbanizuotų savivaldybių atveju, 1 savivaldybių grupei priskirtinos 26 proc. veikiančių mokyklų, 2 grupei – 38 proc., 3 grupei – 36 proc. Mažai urbanizuotų savivaldybių atveju, 1 savivaldybių grupei priskirtinos 13 proc. veikiančių mokyklų, 2 savivaldybių grupei – 58 proc., 3 grupei – 29 proc. Kaimiškų savivaldybių atveju, 1 savivaldybių grupei priskirtinos 16 proc. veikiančių mokyklų, 2 savivaldybių grupei 22 proc., 3 savivaldybių grupei – 61 proc. Kaimiškų savivaldybių atveju, 1 savivaldybių grupei priskirtos tik trys savivaldybės, kuriose visose veikia praktiškai dvigubai daugiau mokyklų, nei reikėtų rinktis. Dėl to sąmoningai nesilaikyta nusistatytų proporcijų ir į imtį iš trijų savivaldybių pasirinkta viena mokykla mažiau, nei kitos dvi savivaldybės, turinti savivaldybė.

Į tyrimo imtį atrinktos šios savivaldybės:

1. Alytaus miestas
2. Birštono savivaldybė
3. Druskininkų savivaldybė
4. Elektrėnų savivaldybė
5. Joniškio rajonas
6. Kretingos rajonas
7. Lazdijų rajonas
8. Molėtų rajonas
9. Palangos miestas

10. Pagėgių savivaldybė
11. Pasvalio rajonas
12. Prienų rajonas
13. Raseinių rajonas
14. Rokiškio rajonas
15. Šiaulių miestas
16. Zarasų rajonas

Atrenkant savivaldybes stengiasi, kad jos atstovautų visos Lietuvos regionus. Lyginant pagal pagrindinį atrankos kriterijų, išliko numatytos pasiskirstymo pagal savivaldybės tipą, proporcijos.

2 lentelė. Teorinio pasiskirstymo ir parengtos imties palyginimas (pagal savivaldybės tipą)

	Mokyklų skaičius, jei imtis būtų 200 mokyklų	Faktinė atrinktų savivaldybių mokyklų imtis
Miestai	58	59
Labai urbanizuotos savivaldybės	50	51
Mažai urbanizuotos savivaldybės	50	48
Kaimiškos savivaldybės	42	46
Iš viso	200	204

3 lentelė. Teorinio pasiskirstymo ir parengtos imties palyginimas (pagal rodiklį “vienai mokyklai tenkantis vidutinis vaikų, kuriems buvo svarstyta skirti vaiko minimalios priežiūros priemonę (-es), skaičius”)

	Mokyklų skaičius, jei imtis būtų 200 mokyklų	Faktinė atrinktų savivaldybių mokyklų imtis
Savivaldybės, kuriose dažniau, nei vidutiniškai šalyje svarstoma dėl vaiko minimalios priežiūros priemonių skyrimo	34	42
Savivaldybes, kuriose vidutiniškai dažnai svarstoma dėl vaiko minimalios priežiūros priemonių skyrimo	108	106
Savivaldybės, kuriose rečiau, nei vidutiniškai šalyje svarstoma dėl vaiko minimalios priežiūros priemonių skyrimo	58	56
Iš viso	200	204

Atrinktų savivaldybių bendrojo ugdymo mokyklose buvo siekiama apklausti visus tų savivaldybių bendrojo ugdymo mokyklose dirbančius VGK narius, iš viso maždaug 1050 respondentų. Iš viso į tyrimą buvo įtrauktos 210 bendrojo ugdymo mokyklų, bent viena atsakyta anketa gauta iš 199 bendrojo ugdymo mokyklų. Kadangi buvo planuota, kad atsakytų ir grąžintų anketų dalis neturi

būti mažesnė nei 65 proc., pagal planą stengtasi surinkti ne mažiau 683 atsakytų anketų. Tyrimo metu iš viso surinkta 835 atsakytos anketos, taigi, bendrai imant, tyrimo planas viršytas.

Orientuojantis į šį dydį, galima apskaičiuoti atlikto tyrimo imties paklaidos dydį. Jis skaičiuotas pagal V. Paniotto knygoje⁴⁷ skelbtą vienpakopės atsitiktinės atrankos formulę:

$$n = \frac{1}{\Delta^2 + \frac{1}{N}}$$

(kur n – imties dydis, Δ – imties atrankos paklaidos dydis (0,05), N – generalinės visumos dydis).

ŠVIS duomenimis, 2013 – 2014 m. m. Lietuvoje veikė 1174 savivaldybių Tarybų įsteigtos bendrojo ugdymo mokyklos, o jose, kiekvienoje skaičiuojant po 5VGK narius, iš viso dirbo maždaug 5870 bendrojo ugdymo mokyklų administracijų atstovų, pedagogų bei švietimo pagalbos specialistų šioje srityje. Tada galima teigti, kad nacionalinės imties atrankos paklaida, apklausus 835 respondentus – 3,2 proc. Žinant, kad tyrimas laikomas statistiškai patikimu, kai imties atrankos paklaidos dydis neviršija 5 proc., galima tvirtinti, kad atliktas tyrimas pagal apklaustų respondentų skaičių yra statistiškai patikimas.

Focus grupės imtis⁴⁸ sudaryta kriterinės atrankos būdu, kai tikslingai parenkami skirtingose institucijose dirbantys specialistai, turintys žinių ar reikiamos patirties analizuojamais klausimais. Grupinėje diskusijoje dalyvavo 10 informantų, kurie yra vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdytojai, tačiau nedirba bendrojo ugdymo mokyklose.

Iš dalies struktūruotų interviu informantai atrenkami pagal skirtingų savivaldybių atvejus, kiekvienam iš jų pakviečiant dalyvauti vaikų socializacijos centro, kuriame gyvena ir mokosi tos savivaldybės vaikas, atstovą ir vaiko, kuriam paskirta vaiko vidutinės priežiūros priemonė, savivaldybės administracijos atsakingą asmenį. Imtis⁴⁹ sudaroma taikant mišriąją tikslinę atranką. Sudarant imtį derinami kriterinės ir patogiosios atvejų atrankų principai. Pirmiausia nagrinėtini atvejai atrenkami pagal šiuos kriterijus:

1. atrenkami vaikai, kurie gyvena ir mokosi vaikų socializacijos centruose savivaldybių administracijų direktorių sprendimais pagal LR vaiko minimalios priežiūros įstatymo nuostatas.

⁴⁷ Paniotto В. И. Качество социологической информации: (методы оценки и процедуры обеспечения). - Киев: Наукова Думка, 1986.

⁴⁸ Litosseliti L. Continuum research methods – using focus groups in research, 2007.

Rupšienė L. Kokybinio tyrimo duomenų rinkimo metodologija, 2007.

⁴⁹ Bitinas B, Rupšienė L., Žydžiūnaitė V. Kokybinių tyrimų metodologija, 2008.

2. iš jų atrenkami vaikai, kuriems vaiko vidutinės priežiūros priemonės vykdymas turėtų baigtis 2014 metų spalio-lapkričio mėnesiais.

3. iš jų atrenkami vaikai, kuriems pasibaigus vaiko vidutinės priežiūros priemonės vykdymui neketinama šios priemonės vykdymo pratęsti.

2014 metų rugsėjo 26 d. duomenimis vaikų socializacijos centruose gyveno ir mokėsi 176 vaikai, iš kurių dvylikai 2014 m. spalio-lapkričio mėnesiais buvo numatoma vaiko vidutinės priežiūros priemonės vykdymo pabaiga. Žodžiu kreiptasi į vaikų socializacijos centrų atstovus prašant įvardyti, ar planuojamas šiems vaikams vidutinės priežiūros priemonės pratęsimas. Paaiškėjo, kad dėl dviejų vaikų planuojama kreiptis su prašymais pratęsti vaiko vidutinės priežiūros priemonę. Iš viso tyrimui tinkamų atvejų atrinkta 10. Vadovaujantis patogiosios atvejų atrankos reikalavimais, pasirinkti 5 skirtingų savivaldybių, kurios geranoriškai sutiko dalyvauti tyrime, atvejai. Iš viso atlikta 10 iš dalies struktūruotų interviu: 5 su savivaldybių administracijų paskirtais atsakingais asmenimis ir su 5 atstovais iš 3 vaikų socializacijos centrų.

2.4 Lauko tyrimo organizavimo kokybės kontrolė

Tikrinant interviuotojų darbo kokybę, su 23 proc. kiekybinių tyrimų respondentų buvo užmegztas pakartotinis kontaktas telefonu bei kreipiantis asmeniškai. Telefoninio ir asmeninio pokalbio metu buvo tikrinami respondentų atrankos principai, klausimyno reikalavimų laikymasis. Surinkus kiekybinių tyrimų duomenis (atsakytas anketas), buvo tikrinama anketų užpildymo logika ir teisingumas. Parengus tyrimo kompiuterinę duomenų bazę, buvo specialiai patikrinta 15 proc. anketų suvedimo kokybė.

Iš dalies struktūruotų interviu metu surinktų duomenų patikimumui garantuoti ir informantų pateiktos informacijos objektyvumui pagrįsti nagrinėjami kiekvienos vaiko bylos dokumentai. Grupinės diskusijos ir iš dalies struktūruotų interviu metu gauta ir tyrimo ataskaitoje pateikta informacija derinta su informantais.

Tyrimas vykdytas 2014 m. rugpjūčio – 2015 m. vasario mėn. Lauko tyrimai atlikti 2014 m. spalio – 2015 m. sausio mėn.

Tyrimas atliktas griežtai laikantis tyrimų profesionalų etikos kodekso (ESOMAR).

2.5 Kiekybinių apklausų respondentų socialinės demografinės charakteristikos

Sprendžiant tyrimo uždavinius, buvo atlikti du kiekybiniai tyrimai – apklausti savivaldybių ir bendrojo ugdymo mokyklų VGK nariai. Abiejų tyrimų instrumentuose buvo pakankamai daug socialinių demografinių klausimų, kurie, analizuojant surinktus duomenis, gali būti gerai

klausimais filtrais ir išskirti tyrimo rezultatams svarbias respondentų grupes, kurių nuomonė, nuostatos ar deklaruojami poelgiai statistiškai reikšmingai skirtingi nuo bendrai to konkretaus tyrimo metu nustatytų tendencijų. Šiame tyrimo ataskaitos skyriuje trumpai apibūdinami kiekvieno kiekybinio tyrimo instrumente išskirti socialiniai demografiniai klausimai.

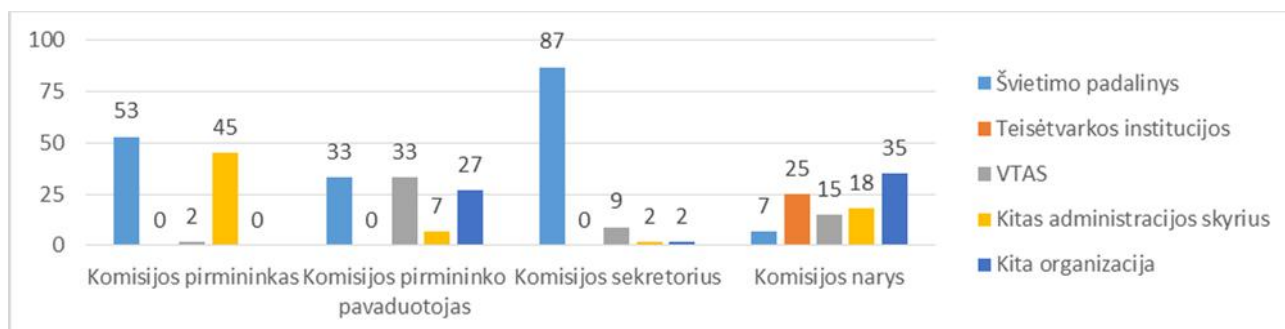
2.5.1 Savivaldybių administracijų VGK narių apklausos respondentų socialinės demografinės charakteristikos

Savivaldybių VGK narių apklausoje iš viso atsakyta anketas grąžino 380 respondentų. Šioje anketoje buvo parengti keturi socialiniai demografiniai klausimai, dar vienas socialinis demografinis klausimas parengtas analizuojant surinktų atsakymų duomenų bazę.

Anketos pradžioje respondentui klausta, kokiam savivaldybės administracijos padaliniui ar kokiai organizacijai jis atstovauja savivaldybės VGK. Tam pasinaudota atviro klausimo pagalba, respondentų atsakymai vėliau koduoti. Apklausos rezultatai rodo, kad tarp į klausimus atsakiusių respondentų 23 proc. savivaldybės VGK atstovauja savivaldybės administracijos švietimo padalinį, 18 proc. – įvairias suinteresuotas teisėtvarkos institucijas (policiją, prokuratūrą ar probacijos tarnybą), 13 proc. – savivaldybės administracijos vaikų teisių apsaugos skyrius, 19 proc. – kitus savivaldybės administracijos struktūrinius padalinius (socialinės paramos, juridinis skyriai, jaunimo reikalų koordinatorius, savivaldybės gydytojas, administracijos direktorius ir pan.), o 27 proc. – įvairias savivaldybėje veikiančias, savivaldybės ar valstybės įsteigtas arba nevyriausybinės organizacijas.

Po to buvo domėtasi, kokias pareigas respondentas atlieka savivaldybės VGK. Surinkti duomenys parodė, kad 11 proc. respondentų atlieka komisijos pirmininko darbą, 4 proc. – komisijos pirmininko pavaduotojo, 12 proc. – komisijos sekretoriaus, o 72 proc. respondentų yra savivaldybės VGK nariai.

1 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal pareigas savivaldybės VGK ir atstovaujamas institucijas (%)

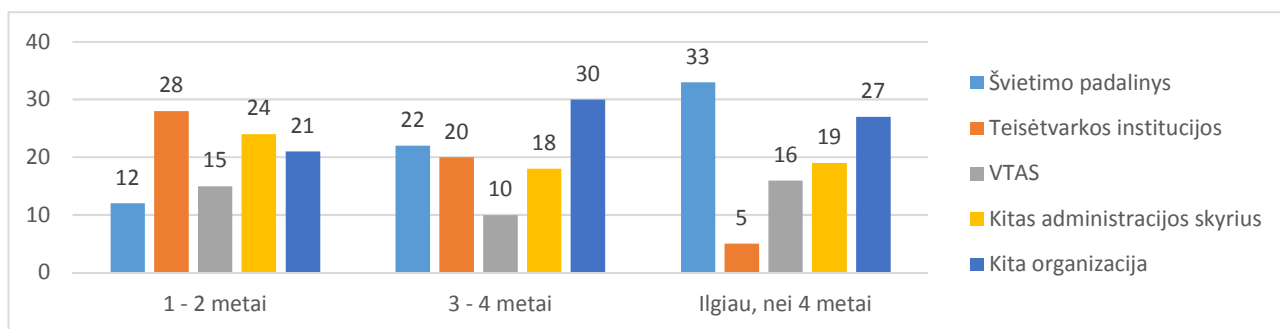
Iš 1 pav. matyti, kad apklausti savivaldybės VGK pirmininkai dažniausiai dirba savivaldybės administracijos švietimo padalinyje arba kitame, su švietimu ar vaiko teisių apsauga nesusijusiame savivaldybės administracijos skyriuje, VGK pirmininko pavaduotoju administracijos švietimo padalinyje arba VTAS, komisijos sekretoriumi – savivaldybės administracijos švietimo padalinyje. Kita vertus, tyrimo metu nustatyta labai mažai savivaldybės administracijos švietimo padalinio darbuotojų, kurie savivaldybės VGK būtų tik paprastais nariais, nedaug tokių eilinių narių ir tarp VTAS atstovaujančių savivaldybės VGK narių. Surinktų duomenų statistinė analizė parodė, kad yra statistiškai reikšmingas ryšys tarp respondento atstovaujamos institucijos ir pareigų savivaldybės VGK (reikšmingumo lygmuo 0,000)⁵⁰. Tolesnėse duomenų analizėse pareigų savivaldybės VGK kintamojo atsakymai bus apjungiami į du – VGK vadovo ir VGK nario.

Respondentams taip pat buvo užduotas klausimas apie jų darbo institucijoje/ savivaldybės administracijos struktūriniame padalinyje, kurį atstovauja savivaldybės VGK stažą. 21 proc. respondentų savo atstovaujamoje institucijoje dirba 5 metus ar trumpiau, 30 proc. – nuo 6 iki 15 metų, 18 proc. – nuo 11 iki 15 metų, o 31 proc. – ilgiau, nei 15 metų. Analizuojant respondentų atsakymų apie jų darbo stažą atstovaujamoje institucijoje koreliacijas su jų pareigomis savivaldybės VGK arba su jų darbo stažu tose pareigose, jokių statistiškai reikšmingų koreliacijų nenustatyta.

Savivaldybių VGK narių apklausos metu respondentams buvo užduotas klausimas, kiek laiko jie dirba VGK. Pažymėtina, kad į šį klausimą neatsakė 13 proc. respondentų. 23 proc. respondentų savivaldybės VGK dirba 2 metus arba trumpiau, 34 proc. – nuo 3 iki 4 metų, o 30 proc. respondentų – ilgiau, nei 4 metus.

⁵⁰ Reikšmingumo lygmuo parodo, ar koreliacija yra statistiškai reikšminga. Paprastai laikoma, kad statistiškai reikšminga 5 proc. neviršijanti koreliacija (iki 0,050). Kuo koreliacijos reikšmingumo lygmuo arčiau reikšmės 0,000, tuo statistiškai reikšmingesni nustatyti respondentų nuomonės pasiskirstymo skirtumai. Taigi, statistiškai reikšminga koreliacija yra tuo atveju, kai reikšmingumo lygmuo yra nuo 0,000 iki 0,050. 0,050 viršijantis reikšmingumo lygmuo rodo, kad stebima koreliacija nėra statistiškai reikšminga.

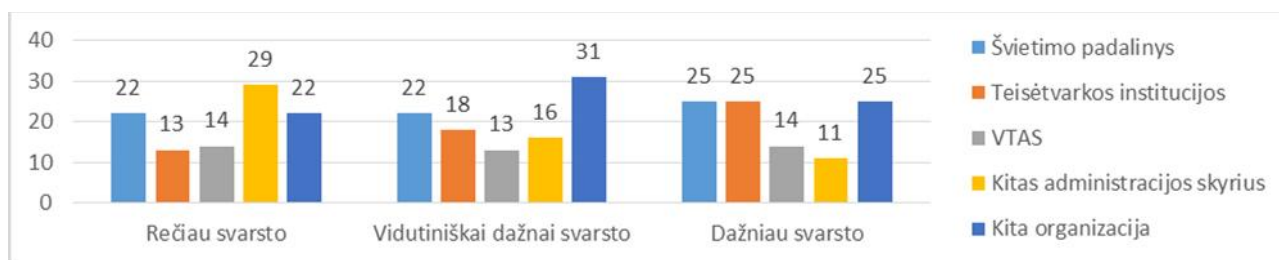
2 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal darbo stažą savivaldybės VGK ir atstovaujamas institucijas (%)

Iš 2 pav. matyti, kad statistiškai reikšmingai dažniau ilgesnį laiką savivaldybės VGK dirba respondentai, atstovaujantys savivaldybės administracijos švietimo padalinį ir įvairias savivaldybėje veikiančias savivaldybės ar valstybės įsteigtas, o taip pat nevyriausybinės organizacijas. Trumpiausiai savivaldybės VGK dažniau dirbo respondentai, atstovaujantys įvairias teisėtvarkos institucijas (reikšmingumo lygmuo 0,001).

Paskutinį socialinį demografinį kintamąjį buvo galima parengti atsižvelgus į mokyklų VGK narių tyrimui sukurta rodiklį “vienai mokyklai tenkantis vidutinis vaikų, kuriems buvo svarstyta skirti vaiko minimalios priežiūros priemonę (-es), skaičius“. Pagal šį rodiklį, 23 proc. respondentų dirba savivaldybėse, kurių VGK dažniau, nei vidutiniškai svarstė vaikams skirti minimalios priežiūros priemonės, 45 proc. – iš savivaldybių, kurių VGK tai darė vidutiniškai dažnai, o 32 proc. – iš savivaldybių, kurių VGK tai darė rečiau, nei vidutiniškai.

3 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal minimalios priežiūros priemonių skyrimo svarstymo dažnumą savivaldybėje ir atstovaujamas institucijas (%)

Iš 3 pav. matyti, kad tarp apklaustų respondentų statistiškai reikšmingai dažniau yra iš savivaldybių, kuriose rečiau svarstomos minimalios priežiūros skyrimo priemonės, buvo apklausta daugiau atstovaujančių kitus savivaldybės administracijos padalinius (socialinės paramos, juridinių skyrius, jaunimo reikalų koordinatorius, savivaldybės gydytojas, administracijos direktorius ir pan.) respondentų, o iš savivaldybių, kuriose dažniau svarstomos minimalios priežiūros skyrimo

priemonės, buvo apklausta daugiau įvairias teisėtvarkos institucijas atstovaujančių respondentų (reikšmingumo lygmuo 0,041). Vėlesnė savivaldybių VGK narių sudėties analizė gali padėti išsiaiškinti, ar iš tiesų didesnė teisėtvarkos institucijų atstovų dalis savivaldybės VGK didina svarstomų minimalios priežiūros priemonių skaičių. Daugiau jokių kitų statistiškai reikšmingų šio kintamojo koreliacijų su socialiniais demografiniais klausimais nebuvo nustatyta.

2.5.2 MokyklųVGK narių apklausos respondentų socialinės demografinės charakteristikos.

MokyklųVGK narių apklausoje iš viso atsakyta anketas grąžino 835 respondentai. Apibūdinant mokyklųVGK narių apklausos respondentų socialines demografines charakteristikas, jas būtina dalinti į dvi dalis: viena vertus, tyrimo respondentams pateiktoje anketoje buvo specialūs tam skirti klausimai, kita vertus, Švietimo valdymo informacinėje sistemoje (ŠVIS) kaupiami iš mokyklų gaunami kasmetinės statistikos duomenys, kuriuos susiejus su respondentų mokyklos pavadinimu, galima ir gauti papildomos informacijos apie respondento mokyklą, ir mažinti respondentui skirtos anketos apimtį.

Iš ŠVIS paimti, su respondento mokyklos apibūdinimu susiję socialiniai demografiniai klausimai pradedami klausimu apie respondento mokyklos tipą. Surinkti duomenys parodė, kad 11 proc. respondentų dirba pradinėje mokykloje arba mokykloje darželyje, 54 proc. – pagrindinėje arba jaunimo mokykloje bei progimnazijoje, 7 proc. – vidurinėje mokykloje, o 28 proc. – gimnazijoje.

Kitu mokyklą apibūdinančiu klausimu, imtu iš Lietuvos Statistikos departamento interneto svetainėje skelbiamos informacijos buvo, kokio tipo gyvenamajame punkte veikia respondento mokykla. Paaikškėjo, kad 67 proc. respondentų dirba mieste, o 33 proc. – kaime veikiančioje bendrojo ugdymo mokykloje.

Kitu ŠVIS pagalba suformuotu socialiniu demografiniu kintamuoju buvo respondento mokykloje besimokančių mokinių skaičius. Surinkti duomenys parodė, kad 32 proc. respondentų dirba mokyklose, kuriose mokosi 150 arba mažiau mokinių, 22 proc. – mokyklose, kuriose mokosi nuo 151 iki 300 mokinių, 16 proc. – mokyklose, kuriose mokosi nuo 301 iki 500 mokinių, o 30 proc. respondentų – mokyklose, kuriose mokosi daugiau, nei 500 mokinių.

Ankstesni vieno iš tyrimo ataskaitos autorių atlikti bendrojo ugdymo mokyklų mokytojų tyrimai parodė, kad įvairioms mokyklos bendruomenės nuostatoms gali turėti įtakos keli su bendru mokyklos mokytojų ir mokyklos vadovų apibūdinimu susiję kintamieji. Dėl to pradžioje ŠVIS skelbiamos informacijos pagalba aiškintasi, kaip respondentų mokyklos pasiskirsto pagal apibendrintą mokytojų darbo stažą. Tyrimo rezultatai parodė, kad 21 proc. respondentų dirba mokyklose, kuriose 15 metų ar didesnę darbo stažą turintys mokytojai sudaro 70 proc. ar mažiau

visų mokytojų (t.y., šie mokytojai dirba „jauniausiose pagal darbo stažą mokyklose), 27 proc. respondentų – mokyklose, kuriose 15 ir didesnę darbo stažą turintys mokytojai sudaro nuo 71 iki 80 proc. visų mokyklos mokytojų, 35 proc. – nuo 81 iki 90 proc. visų mokyklos mokytojų, o 17 proc. – mokyklose, kuriose 15 metų ir didesnę darbo stažą turintys mokytojai sudaro daugiau 90 proc. visų mokytojų („seniausiose“ pagal darbo stažą mokyklose).

Iš ŠVIS imti duomenys, nustatant, kokia respondento mokyklos mokytojų dalis yra įgijusi aukščiausias mokytojų kvalifikacines kategorijas – mokytojo metodininko ir mokytojo eksperto. Kuo daugiau tokių mokytojų mokykloje, tuo, tikėtina, didesnė tikimybė, kad ugdymo procesas vystomas profesionaliau bei lygiai taip pat profesionaliau teikiama būtina pagalba mokiniui. Tyrimo rezultatai rodo, kad 24 proc. respondentų dirba mokyklose, kuriose aukščiausias mokytojų kvalifikacines kategorijas yra įgiję 20 proc. arba mažiau mokyklos mokytojų, 34 proc. – mokyklose, kuriose šias kvalifikacines kategorijas yra įgiję nuo 21 iki 40 proc. visų mokyklos mokytojų, 27 proc. – mokyklose, kuriose šias kvalifikacines kategorijas yra įgiję nuo 41 iki 60 proc. visų mokyklos mokytojų, o 15 proc. – mokyklose, kuriose šias kvalifikacines kategorijas yra įgiję daugiau, nei 60 proc. visų mokyklos mokytojų.

Du ŠVIS duomenų pagalba suformuluoti socialiniai demografiniai kintamieji susiję su respondento mokyklos vadovų kvalifikacija. Pirmas toks kintamasis rodo, ar visi respondento mokyklos vadovai yra įgiję kurią nors vadybinę kategoriją. Paaiškėjo, kad 28 proc. respondentų dirba mokyklose, kuriose tik pusė ar mažiau vadovų yra įgiję kurią nors vadybinę kategoriją, 13 proc. – mokyklose, kurių daugiau, nei pusė, bet ne visi vadovai yra įgiję kurią nors vadybinę kategoriją ir 59 proc. – mokyklose, kuriose visi vadovai įgiję kurią nors vadybinę kategoriją.

Patikslinus ŠVIS duomenis, buvo domėtasi, ar respondento mokyklos vadovai yra įgiję aukščiausias, I arba II vadybines kategorijas. Surinktų duomenų analizė parodė, kad 36 proc. respondentų dirba bendrojo ugdymo mokyklose, kuriose nėra nė vieno aukščiausias I arba II vadybines kategorijas įgijusių mokyklos vadovų, 35 proc. – mokyklose, kurių dalis vadovų yra įgiję aukščiausias vadybines kategorijas, o 29 proc. – mokyklose, kurių visi vadovai (direktorius ir jo pavaduotojai) yra įgiję aukščiausias vadybines kategorijas.

Dar viena grupė su respondento mokykla susijusių socialinių demografinių kintamųjų buvo suformuluota remiantis ŠVIS ir Informacinių technologinių centro administruojamos pedagogų duomenų bazės pagalba. Bendrojo ugdymo mokykla gali turėti specialųjį pedagogą, socialinį pedagogą ar mokyklos psichologą. Šie mokykloje dirbantys švietimo pagalbos specialistai gali turėti kvalifikacinę kategoriją (t.y./, būti specialistu), arba kvalifikacinės kategorijos neturėti (t.y., būti nespecialistu). Surinktų duomenų analizė parodė, kad 46 proc. respondentų dirba bendrojo ugdymo mokyklose, turinčiose bent etato dalimi dirbantį specialųjį pedagogą (specialistą), 5 proc.

– specialųjį pedagogą nespecialistą, o 49 proc. – specialiojo pedagogo mokykloje apskritai neturi. Toliau analizuojant duomenis dėl nedidelio respondentų, kurie dirba mokyklose, turinčiose specialųjį pedagogą nespecialistą, skaičiaus, bus apjungti du atsakymai ir bus skiriami respondentai, kurių mokyklose specialusis pedagogas dirba ir respondentai, kurių mokyklose specialiojo pedagogo nėra.

64 proc. respondentų dirba bendrojo ugdymo mokyklose, kuriose bent dalimi etato dirba kvalifikacinę kategoriją įgijęs socialinis pedagogas, 17 proc. – mokyklose, kuriose dirba socialinis pedagogas nespecialistas, o 19 proc. – mokyklose, kuriose nėra socialinio pedagogo. Tyrimo duomenys rodo, kad 18 proc. respondentų dirba bendrojo ugdymo mokyklose, turinčiose mokyklos psichologą, įgijusį kvalifikacinę kategoriją (specialistą), 17 proc. – mokyklose, turinčiose mokyklos psichologą nespecialistą, o 65 proc. – mokyklose, apskritai neturinčiose mokyklos psichologo.

Rengiantis surinktų duomenų analizei, tyrėjai iš Informacinių technologijų centro gavo informaciją apie specialiųjų pedagogų, socialinių pedagogų ir mokyklos psichologų etatus ir krūvius kiekvienoje tirtoje bendrojo ugdymo mokykloje. Todėl kilo idėja parengti išvestinį rodiklį – švietimo pagalbos specialistų etato dalis šimtui mokyklos mokinių. Tam tikslui mokykloje dirbančių švietimo pagalbos specialistų etatų dalys (tai buvo ypač svarbu, kai specialistas dirbo ne pilnu etatu) buvo sumuojamos, iš jų buvo dalinamas mokyklos mokinių skaičius ir dauginama iš šimto. Taip buvo išskirtos penkios galimos rodiklio reikšmės: 13 proc. respondentų dirba mokyklose, kuriose nėra nė vieno švietimo pagalbos specialisto, 25 proc. – mokyklose, kuriose 100 mokinių tenka iki 0,4 švietimo pagalbos specialisto etato, 25 proc. – mokyklose, kuriose 100 mokinių tenka nuo 0,41 iki 0,6 švietimo pagalbos specialisto etato, 24 proc. – mokyklose, kuriose 100 mokinių tenka nuo 0,61 iki 1,0 švietimo pagalbos specialisto etato, o 13 proc. – mokyklose, kuriose 100 mokinių tenka daugiau, nei 1,0 švietimo pagalbos specialisto etato.

Mokyklos V GK nario anketoje socialinis demografinis klausimų blokas buvo dalinamas į dvi dalis:

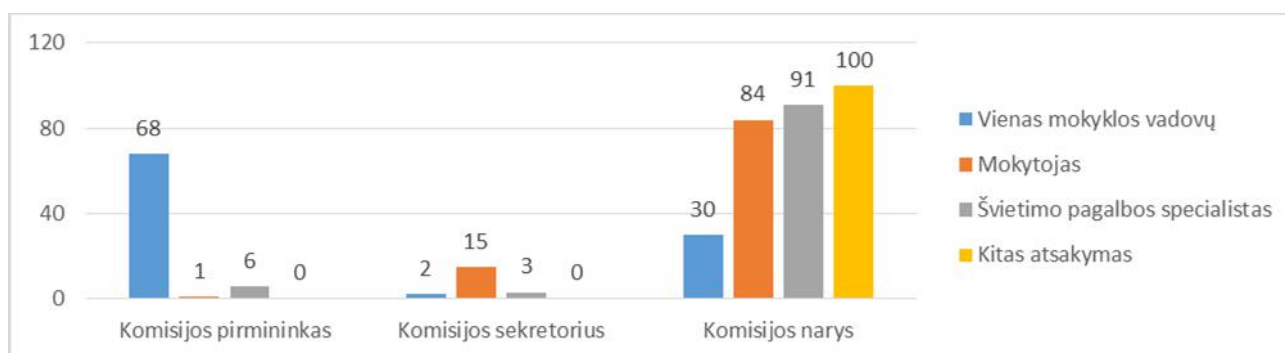
1. Su respondento profesine veikla ir veikla mokyklos komisijoje susijusius klausimus.
2. Su respondento patyrimu, bendraujant su savivaldybės vaiko komisijos nariais, susijusius klausimus.

Pradedant su respondento profesine veikla ir veikla mokyklos komisijoje susijusius klausimus, pradžioje domėtasi, kokias pareigas eina respondentas. 23 proc. respondentų nurodė dirbantys mokyklos vadovu (direktoriumi, direktoriaus pavaduotoju ar skyriaus vedėju), 29 proc. – mokytoju, 40 proc. – švietimo pagalbos specialistu, o 8 proc. – nurodė kitą atsakymą (pvz., dirba klasių kuratoriumi, visuomenės sveikatos priežiūros specialistu, mokyklos bibliotekininku, mokytojo padėjėju, mitybos specialistu, yra mokinių tėvų atstovas ir pan.). Pažymėtina, kad,

analizuojant surinktą duomenų bazę paaiškėjo, jog pakankamai didelis skaičius švietimo pagalbos specialistų neidentifikuoja savęs tokiais specialistais ir, atsakydami į klausimą apie pareigas mokykloje, pasirinko atsakymą „kitas atsakymas“ ir konkretizavo savo pareigas. Ypač daug tarp jų buvo socialinių ir specialiųjų pedagogų. Atitinkamai perkodavus respondentų atsakymus, pasirinkusių atsakymą „kitas atsakymas“ ir konkretizavusių pareigas mokykloje respondentų dalis nuo 17 proc. sumažėjo iki 8 proc.

Mokyklų VGK dirbantiems respondentams taip pat buvo užduotas klausimas, kokias pareigas jie atlieka VGK. 18 proc. atsakyta anketas atidavusių respondentų nurodė esantys mokyklos VGK pirmininku, 6 proc. – komisijos sekretoriumi, o 76 proc. – komisijos nariu.

4 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal pareigas mokyklos VGK ir pareigas mokykloje (%)

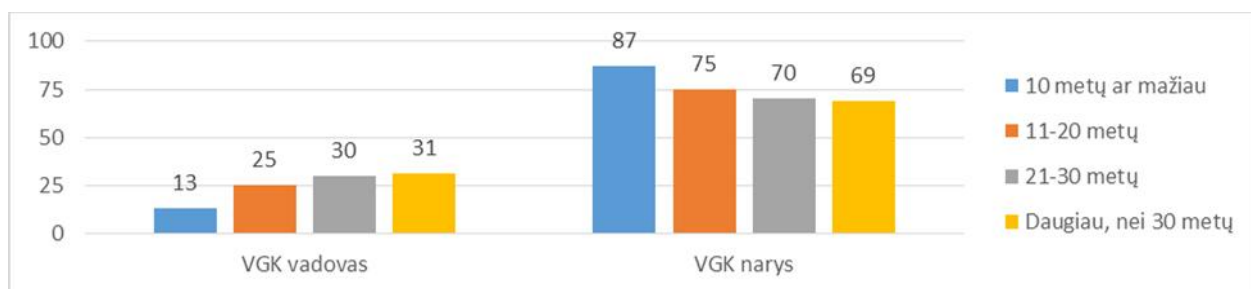

Iš 4 pav. matyti, kad tarp apklaustų respondentų statistiškai reikšmingai dažniau kuris nors mokyklos vadovas būna mokyklos VGK pirmininku, mokytojas – komisijos sekretoriumi, o švietimo pagalbos specialistai ir kiti mokykloje dirbantys asmenys – komisijos nariais (reikšmingumo lygmuo 0,000). Tolesnėse duomenų analizėse pareigų mokyklos VGK kintamojo atsakymai bus apjungiami į du – VGK vadovo ir VGK nario.

Dar viena socialinio–demografinė aplinkybė, galinti reikšmingai atskirti respondentų atsakymus yra darbo stažas. Rengiant tyrimo instrumentą, nuspręsta prašyti respondentų nurodyti darbo mokyklos VGK ir bendro darbo mokykloje stažą. Manyta, kad kuo didesnę darbo stažą kiekvienu atveju turi respondentas, tuo geriau jis gali vertinti savivaldybės VGK veiklą.

Tyrimo duomenys parodė, kad 19 proc. atsakyta anketas pateikusių respondentų turi 10 metų ar trumpesnę pedagoginio darbo stažą, 25 proc. – nuo 11 iki 20 metų pedagoginio darbo stažą, 34 proc. – nuo 21 iki 30 metų pedagoginio darbo stažą, o 22 proc. – ilgesnį, nei 30 metų pedagoginio darbo stažą.

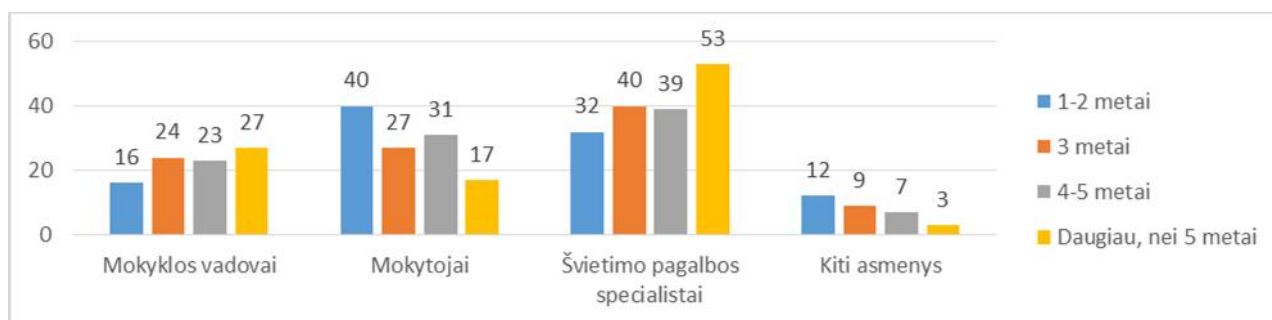
5 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal pareigas mokyklos VGK ir pedagoginio darbo stažą (%)

Iš 5 pav. matyti, kad yra statistiškai reikšminga priklausomybė – mokyklos VGK vadovu dažniau dirba didesnę pedagoginio darbo stažą turintis mokyklos atstovas (reikšmingumo lygmuo 0.000).

Analizuojant surinktus duomenis pagal darbo mokyklos VGK stažą paaiškėjo, kad 2 metus ar trumpiau mokyklos VGK dirbo 23 proc. į anketas atsakiusių respondentų, 3 metus – 30 proc. respondentų, nuo 4 iki 5 metų – 31 proc. respondentų, o ilgiau, nei 6 metus – 16 proc. respondentų. Taigi, mokyklos VGK apklausti mokyklos bendruomenės atstovai paprastai nedirba ilgiau, nei 5 metus.

6 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal pareigas mokykloje ir darbo VGK stažą (%)

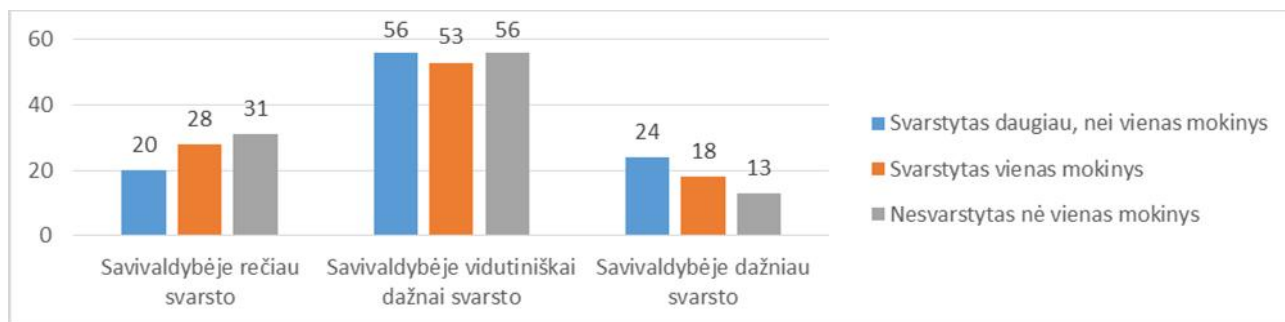

Iš 6 pav. matyti, kad statistiškai reikšmingai trumpiau mokyklos VGK dirba mokytojai ir kiti mokyklos bendruomenės atstovai, o ilgiau – mokyklos vadovai ir ypač švietimo pagalbos specialistai (reikšmingumo lygmuo 0,000). Respondentų atsakymų apie pareigas mokyklos VGK ir jų darbo mokyklos VGK stažą koreliacija nebuvo statistiškai reikšminga (reikšmingumo lygmuo 0,200).

Mokyklos VGK nario anketoje su respondento patyrimu, bendraujant su savivaldybės vaiko komisijos nariais, susiję klausimai pradėti nuo klausimo, ar per paskutinius 4 – 5 metus savivaldybės VGK posėdyje jo mokyklos mokinių atžvilgiu buvo nagrinėtas klausimas dėl minimalios ar vidutinės priežiūros skyrimo ir šalia buvo pažymėta, kad nesvarbu, ar tokia priežiūra buvo skirta. 2 proc. respondentų nurodė, kad tokių atvejų buvo daug, 33 proc. – kad tokių atvejų buvo keli, 20 proc. – kad buvo vienas toks atvejis, 36 proc. – kad tokių atvejų nebuvo,

o 9 proc. respondentų neatsimena, ar buvo tokių atvejų. Tolesnėje duomenų analizėje atsakymai į šį klausimą bus perkoduoti į tris atsakymus: tokių atvejų buvo daugiau, nei vienas; toks buvo tik vienas atvejis ir tokių atvejų nebuvo, arba neatsimenama, ar buvo.

7 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal minimalios priežiūros priemonių skyrimo svarstymo dažnumą savivaldybėje ir mokyklos mokinių svarstymą savivaldybės VGK (%)

Iš 7 pav. matyti pakankamai akivaizdi statistiškai reikšminga priklausomybė – nors iš savivaldybių, kuriose dažniau svarstoma, ar skirti minimalios priežiūros priemonės, apklausta mažiausiai respondentų, šiose savivaldybėse veikiančių mokyklų atstovai akivaizdžiai dažniau nurodė turintys nevienkartinį bendravimą su savivaldybių VGK dėl minimalios priežiūros priemonių skyrimo patyrimą. Kita vertus, respondentai iš savivaldybių, kuriose minimalios priežiūros priemonių skyrimas svarstomas rečiausiai, tokių respondentų apklausta mažiausia (reikšmingumo lygmuo 0,002). Surinktų duomenų analizė taip pat parodė tokias statistiškai reikšmingas priklausomybes:

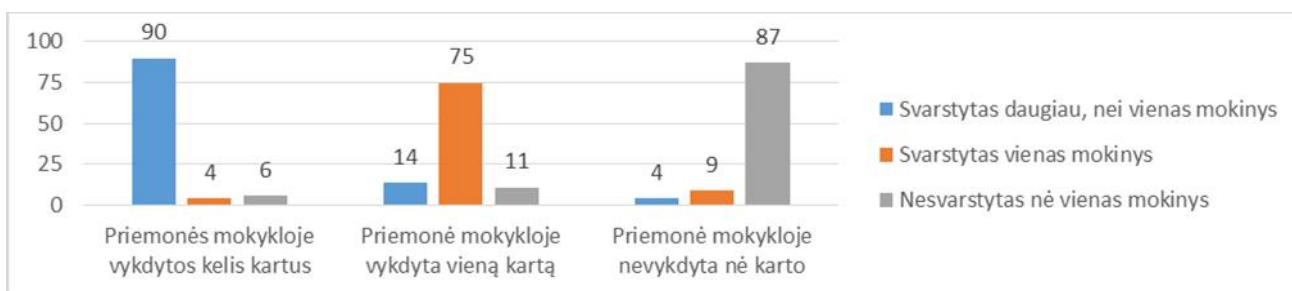
- Miesto mokyklose dirbantys respondentai dažniau nurodė, kad savivaldybės VGK buvo nagrinėtas daugiau, nei vienas minimalios ar vidutinės priežiūros skyrimo atvejis, o kaimo mokyklose dirbantys respondentai – kad tik vienas toks atvejis, arba nebuvo svarstyta nė vieno atvejo (reikšmingumo lygmuo 0,000).
- Pagrindinėje, vidurinėje ir jaunimo mokyklose bei progimnazijoje dirbantys respondentai dažniau nurodė, kad bent vienas jų mokiny buvo svarstytas savivaldybės VGK dėl minimalios ar vidutinės priežiūros priemonių skyrimo (reikšmingumo lygmuo 0,000).
- Mokyklose, kuriose mokosi nuo 151 iki 500 mokinių (ypač mokyklose, kuriose mokosi nuo 301 iki 500 mokinių) dirbantys respondentai dažniau nurodė, kad bent vienas jų mokiny buvo svarstytas savivaldybės VGK dėl minimalios ar vidutinės priežiūros priemonių skyrimo (reikšmingumo lygmuo 0,000).
- Mokyklose, kuriose 15 metų ir didesnę darbo stažą turi nuo 71 iki 90 proc. visų mokyklos mokytojų (nei „jauniausiose“, nei „vyriausiose“) dirbantys respondentai dažniau nurodė,

kad bent vienas jų mokinyų buvo svarstytas savivaldybės VGK dėl minimalios ar vidutinės priežiūros priemonių skyrimo (reikšmingumo lygmuo 0,022).

- Mokyklose, kuriose yra specialieji pedagogai, socialiniai pedagogai ir mokyklos psichologai, dirbantys respondentai dažniau nurodė, kad bent vienas jų mokinyų buvo svarstytas savivaldybės VGK dėl minimalios ar vidutinės priežiūros priemonių skyrimo (reikšmingumo lygmuo visais trim atvejais 0,000).
- Mokyklose, kuriose 100 mokinių tenka nuo 0,4 iki 1,0 pagalbos mokiniui specialisto etato, dirbantys respondentai dažniau nurodė, kad keli jų mokiniai buvo svarstyti savivaldybės VGK dėl minimalios ar vidutinės priežiūros priemonių skyrimo (reikšmingumo lygmuo 0,000).

Kitas santykiams su savivaldybės VGK skirtas socialinis demografinis klausimas buvo, ar respondento mokykloje per paskutinius 4 – 5 metus buvo vykdytos vaiko minimalios priežiūros priemonės. 3 proc. respondentų nurodė, kad tokios minimalios priežiūros priemonės buvo vykdytos daug kartų, 32 proc. – kad buvo keli tokie atvejai, 18 proc. – kad buvo vienas toks atvejis, 39 proc. – kad tokių atvejų nebuvo ir 8 proc. respondentų neatsimena, ar buvo tokių atvejų. Tolesnėje dokumentų analizėje atsakymai į šį klausimą bus perkoduoti į tris atsakymus: tokių atvejų buvo bent keli; toks buvo tik vienas atvejis ir tokių atvejų nebuvo.

8 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal minimalios priežiūros priemonių vykdymo dažnumą mokykloje ir mokyklos mokinių svarstymą savivaldybės VGK (%)

8 pav. pateikiama statistiškai reikšminga priklausomybė – jei mokyklos mokiniai savivaldybės VGK buvo dėl minimalios ar vidutinės priežiūros priemonių svarstyti kelis kartus, tai mokykla minimalios priežiūros priemones dažniau vykdė kelis kartus, jei savivaldybės VGK svarstyti tik vieną kartą – mokykla minimalios priežiūros priemones vykdė tik vieną kartą, jei nė karto nebuvo svarstyti – mokykla minimalios priežiūros priemonių dažniau apskritai nevykdė (reikšmingumo lygmuo 0,000). Surinktų duomenų analizė taip pat parodė tokias statistiškai reikšmingas priklausomybes:

- Miesto mokyklose dirbantys respondentai dažniau nurodė, kad minimalios priežiūros priemonės buvo vykdytos kelis kartus, o kaimo mokyklose dirbantys respondentai – kad buvo tik vienas toks atvejis, arba nė karto nebuvo vykdytos minimalios priežiūros priemonės (reikšmingumo lygmuo 0,007).
- Respondentai iš vidurinių mokyklų ir gimnazijų dažniau nurodė, kad minimalios priežiūros priemonės jų mokykloje vykdytos kelis kartus, iš pagrindinių mokyklų – kad vieną kartą (reikšmingumo lygmuo 0,000).
- Respondentai, dirbantys mokyklose, kuriose mokosi nuo 301 iki 500 mokinių, dažniau nurodė, kad jų mokyklose bent kartą vykdytos minimalios priežiūros priemonės (reikšmingumo lygmuo 0,000).
- Mokyklose, kuriose yra specialieji pedagogai, socialiniai pedagogai ir mokyklos psichologai, dirbantys respondentai dažniau nurodė, kad jų mokykloje bent kartą buvo vykdytos minimalios priežiūros priemonės (reikšmingumo lygmuo visais trim atvejais 0,000).
- Mokyklose, kuriose 100 mokinių tenka nuo 0,4 iki 1,0 pagalbos mokiniui specialisto etato, dirbantys respondentai dažniau nurodė, kad jų mokykloje bent kartą buvo vykdytos minimalios priežiūros priemonės (reikšmingumo lygmuo 0,036).

Mokyklose dirbančių respondentų taip pat klausta, ar jiems patiems yra tekę jų mokykloje būti vaiko minimalios priežiūros priemones vykdančiu asmeniu. Po 8 proc. respondentų nurodė, kad jais buvo kelis ar daugiau kartų ir tik vieną kartą, 82 proc. – kad tokiu asmeniu nebuvo ir 2 proc. respondentų neatsimena, ar tokiu asmeniu buvo. Gilesnei analizei respondentų atsakymai perprogramuoti – dėl mažo atsakiusiųjų procento apjungti minimalios priežiūros priemones vykdžiusių respondentų atsakymai.

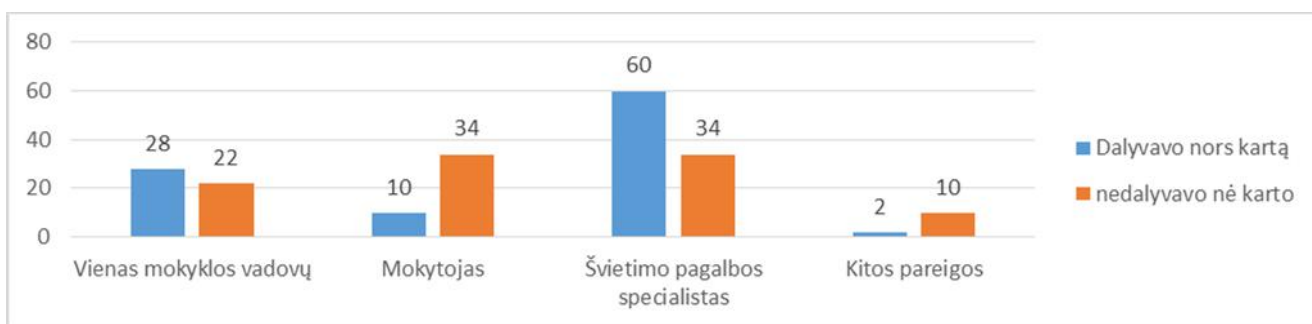
9 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal minimalios priežiūros priemonių vykdymą ir pareigas mokykloje (%)

Iš 9 pav. matyti, kad statistiškai reikšmingai dažniau minimalios priežiūros priemonės savo mokykloje vykdė respondentai, dirbantys švietimo pagalbos specialistais (reikšmingumo lygmuo 0,000).

Klausimų blokas, analizuojantis respondento patyrimą bendrauti su savivaldybės VGK nariais baigiamas klausimu, ar respondentui per paskutinius 4-5 metus yra tekę dalyvauti savivaldybės VGK posėdžiuose. 3 proc. respondentų nurodė posėdžiuose dalyvavę daug kartų, 9 proc. – kelis kartus, 8 proc. – vieną kartą, 79 proc. – nė karto, o 1 proc. respondentų neatsiminė, ar kada nors yra dalyvavę savivaldybės VGK posėdžiuose. Toliau analizuojant surinktus duomenis bus apjungiami nors kartą savivaldybės VGK dalyvavusių respondentų atsakymai.

10 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal dalyvavimą savivaldybės VGK posėdžiuose ir pareigas mokykloje (%)

Iš 10 pav. matyti, kad statistiškai reikšmingai dažniau savivaldybės VGK posėdžiuose dalyvauja švietimo pagalbos specialistai ir mokyklos vadovai (reikšmingumo lygmuo 0,000). Surinktų duomenų analizė taip pat parodė tokias statistiškai reikšmingas priklausomybes:

- Savivaldybės VGK posėdžiuose dažniau nurodė bent kartą dalyvavę respondentai, mokyklos VGK dirbantys 4 metus ar ilgiau (reikšmingumo lygmuo 0,003).
- Savivaldybės VGK posėdžiuose dažniau nurodė bent kartą dalyvavę respondentai, mokyklos VGK atliekantys komisijos pirmininko ar komisijos sekretoriaus pareigas (reikšmingumo lygmuo 0,000).
- Savivaldybės VGK posėdžiuose dažniau nurodė bent kartą dalyvavę respondentai, kurių mokyklose dirba socialiniai pedagogai arba mokyklos psichologai (reikšmingumo lygmuo atitinkamai 0,004 ir 0,000).

III. PIRMOJO TYRIMO UŽDAVINIO SPRENDIMAS

Sprendžiant pirmąjį tyrimo uždavinį „išnagrinėti savivaldybių VGK veiklą, svarstant vaiko minimalios priežiūros priemonių skyrimą vaikams“, pradžioje buvo analizuoti statistiniai savivaldybių VGK veiklos rodikliai ir taip buvo bandoma aiškintis savivaldybės VGK posėdžių organizavimo ypatumus.

Nors tyrimo techninė specifikacija to tiesiogiai nenumatė, iš ekspertų apklausos, atliktos prieš lauko tyrimo pradžią, paaiškėjo, kad viena didesnių savivaldybės VGK veiklos problemų yra tai, kad šios komisijos veiklai dažnai nėra skiriamas specialus papildomas finansavimas. Todėl, formuluojant savivaldybių VGK pirmininkams arba sekretoriams skirtos statistinės anketos klausimus buvo nuspręsta pradžioje išsiaiškinti, kaip Lietuvos savivaldybėse 2008-2013 m. buvo finansuojamas vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdymas. 6 savivaldybių atstovai į šį klausimą neatsakė, 38 savivaldybių atstovai nurodė, kad vykdytojai užtikrina vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdymą iš savo institucijos metinio biudžeto, o 16 savivaldybių atstovai nurodė, kad veikla finansuojama kitu būdu. Statistinėje anketoje, atsakant į šį klausimą, buvo galimybė pasirinkti dar vieną atsakymą „skiriamos specialios lėšos“, bet šio atsakymo niekas nepasirinko. Analizuojant, koks atsakymas buvo nurodytas, kai savivaldybių atstovai pasirinko atsakymą „kitas atsakymas“, paaiškėjo, kad tokiu atveju dažniausiai buvo konkretizuota, jog šiai veiklai jokių specialių lėšų nėra skiriama, Biržų rajono savivaldybės atstovas nurodė, jog „*nuo 2008 m. iki 2011 m. mokėtas darbo užmokesčio priedas už papildomai atliekamus darbus (vaiko gerovės komisijos pirmininkui ir sekretoriui)*“, Kupiškio rajono savivaldybės atstovas nurodė, kad savivaldybė tam tikslui 2008 metais skyrė 360 litų, Tauragės rajono savivaldybės atstovas nurodė, jog „*specialių lėšų neskirta. Minimalios priežiūros priemonės vykdo pagalbos mokiniui specialistai mokyklose, rajono Pagalbos mokytojui ir mokiniui centro, Pedagoginės psichologinės tarnybos specialistai, Socialinių paslaugų soc. darbuotojai, policijos pareigūnai. Žodiniu susitarimu kreipiamasi į kitus rajono specialistus, jei komisijos nutaria rekomenduoti vieną ar kitą priemonę (pvz., neformaliojo ugdymo būrelių vadovus, seniūnijų darbuotojus). Policijos pareigūnai savanoriškai sutinka būti atsakingi už minimalios priežiūros priemonės vykdymą, kai apribojamas nepilnamečiams buvimo namuose laikas*“, o Vilniaus rajono savivaldybės atstovo teigimu, „*Vilniaus rajono savivaldybė kiekvienais metais skiria lėšas vaikų vasaros poilsio, socializacijos programoms įgyvendinti, prevencinių programų įgyvendinimui, panaudojamos lėšos iš projektinių veiklų*“. Analizuojant savivaldybių atstovų nurodyto atsakymo, kaip Lietuvos savivaldybėse 2008-2013 m. buvo finansuojamas vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdymas, koreliaciją su apibendrinančiomis Lietuvos savivaldybių charakteristikomis –

savivaldybės tipu bei vienai mokyklai tenkančiu vidutiniu vaikų, kuriems buvo svarstyta skirti vaiko minimalios priežiūros priemonę (-es), skaičiumi⁵¹, paaiškėjo, kad abiem atvejais nėra stebima statistiškai reikšminga koreliacija (reikšmingumo lygmuo atitinkamai 0,312 ir 0,724).

Planuojant aiškintis vidutinį savivaldybės V GK posėdžių dėl vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros priemonių dažnumą per mėnesį, iš ekspertų apklausos paaiškėjo, kad atskirose savivaldybėse V GK posėdžių dažnumas gali labai skirtis, todėl nuspręsta statistinėje anketoje prašyti nurodyti ne V GK posėdžių per mėnesį skaičių, o tokių posėdžių skaičių per metus. Po to iš anksto buvo planuota savivaldybių atstovų nurodytą posėdžių per metus skaičių dalinti iš devynių – ekspertai nurodė, kad vasarą tokie posėdžiai praktiškai nevyksta.

4 lentelė. Vidutinis savivaldybės V GK posėdžių dėl vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros priemonių skaičius per mėnesį 2008, 2011 ir 2013 metais (savivaldybių skaičius)

	2008 metai	2011 metai	2013 metai
Nenurodė	18	4	3
Nuo 0,1 iki 0,6 per mėnesį (nuo 1 iki 5 per metus)	27	25	16
Nuo 0,7 iki 1,0 per mėnesį (nuo 6 iki 9 per metus)	9	12	20
Nuo 1,1 iki 2,0 per mėnesį (nuo 10 iki 18 per metus)	6	13	16
Daugiau, nei 2,0 per mėnesį (daugiau, nei 18 per metus)	0	6	5

Iš 4 lentelės matyti, kad, viena vertus, dviejuose trečdaliuose šalies savivaldybių V GK posėdžių dėl vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros priemonių vyksta pakankamai retai – rečiau, nei kartą per mėnesį, kita vertus, palengva daugėja savivaldybių, kuriose V GK posėdžiai įvyksta dažniau, nei vidutiniškai kartą per mėnesį. Analizuojant savivaldybių atstovų nurodyto atsakymo, kaip dažnai Lietuvos savivaldybėse 2008-2013 m. buvo organizuoti savivaldybių V GK posėdžiai, koreliaciją su apibendrinančiomis Lietuvos savivaldybių charakteristikomis – savivaldybės tipu bei vienai mokyklai tenkančiu vidutiniu vaikų, kuriems buvo svarstyta skirti vaiko minimalios priežiūros priemonę (-es), skaičiumi, paaiškėjo, kad koreliacijos su savivaldybės tipu atveju nėra stebima statistiškai reikšminga koreliacija, o koreliacijos su vienai mokyklai tenkančiu vidutiniu vaikų, kuriems buvo svarstyta skirti vaiko minimalios priežiūros priemonę (-es), skaičiumi 2011 ir 2013 metais stebima pakankamai akivaizdi statistiškai reikšminga koreliacija – savivaldybėse, kuriose dažniau nei vidutiniškai, arba vidutiniškai dažnai buvo svarstoma dėl minimalios priežiūros priemonių skyrimo, dažniau per mėnesį vyko daugiau, nei vienas savivaldybės V GK posėdis dėl vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros priemonių, o savivaldybėse, kuriose rečiau, nei vidutiniškai buvo svarstoma dėl minimalios priežiūros priemonių skyrimo – dažniau tokie posėdžiai vyko rečiau, nei kartą per mėnesį (reikšmingumo lygmuo abiem atvejais 0,003).

⁵¹ Apie tai plačiau rašoma tyrimo ataskaitos poskyryje „Tyrimo imties tūrio apibrėžimas“,

Pasidomėjus vidutine savivaldybės V GK posėdžio trukme paaiškėjo, kad, 10 savivaldybių atstovų teigimu, posėdis paprastai trunka maždaug valandą, 14 savivaldybių atstovų teigimu – maždaug 1,5 valandos, 19 savivaldybių atstovų teigimu – maždaug 2 valandas, 16 savivaldybių atstovų teigimu – maždaug 3 valandas, o 1 savivaldybės atstovo teigimu – ilgiau, nei 3 valandas. Analizuojant savivaldybių atstovų nurodyto atsakymo, kiek trunka vidutinis savivaldybės V GK posėdis, koreliaciją su apibendrinančiomis Lietuvos savivaldybių charakteristikomis – savivaldybės tipu bei vienai mokyklai tenkančiu vidutiniu vaikų, kuriems buvo svarstyta skirti vaiko minimalios priežiūros priemonę (-es), skaičiumi, paaiškėjo, kad abiem atvejais statistiškai reikšminga koreliacija nėra stebima, bet tokia koreliacija stebima atlikus analizuojamo kintamojo koreliaciją su savivaldybėje 2013 metais vykusiu V GK posėdžių skaičiumi – savivaldybėse, kuriose per mėnesį vyksta daugiau, nei vienas V GK posėdis, jis statistiškai reikšmingai dažniau trunka ilgiau, nei pusantros valandos (reikšmingumo lygmuo 0,040).

Buvo pakankamai problemiška savivaldybių atstovų klausti, kiek atvejų dėl vaiko minimalios priežiūros priemonės (-ių) skyrimo vidutiniškai išanalizuojama per vieną savivaldybės V GK posėdį – ekspertų apklausa parodė, kad vidutiniškai per vieną posėdį išanalizuojamų atvejų skaičius net ir toje pačioje savivaldybėje gali labai skirtis. Kita vertus, pasak ekspertų, tas pats vaikas taip pačiais metais gali būti savivaldybės V GK kelis kartus svarstomas dėl priežiūros priemonių skyrimo. Dėl to, konstruojant statistinę anketą, pasirinktas kitas sprendimas – buvo domėtasi posėdžių 2008, 2011 ir 2013 metais skaičiumi ir vaikų, kuriems svarstyta skirti vaiko minimalios priežiūros priemonę (-es), skaičiumi. Vėliau, apdorojant surinktus duomenis, tais metais svarstytų vaikų skaičius dalintas iš tais metais įvykusių posėdžių skaičiaus. Toks duomenų surinkimo būdas parodė dar vieną įdomią tendenciją – kai kurių savivaldybių atstovai, atsakydami į statistinės anketos klausimus, nurodė, jog vaikų, kuriems per metus svarstyta skirti vaiko minimalios priežiūros priemonę (-es), skaičius buvo mažesnis, nei posėdžių dėl vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros priemonių skaičius (pvz., per metus svarstyti 5 vaikai, o dėl vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros priemonių svarstymo įvyko 7 posėdžiai). Tokių atvejų nebuvo daug, bet, savivaldybių statistinių duomenų bazėje kuriant šiuos naujus kintamuosius, laikyta, kad per vieną posėdį išklaustas vienas vaikas.

5 lentelė. Vidutinis per vieną savivaldybės V GK posėdį išanalizuojamų atvejų dėl vaiko minimalios priežiūros priemonės (-ių) skyrimo skaičius 2008, 2011 ir 2013 metais (savivaldybių skaičius)

	2008 metai	2011 metai	2013 metai
Nenurodė	22	4	3
Vidutiniškai vienas atvejis	18	22	22
Vidutiniškai nuo 1,1 iki 1,9 atvejo	12	17	16
Vidutiniškai nuo 2 iki 2,9 atvejo	5	10	11
Vidutiniškai 3 ir daugiau atvejų	3	7	8

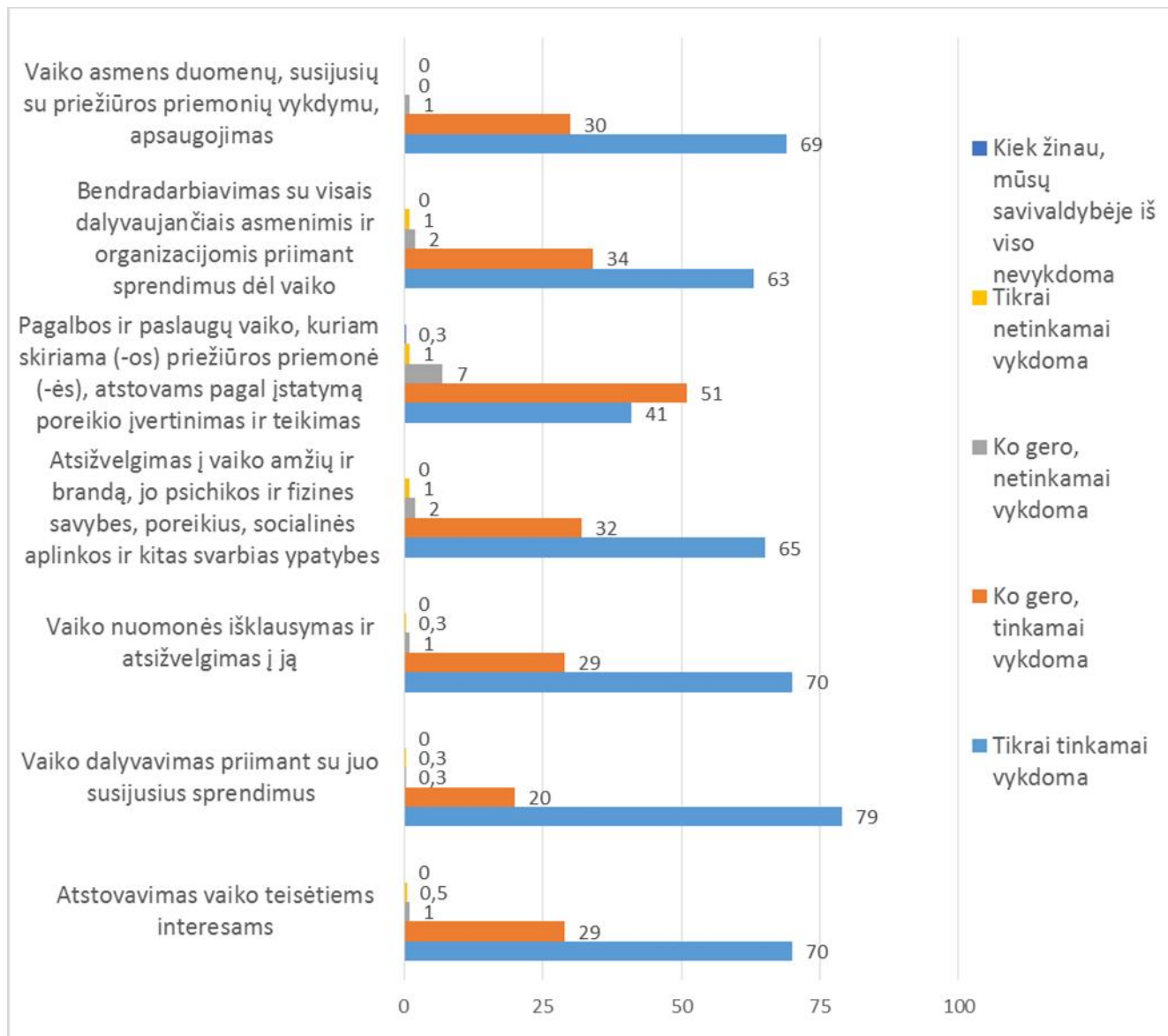
Iš 5 lentelės matyti, kad maždaug dviejuose trečdaliuose šalies savivaldybių per vieną savivaldybės VGK posėdį išanalizuojama iki dviejų atvejų dėl vaiko minimalios priežiūros priemonių skyrimo, o pusėje tų savivaldybių per posėdį išanalizuojamas tik vienas atvejis. Tiriant savivaldybių atstovų nurodyto atsakymo, kiek per vieną savivaldybės VGK posėdį išanalizuojamų atvejų dėl vaiko minimalios priežiūros priemonės (-ių) skyrimo, koreliaciją su apibendrinančiomis Lietuvos savivaldybių charakteristikomis – savivaldybės tipu bei vienai mokyklai tenkančiu vidutiniu vaikų, kuriems buvo svarstyta skirti vaiko minimalios priežiūros priemonę (-es), skaičiumi, paaiškėjo, kad su savivaldybės tipu statistiškai reikšminga koreliacija nėra stebima. Analizuojant koreliaciją su vienai mokyklai tenkančiu vidutiniu vaikų, kuriems buvo svarstyta skirti vaiko minimalios priežiūros priemonę (-es), skaičiumi, nustatyta statistiškai reikšminga priklausomybė su vidutiniškai 2011 ir 2013 metais per vieną savivaldybės VGK posėdį išanalizuojamų atvejų dėl vaiko minimalios priežiūros priemonės (-ių) skyrimo skaičiumi – savivaldybėse, kuriose dažniau, nei vidutiniškai svarstoma dėl vaiko minimalios priežiūros priemonių skyrimo, per vieną savivaldybės VGK posėdį dažniau apsvarstomi du ir daugiau vaikų (reikšmingumo lygmuo atitinkamai 0,002 ir 0,021).

Aiškinantis, kiek laiko vidutiniškai per vieną savivaldybės VGK posėdį skiriama vieno atvejo nagrinėjimui, pasirinktas sprendimas tiesiogiai apie tai paklausti savivaldybės atstovų, atsakiusių į statistinės anketos klausimus. 18 savivaldybių atstovų nurodė, kad jų VGK posėdžiuose vieno atvejo nagrinėjimui vidutiniškai skiriama trumpesnis, nei pusės valandos laiko tarpas, 19 savivaldybių atstovai – kad skiriamas maždaug pusvalandis, 15 savivaldybių atstovai – kad vidutiniškai skiriamas laiko tarpas yra tarp pusvalandžio ir valandos (paprastai 40–45 minutės), 8 savivaldybių atstovai – kad skiriama viena valanda ar dar daugiau laiko. Analizuojant savivaldybių atstovų nurodyto atsakymo, kiek per posėdį trunka vidutinis vieno vaiko atvejo nagrinėjimas, koreliaciją su apibendrinančiomis Lietuvos savivaldybių charakteristikomis – savivaldybės tipu bei vienai mokyklai tenkančiu vidutiniu vaikų, kuriems buvo svarstyta skirti vaiko minimalios priežiūros priemonę (-es), skaičiumi, taip pat su vidutiniu VGK posėdžių savivaldybėje skaičiumi ir vidutiniu per posėdį analizuotų atvejų dėl vaiko minimalios priežiūros priemonės skyrimo skaičiumi paaiškėjo, kad visais šiais atvejais statistiškai reikšminga koreliacija nėra stebima.

Toliau sprendžiant pirmą tyrimo uždavinį, respondentams, dirbantiems savivaldybės VGK, pateikti įvertinti teiginiai, kaip savivaldybės VGK nariai įsivaizduoja LR vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymo 4 straipsnio nuostatų vykdymą savo savivaldybėje. Tam iš devynių įstatyme deklaruojamų vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros principų buvo išskirti septyni teiginiai ir taip apibrėžti septyni svarbiausi savivaldybės VGK nario veiklos aspektai, svarbūs

svarstant ir skiriant vaiko priežiūros priemones. Respondentams, kaip savotiškiems savivaldybės VGK veiklos ekspertams, buvo pasiūlyta pačiais bendriausiais bruožais įvertinti savo atstovaujamos VGK veiklą.

11 pav. Savivaldybių VGK dirbančių respondentų įvairių savo savivaldybės VGK veiklos aspektų įvertinimas (%)

Apibendrinant 11 pav. pateiktą savivaldybių VGK narių pateiktą iš esmės savo veiklos, svarstant vaiko minimalios priežiūros priemonių skyrimą vaikams, įsivertinimą, matyti, kad praktiškai visus septynis veiklos aspektus respondentai vertina teigiamai – sudėjus respondentų pasirinkusių atsakymus „tikrai tinkamai vykdoma“ ir „ko gero, tinkamai vykdoma“ procentą, kitus (neigiamus) atsakymus pasirinkusių respondentų dalis sudarė mažesnę, nei skiriama atsakymų paklaidai, respondentų dalį. Taigi, bendrai imant, respondentai dėl savo VGK veiklos kokybės didesnių problemų nemato. Giliau analizuojant atsakymus, galima vertinti tik respondentų, pasirinkusių atsakymą „tikrai tinkamai vykdoma“ dalį – šie respondentai be jokių abejonių pritaria savo

atstovaujamo savivaldybės V GK veiklai. Taip vertinant respondentų atsakymus matyti, kad aukščiausiai vertinamas savo savivaldybės V GK veiklos aspektas – vaiko dalyvavimas priimant su juo susijusius sprendimus, o žemiausiai – pagalbos ir paslaugų vaiko, kuriam skiriama (-os) priežiūros priemonė (-ės), atstovams pagal įstatymą poreikio įvertinimas ir teikimas.

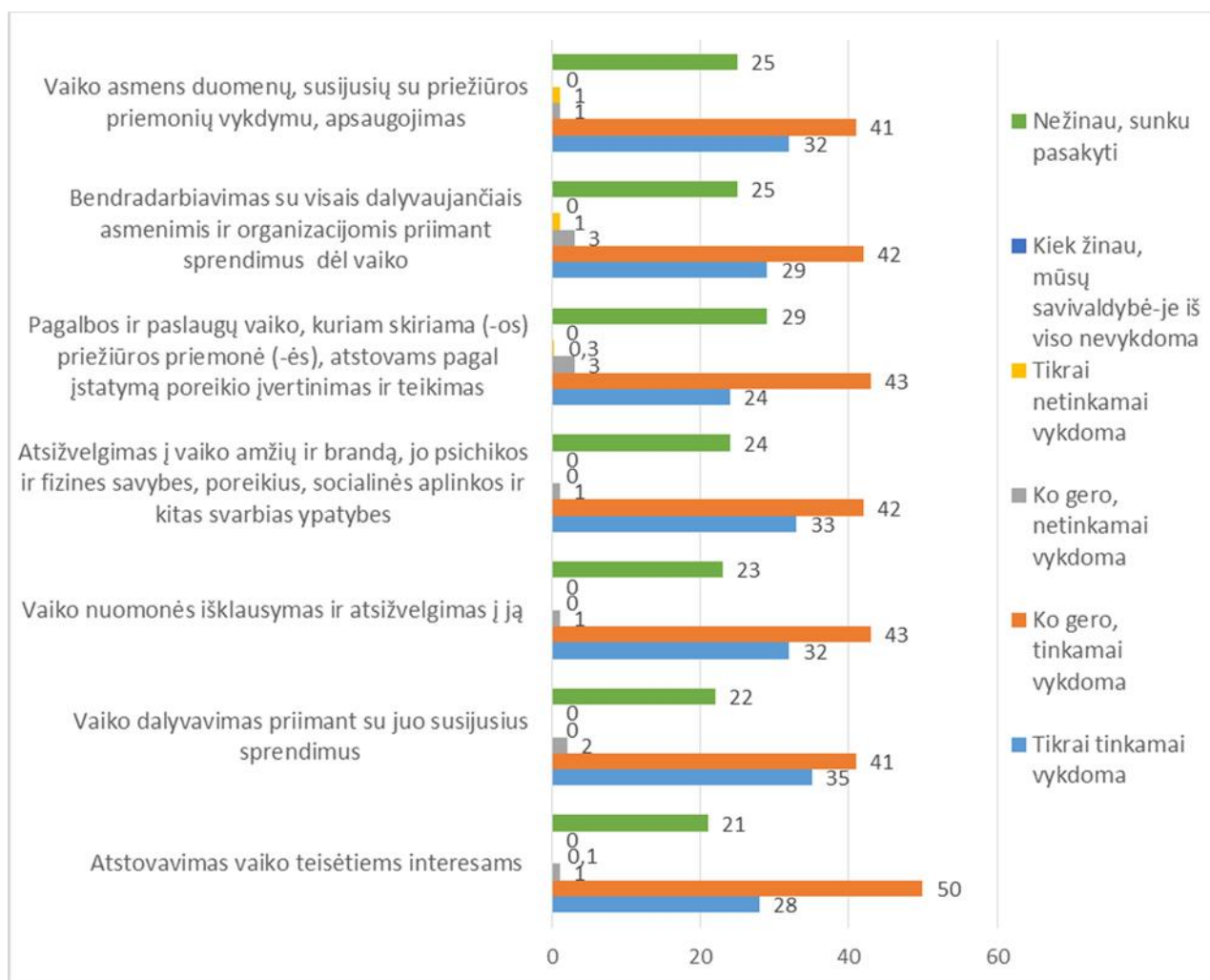
Toliau analizuojant surinktus savivaldybės V GK narių atsakymus, atlikta jų įvairių savo V GK veiklos įsivertinimo aspektų ir šių respondentų socialinių demografinių charakteristikų koreliacija. Analizuojant teiginius „atstovavimas vaiko teisėtiems interesams“, „vaiko nuomonės išklauskymas ir atsižvelgimas į ją“ ir „bendradarbiavimas su visais dalyvaujančiais asmenimis ir organizacijomis priimant sprendimus dėl vaiko“ jokių statistiškai reikšmingų korelacių nebuvo nustatyta.

Analizuojant kitus keturis teiginius nustatyti šios statistiškai reikšmingos koreliacijos:

- Analizuojant teiginį „vaiko dalyvavimas priimant su juo susijusius sprendimus“ statistiškai reikšmingai dažniau šią veiklą be abejonų teigiamai vertino respondentai iš savivaldybių, kuriose dažniau nei vidutiniškai buvo svarstoma dėl vaiko minimalios priežiūros priemonių skyrimo (reikšmingumo lygmuo 0,004).
- Analizuojant teiginį „atsižvelgimas į vaiko amžių ir brandą, jo psichikos ir fizines savybes, poreikius, socialinės aplinkos ir kitas svarbias ypatybes“, šią veiklą be abejonų teigiamai dažniau vertino teisėtvarkos institucijas ir kitus savivaldybės administracijos skyrius (bet ne švietimo padalinį ar VTAS) atstovaujantys respondentai (reikšmingumo lygmuo 0,018).
- Analizuojant teiginį „pagalbos ir paslaugų vaiko, kuriam skiriama (-os) priežiūros priemonė (-ės), atstovams pagal įstatymą poreikio įvertinimas ir teikimas“, šią veiklą be abejonų teigiamai dažniau vertino teisėtvarkos institucijas atstovaujantys respondentai, o savivaldybės administracijos švietimo padalinio ir VTAS darbuotojai šią veiklą be abejonų teigiamai vertino daug rečiau (reikšmingumo lygmuo 0,000).
- Analizuojant teiginį „vaiko asmens duomenų, susijusių su priežiūros priemonių vykdymu, apsaugojimas“ šią veiklą be abejonų teigiamai dažniau vertino respondentai iš savivaldybių, kuriose dažniau nei vidutiniškai buvo svarstoma dėl vaiko minimalios priežiūros priemonių skyrimo (reikšmingumo lygmuo 0,041).
- Analizuojant teiginį „vaiko asmens duomenų, susijusių su priežiūros priemonių vykdymu, apsaugojimas“ šią veiklą be abejonų teigiamai dažniau vertino respondantai dirbantys savivaldybės V GK pirmininku, pirmininko pavaduotoju ar sekretoriumi, nei eiliniai savivaldybės V GK nariai (reikšmingumo lygmuo 0,021).

Įvairius savivaldybės V GK veiklos aspektus svarstant ir skiriant vaiko priežiūros priemones pabandė įvertinti ir mokyklų V GK komisijų nariai.

12 pav. Mokyklų VGK dirbančių respondentų įvairių savo savivaldybės VGK veiklos aspektų įvertinimas (%)

Apibendrinant 12 pav. pateiktą savo savivaldybės VGK veikos įvertinimą matyti, kad respondentai iš mokyklų VGK praktiškai vienbalsiai savo savivaldybių VGK veiklą su išlygomis ar be jų vertina teigiamai. Taigi, bendrai imant, respondentai dėl savo VGK veiklos kokybės didesnių problemų nemato. Giliau analizuojant atsakymus, galima vertinti tik respondentų, pasirinkusių atsakymą „tikrai tinkamai vykdoma“ dalį – šie respondentai be jokių abejonių pritaria savo savivaldybės VGK veiklai. Taip vertinant respondentų atsakymus matyti, kad, lygiai taip pat, kaip ir savivaldybių VGK narių įsivertinime, aukščiausiai vertinamas savo savivaldybės VGK veiklos aspektas – vaiko dalyvavimas priimant su juo susijusius sprendimus, o žemiausiai – pagalbos ir paslaugų vaiko, kuriam skiriama (-os) priežiūros priemonė (-ės), atstovams pagal įstatymą poreikio įvertinimas ir teikimas. Kita vertus, pažymėtina, kad nuo ketvirtadalio iki penktadalio mokyklų VGK narių nesugebėjo įvertinti savo savivaldybės VGK komisijos veiklos ir pasirinko atsakymą „nežinau, sunku pasakyti“.

Analizuojant mokyklų VGK atstovų pateiktus savo savivaldybės VGK veiklos vertinimus, nustatytos šios statistiškai reikšmingos koreliacijos:

- Analizuojant teiginį „atstovavimas vaiko teisėtiems interesams“, šią veiklą be abejonės teigiamai dažniau vertino pagrindinėse mokyklose dirbantys respondentai (reikšmingumo lygmuo 0,000).
- Analizuojant teiginį „atstovavimas vaiko teisėtiems interesams“, šią veiklą be abejonės teigiamai dažniau vertino mokyklose, kurios turi specialųjį pedagogą ir socialinį pedagogą, dirbantys respondentai (reikšmingumo lygmuo atitinkamai 0,003 ir 0,007).
- Analizuojant teiginį „vaiko dalyvavimas priimant su juo susijusius sprendimus“, šią veiklą be abejonės teigiamai dažniau vertino mokyklose, kurios turi specialųjį pedagogą, socialinį pedagogą arba psichologą, dirbantys respondentai (reikšmingumo lygmuo atitinkamai 0,015; 0,004 ir 0,002).
- Analizuojant teiginį „vaiko dalyvavimas priimant su juo susijusius sprendimus“, šią veiklą be abejonės teigiamai dažniau vertino mokyklose, kuriose 100 mokinių tenka nuo 0,41 iki 1,0 pagalbos mokiniui specialisto etato, dirbantys respondentai (reikšmingumo lygmuo 0,005).
- Analizuojant teiginį „vaiko nuomonės išklausymas ir atsižvelgimas į ją“, šią veiklą be abejonės teigiamai dažniau vertino mokyklose, kurios turi socialinį pedagogą arba psichologą, dirbantys respondentai (reikšmingumo lygmuo atitinkamai 0,010 ir 0,001).
- Analizuojant teiginį „vaiko nuomonės išklausymas ir atsižvelgimas į ją“, šią veiklą be abejonės teigiamai dažniau vertino mokyklose, kuriose 100 mokinių tenka nuo 0,61 iki 1,0 pagalbos mokiniui specialisto etato, dirbantys respondentai (reikšmingumo lygmuo 0,022).
- Analizuojant teiginį „atsižvelgimas į vaiko amžių ir brandą, jo psichikos ir fizines savybes, poreikius, socialinės aplinkos ir kitas svarbias ypatybes“, šią veiklą be abejonės teigiamai dažniau vertino pagrindinėse mokyklose dirbantys respondentai, o pradinėse mokyklose ir mokyklose darželiuose dirbantys respondentai dažniau apskritai negalėjo šios veiklos įvertinti (reikšmingumo lygmuo 0,004).
- Analizuojant teiginį „atsižvelgimas į vaiko amžių ir brandą, jo psichikos ir fizines savybes, poreikius, socialinės aplinkos ir kitas svarbias ypatybes“, šią veiklą be abejonės teigiamai dažniau vertino mokyklose, kurios turi specialųjį pedagogą, socialinį pedagogą arba psichologą, dirbantys respondentai (reikšmingumo lygmuo atitinkamai 0,032; 0,000 ir 0,003).
- Analizuojant teiginį „pagalbos ir paslaugų vaiko, kuriam skiriama (-os) priežiūros priemonė (-ės), atstovams pagal įstatymą poreikio įvertinimas ir teikimas“, šią veiklą be

abejonės teigiamai dažniau vertino respondentai, dirbantys mokyklos vadovais arba švietimo pagalbos specialistais (reikšmingumo lygmuo 0,035).

- Analizuojant teiginį „bendradarbiavimas su visais dalyvaujančiais asmenimis ir organizacijomis priimant sprendimus dėl vaiko“, šią veiklą be abejonės teigiamai dažniau vertino respondentai, dirbantys mokyklos vadovais (reikšmingumo lygmuo 0,010).

6 lentelė. Savivaldybės VGK dirbančių respondentų nurodytas įvairių teisės aktų žinojimas (%)

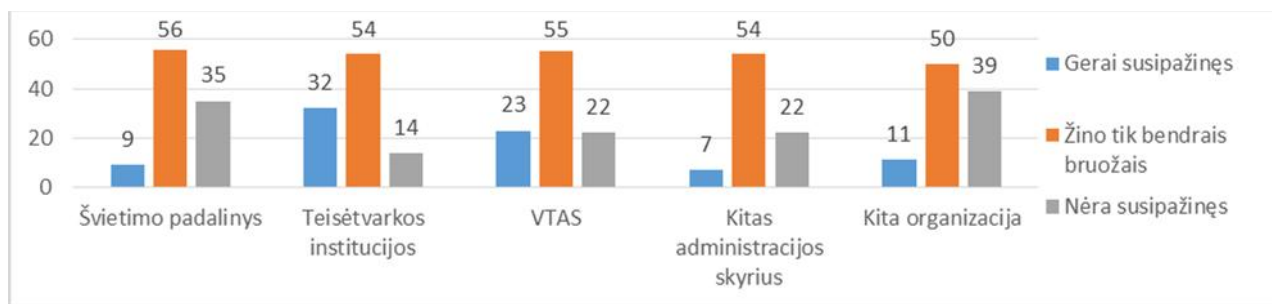
	Gerais susipažinęs	Žinau tik bendrą bruožais	Nesu susipažinęs
LR vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymas	93/ 92/ 87	7/ 8/ 12	0 /0/ 0
LR švietimo įstatymas	68/ 66/ 62	31/ 32/ 35	1/ 2/ 3
LR vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas	68/ 63/ 52	30/ 35/ 42	2/ 2/ 6
Rekomendacijos dėl vaiko minimalios priežiūros priemonių – įpareigojimo būti namuose nustatytu laiku ir įpareigojimo nesilankyti vietose, kuriose daroma neigiama įtaka vaiko elgesiui, arba nebendrauti su žmonėmis, darančiais jam neigiamą įtaką, - vykdymo	72/ 70/ 60	25/ 28/ 35	3/ 2/ 5
Rekomendacijos dėl vaiko minimalios priežiūros priemonės – įpareigojimo dirbti auklėjamojo pobūdžio darbus, jei vaikas sutinka – vykdymo	63/ 59/ 49	31/ 35/ 40	6/ 6/ 11
JT vaiko teisių konvencija	45/ 36/ 24	50/ 58/ 61	5/ 6/ 15
JT nusikaltusių nepilnamečių ir visuomenės gerovės koncepcija	15	54	31
JT nepilnamečių nusikalstamumo prevencijos gairės (Rijado gairės)	9/ 2/ 1	42/ 42/ 3	49/ 56/ 96
JT nepilnamečių, kurių laisvė ribota, apsaugos taisyklės (Havano taisyklės)	8/ 2/ 1	38/ 36/ 2	54/ 62/ 97
JT standartinės minimalios nepilnamečių teisenos įgyvendinimo taisyklės (Pekino taisyklės)	7/ 2/ 1	40/ 38/ 2	53/ 60/ 97

Savivaldybės VGK nariai savo veikloje turi laikytis įvairių įstatymų, įgyvendinamųjų teisės aktų, reglamentuojančių vaiko minimalią ir vidutinę priežiūrą bei būti susipažinę su rekomendacinio pobūdžio dokumentais vaiko priežiūros priemonių skyrimui ir vykdymui. Dėl to nuspręsta aiškintis, kaip respondentai šiuos teisės aktus ir rekomendacijas žino. Tam tikslui parengtas devynių respondentų veiklai svarbių dokumentų sąrašas ir domėtasi, kaip respondentai juos žino. Dėl plačiai žinomos apklausos, kaip tyrimo metodo, ypatybės, jog apklausos metu gali būti fiksuojamas ne teisinio akto žinojimas, o respondento deklaracija, kaip jis tą teisinį aktą žino, apsiriboti vien tik klausiant, kaip respondentas žino įvairius teisinius aktus, nebuvo galima. Todėl šalia devynių iš tiesų egzistuojančių teisės aktų respondentų dėmesiui pateikiamas išgalvotas teisės aktas – kontrolinis kintamasis „JT nusikaltusių nepilnamečių ir visuomenės gerovės koncepcija“. Rengiant tyrimo instrumentą buvo planuota, kad, jei respondentas, atsakydamas į šį kontrolinį klausimą, nurodys, jog bent bendrais bruožais žino išgalvotą teisės aktą, visi jo atsakymai apie kitų

teisės aktų žinojimą bus kvestionuojami. Taip buvo siekiama aiškintis, kas iš respondentų iš tiesų yra skaitęs su vaiko minimalia ir vidutine priežiūra susijusius teisės aktus ir rekomendacijas. Todėl 6 lentelėje pateikiami trejopi atsakymai. Pirmas skaičius rodo visų respondentų atsakymus, antras – respondentų atsakymus, atmetus respondentų, nurodžiusių, jog yra gerai susipažinę su išgalvotu teisės aktu, nuomone, o trečias – respondentų atsakymus, atmetus respondentų, nurodžiusių, jog gerai susipažinę su išgalvotu teisės aktu arba jį žino tik bendrais bruožais, nuomone (trečiu atveju vertinti tik 116 respondentų atsakymai).

Apibendrinant 6 lentelėje pateiktą apklaustų savivaldybės VGK narių įsivertintą įvairių teisės aktų žinojimą matyti, kad net ir be išgalvoto dokumento pagalba koreguotų respondentų atsakymų aišku, jog respondentai tarptautinių teisės aktų nežino. Reiškia, ir nesinaudoja šiais dokumentais savo praktinėje veikloje. Geriausiai iš JT dokumentų respondentų žinoma JT vaiko teisių konvencija, bet net ir su ja trečiu, pačiu griežčiausiu, vertinimu gerai susipažinę tik ketvirtadalis respondentų. Iš LR įstatymų ir rekomendacijų respondentai visais atvejais nurodė geriausiai žinantys LR vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymą, o blogiausiai – rekomendacijas dėl vaiko minimalios priežiūros priemonės – įpareigojimo dirbti auklėjamojo pobūdžio darbus, jei vaikas sutinka – vykdymo bei LR vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymą.

12 pav. Įvairias institucijas atstovaujančių savivaldybių VGK dirbančių respondentų nurodymas, kaip žino išgalvotą teisės aktą (%)

Analizuojant, kokių respondentų grupių atstovai statistiškai reikšmingai dažniau nurodė, jog skaitė išgalvotą teisės aktą paaiškėjo, kad tarp nurodžiusių, jog yra gerai susipažinę su išgalvotu teisės aktu, dažniau buvo teisėtvarkos institucijas ir savivaldybės administracijos VTAS savivaldybės VGK atstovaujantys respondentai (reikšmingumo lygmuo 0,000).

Toliau analizuojant surinktus savivaldybės VGK narių atsakymus, atlikta jų įvairių teisės aktų ir rekomendacijų žinojimo įsivertinimo ir šių respondentų socialinių demografinių charakteristikų koreliacija. Metodologiškai teisingiausia būtų vertinti tik respondentų, nurodžiusių, jog apskritai nežino išgalvoto teisės akto, atsakymus, bet tokių respondentų tėra tik 116. Todėl koreliacijai

pasirinktas tarpinis variantas – atmesti tik respondentų, nurodžiusių, jog gerai susipažinę su išgalvotu teisės aktu, atsakymai.

Analizuojant, kaip įvairios respondentų grupės žino teisės aktus ir rekomendacijas, nustatytos šios statistiškai reikšmingos koreliacijos:

- Analizuojant LR vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymo žinojimą, statistiškai reikšmingai dažniau su šiuo teisės aktu teigia gerai susipažinę savivaldybės administracijos VTAS ir savivaldybės administracijos švietimo padalinio darbuotojai (reikšmingumo lygmuo 0,024).
- Analizuojant LR vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymo žinojimą, statistiškai reikšmingai dažniau su šiuo teisės aktu teigia gerai susipažinę savivaldybės VGK vadovai (pirmininkas, pirmininko pavaduotojas ir sekretorius) (reikšmingumo lygmuo 0,008).
- Analizuojant LR švietimo įstatymo žinojimą, statistiškai reikšmingai dažniau su šiuo teisės aktu teigia gerai susipažinę savivaldybės administracijos švietimo padalinio darbuotojai (reikšmingumo lygmuo 0,000).
- Analizuojant LR švietimo įstatymo žinojimą, statistiškai reikšmingai dažniau su šiuo teisės aktu teigia gerai susipažinę savivaldybės VGK vadovai (pirmininkas, pirmininko pavaduotojas ir sekretorius) (reikšmingumo lygmuo 0,000).
- Analizuojant LR vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo žinojimą, statistiškai reikšmingai dažniau su šiuo teisės aktu teigia gerai susipažinę savivaldybės administracijos VTAS darbuotojai (reikšmingumo lygmuo 0,000).
- Analizuojant rekomendacijų dėl vaiko minimalios priežiūros priemonių – įpareigojimo būti namuose nustatytu laiku ir įpareigojimo nesilankyti vietose, kuriose daroma neigiama įtaka vaiko elgesiui, arba nebendrauti su žmonėmis, darančiais jam neigiamą įtaką, - vykdymo žinojimą, statistiškai reikšmingai dažniau su šiuo teisės aktu teigia gerai susipažinę savivaldybės VGK vadovai (pirmininkas, pirmininko pavaduotojas ir sekretorius) (reikšmingumo lygmuo 0,004).
- Analizuojant rekomendacijų dėl vaiko minimalios priežiūros priemonės – įpareigojimo dirbti auklėjamojo pobūdžio darbus, jei vaikas sutinka – vykdymo žinojimą, statistiškai reikšmingai dažniau su šiuo teisės aktu teigia gerai susipažinę savivaldybės administracijos švietimo padalinio darbuotojai (reikšmingumo lygmuo 0,011).
- Analizuojant rekomendacijų dėl vaiko minimalios priežiūros priemonės – įpareigojimo dirbti auklėjamojo pobūdžio darbus, jei vaikas sutinka – vykdymo žinojimą, statistiškai reikšmingai dažniau su šiuo teisės aktu teigia gerai susipažinę savivaldybės VGK vadovai (pirmininkas, pirmininko pavaduotojas ir sekretorius) (reikšmingumo lygmuo 0,000).

- Analizuojant JT vaiko teisių konvencijos žinojimą, statistiškai reikšmingai dažniau su šiuo teisės aktu teigia gerai susipažinę savivaldybės administracijos VTAS darbuotojai (reikšmingumo lygmuo 0,000).
- Analizuojant JT nepilnamečių nusikalstamumo prevencijos gairių (Rijado gairių) žinojimą, statistiškai reikšmingai dažniau su šiuo teisės aktu teigia gerai susipažinę arba žino tik bendrais bruožais teisėtvarkos institucijų darbuotojai (reikšmingumo lygmuo 0,018).
- Analizuojant JT nepilnamečių, kurių laisvė ribota, apsaugos taisyklių (Havanos taisyklių) žinojimą, statistiškai reikšmingai dažniau su šiuo teisės aktu teigia gerai susipažinę arba žino tik bendrais bruožais savivaldybės administracijos VTAS darbuotojai (reikšmingumo lygmuo 0,024).
- Analizuojant JT nepilnamečių, kurių laisvė ribota, apsaugos taisyklių (Havanos taisyklių) žinojimą, statistiškai reikšmingai dažniau su šiuo teisės aktu teigia gerai susipažinę arba žino tik bendrais bruožais respondentai iš savivaldybių, kuriose dažniau nei vidutiniškai buvo svarstoma dėl minimalios priežiūros priemonių skyrimo (reikšmingumo lygmuo 0,041).
- Analizuojant JT standartinės minimalios nepilnamečių teisenos įgyvendinimo taisyklių (Pekino taisyklių) žinojimą, statistiškai reikšmingai dažniau su šiuo teisės aktu teigia gerai susipažinę arba žino tik bendrais bruožais teisėtvarkos institucijų ir savivaldybės administracijos VTAS darbuotojai (reikšmingumo lygmuo 0,041).

Turint didesnę skaičių vienatipių kintamųjų, galima pasirinkti atlikti surinktų duomenų faktorinę analizę. Faktorinės analizės uždavinys – atsižvelgiant į tarpusavio koreliaciją, suskirstyti analizuojamus kintamuosius į grupes, kurias vienija koks nors tiesiogiai nestebimas faktorius. Pereidami nuo didelio skaičiaus kintamųjų prie faktorių, tyrėjai koncentruoja informaciją, daro ją labiau aprėpiamą. Patys faktoriai dažnai neturi kiekybinio mato, bet juos galime įsivaizduoti kaip atitinkamas požymių grupes vienijančias kategorijas. Gauta pradinė faktorių svorio matrica vienareikšmiškai nenusako sprendinio, nes tas pats kintamasis gali būti susijęs su keliais faktoriais. Tokiais atvejais atliekamas faktorių sukimas, t. y., supaprastinama faktorių svorio matricos struktūra. Atliekant surinktų duomenų faktorinę analizę, buvo naudotas Varimax metodas.

Atliktos teisės aktų žinojimo įsivertinimo faktorinės analizės Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) kriterijaus reikšmė lygi 0,792, Bartlett sferiškumo kriterijaus p-reikšmės reikšmingumo lygmuo 0,000, taigi, duomenys tinka faktorinei analizei. Atliekant faktorinę analizę nusistatyta, kad nebūtų rodomos absoliučios reikšmės, mažesnės už 0,4. Iš 7 lentelės matyti, kad apibendrintai visus

respondentų įsivertintus gebėjimus galima grupuoti į 3 pagrindines komponentes, kurios bendrai paaiškina 71,2 proc. bendrosios kintamųjų dispersijos.

7 lentelė. Savivaldybių VGK dirbančių respondentų teisės aktų žinojimo faktorinė analizė

	1 faktorius	2 faktorius	3 faktorius
LR vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymas		,717	
LR švietimo įstatymas		,510	
LR vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas		,792	
Rekomendacijos dėl vaiko minimalios priežiūros priemonių – įpareigojimo būti namuose nustatytu laiku ir įpareigojimo nesilankyti vietose, kuriose daroma neigiama įtaka vaiko elgesiui, arba nebendrauti su žmonėmis, darančiais jam neigiamą įtaką, - vykdymo			,883
Rekomendacijos dėl vaiko minimalios priežiūros priemonės – įpareigojimo dirbti auklėjamojo pobūdžio darbus, jei vaikas sutinka – vykdymo			,890
JT vaiko teisių konvencija	,426	,621	
JT nusikaltusių nepilnamečių ir visuomenės gerovės koncepcija	,778		
JT nepilnamečių nusikalstamumo prevencijos gairės (Rijado gairės)	,937		
JT nepilnamečių, kurių laisvė ribota, apsaugos taisyklės (Havanos taisyklės)	,942		
JT standartinės minimalios nepilnamečių teisenos įgyvendinimo taisyklės (Pekino taisyklės)	,926		
<i>Faktorių svoris po faktorių sukimo procedūros (proc.)</i>	<i>34,8</i>	<i>19,2</i>	<i>17,2</i>

Iš 7 lentelės matyti, kad 1 faktorius, kurį sąlyginai galima vadinti Jungtinių Tautų dokumentų faktoriumi, apjungia visus JT išleistus dokumentus, taip pat ir išgalvotą dokumentą. 2 faktorius, kurį sąlyginai galima vadinti LR įstatymų faktoriumi, apjungia visus respondentų vertintus Lietuvos Respublikos įstatymus ir daug aiškiau, nei 1 faktoriuje, išreikštą JT vaiko teisių konvenciją. Į 3 faktorių, kurį sąlyginai galima vadinti lietuviškų rekomendacijų faktoriumi, patenka du respondentų vertinti lietuviški rekomendacinio pobūdžio dokumentai. Apibendrinant galima teigti, kad savivaldybių VGK dirbantys respondentai, vertindami savo įvairių teisinių aktų ir rekomendacijų žinojimą, aiškiai atskiria tarptautinius dokumentus nuo lietuviškų teisės aktų, o šiuos dar atskiria pagal tai, ar tai įstatymas, ar rekomendacijos. Kita vertus, respondentų vertinimu, JT vaiko teisių konvencija pagal susipažinimo įsivertinimą ko gero taip pat prilyginama LR įstatymams.

Mokyklų VGK narių apklausos metu respondentams įsivertinti irgi pateiktas tų pačių teisinių dokumentų sąrašas. Šalia devynių iš tiesų egzistuojančių teisės aktų respondentų dėmesiui pateiktas išgalvotas teisės aktas – kontrolinis kintamasis „JT nusikaltusių nepilnamečių ir visuomenės gerovės koncepcija“. Taip buvo siekiama aiškintis, kas iš respondentų iš tiesų yra

skaitę su vaiko minimalia ir vidutine priežiūra susijusius teisinius dokumentus ir rekomendacijas. Todėl 8 lentelėje pateikiami trejopi atsakymai. Pirmas skaičius rodo visų respondentų atsakymus, antras – respondentų atsakymus, atmetus respondentų, nurodžiusių, jog gerai susipažinę su išgalvotu teisės aktu, nuomone, o trečias – respondentų atsakymus, atmetus respondentų, nurodžiusių, jog gerai susipažinę su išgalvotu teisės aktu arba jį žino tik bendrais bruožais, nuomone (trečiu atveju vertinti tik 316 respondentų atsakymai).

8 lentelė. Mokyklos VGK dirbančių respondentų nurodytas įvairių teisės aktų žinojimas (%)

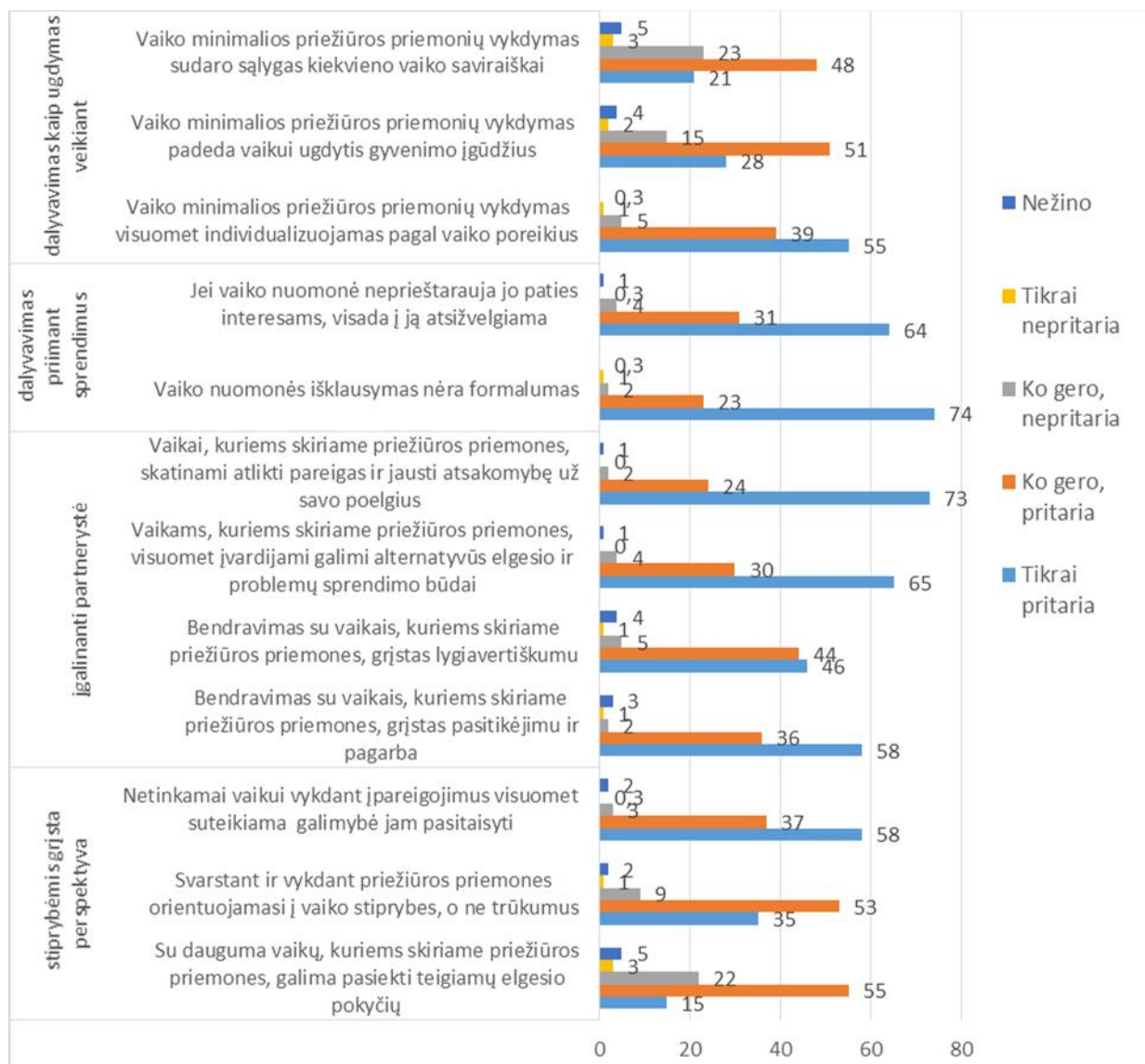
	Gera susipažinęs	Žinau tik bendrais bruožais	Nesu susipažinęs
10.1. LR vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymas	54/ 50/ 38	43/ 46/ 53	3/ 4/ 9
10.2. LR švietimo įstatymas	75/ 74/ 68	24/ 25/ 30	1/ 1/ 2
10.3. LR vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas	49/ 45/ 30	46/ 49/ 58	5/ 6/ 12
10.4. Rekomendacijos dėl vaiko minimalios priežiūros priemonių – įpareigojimo būti namuose nustatytu laiku ir įpareigojimo nesilankyti vietose, kuriose daroma neigiama įtaka vaiko elgesiui, arba nebendrauti su žmonėmis, darančiais jam neigiamą įtaką, - vykdymo	39/ 34/ 19	54/ 58/ 65	7/ 8/ 16
10.5. Rekomendacijos dėl vaiko minimalios priežiūros priemonės – įpareigojimo dirbti auklėjamojo pobūdžio darbus, jei vaikas sutinka – vykdymo	24/ 20/ 11	59/ 61/ 52	17/ 19/ 37
10.6. JT vaiko teisių konvencija	35/ 29/ 19	53/ 57/ 49	12/ 14/ 32
10.7. JT nusikaltusių nepilnamečių ir visuomenės gerovės koncepcija	8	53	39
10.8. JT nepilnamečių nusikalstamumo prevencijos gairės (Rijado gairės)	6/ 1/ 0,3	38/ 38/ 3	56/ 61/ 97
10.9. JT nepilnamečių, kurių laisvė ribota, apsaugos taisyklės (Havanos taisyklės)	5/ 0,4/ 0,3	31/ 31/ 1	64/69/ 99
10.10. JT standartinės minimalios nepilnamečių teisenos įgyvendinimo taisyklės (Pekino taisyklės)	5/ 0,4/ 0	32/ 32/ 2	63/ 68/ 98

Iš 8 lentelės matyti, kad mokyklų VGK nariai, taip pat, kaip savivaldybių VGK nariai, menkiausiai žino JT teisės aktus. Kita vertus, akivaizdžiai matyti, kad mokyklų VGK nariai labai blogai žino ir abejas rekomendacijas dėl vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdymo. Pažymėtina taip pat, kad, net ir imant visų apklausoje dalyvavusių respondentų atsakymus, tik pusė apklaustų mokyklos VGK narių teigė gerai susipažinę su LR vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymu. Analizuojant, kokių respondentų grupių atstovai statistiškai reikšmingai

dažniau nurodė, jog skaitė išgalvotą teisės aktą paaiškėjo, kad tarp nurodžiusių, jog gerai susipažinę su išgalvotu teisės aktu, dažniau yra kaimo mokyklose dirbantys respondentai (reikšmingumo lygmuo 0,032). Nors buvo tikrinta pagal 10 klausimų filtrų, aiškinantis, kokios respondentų grupės dažniau nurodė skaičiusios išgalvotą dokumentą, daugiau jokių kitų statistiškai reikšmingų koreliacijų nenustatyta.

Toliau sprendžiant pirmą tyrimo uždavinį, respondentams pateikti vertinti dvylika teiginių, kurie tikslas – aiškintis respondentų bendrą požiūrį į vaiko priežiūrą. Tam tikslui buvo sukurtas ir tyrimo programos pradžioje esančiame tyrimo pagrindimo skyriuje teoriškai pagrįstas teorinis vaiko įgalinimo konstruktas. Šiame teoriniame konstrukte vaiko įgalinimo veiksniai dalinami į keturias grupes: stiprybėmis grįstą perspektyvą, įgalinančią partnerystę, dalyvavimą priimančią sprendimus, dalyvavimą kaip ugdymą veikiant.

13 pav. Savivaldybių VGK narių nurodytas vaiko priežiūros vertinimas (%)

Analizuojant, kaip respondentai įvertino į vieną įgalinimo veiksmų grupę patenkančius teiginius matyti, kad tik dalyvavimo priimant sprendimus veiksmų grupės teiginiai vertinti panašiai. Kitais trimis atvejais vienai įgalinimo veiksmų grupei priskiriamų teiginių įvertinimas akivaizdžiai skyrėsi. Stiprybėmis grįsta filosofija kaip vaiko įgalinimo veiksnys rodo respondentų tikėjimą vaiko gebėjimu keisti savo elgesį, kuris glaudžiai siejamas su paties vaiko motyvacija, tikėjimu savo jėgomis, sėkmės patyrimu. Iš pateiktų atsakymų matyti, jog ketvirtadalis savivaldybių VGK narių nepitaria, kad su dauguma vaikų galima pasiekti teigiamų elgesio pokyčių, nors beveik visais atvejais suteikiama vaikui galimybė pasitaisyti. Dešimtadalis jų teigia, kad svarstant ir vykdant priežiūros priemones nėra orientuojamasi į vaiko stiprybes. Toks požiūris rodo, kad delinkventinis vaikų elgesys bendrai nėra suvokiamas kaip asmenybės brendimo proceso dalis, o svarstant priežiūros priemonių skyrimą ne visada akcentuojami vaiko gebėjimai ir galimybės. Kalbant apie savivaldybių VGK narių santykį su vaikais, beveik visais atvejais pritariama, kad bendravimas ir bendradarbiavimas yra išskirtinai pozityvus: vaikai yra gerbiami, jais pasitikima, visuomet aiškiai įvardijami lūkesčiai jų atžvilgiu. Atkreiptinas dėmesys, kad vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros uždaviniais yra įvardijami vaiko pozityvios socializacijos ir ugdymuisi palankios aplinkos kūrimas, gyvenimo įgūdžių ugdymas. Visgi ketvirtadalis respondentų nepitaria, kad vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdymo metu sudaromos sąlygos vaikų saviraiškai, beveik penktadalis teigia, kad tai nepadeda vaikams ugdytis gyvenimo įgūdžius. Akivaizdu, kad vaiko minimalios priežiūros priemonių rezultatyvumas nėra pakankamas ir šią problemą savivaldybių VGK nariai identifikuoja.

Analizuojant, kaip įvairios respondentų grupės vertina atskirus įgalinimo veiksmus, nustatytos šios statistiškai reikšmingos koreliacijos:

- Teiginiui „su dauguma vaikų, kuriems skiriame priežiūros priemones, galima pasiekti teigiamų elgesio pokyčių“ dažniau be abejonės pritaria savivaldybės VGK tik 1–2 metus dirbantys, o su išlygomis pritaria savivaldybės VGK 3–4 metus dirbantys respondentai (reikšmingumo lygmuo 0,028).
- Teiginiui „bendravimas su vaikais, kuriems skiriame priežiūros priemones, grįstas pasitikėjimu ir pagarba“ dažniau be abejonės pritaria daugiau, nei 10 metų institucijoje, kurią atstovauja savivaldybės VGK dirbantys, o su išlygomis pritaria nuo 6 iki 15 metų institucijoje, kurią atstovauja savivaldybės VGK, dirbantys respondentai (reikšmingumo lygmuo 0,006).
- Teiginiui „bendravimas su vaikais, kuriems skiriame priežiūros priemones, grįstas lygiavertiškumu“ dažniau be abejonės pritaria savivaldybės VGK iki 4 metų dirbantys

respondentai, o ilgiau dirbantys respondentai akivaizdžiai skeptiškiau vertina šį teiginį (reikšmingumo lygmuo 0,001).

- Teiginiui „vaikams, kuriems skiriame priežiūros priemones, visuomet įvardijami galimi alternatyvūs elgesio ir problemų sprendimo būdai“ dažniau be abejonės pritaria daugiau, nei 15 metų institucijoje, kurią atstovauja savivaldybės VGK, dirbantys respondentai (reikšmingumo lygmuo 0,008).
- Teiginiui „vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdymas sudaro sąlygas kiekvieno vaiko saviraiškai“ dažniau be abejonės pritaria daugiau, nei 15 metų institucijoje, kurią atstovauja savivaldybės VGK dirbantys, o su išlygomis pritaria nuo 10 iki 15 metų institucijoje, kurią atstovauja savivaldybės VGK dirbantys respondentai (reikšmingumo lygmuo 0,046).

Kitų aiškesnių statistiškai reikšmingų korelacijų nebuvo nustatyta. Apibendrinant galima teigti, kad, vertinant atskirus įgalinimo veiksnius, kaip atrodo, didžiausią įtaką turi ne institucija, kurią atstovauja savivaldybės VGK, ne pareigos šioje komisijoje, o respondento darbo institucijoje, kurią atstovauja savivaldybės VGK stažas bei, kai kada, darbo savivaldybės VGK stažas.

9 lentelė. Savivaldybių VGK dirbančių respondentų atskirų įgalinimo veiksnių vertinimo faktorinė analizė

		1 faktorius	2 faktorius
Stiprybėmis grįsta perspektyva	Su dauguma vaikų, kuriems skiriame priežiūros priemones, galima pasiekti teigiamų elgesio pokyčių		,628
	Svarstant ir vykdant priežiūros priemones orientuojamasi į vaiko stiprybes, o ne trūkumus	,502	
	Netinkamai vaikui vykdant įpareigojimus visuomet suteikiama galimybė jam pasitaisyti		,445
Įgalinanti partnerystė	Bendravimas su vaikais, kuriems skiriame priežiūros priemones, grįstas pasitikėjimu ir pagarba	,492	,510
	Bendravimas su vaikais, kuriems skiriame priežiūros priemones, grįstas lygiavertiškumu	,443	,551
	Vaikams, kuriems skiriame priežiūros priemones, visuomet įvardijami galimi alternatyvūs elgesio ir problemų sprendimo būdai	,703	
	Vaikai, kuriems skiriame priežiūros priemones, skatinami atlikti pareigas ir jausti atsakomybę už savo poelgius	,603	
Dalyvavimas priimančiam sprendimui	Vaiko nuomonės išklausa nėra formalumas	,667	
	Jei vaiko nuomonė neprieštarauja jo paties interesams, visada į ją atsižvelgiama	,639	
Dalyvavimas kaip ugdymas veikiant	Vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdymas visuomet individualizuojamas pagal vaiko poreikius	,709	
	Vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdymas padeda vaikui ugdytis gyvenimo įgūdžius		,784

	Vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdymas sudaro sąlygas kiekvieno vaiko saviraiškai		,795
	<i>Faktorių svoris po faktorių sukimo procedūros (proc.)</i>	26,1	22,3

Atliktos respondentų atskirų įgalinimo veiksnių vertinimo faktorinės analizės Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) kriterijaus reikšmė lygi 0,863, Bartlett sferiškumo kriterijaus p-reikšmės reikšmingumo lygmuo 0,000, taigi, duomenys puikiai tinka faktorinei analizei. Atliekant faktorinę analizę nusistatyta, kad nebūtų rodomos absoliučios reikšmės, mažesnės už 0,4. Iš 9 lentelės matyti, kad apibendrintai visus respondentų įsivertintus gebėjimus galima grupuoti į 2 pagrindines komponentes, kurios bendrai paaiškina 48,5 proc. bendrosios kintamųjų dispersijos.

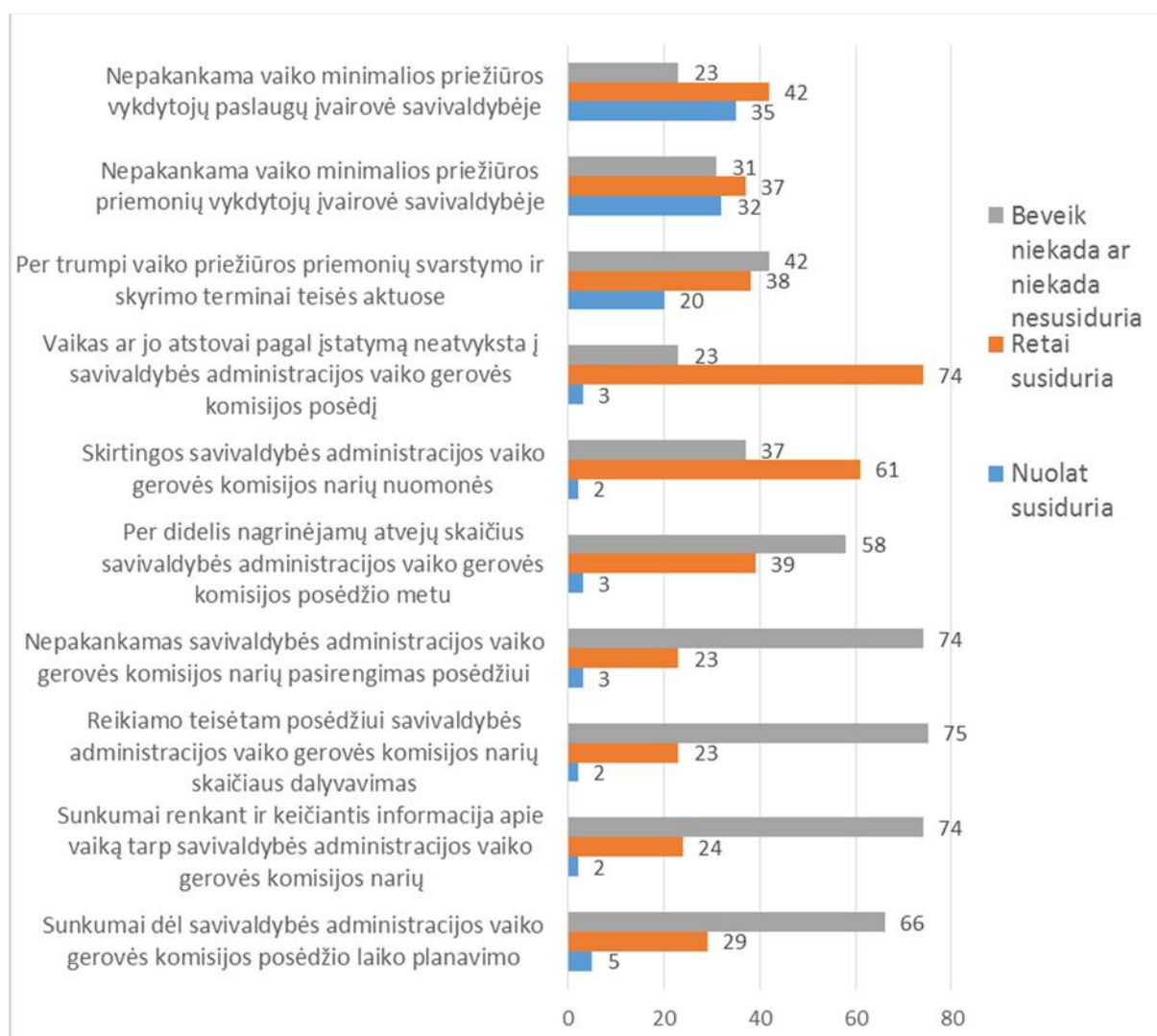
Iš 9 lentelės matyti, kad 1 faktorius, kurį sąlyginai galima vadinti išorinės motyvacijos faktoriumi, apjungia daugiau su išoriniu poveikiu vaikui susijusius veiklos aspektus. 2 faktorius, kurį sąlyginai galima vadinti vaiko vidinės motyvacijos faktoriumi, apjungia daugiau su kaita pačiame vaike susijusius teiginius. Pažymėtina, kad du įgalinančios partnerystės veiksnių grupę apibūdinantys, tiesiogiai su bendravimu susiję teiginiai vienodai aukštai išreikšti abiejuose faktoriuose. Apibendrinant galima teigti, kad ir respondentų vertinimų faktorinė analizė parodė, jog savivaldybių VGK dirbantys asmenys, vertindami įvairius įgalinimo veiksnus atspindinčius teiginius, savo vertinime dar nesugeba išgryninti ir išskirti konkrečių šių veiksnių grupių.

Mokyklų VGK dirbantiems asmenims skirtoje anketoje irgi buvo pateikti vertinti tie patys atskirus įgalinimo veiksnus apibūdinantys teiginiai. Atsakymų pasiskirstymą galima rasti tyrimo ataskaitos 2 priede. Mokyklų VGK dirbančių respondentų atsakymai rodo tendenciją, kuri buvo nustatyta analizuojant savivaldybių VGK dirbančių respondentų atsakymus – viena vertus, vertinant, kaip respondentai įvertino į vieną įgalinimo veiksnių grupę patenkančius teiginius matyti, kad tik dalyvavimo priimant sprendimus veiksnių grupės teiginiai vertinti panašiai, o kitais trimis atvejais vienai įgalinimo veiksnių grupei priskiriamų teiginių įvertinimas akivaizdžiai skyrėsi. Kita vertus, bandant atlikti mokyklų VGK narių atskirų įgalinimo veiksnių vertinimo faktorinę analizę paaiškėjo, kad kelių atskirų faktorių išskirti apskritai neįmanoma – vertinant teiginius, nėra nustatyta jokia respondentų atsakymų tarpusavio koreliacija, kuri vienyty kintamuosius į grupes pagal kokį nors tiesiogiai nestebimą faktorių.

Pirmojo tyrimo uždavinio sprendimas baigiamas domintis, kokie pagrindiniai sunkumai kyla respondentams jų veikloje. Dešimt kintamųjų buvo suformuluoti po ekspertų apklausos penkiose šalies savivaldybėse. Kartu su šių galimų sunkumų įvardinimu respondentams palikta galimybė, neradus sunkumo, su kuriuo susiduria, įvardinti ir savąjį sunkumą.

Iš 14 pav. matyti, kad pagrindiniais sunkumais, su kuriais nuolat susiduria didesnė dalis respondentų, yra laikomi sunkumai įvykdyti minimalios priežiūros priemonės: nepakankama vaiko minimalios priežiūros vykdytojų paslaugų įvairovė savivaldybėje, nepakankama vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdytojų įvairovė savivaldybėje ir per trumpi vaiko priežiūros priemonių svarstymo ir skyrimo terminai teisės aktuose. Mažiausiais sunkumais, su kuriais respondentai apskritai nesusiduria arba labai retai susiduria, yra laikomi su savivaldybės VGK veiklos organizavimu susiję sunkumai: reikiamo teisėtam posėdžiui savivaldybės VGK narių skaičiaus dalyvavimas, sunkumai renkant ir keičiantis informacija apie vaiką tarp savivaldybės VGK narių ir nepakankamas savivaldybės VGK narių pasirengimas posėdžiui.

14 pav. Savivaldybių VGK narių įvardinti sunkumai, su kuriais jie susiduria (%)

Analizuojant savivaldybių VGK narių dėmesiui pateiktus ir įvertintus sunkumus, nustatytos šios statistiškai reikšmingos koreliacijos:

- VTAS dirbantys respondentai dažniau nurodė nors ir retai, bet susiduriantys su reikiamo teisėtam posėdžiui savivaldybės VGK narių skaičiaus dalyvavimo problema (reikšmingumo lygmuo 0,000).
- Savivaldybės VGK vadovai (pirmininkas, pirmininko pavaduotojas, sekretorius) dažniau nurodė nors ir retai, bet susiduriantys su reikiamo teisėtam posėdžiui savivaldybės VGK narių skaičiaus dalyvavimo problema (reikšmingumo lygmuo 0,042).
- VTAS dirbantys respondentai dažniau nurodė nors ir retai, bet susiduriantys su nepakankamo savivaldybės VGK narių pasirengimo posėdžiui problema (reikšmingumo lygmuo 0,001).
- Respondentai iš savivaldybių, kuriose dažniau nei vidutiniškai arba vidutiniškai dažnai buvo svarstoma dėl minimalios priežiūros priemonių skyrimo dažniau nurodė nors ir retai, bet susiduriantys su per dideliu nagrinėjamų atvejų skaičiumi savivaldybės VGK posėdžio metu (reikšmingumo lygmuo 0,003).
- Ilgiau, nei 4 metus VGK darbe dalyvaujantys respondentai dažniau nurodė nors ir retai, bet susiduriantys su skirtingomis savivaldybės VGK narių nuomonėmis posėdžio metu (reikšmingumo lygmuo 0,011).
- Savivaldybės administracijos švietimo padalinio darbuotojai dažniau nurodė nuolat susiduriantys su problema, kad vaikas ar jo atstovai pagal įstatymą neatvyksta į savivaldybės VGK posėdį (reikšmingumo lygmuo 0,000).
- Savivaldybės VGK vadovai (pirmininkas, pirmininko pavaduotojas, sekretorius) dažniau nurodė nuolat susiduriantys su problema, kad vaikas ar jo atstovai pagal įstatymą neatvyksta į savivaldybės VGK posėdį (reikšmingumo lygmuo 0,001).
- Ilgiau, nei 4 metus VGK darbe dalyvaujantys respondentai dažniau nurodė nuolat susiduriantys su problema, kad vaikas ar jo atstovai pagal įstatymą neatvyksta į savivaldybės VGK posėdį (reikšmingumo lygmuo 0,050).
- Savivaldybės administracijos VTAS darbuotojai dažniau nurodė nuolat susiduriantys su problema, kad nepakankama vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdytojų įvairovė savivaldybėje (reikšmingumo lygmuo 0,007).
- Ilgiau, nei 4 metus VGK darbe dalyvaujantys respondentai dažniau nurodė nuolat susiduriantys su problema, kad nepakankama vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdytojų įvairovė savivaldybėje (reikšmingumo lygmuo 0,024).
- Savivaldybės administracijos VTAS darbuotojai dažniau nurodė nuolat susiduriantys su problema, kad nepakankama vaiko minimalios priežiūros vykdytojų paslaugų įvairovė savivaldybėje (reikšmingumo lygmuo 0,011).

- Ilgiau, nei 4 metus VGK darbe dalyvaujantys respondentai dažniau nurodė nuolat susiduriantys su problema, kad nepakankama vaiko minimalios priežiūros vykdytojų paslaugų įvairovė savivaldybėje (reikšmingumo lygmuo 0,016).

Kitų statistiškai reikšmingų koreliacijų nebuvo stebėta.

Savivaldybių VGK dirbančių respondentų papildomo atviro klausimo pagalba prašyta nurodyti kitus jiems kylančius sunkumus. 61 proc. respondentų į šį klausimą neatsakė, o 11 proc. nurodė, kad jokių kitų sunkumų jiems nekyla. Daugiausia respondentų (15 proc.) nurodė, kad papildomi sunkumai jiems kyla dėl ribotų galiojančių teisės aktų galimybių. Visus kitus papildomus sunkumus nurodė tik po kelis procentus respondentų, šiuos respondentų atsakymus galima rasti 1 tyrimo ataskaitos priede.

Atliktos savivaldybių VGK dirbantiems respondentams kylančių sunkumų įsivertinimo faktorinės analizės Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) kriterijaus reikšmė lygi 0,756, Bartlett sferiškumo kriterijaus p-reikšmės reikšmingumo lygmuo 0,000, taigi, duomenys tinka faktorinei analizei. Atliekant faktorinę analizę nusistatyta, kad nebūtų rodomos absoliučios reikšmės, mažesnės už 0,4. Iš 10 lentelės matyti, kad apibendrintai visus respondentų įsivertintus gebėjimus galima grupuoti į 3 pagrindines komponentes, kurios bendrai paaiškina 57,8 proc. bendrosios kintamųjų dispersijos.

10 lentelė. Savivaldybių VGK dirbančių respondentų teisės aktų žinojimo faktorinė analizė

	1 faktorius	2 faktorius	3 faktorius
Sunkumai dėl savivaldybės administracijos vaiko gerovės komisijos posėdžio laiko planavimo		,723	
Sunkumai renkant ir keičiantis informacija apie vaiką tarp savivaldybės administracijos vaiko gerovės komisijos narių		7,62	
Reikiamo teisėtam posėdžiui savivaldybės administracijos vaiko gerovės komisijos narių skaičiaus dalyvavimas		,616	
Nepakankamas savivaldybės administracijos vaiko gerovės komisijos narių pasirengimas posėdžiui		,593	
Per didelis nagrinėjamų atvejų skaičius savivaldybės administracijos vaiko gerovės komisijos posėdžio metu			,653
Skirtingos savivaldybės administracijos vaiko gerovės komisijos narių nuomonės			,634
Vaikas ar jo atstovai pagal įstatymą neatvyksta į savivaldybės administracijos vaiko gerovės komisijos posėdį			,753
Per trumpi vaiko priežiūros priemonių svarstymo ir skyrimo terminai teisės aktuose	,451		
Nepakankama vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdytojų įvairovė savivaldybėje	,922		
Nepakankama vaiko minimalios priežiūros vykdytojų paslaugų įvairovė savivaldybėje	,921		
<i>Faktorių svoris po faktorių sukimo procedūros (proc.)</i>	<i>20,8</i>	<i>20,4</i>	<i>16,5</i>

Iš 10 lentelės matyti, kad 1 faktorius, kurį sąlyginai galima vadinti pasirengimo savivaldybės V GK posėdžiui faktoriumi, apjungia visus svarbiausius pasirengimo posėdžiui aspektus. 2 faktorius, kurį sąlyginai galima vadinti įvykių posėdžio metu faktoriumi, apjungia respondentų vertintus sunkumus, susijusius su savivaldybės V GK posėdžio vyksmu. Į 3 faktorių, kurį sąlyginai galima vadinti V GK posėdžio sprendimų vykdymo faktoriumi, patenka respondentų vertinti sunkumai, susiję su posėdžio metu priimtų sprendimų vykdymu. Apibendrinant galima teigti, kad savivaldybių V GK dirbantys respondentai, vertindami jiems kylančius sunkumus, pakankamai aiškiai atskiria pasirengimo posėdžiui sunkumus, sunkumus dėl posėdžio vyksmo ir sunkumus dėl posėdžio metu priimtų sprendimų įgyvendinimo.

Mokyklų V GK narių atviro klausimo pagalba klausta, kokie sunkumai kyla jiems, kaip mokyklos V GK nariams, jeigu savivaldybės V GK reikia svarstyti ir skirti vaiko priežiūros priemonės. Bendrai imant, į šį klausimą neatsakė 37 proc. respondentų, 24 proc. nurodė, jog neteko susidurti su savivaldybės V GK, o 27 proc. respondentų nurodė, kad jiems jokių problemų bendradarbiaujant nekilo. Daugiausia, 5 proc. respondentų nurodė, jog savivaldybės V GK posėdžiui būtina paruošti ir pateikti labai daug dokumentų, juos stebima didelė biurokratija, po kelis procentus respondentų taip pat nurodė, jog savivaldybės V GK nariai sunkiai bendradarbiauja ar teikia informaciją, skiria mokyklos jau taikytas ir pasirodžiusias neveiksmingomis priemones, yra menkas savivaldybės V GK siūlomų priemonių pasirinkimas, šios priemonės neveiksmingos bei kad per posėdį mažai laiko skiria vaiko išklausymui, atvejo analizei. Kita vertus, tokių mokyklų V GK narių nusiskundimų tikrai buvo labai mažai.

Pirmojo tyrimo uždavinio sprendimo apibendrinimas

Apibūdinant statistinius savivaldybių V GK veiklos rodiklius galima teigti, kad:

- Savivaldybių V GK paprastai savo veiklai jokio papildomo finansavimo negauna, vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdymas užtikrinamas iš vykdytojų (savivaldybės biudžetinių įstaigų) metinio biudžeto.
- Paprastai savivaldybėje įvyksta nuo 6 iki 9 V GK posėdžių dėl vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros priemonių per metus, t.y., posėdžiai dažnoje savivaldybėje įvyksta ne kiekvieną mėnesį.
- Paprastai savivaldybėje V GK posėdis trunka dvi valandas.
- Paprastai per vieną savivaldybės V GK posėdį dėl vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros priemonių skyrimo išanalizuojama nuo vieno iki dviejų vaikų atvejų.

- Per vieną savivaldybės V GK posėdį, aptariant vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros priemonių skyrimą, vieno atvejo nagrinėjimui paprastai vidutiniškai skiriama pusė valandos laiko.

Paprašius savivaldybių V GK dirbančių respondentų įvertinti LR Vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymo 4 straipsnio nuostatų vykdymą savo savivaldybėje nustatyta, kad jie praktiškai visus savo veiklos aspektus vertina su išlygomis ar be jų teigiamai. Vertinant tik respondentų, kurie pateikė be išlygų teigiamą įvertinimą, atsakymus matyti, kad aukščiausiai vertinamas savo savivaldybės V GK veiklos aspektas – vaiko dalyvavimas priimant su juo susijusius sprendimus, o žemiausiai – pagalbos ir paslaugų vaiko, kuriam skiriama (-os) priežiūros priemonė (-ės), atstovams pagal įstatymą poreikio įvertinimas ir teikimas. Mokyklų V GK nariai, vertindami tuos pačius savivaldybių V GK veiklos aspektus pasidalino į dvi dalis: nuo ketvirtadalio iki penktadalio jų nurodė, kad mažai ką apie šią veiklą žino, todėl vertinti apskritai negali. Visi kiti respondentai praktiškai su išlygomis ar be jų savivaldybės V GK veiklos aspektus vertino teigiamai. Vertinant tik mokyklose dirbančių respondentų, kurių pateikė be išlygų teigiamą įvertinimą, atsakymus matyti, kad, taip pat, kaip ir savivaldybių V GK narių apklausos atveju, aukščiausiai vertinamas savo savivaldybės V GK veiklos aspektas – vaiko dalyvavimas priimant su juo susijusius sprendimus, o žemiausiai – pagalbos ir paslaugų vaiko, kuriam skiriama (-os) priežiūros priemonė (-ės), atstovams pagal įstatymą poreikio įvertinimas ir teikimas.

Kaip atrodo, savivaldybių V GK nariai labai blogai žino jiems būtinus žinoti LR įstatymus, rekomendacijas įstatymų įgyvendinimui ir JT teisės aktus. Galima teigti, kad respondentai JT išleistų dokumentų apskritai nežino. Reiškia, ir nesinaudoja šiais dokumentais savo praktinėje veikloje. Geriausiai iš JT dokumentų respondentų žinoma JT vaiko teisių konvencija, bet net ir su ja, pačiu griežčiausiu vertinimu, teigia gerai susipažinę tik ketvirtadalis visų respondentų. Iš LR įstatymų ir rekomendacinio pobūdžio dokumentų respondentai visais atvejais nurodė geriausiai žinantys LR vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymą, o blogiausiai – rekomendacijas dėl vaiko minimalios priežiūros priemonės – įpareigojimo dirbti auklėjamojo pobūdžio darbus, jei vaikas sutinka – vykdymo bei LR vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymą. Apibendrinant galima teigti, kad savivaldybių V GK dirbantys respondentai, vertindami savo įvairių teisės aktų žinojimą, aiškiai atskiria JT dokumentus nuo lietuviškų teisės aktų, o šiuos dar atskiria pagal tai, ar tai įstatymas, ar rekomendacinio pobūdžio dokumentas. Mokyklų V GK narių teisės aktų žinojimas niekuo nesiskiria nuo savivaldybių V GK narių žinojimo. Kaip atrodo, ypač blogai mokyklų V GK nariai žino rekomendacinio pobūdžio dokumentus – abejas rekomendacijas dėl vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdymo. Taip pat pažymėtina, kad, net ir imant visų apklausoje dalyvavusių respondentų atsakymus (pats nekritiškiausias vertinimas), tik maždaug pusė apklaustų

mokyklos VGK narių teigė gerai susipažinę su LR vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymu.

Aiškinantis respondentų bendrą požiūrį į vaiko priežiūrą, respondentams buvo pateikti vertinti įvairūs su teoriniu vaiko įgalinimo konstruktu susiję teiginiai. Vis dar egzistuoja ne tik stiprybėmis, bet ir trūkumais grįstas požiūris į delinkventinio elgesio vaikus: ketvirtadalis savivaldybių VGK narių nepitaria, kad su dauguma vaikų galima pasiekti teigiamų elgesio pokyčių, dešimtadalis jų teigia, kad svarstant ir vykdant priežiūros priemones nėra orientuojamasi į vaiko stiprybes. Beveik visais atvejais savivaldybių administracijų VGK nariai pritaria, kad bendravimas ir bendradarbiavimas yra išskirtinai pozityvus: vaikai yra gerbiami, jais pasitikima, visuomet aiškiai įvardijami lūkesčiai jų atžvilgiu. Visgi ne maža dalis respondentų nepitaria, kad vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdymo metu sudaromos sąlygos vaikų saviraiškai ir jų vykdymas padeda vaikams ugdytis gyvenimo įgūdžius – kitaip tariant, nėra siekiami esminiai vaiko priežiūros priemonių vykdymui keliami uždaviniai. Vertinant atskirus įgalinimo veiksnius, kaip atrodo, didžiausią įtaką turi ne institucija, kurią atstovauja savivaldybės VGK, ne pareigos komisijoje, o respondento darbo institucijoje, kurią atstovauja savivaldybės VGK stažas bei, kai kada, veiklos savivaldybės VGK stažas.

Pagrindiniais sunkumais, su kuriais nuolat susiduria didesnė dalis respondentų, yra laikomi sunkumai įvykdyti minimalios priežiūros priemones: nepakankama vaiko minimalios priežiūros vykdytojų paslaugų įvairovė savivaldybėje, nepakankama vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdytojų įvairovė savivaldybėje ir per trumpi vaiko priežiūros priemonių svarstymo ir skyrimo terminai teisės aktuose. Mažiausiais sunkumais, su kuriais respondentai apskritai nesusiduria arba labai retai susiduria, yra laikomi su savivaldybės VGK veiklos organizavimu susiję sunkumai: reikiamo teisėtam posėdžiui savivaldybės VGK narių skaičiaus dalyvavimas, sunkumai renkant ir keičiantis informacija apie vaiką tarp savivaldybės VGK narių ir nepakankamas savivaldybės VGK narių pasirengimas posėdžiui. Savivaldybių VGK dirbantys respondentai, vertindami jiems kylančius sunkumus, pakankamai aiškiai atskiria pasirengimo posėdžiui sunkumus, sunkumus dėl posėdžio vyksmo ir sunkumus dėl posėdžio metu priimtų sprendimų įgyvendinimo. Mokyklų VGK nariai, paklausti, kokių sunkumų jiems kyla bendraujant su savivaldybių VGK nariais, jokių didesnių pretenzijų neišreiškė.

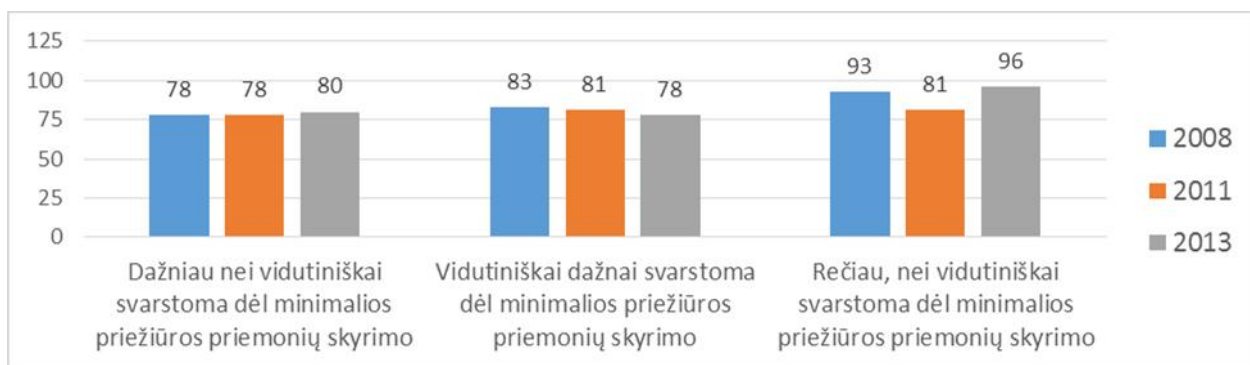
IV. ANTROJO TYRIMO UŽDAVINIO SPRENDIMAS

Sprendžiant antrąjį tyrimo uždavinį „atskleisti kiekvienos iš Įstatyme nustatytų vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdymo savivaldybėse praktiką įvairiais tyrimo techninėje specifikacijoje nurodytais aspektais“, pradžioje buvo analizuoti statistiniai savivaldybių VGK veiklos rezultatai ir taip buvo bandoma aiškintis paskirtų vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdymo ypatumus.

Pradžioje domėtasi, kaip kito vaikų, kuriems svarstyta skirti vaiko minimalios priežiūros priemonę (-es); vaikų, kuriems buvo skirta vaiko minimalios priežiūros priemonė (-ės) ir vaikų, kuriems vaiko minimalios priežiūros priemonė (-ės) skirta pakartotinai, skaičius ir dalis. Surinkti duomenys parodė, kad 2008 metais (duomenis pateikė 38 savivaldybių atstovai) iš viso šalies savivaldybių VGK svarstyta vaiko minimalios priežiūros priemonę (-es) skirti 285 vaikams, 2011 m. (duomenis pateikė 56 savivaldybių atstovai) – 838 vaikams, 2013 m. (duomenis pateikė 58 savivaldybių atstovai) – 986 vaikams. Net ir atsižvelgus į aplinkybę, kad duomenis apie vaiko minimalios priežiūros priemonės (-ių) skyrimą pateikė ne visų savivaldybių atstovai, stebima akivaizdi tendencija, kad šalies savivaldybių VGK didėja svarstymų dėl vaiko minimalios priežiūros priemonės (-ių) skyrimo skaičius.

Savivaldybių atstovų pateikti duomenys rodo, kad 2008 metais (duomenis pateikė 40 savivaldybių atstovai) iš viso buvo 266 vaikai, kuriems savivaldybės VGK sprendimu buvo skirta vaiko minimalios priežiūros priemonė (-ės), 2011 m. (duomenis pateikė 54 savivaldybių atstovai) – 671 vaikas, 2013 m. (duomenis pateikė 58 savivaldybių atstovai) – 801 vaikas. Apibendrinant galima teigti, kad savivaldybės VGK sprendimu buvo skirta vaiko minimalios priežiūros priemonė (-ės) 2008 m. buvo paskirta 93 proc., 2011 m. – 80 proc., o 2013 m. – 81 proc. visų svarstytų atvejų.

15 pav. Vaiko minimalios priežiūros priemonės (-ių) skyrimo dažnumo kaita pagal savivaldybių svarstymo dėl minimalios priežiūros priemonių skyrimo dažnumą (%)

Analizuojant vaiko minimalios priežiūros priemonių skyrimo dažnumą savivaldybėse pagal vienai mokyklai tenkantį vidutinį vaikų, kuriems buvo svarstyta skirti vaiko minimalios priežiūros priemonę (-es), skaičių (15 pav.), nustatyta, kad savivaldybėse, kuriose dėl vaiko minimalios priežiūros priemonių skyrimo svarstoma dažniau, nei vidutiniškai, arba vidutiniškai dažnai, tokia priemonė (-ės) skiriama maždaug keturiais penktadaliais svarstytų atvejų, o savivaldybėse, kuriose dėl vaiko minimalios priežiūros priemonių skyrimo svarstoma rečiau, nei vidutiniškai, dėl tokių priemonių skyrimo apsisprendžiama beveik visais svarstytais atvejais.

Savivaldybių atstovams pateiktoje statistinėje anketoje taip pat buvo domimasi, kiek buvo vaikų, kuriems pakartotinai skirta vaiko minimalios priežiūros priemonė. Surinkti duomenys leidžia teigti, kad Lietuvoje 2008 metais (tokių atvejų nurodė turėję 15 savivaldybių atstovai) iš viso buvo 39 vaikai, kuriems savivaldybės V GK sprendimu buvo pakartotinai skirta vaiko minimalios priežiūros priemonė (-ės), 2011 m. (tokių atvejų nurodė turėję 35 savivaldybių atstovai) – 136 vaikai, 2013 m. (tokių atvejų nurodė turėję 37 savivaldybių atstovai) – 171 vaikas. Apibendrinant galima teigti, kad pakartotinai vaiko minimalios priežiūros priemonė (-ės) 2008 m. buvo skirta 14 proc. vaikų, 2011 m. – 20 proc. vaikų, o 2013 m. – 21 proc. vaikų.

16 pav. Vaiko minimalios priežiūros priemonės (-ių) pakartotino skyrimo dažnumo kaita pagal savivaldybių, svarstymo dėl minimalios priežiūros priemonių skyrimo dažnumą (%)

Analizuojant vaiko minimalios priežiūros priemonių pakartotino skyrimo dažnumą savivaldybėse pagal vienai mokyklai tenkantį vidutinį vaikų, kuriems buvo svarstyta skirti vaiko minimalios priežiūros priemonę (-es), skaičių (16 pav.), nustatyta, kad savivaldybėse, kuriose dėl vaiko minimalios priežiūros priemonių skyrimo svarstoma dažniau, nei vidutiniškai, arba vidutiniškai dažnai, tokia priemonė (-ės) pakartotinai skiriama maždaug vienam penktadaliui vaikų, o savivaldybėse, kuriose dėl vaiko minimalios priežiūros priemonių skyrimo svarstoma rečiau, nei vidutiniškai, tokios priemonės pastaraisiais metais pakartotinai skiriamos iki trečdaliu visų vaikų.

Savivaldybių atstovų buvo paprašyta nurodyti vaikų skaičių, kuriems paskirtos (-ų) vaiko minimalios priežiūros priemonės (-ių) vykdytoju (-ais) buvo atskiri fiziniai ar juridiniai asmenys. Jei tam pačiam vaikui paskirtas kelias vaiko minimalios priemonės vykdė keli vykdytojai, vaiką

prašyta nurodyti tiek kartų, kiek vykdytojų buvo jam paskirta. Tokiu būdu siekta aiškintis, kaip pagal atskiras minimalios priežiūros priemonės (-ių) vykdytojų grupes pasiskirsto vaikų srautai. 2008 metų duomenis pateikė 38, 2011 metų duomenis – 54, o 2013 m. duomenis – 57 savivaldybės.

11 lentelė. Vaikų, kuriems paskirtos minimalios priežiūros priemonės, skaičiaus kaita pagal minimalios priežiūros vykdytojus (vnt.)

	2008 m.	2011 m.	2013 m.
bendrojo ugdymo mokyklos	207	552	698
profesinio mokymo įstaigos	15	16	38
neformaliojo vaikų švietimo mokyklos	11	14	5
švietimo pagalbos įstaigos	37	92	83
sveikatos priežiūros įstaigos	10	43	31
vaikų ar jaunimo dienos centrai	16	39	32
nevyriausybinių organizacijų	3	4	4
seniūnija (-os)	7	28	53
savivaldybės struktūrinio (-ių) padalinio (-ių) atstovai	6	34	44
vaikų globos namai	16	72	85
policijos komisariatas	11	28	32
tėvai	4	11	10
socialinės pagalbos/ paslaugų centrai	5	4	40

Iš 11 lentelės matyti, kad pagrindiniu minimalios priežiūros vykdytoju paprastai tampa bendrojo ugdymo mokyklos, o kitais dažniau pasirenkamais minimalios priežiūros vykdytojais, anot 2013 m. duomenų, dažniau būna švietimo pagalbos įstaigos ir vaikų globos namai. Atkreiptinas dėmesys, kad vaiko atstovai pagal įstatymą neturėtų būti skiriami vaiko minimalios priežiūros priemonės vykdytojais, tačiau statistiniai duomenys rodo, kad tai pakankamai dažnai yra vykdoma (ypač kai vaiko atstovai pagal įstatymą yra globos įstaigos). Vadovaujantis LR vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymu vaiko minimalios priežiūros priemonę vykdomantis asmuo ir vaiko atstovai pagal įstatymą turi teises ir pareigas, kurios tarpusavyje tam pačiam asmeniui negali būti suderinamos. Šiame teisės akte įtvirtinta vaiko, kuriam skirta vaiko minimalios priežiūros priemonė, atstovų pagal įstatymą pareiga rūpintis, kad vaikas vykdytų jam paskirtą priežiūros priemonę ir teisė gauti informaciją apie minimalios priežiūros priemonės vykdymo eigą. Tuo tarpu vaiko minimalios priežiūros priemonę vykdomantis asmuo turi teisę reikalauti, kad vaikas ir jo atstovai pagal įstatymą vykdytų jiems nustatytas pareigas, privalo bendradarbiauti su vaiko atstovais pagal įstatymą, jiems nedalyvaujant minimalios priežiūros priemonės vykdyme, raštu informuoti savivaldybės administracijos struktūrinius padalinius ir pan. Vadinas ši savivaldybėse susiformavusi praktika iš esmės teisiškai nėra tinkama.

Iš 11 lentelėje skelbiamų duomenų taip pat galime paskaičiuoti, kad kitiems, nei bendrojo ugdymo mokyklos minimalios priežiūros vykdytojams 2008 m. buvo nukreipta 39 proc., 2011 m. – 41 proc., o 2013 m. – 40 proc. vaikų ir, tarkim 2011 ir 2013 m. maždaug pusė ne bendrojo ugdymo mokykloms paskirtų vaikų teko dviem įstaigų tipams – švietimo pagalbos įstaigoms ir vaikų globos namams.

Kaip rodo 12 lentelė, vaikų, kuriems skirtos minimalios priežiūros priemonės srautai skirtingai pasiskirsto pagal vykdytojus savivaldybėse, skirtingai dažnai svarstančiose minimalių priemonių vaikams skyrimą⁵². Taip pat būtina atsiminti, kad vaikų, kurių minimalios priežiūros vykdytoju tapo kuri nors institucija, skaičiaus padidėjimas nebūtinai reiškia, kad padaugėjo šio tipo institucijas pasirinkusių savivaldybių skaičius. Analizuojant iš savivaldybių gautus duomenis, ne vieną kartą buvo stebėta, kad kai kuriais metais savivaldybių, pasirinkusių konkretaus tipo instituciją – vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdytoją, skaičius sumažėjo, bet viena kuri nors savivaldybė tirtais metais šio tipo instituciją aiškiai dažniau pasirinko vaiko minimalios priežiūros vykdytoja.

12 lentelė. Vaikų, kuriems paskirtos minimalios priežiūros priemonės, skaičiaus kaita pagal minimalios priežiūros vykdytojus ir svarstymo dėl minimalios priežiūros priemonių skyrimo dažnumą savivaldybėje (vnt.)

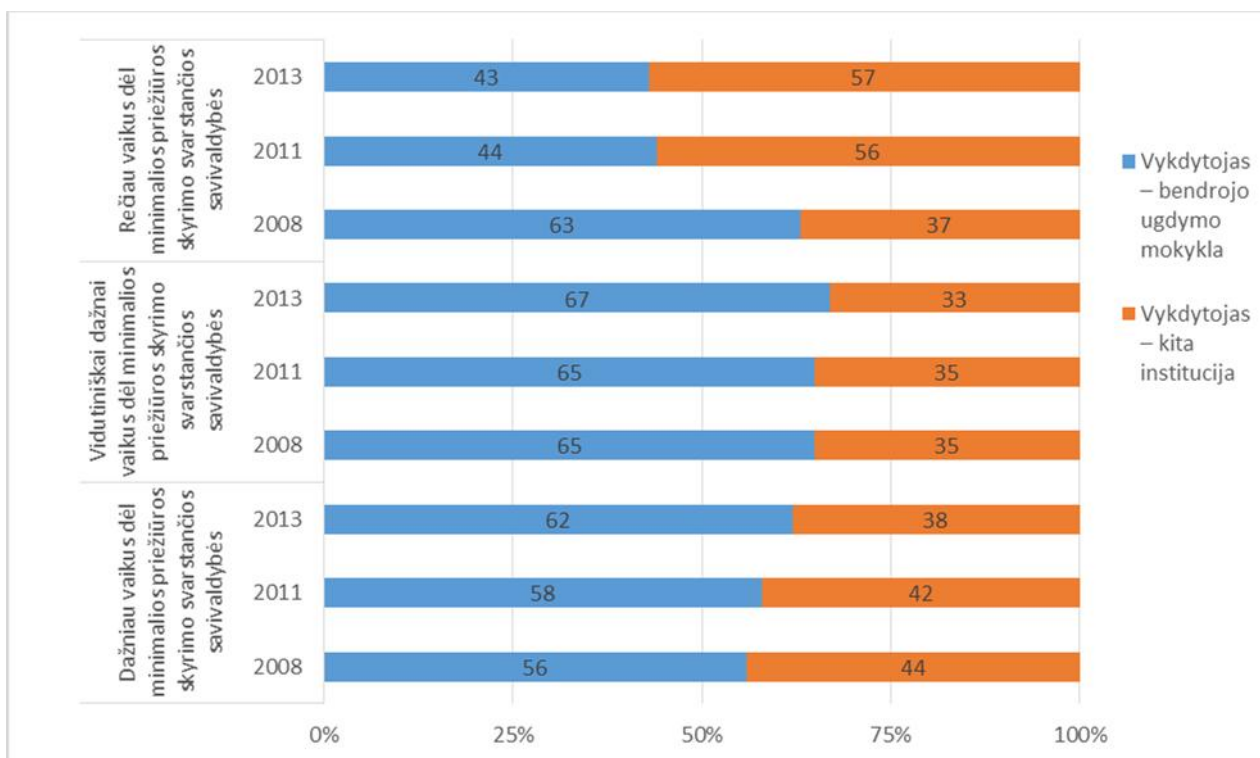
		2008 m.	2011 m.	2013 m.
bendrojo ugdymo mokyklos	Dažniau svarstoma	75	231	276
	Vidutiniškai dažnai svarstoma	106	260	336
	Rečiau svarstoma	26	61	84
profesinio mokymo įstaigos	Dažniau svarstoma	7	9	17
	Vidutiniškai dažnai svarstoma	1	5	15
	Rečiau svarstoma	0	2	6
neformaliojo vaikų švietimo mokyklos	Dažniau svarstoma	5	8	1
	Vidutiniškai dažnai svarstoma	6	6	4
	Rečiau svarstoma	0	0	0
švietimo pagalbos įstaigos	Dažniau svarstoma	16	42	31
	Vidutiniškai dažnai svarstoma	14	29	22
	Rečiau svarstoma	6	21	23
sveikatos priežiūros įstaigos	Dažniau svarstoma	3	11	3
	Vidutiniškai dažnai svarstoma	5	16	14
	Rečiau svarstoma	2	16	12
vaikų ar jaunimo dienos centrai	Dažniau svarstoma	8	14	5
	Vidutiniškai dažnai svarstoma	8	21	13
	Rečiau svarstoma	0	4	14
nevyriausybinės organizacijos	Dažniau svarstoma	0	0	0
	Vidutiniškai dažnai svarstoma	2	4	4

⁵² Rodiklis "vienai mokyklai tenkantis vidutinis vaikų, kuriems buvo svarstyta skirti vaiko minimalios priežiūros priemonę (-es), skaičius"

	Rečiau svarstoma	1	0	0
seniūnija (-os)	Dažniau svarstoma	3	7	14
	Vidutiniškai dažnai svarstoma	0	4	13
	Rečiau svarstoma	2	17	26
savivaldybės struktūrinio (-ių) padalinio (-ių) atstovai	Dažniau svarstoma	5	19	26
	Vidutiniškai dažnai svarstoma	1	7	5
	Rečiau svarstoma	0	8	13
vaikų globos namai	Dažniau svarstoma	3	38	36
	Vidutiniškai dažnai svarstoma	13	29	42
	Rečiau svarstoma	0	7	7
policijos komisariatas	Dažniau svarstoma	7	13	6
	Vidutiniškai dažnai svarstoma	0	13	22
	Rečiau svarstoma	4	2	4
tėvai	Dažniau svarstoma	0	1	1
	Vidutiniškai dažnai svarstoma	4	8	7
	Rečiau svarstoma	0	2	2
socialinės pagalbos/ paslaugų centrai	Dažniau svarstoma	3	4	30
	Vidutiniškai dažnai svarstoma	2	0	5
	Rečiau svarstoma	0	0	5

Analizuojant vaikų, kuriems paskirtos minimalios priežiūros priemonės, minimalios priežiūros vykdytojų – bendrojo ugdymo mokyklų dalies kaitą (17 pav.) matyti, kad savivaldybėse, kuriose dėl vaiko minimalios priežiūros priemonių skyrimo svarstoma dažniau, nei vidutiniškai, arba vidutiniškai dažnai, bendrojo ugdymo mokyklos vis dažniau tampa minimalios priežiūros vykdytojomis, o savivaldybėse, kuriose dėl vaiko minimalios priežiūros priemonių skyrimo svarstoma rečiau, nei vidutiniškai – bendrojo ugdymo mokyklų dalis mažėja. Bendrai imant, savivaldybėse, kuriose dėl vaiko minimalios priežiūros priemonių skyrimo svarstoma dažniau, nei vidutiniškai, arba vidutiniškai dažnai bendrojo ugdymo mokyklos yra maždaug trijų penktadalių vaikų, kuriems paskirtos minimalios priežiūros priemonės, minimalios priežiūros vykdytojos, o savivaldybėse, kuriose dėl vaiko minimalios priežiūros priemonių skyrimo svarstoma rečiau, nei vidutiniškai – paskutiniaisiais metais – tik maždaug dviejų penktadalių vaikų.

17 pav. Vaikų, kuriems paskirtos minimalios priežiūros priemonės, dalies kaita pagal minimalios priežiūros vykdytojus ir svarstymo dėl minimalios priežiūros priemonių skyrimo dažnumą savivaldybėje (%)

Dar vienu statistinės analizės aspektu gali būti aiškinimasis, kaip Lietuvos savivaldybėse kito vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdytojų skaičius. 2008 metų duomenis pateikė 35, 2011 metų duomenis – 53, o 2013 m. duomenis – 57 savivaldybės.

Iš 13 lentelės matyti, kad pagrindiniu vaiko minimalios priežiūros vykdytoju paprastai tampa bendrojo ugdymo mokykla, o kitais dažniau pasirenkamais vaiko minimalios priežiūros vykdytojais, pagal 2013 m. duomenis, dažniau būna švietimo pagalbos įstaigos ir vaikų globos namai, bet kai kurie kiti įstaigų tipai (pvz., profesinio mokymo įstaigos ar seniūnijos) pagal pasirinkimo minimalios priežiūros vykdytojais dažnumą mažai nusileidžia vaikų globos namams ar švietimo pagalbos įstaigoms. Iš 13 lentelėje skelbiamų duomenų galima paskaičiuoti, kad kitų, nei bendrojo ugdymo mokyklos minimalios priežiūros vykdytojų 2008 m. buvo 40 proc., 2011 m. – 48 proc., o 2013 m. – 41 proc. visų vaikų minimalią priežiūrą vykdžiusių įstaigų ir, tarkim 2011 ir 2013 m. švietimo pagalbos įstaigos ir vaikų globos namai sudarė maždaug trečdalį kitų, nei bendrojo ugdymo mokyklos, įstaigų, kurios buvo pasirinktos vaiko minimalios priežiūros vykdytojomis.

13 lentelė. Minimalios priežiūros vykdytojų skaičiaus kaita pagal įstaigų tipus (vnt.)

	2008 m.	2011 m.	2013 m.
--	---------	---------	---------

bendrojo ugdymo mokyklos	122	263	320
profesinio mokymo įstaigos	8	13	28
neformaliojo vaikų švietimo mokyklos	7	9	4
švietimo pagalbos įstaigos	13	31	34
sveikatos priežiūros įstaigos	8	12	10
vaikų ar jaunimo dienos centrai	9	19	22
nevyriausybinių organizacijų	2	3	4
seniūnija (-os)	2	16	28
savivaldybės struktūrinio (-ių) padalinio (-ių) atstovai	5	9	16
vaikų globos namai	11	25	31
policijos komisariatas	2	15	18
tėvai	4	11	10
socialinės pagalbos/ paslaugų centrai	4	1	17

Kaip rodo 14 lentelė, vaikų, kuriems skirtos minimalios priežiūros priemonės, srautai skirtingai pasiskirsto pagal vykdytojus savivaldybėse, skirtingai dažnai svarstančiose minimalių priemonių vaikams skyrimą. Savivaldybėse, kuriose dėl vaiko minimalios priežiūros priemonių skyrimo svarstoma dažniau, nei vidutiniškai, vaiko minimalios priežiūros vykdytojais aiškiai rečiau tampa nevyriausybinių organizacijų ir tėvai; savivaldybėse, kuriose dėl vaiko minimalios priežiūros priemonių skyrimo svarstoma vidutiniškai dažnai – rečiau pasirenkamos sveikatos priežiūros įstaigos ir savivaldybės struktūrinio (-ių) padalinio (-ių) atstovai; o savivaldybėse, kuriose dėl vaiko minimalios priežiūros priemonių skyrimo svarstoma rečiau, nei vidutiniškai – neformaliojo vaikų švietimo mokyklos, nevyriausybinių organizacijų ir tėvai.

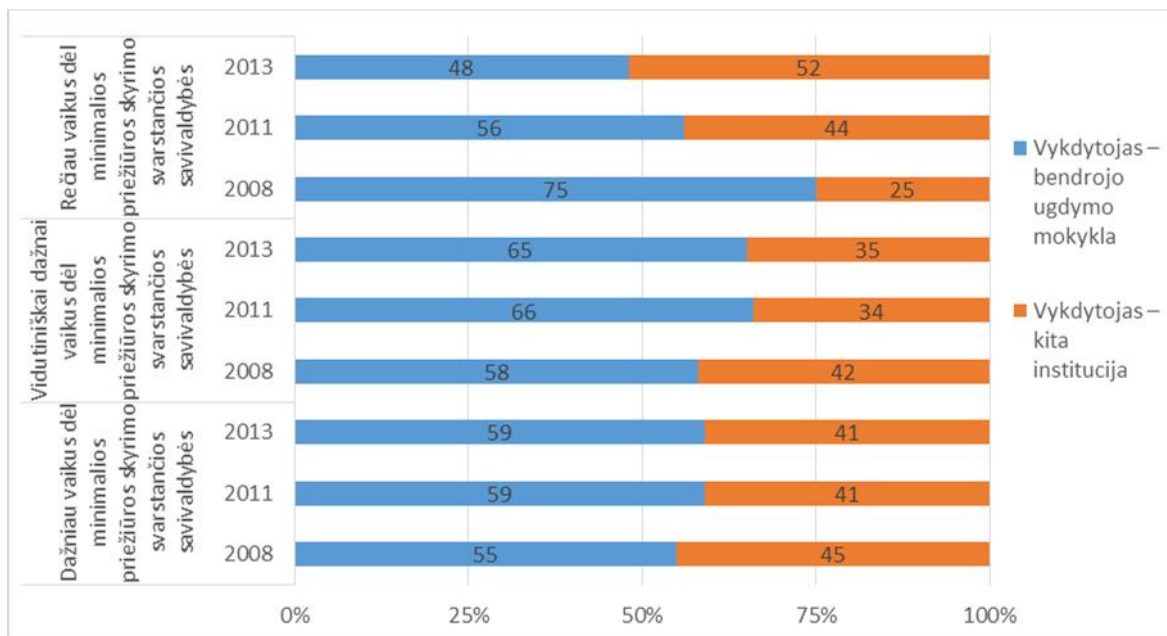
14 lentelė. Minimalios priežiūros vykdytojų skaičiaus kaita pagal įstaigos tipą ir svarstymo dėl minimalios priežiūros priemonių skyrimo dažnumą savivaldybėje (vnt.)

		2008 m.	2011 m.	2013 m.
bendrojo ugdymo mokyklos	Dažniau svarstoma	37	89	101
	Vidutiniškai dažnai svarstoma	64	125	159
	Rečiau svarstoma	21	49	60
profesinio mokymo įstaigos	Dažniau svarstoma	3	7	12
	Vidutiniškai dažnai svarstoma	12	4	10
	Rečiau svarstoma	0	2	6
neformaliojo vaikų švietimo mokyklos	Dažniau svarstoma	2	6	1
	Vidutiniškai dažnai svarstoma	5	3	3
	Rečiau svarstoma	0	0	0
švietimo pagalbos įstaigos	Dažniau svarstoma	3	10	9
	Vidutiniškai dažnai svarstoma	8	11	13
	Rečiau svarstoma	3	10	12
sveikatos priežiūros įstaigos	Dažniau svarstoma	6	4	2
	Vidutiniškai dažnai svarstoma	1	2	2
	Rečiau svarstoma	1	6	6
vaikų ar jaunimo	Dažniau svarstoma	2	5	3

dienos centrai	Vidutiniškai dažnai svarstoma	7	10	12
	Rečiau svarstoma	0	4	7
nevyriausybinių organizacijos	Dažniau svarstoma	0	0	1
	Vidutiniškai dažnai svarstoma	1	3	2
	Rečiau svarstoma	1	0	1
seniūnija (-os)	Dažniau svarstoma	1	6	10
	Vidutiniškai dažnai svarstoma	0	3	8
	Rečiau svarstoma	1	7	10
savivaldybės struktūrinio (-ių) padalinio (-ių) atstovai	Dažniau svarstoma	4	4	5
	Vidutiniškai dažnai svarstoma	1	2	3
	Rečiau svarstoma	0	3	8
vaikų globos namai	Dažniau svarstoma	4	11	8
	Vidutiniškai dažnai svarstoma	6	12	16
	Rečiau svarstoma	1	2	4
policijos komisariatas	Dažniau svarstoma	2	7	7
	Vidutiniškai dažnai svarstoma	0	6	7
	Rečiau svarstoma	0	2	4
tėvai	Dažniau svarstoma	0	1	1
	Vidutiniškai dažnai svarstoma	4	8	7
	Rečiau svarstoma	0	2	2
socialinės pagalbos/ paslaugų centrai	Dažniau svarstoma	3	1	11
	Vidutiniškai dažnai svarstoma	1	0	2
	Rečiau svarstoma	0	0	5

Analizuojant minimalios priežiūros vykdytojų dalies kaitą (18 pav.) matyti, kad savivaldybėse, kuriose dėl vaiko minimalios priežiūros priemonių skyrimo svarstoma dažniau, nei vidutiniškai, arba vidutiniškai dažnai, bendrojo ugdymo mokyklos sudaro maždaug tris penktadalius vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdytojų, o savivaldybėse, kuriose dėl vaiko minimalios priežiūros priemonių skyrimo svarstoma rečiau, nei vidutiniškai – bendrojo ugdymo mokyklų dalis nuo trijų ketvirtadalių visų vaiko minimalios priežiūros vykdytojų sumažėjo iki maždaug pusės visų minimalios priežiūros vykdytojų.

18 pav. Minimalios priežiūros vykdytojų dalies kaita pagal įstaigos tipą ir svarstymo dėl minimalios priežiūros priemonių skyrimo dažnumą savivaldybėje (%)

Siekiant sužinoti kiekvieną iš vaiko minimalios priežiūros priemonių įgyvendinančių įstaigų tipus, statistinėje anketoje buvo prašoma prie kiekvieno iš Įstatyme numatytų įpareigojimų vaikui pažymėti, kas šį įpareigojimą paprastai vykdo savivaldybėje. Šiuo aspektu duomenys gauti iš visų savivaldybių. Focus grupės metu buvo diskutuojama, kaip kiekviena iš priemonių yra įgyvendinama informantų praktikoje (kokia jų vykdymo eiga, veiklos, vaiko elgesio pokyčių vertinimas, atsiskaitymas savivaldybės administracijos direktoriui).

Savivaldybių pateiktais duomenimis, įpareigojimą lankytis pas specialistą dažniausiai vykdo bendrojo ugdymo mokyklos (nurodė 55 savivaldybės), švietimo pagalbos įstaigos (nurodė 38 savivaldybės), globos įstaigos ir sveikatos priežiūros įstaigos (nurodė 21 savivaldybė), rečiau – profesinio mokymo įstaigos (nurodė 17 savivaldybių), vaikų dienos centrai (nurodė 12 savivaldybių), seniūnijos (nurodė 9 savivaldybės), socialinių paslaugų centrai (nurodė 6 savivaldybės) ar kitos nevyriausybinės organizacijos (nurodė 3 savivaldybės). Focus grupės metu šios priemonės vykdytojai teigė, kad ne visais atvejais vaikai turi motyvacijos ir lankosi patys pas specialistą, todėl neapsiribojama tik konsultacijomis kabinete, ši veikla organizuojama įvairiomis formomis: „buvo pravesta daug pokalbių, bendrauta su jo draugais, padėta spręsti konfliktines situacijas šeimoje dalyvaujant kaip konsultantui ir tarpininkui. Vaikams dažnai tiesiog trūksta asmeninių pokalbių, kuriuose jie gali išsipasakoti ir gauti patarimą.“; „Daug dėmesio skiriama vaikų nuomonės išsakymui, diskutuojama, analizuojamos situacijos su vaiku atskirai, po to kartu su mama apie elgesio pasekmes jam pačiam, aplinkiniams. Ir jie pas mane lankosi, ir aš pas juos, jei reikia, tačiau korekcija įvyksta gana retai, vien to nepakanka“.

Įpareigojimas lankyti vaikų dienos centrą, atvirą jaunimo centrą ar kitą socialinių paslaugų įstaigą yra pakankamai konkreti priemonė ir apibrėžianti, kas ją gali vykdyti. 25 savivaldybės nurodė vaikų dienos ir atvirus jaunimo centrus, 4 savivaldybės – seniūnijas, globos įstaigas ir socialinių paslaugų centrus, 3 savivaldybės – kitas nevyriausybines organizacijas. Grupinės diskusijos metu vienareikšmiai pritarta, kad įgyvendinant šią vaiko minimalios priežiūros priemonę galimas bene plačiausias paslaugų ir pagalbos vaikui spektras: „*vaikai įtraukiami į kokią nors veiklą (vaidybą, rankdarbiai, meninę saviraišką), kviečiu dalyvauti projektuose, paskaitose, kurias organizuojame patys.*“; „*kai reikia pasikalbame, paguodžiame, o šiaip užimame įvairiomis veiklomis, mokome, patariame, pasirūpiname, kad būtų tvarkingi, pamokas paruošę ir pan.*“. Nors informantai labai pozityviai vertino šios priemonės veiksmingumą, visgi buvo pažymėta, kad šios paslaugos ir pagalba yra dažniausia prieinamos tik socialinės rizikos šeimų vaikams.

Įpareigojimas tęsti mokymąsi kitoje mokykloje ir įpareigojimas mokytis pagal pradinio, pagrindinio, vidurinio ugdymo ar profesinio mokymo programas tiesiogiai siejasi su formaliojo ugdymo ir jos vykdytojais dažniausia yra skiriamos bendrojo ugdymo mokyklos (nurodė 33 ir 58 savivaldybės), šių vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdytojais skiriamos ir kitos įstaigos. Savivaldybės pateikė duomenis, kad vaiką įpareigojus tęsti mokymąsi kitoje mokykloje vykdytojais taip pat būna globos įstaigos (10 savivaldybių), švietimo pagalbos įstaigos (3 savivaldybėse), savivaldybės administracijos atstovai (3 savivaldybėse) ir seniūnijos (2 savivaldybėse). Tuo tarpu įpareigojimas mokytis pagal formaliojo ugdymo programas patikimas vykdyti profesinio mokymo įstaigoms (17 savivaldybių), globos įstaigoms (14 savivaldybių), seniūnijoms (3 savivaldybėse), švietimo pagalbos įstaigoms (3 savivaldybėse), savivaldybės administracijos atstovams ir socialinių paslaugų įstaigoms (2 savivaldybėse). Akivaizdu, kad šios priemonės metu vykdomą veiklą geriausiai galėtų charakterizuoti bendrojo ugdymo mokyklų atstovai, tačiau, focus grupės dalyvių nuomone, tai apima ne tik domėjimąsi vaiko elgesiu, bet ir pokalbius, pamokų lankymo plano rengimą ir vykdymą, kitas veiklas, padedančias užtikrinti įpareigojimo vykdymą. Manoma, kad neretai praktikoje tai suprantama kaip paties vaiko atsakomybė, o vykdytojo vaidmuo labai formalus: „*su keliais vaikais, kuriems buvo skirta ši priemonė, dirbau ir aš, tai vykdytojai ataskaitose konstatavo, kiek pamokų praleista, kiek pateisintų, kiek nepateisintų, o kad kažką darytų dėl vaikų atėjimo į mokyklą, tai daroma nelabai, nebent skambutis tėvams*“.

Bene didžiausias vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdytojų tinklas veikia savivaldybėse įgyvendinant įpareigojimą dalyvauti socialinio ugdymo, reabilitacijos, integracijos, prevencijos, edukacinėse ir kitose programose. 41 savivaldybėje ją vykdo bendrojo ugdymo mokyklos, 12 savivaldybių – profesinio mokymo įstaigos, 10 savivaldybių – švietimo pagalbos įstaigos, 7

savivaldybėse vykdytojai yra globos įstaigos, 3 savivaldybėse – socialinių paslaugų centrai ir policija. Vykdytojai šią priemonę teigia taikantys gana dažnai, tačiau trūksta ir pačių programų savivaldybėse, ir vaikų motyvacijos ateiti, ypač jei vykdytojas yra mokykla, kurios jis nelanko: „Jei jis jokia veikla iki šiol nesidomėjo, į mokyklą nėjo, tai po išpareigojimo dalyvauti socialinio ugdymo, reabilitacijos, integracijos, prevencijos, edukacinėse ir kitose programose jis tikrai nepradės elgtis kitaip ir iš tiesų nedalyvauja“. Teigiama, kad neretai tai vadinama programomis, tačiau patys vykdytojai ugdo vaiko ir jo atstovų pagal įstatymą įgūdžius taip, kaip patys tai įsivaizduoja, nenaudodami jokios metodikos: „Šeimai buvo teikiamos socialinių įgūdžių ugdymo ir palaikymo paslaugos namuose. Kartais lankydavomės su PK prevencinio poskyrio specialistu. Programos neturėjome, tačiau kartu bandėme mokytis spręsti konfliktą, įvardyti jausmus, atsiprašyti ir pan.“. Teigiama, kad ši priemonės metu vykdomos veiklos kartais būna identiškos, kaip ir vykdant įpareigojimą lankytis pas specialistą ir tai tiesiogiai siejasi su tuo, kad, ypač mažose savivaldybėse, trūksta programų.

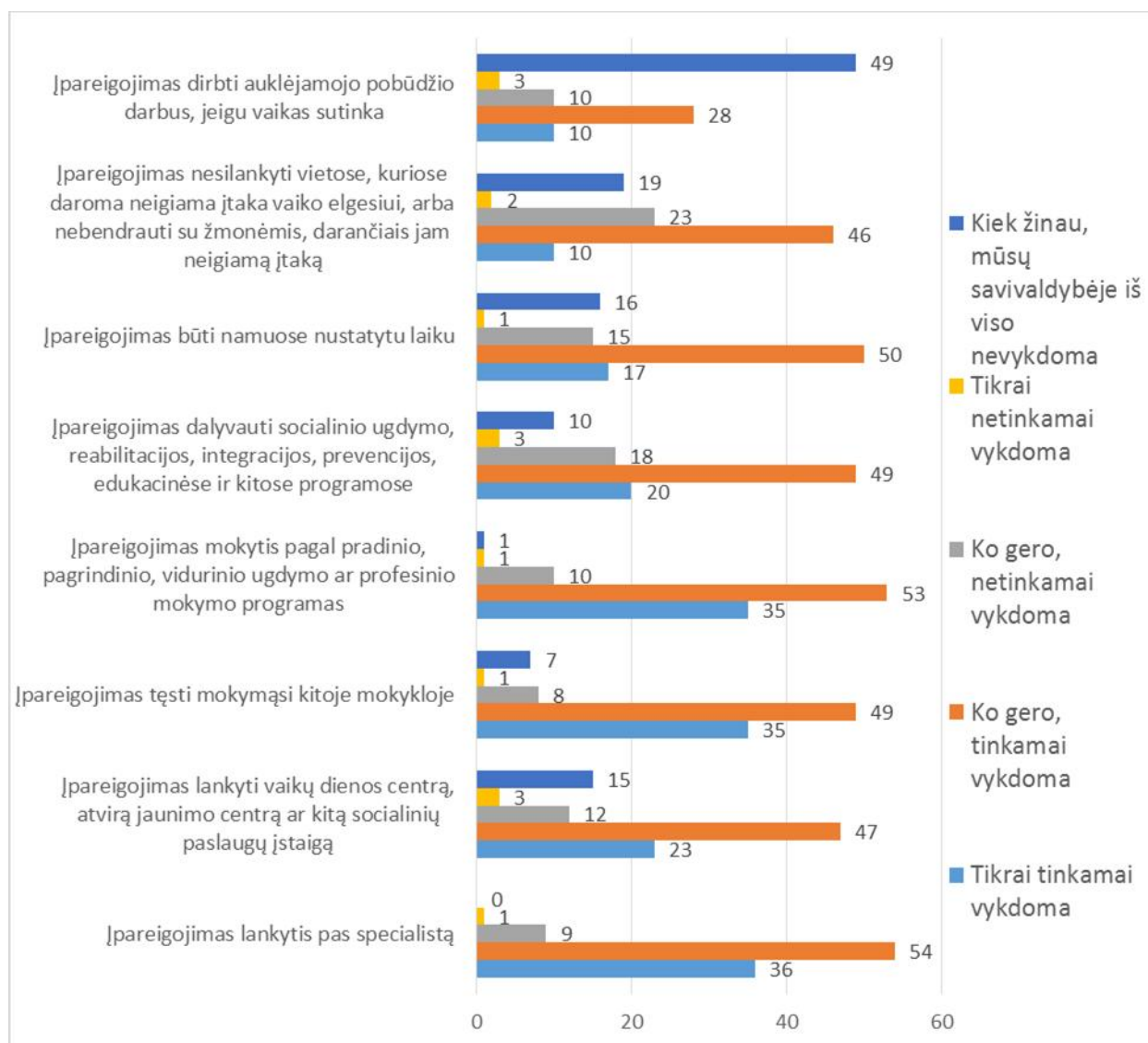
Išorinės vaiko kontrolės priemonės – įpareigojimas būti namuose nustatytu laiku ir įpareigojimas nesilankyti vietose, kuriose daroma neigiama įtaka vaiko elgesiui, arba nebendrauti su žmonėmis, darančiais jam neigiamą įtaką – skiriamos yra kur kas rečiau. Savivaldybės nurodė, kad buvimą namuose dažniausiai kontroliuoja teritorinė policijos įstaiga (16 savivaldybių), bendrojo ugdymo mokyklos (14 savivaldybių), globos įstaigos (10 savivaldybių). Kontrolę vykdyti dėl nesilankymo ir nebendravimo su neigiamą įtaką darančiais asmenimis 12 savivaldybių skiriamos bendrojo ugdymo mokyklos, 10 savivaldybių – policija, 9 savivaldybėse – globos įstaigos. Daug diskusijų ir nuomonių pateikiama dėl šių vaiko minimalios priežiūros priemonių tikslingumo, sudėtingumo, vykdytojų darbo laiko ir galimybių lankytis vaikų namuose vakarais. Informantų nuomone, jų savivaldybėse šie įpareigojimai skiriami dažniausiai vykdyti vaiko atstovams ir tai tikrai nėra veiksminga: „Įstatymas numato šiuos įpareigojimus, o juos vykdyti gauna tas pats žmogus, kuris kreipėsi dėl minimalios. Fiziškai ir visaip kitaip tai yra neįmanoma, juk vaikų globos namai prašo padėti, patys nesusitvarko, o paskui gauna dar atsiskaityti už tai, ko jiems ir be skyrimo nepavyksta užtikrinti. Negi „nuleidžiant“ tokį įpareigojimą tikimasi, kad jis tikrai bus vykdomas?“.

Tyrimo ataskaitoje jau buvo minėta, kad įpareigojimas dirbti auklėjamojo pobūdžio darbus, jeigu vaikas sutinka, vykdoma labai retai. Pagal savivaldybių pateiktus duomenis, 2 savivaldybės nurodė, kad šį įpareigojimą įgyvendina bendrojo ugdymo mokyklos, daugiau jokių vykdytojų šiuo atveju neįvardyta. Focus grupės informantai negalėjo pateikti nuomonės, nes nė vienas neturėjo praktikos, vykdant šią vaiko minimalios priežiūros priemonę.

Apibendrinant grupinės diskusijos dalyvių nuomonę dėl vaiko minimalios priežiūros vykdymo atskaitomybės savivaldybių administracijų direktoriams, visais atvejais minima, kad yra pildoma savivaldybės nustatyta ataskaitos forma ne vėliau kaip per mėnesį nuo vykdymo pabaigos. Ataskaitų formos vertintos įvairiai: „*asmeniškai man jos nepatinka, viskas sustumta į lenteles, tai nelabai patogu, ypač teikiant medžiagą teismui dėl vidutinės priežiūros, kai kuriose grafose neaišku, ką reikia rašyti*“; „*ataskaitos forma ne per trumpa, ne per ilga, viskas pagrindžiama, po to dalyvaujame kartu su klientu posėdyje, kuriame teikiame visą turimą medžiagą, atsakinėjame į pateiktus klausimus*“. Buvo išsakyta nuomonė dėl atsiskaitymo laikotarpio tobulinimo: „*manau, kad po mėnesio pasikvietus vaiką į posėdį gali būti ir vėlu. Man norėtųsi iškart po priežiūros vykdymo aptarti viską, išaiškinti, kokie mūsų lūkesčiai jo atžvilgiu, pasakyti, kad gali kreiptis, jei jam reikės. Po mėnesio kartais jau būna vėl atkritimas, nes neužtvirtinam visko*“.

Tęsiant antrojo tyrimo uždavinio sprendimą, savivaldybių VGK narių buvo paprašyta įvertinti vaikams skiriamų minimalios priežiūros priemonių vykdymą teikiamų paslaugų ar pagalbos aspektu (19 pav.). Vertindami aštuonis paprastai skiriamus įpareigojimus, aukščiausiai respondentai vertino įpareigojimo lankytis pas specialistą ir praktiškai taip pat aukštai – įpareigojimo mokytis pagal pradinio, pagrindinio, vidurinio ugdymo ar profesinio mokymo programas vykdymą. Visų kitų įpareigojimų vykdymas respondentų savivaldybėje buvo vertinamas akivaizdžiai blogiau, o šia prasme išsiskyrė įpareigojimo dirbti auklėjamojo pobūdžio darbus, jeigu vaikas sutinka, vertinimas – maždaug pusė respondentų nurodė, kad toks įpareigojimas jų savivaldybėje apskritai nevykdomas. Surinktų duomenų analizė parodė, kad, respondentų, dirbančių savivaldybės VGK teigimu, rečiau vykdomi taip pat įpareigojimas nesilankyti vietose, kuriose daroma neigiama įtaka vaiko elgesiui, arba nebendrauti su žmonėmis, darančiais jam neigiamą įtaką (19 proc. respondentų nurodė, kad toks įpareigojimas jų savivaldybėje nevykdomas), įpareigojimas būti namuose nustatytu laiku (16 proc.) ir įpareigojimas lankyti vaikų dienos centrą, atvirą jaunimo centrą ar kitą socialinių paslaugų įstaigą (15 proc.). Dažniausiai vykdomais įpareigojimais, respondentų teigimu, jų savivaldybėje yra įpareigojimas lankytis pas specialistą ir įpareigojimas mokytis pagal pradinio, pagrindinio, vidurinio ugdymo ar profesinio mokymo programas. Kaip tik šių įpareigojimų vykdymą respondentai vertino geriausiai.

19 pav. Savivaldybių VGK narių pateiktas vaikams skirtų vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdymo vertinimas jiems teikiamų paslaugų ar pagalbos aspektu (%)

Analizuojant savivaldybių VGK narių dėmesiui pateiktus ir įvertintus minimalios vaikų priežiūros priemonių vykdymo įpareigojimus, nustatytos šios statistiškai reikšmingos koreliacijos:

- Respondentai iš savivaldybių, kuriose vidutiniškai dažnai buvo svarstoma dėl minimalios priežiūros priemonių skyrimo dažniau nurodė, kad jų savivaldybėje iš viso nebuvo vykdomas įpareigojimas lankyti vaikų dienos centrą, atvirą jaunimo centrą ar kitą socialinių paslaugų įstaigą, o respondentai iš savivaldybių, kuriose dažniau, nei vidutiniškai buvo svarstoma dėl minimalios priežiūros priemonių skyrimo, šį įpareigojimą dažniau vertino, kaip tinkamai vykdomą (reikšmingumo lygmuo 0,000).
- Respondentai, savivaldybės VGK atliekantys vadovo (pirmininko, pavaduotojo ar sekretoriaus) pareigas įpareigojimo tęsti mokymąsi kitoje mokykloje vykdymą dažniau vertino aukščiau, nei savivaldybės VGK nariai (reikšmingumo lygmuo 0,041).

- Ilgiau, nei 4 metus savivaldybės VGK dirbantys respondentai įpareigojimo mokytis pagal pradinio, pagrindinio, vidurinio ugdymo ar profesinio mokymo programas vykdymą vertino blogiau, nei mažesnę darbo savivaldybės VGK stažą turintys respondentai (reikšmingumo lygmuo 0,015).
- Teisėtvarkos institucijas savivaldybės VGK atstovaujantys respondentai įpareigojimo dalyvauti socialinio ugdymo, reabilitacijos, integracijos, prevencijos, edukacinėse ir kitose programose vykdymą savo savivaldybėje vertino geriau, nei kitas institucijas atstovaujantys respondentai (reikšmingumo lygmuo 0,013).
- Respondentai iš savivaldybių, kuriose dažniau, nei vidutiniškai buvo svarstoma dėl minimalios priežiūros priemonių skyrimo dažniau nurodė, kad jų savivaldybėje iš viso nebuvo vykdomas įpareigojimas būti namuose nustatytu laiku, o respondentai iš savivaldybių, kuriose rečiau, nei vidutiniškai buvo svarstoma dėl minimalios priežiūros priemonių skyrimo, šį įpareigojimą dažniau vertino, kaip tinkamai vykdomą (reikšmingumo lygmuo 0,001).
- Respondentai, savivaldybės VGK atstovaujantys įvairias organizacijas (bendrojo ugdymo mokyklas, nevyriausybines organizacijas ir pan.) įpareigojimo būti namuose nustatytu laiku vykdymą dažniau vertino aukščiau, nei kitas institucijas atstovaujantys asmenys (reikšmingumo lygmuo 0,020).
- Respondentai, savivaldybės VGK atliekantys vadovo (pirmininko, pavaduotojo ar sekretoriaus) pareigas dažniau teigė, kad įpareigojimas būti namuose nustatytu laiku jų savivaldybėje apskritai nevykdomas, o savivaldybės VGK nariai dažniau teigė, kad šis įpareigojimas vykdomas tinkamai (reikšmingumo lygmuo 0,037).
- Respondentai, savivaldybės VGK atstovaujantys savivaldybės administracijos švietimo padalinį ir/ arba VTAS, dažniau teigė, kad jų savivaldybėje įpareigojimas nesilankyti vietose, kuriose daroma neigiama įtaka vaiko elgesiui, arba nebendrauti su žmonėmis, darančiais jam neigiamą įtaką apskritai nevykdomas, o respondentai, savivaldybės VGK atstovaujantys įvairias organizacijas (bendrojo ugdymo mokyklas, nevyriausybines organizacijas ir pan.) dažniau teigė, kad šis įpareigojimas vykdomas tinkamai (reikšmingumo lygmuo 0,001).
- Respondentai, savivaldybės VGK atliekantys vadovo (pirmininko, pavaduotojo ar sekretoriaus) pareigas dažniau teigė, kad įpareigojimas nesilankyti vietose, kuriose daroma neigiama įtaka vaiko elgesiui, arba nebendrauti su žmonėmis, darančiais jam neigiamą įtaką jų savivaldybėje apskritai nevykdomas, o savivaldybės VGK nariai dažniau teigė, kad šis įpareigojimas vykdomas tinkamai (reikšmingumo lygmuo 0,013).

- Respondentai, savivaldybės VGK atstovaujantys savivaldybės administracijos švietimo padalinį ir/ arba VTAS, dažniau teigė, kad jų savivaldybėje įpareigojimas dirbti auklėjamojo pobūdžio darbus, jeigu vaikas sutinka apskritai nevykdomas, o respondentai, savivaldybės VGK atstovaujantys teisėtvarkos institucijas dažniau teigė, kad šis įpareigojimas vykdomas tinkamai (reikšmingumo lygmuo 0,000).
- Respondentai, savivaldybės VGK atliekantys vadovo (pirmininko, pavaduotojo ar sekretoriaus) pareigas dažniau teigė, kad įpareigojimas dirbti auklėjamojo pobūdžio darbus, jeigu vaikas sutinka jų savivaldybėje apskritai nevykdomas, o savivaldybės VGK nariai dažniau teigė, kad šis įpareigojimas vykdomas tinkamai (reikšmingumo lygmuo 0,002).

Atliktos savivaldybių VGK dirbančių respondentų vaikams skirtų vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdymo įsivertinimo faktorinės analizės Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) kriterijaus reikšmė lygi 0,685, Bartlett sferiškumo kriterijaus p-reikšmės reikšmingumo lygmuo 0,000, taigi, duomenys tinka faktorinei analizei. Atliekant faktorinę analizę nusistatyta, kad nebūtų rodomos absoliučios reikšmės, mažesnės už 0,4. Iš 15 lentelės matyti, kad apibendrintai visus respondentų įsivertintus gebėjimus galima grupuoti į 2 pagrindines komponentes, kurios bendrai paaiškina 56,5 proc. bendrosios kintamųjų dispersijos.

15 lentelė. Savivaldybių VGK narių pateikto vaikams skirtų vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdymo vertinimo jiems teikiamų paslaugų ar pagalbos aspektu faktorinė analizė

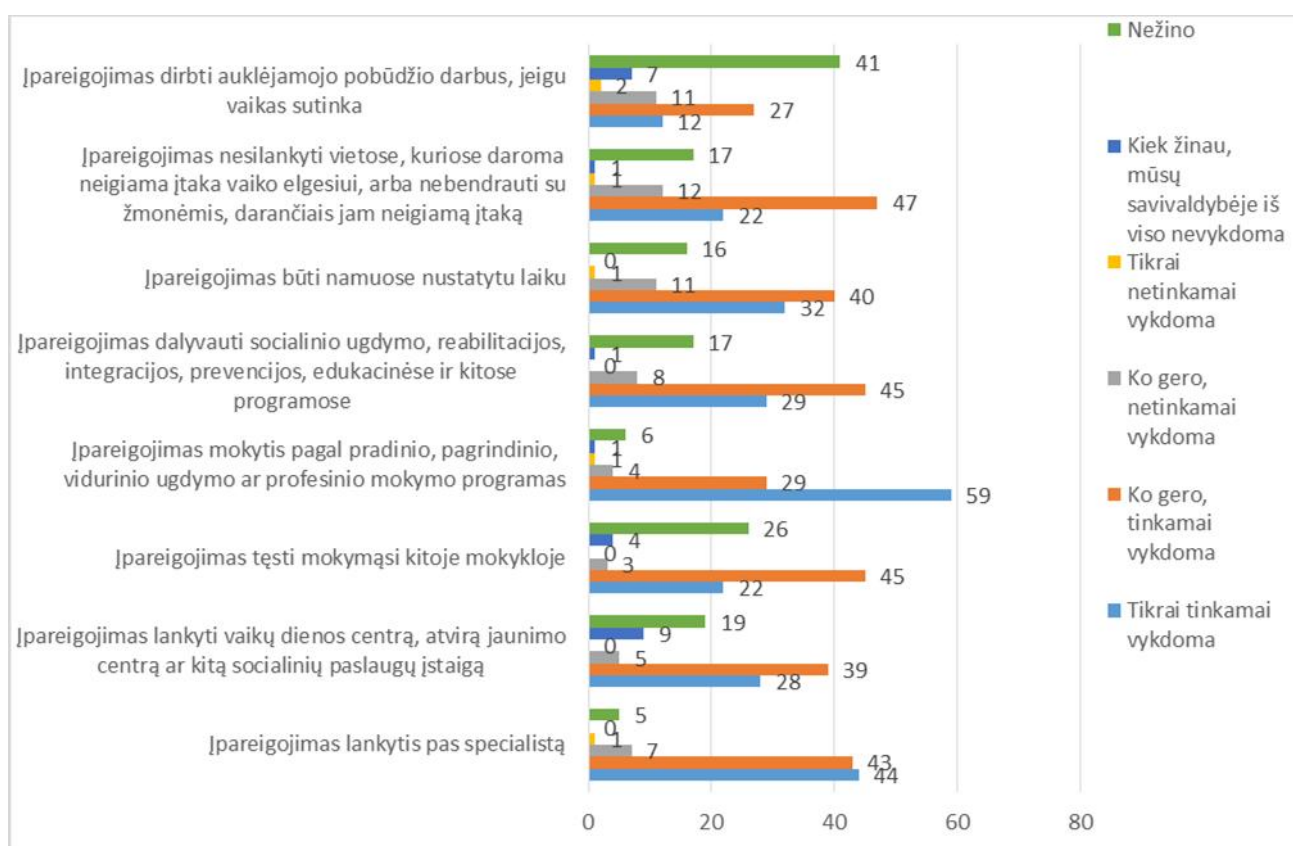
	1 faktorius	2 faktorius
Įpareigojimas lankytis pas specialistą	,685	
Įpareigojimas lankyti vaikų dienos centrą, atvirą jaunimo centrą ar kitą socialinių paslaugų įstaigą	,537	
Įpareigojimas tęsti mokymąsi kitoje mokykloje	,651	
Įpareigojimas mokytis pagal pradinio, pagrindinio, vidurinio ugdymo ar profesinio mokymo programas	,765	
Įpareigojimas dalyvauti socialinio ugdymo, reabilitacijos, integracijos, prevencijos, edukacinėse ir kitose programose	,717	
Įpareigojimas būti namuose nustatytu laiku		,872
Įpareigojimas nesilankyti vietose, kuriose daroma neigiama įtaka vaiko elgesiui, arba nebendrauti su žmonėmis, darančiais jam neigiamą įtaką		,912
Įpareigojimas dirbti auklėjamojo pobūdžio darbus, jeigu vaikas sutinka		,684
<i>Faktorių svoris po faktorių sukimo procedūros (proc.)</i>	28,8	27,7

Iš 15 lentelės matyti, kad 1 faktorius, kurį sąlyginai galima vadinti dažniausiai naudojamų įpareigojimų faktoriumi, apjungia įpareigojimus, kuriuos respondentai dažniau nurodė kaip

naudojamus jų savivaldybėje. 2 faktorius, kurių sąlyginai galima vadinti rečiau naudojamų įpareigojimų faktoriais, apjungia įpareigojimus, kuriuos respondentai kaip rečiau naudojamus jų savivaldybėje. Apibendrinant galima teigti, kad savivaldybių VGK dirbantys respondentai, vertindami įpareigojimus, kurie taikomi vaikams paskyrus minimalios priežiūros priemones, pakankamai aiškiai atskiria dažniau ir rečiau naudojamus įpareigojimus.

Apklausti mokyklų VGK nariai irgi vertino, kaip sekasi vykdyti įvairius su vaiko minimalia priežiūra susijusius įpareigojimus.

20 pav. Mokyklų VGK narių pateiktas vaikams skirtų vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdymo vertinimas jiems teikiamų paslaugų ar pagalbos aspektu (%)

Vertinant įvairius su vaiko minimalia priežiūra susijusius įpareigojimus, domėtasi tik respondentų, nors kartą buvusių savo mokykloje vaiko minimalios priežiūros priemonės vykdančiu asmeniu, nuomone. Iš viso tokių asmenų tyrimo metu nustatyta 130. Iš 20 pav. matyti, kad mokyklose dirbantys respondentai geriausiai vertina tų pačių, kaip ir savivaldybių VGK dirbantys respondentai, įpareigojimų – įpareigojimo mokytis pagal pradinio, pagrindinio, vidurinio ugdymo ar profesinio mokymo programas ir įpareigojimo lankytis pas specialistą – vykdymą. Pažymėtina, kad beveik pusė mokyklose dirbančių respondentų apskritai nesiėmė vertinti įpareigojimo dirbti auklėjamojo pobūdžio darbus, jeigu vaikas sutinka, vykdymą.

Analizuojant mokyklų V GK narių dėmesiui pateiktus ir įvertintus minimalios vaikų priežiūros priemonių vykdymo įpareigojimus, nustatytos šios statistiškai reikšmingos koreliacijos:

- Respondentai, dirbantys pagrindinėse mokyklose dažniau tvirtino, kad įpareigojimas lankytis pas specialistą vykdomas tinkamai (reikšmingumo lygmuo 0,015).
- Respondentai, dirbantys mokyklose, kuriose dirba specialusis pedagogas arba socialinis pedagogas, dažniau tvirtino, kad įpareigojimas lankytis pas specialistą vykdomas tinkamai (reikšmingumo lygmuo atitinkamai 0,0108 ir 0,043).
- Miesto mokyklose dirbantys respondentai dažniau tvirtino, kad įpareigojimas lankyti vaikų dienos centrą, atvirą jaunimo centrą ar kitą socialinių paslaugų įstaigą vykdomas tinkamai (reikšmingumo lygmuo 0,002).
- Respondentai, dirbantys mokyklose, kuriose dirba psichologas, dažniau tvirtino, kad įpareigojimas nesilankyti vietose, kuriose daroma neigiama įtaka vaiko elgesiui, arba nebendrauti su žmonėmis, darančiais jam neigiamą įtaką vykdomas teisingai (reikšmingumo lygmuo 0,035).

Kitų statistiškai reikšmingų koreliacijų nebuvo stebėta.

Mokyklose dirbančių respondentų klausta, ar jie patys praktiškai įgyvendino kiekvieną iš tirtų su vaiko minimalios priežiūros vykdymu susijusių įpareigojimų.

21 pav. Mokyklų V GK narių nurodytas su vaiko minimalia priežiūra susijusių įpareigojimų vykdymo dažnumas (%)

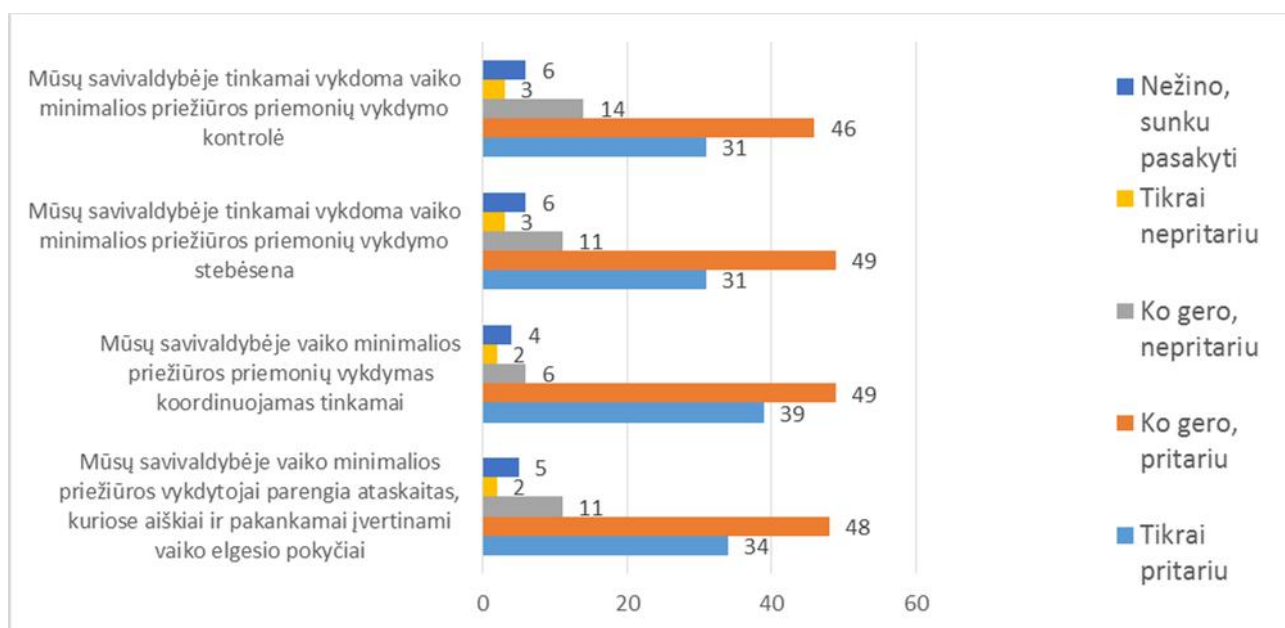

Iš 21 pav. matyti, kad bendrojo ugdymo mokyklose dažniausiai vykdomos šios vaiko minimalios priežiūros priemonės: įpareigojimas lankytis pas specialistą ir įpareigojimas mokytis pagal pradinio, pagrindinio, vidurinio ugdymo ar profesinio mokymo programas. Rečiausiai vykdomos šios vaiko minimalios priežiūros priemonės: įpareigojimas dirbti auklėjamojo pobūdžio darbus, jeigu vaikas sutinka; įpareigojimas tęsti mokymąsi kitoje mokykloje ir įpareigojimas būti namuose nustatytu laiku. Taip analizuojant surinktus duomenis, nustatytos tokios statistiškai reikšmingos koreliacijos:

- Įpareigojimo lankyti vaikų dienos centrą, atvirą jaunimo centrą ar kitą socialinių paslaugų įstaigą vykdymą tikrai tinkamu dažniau laiko respondentai, kurie jį patys vykdė bent kartą (reikšmingumo lygmuo 0,000).
- Įpareigojimo tęsti mokymąsi kitoje mokykloje vykdymą tikrai tinkamu dažniau laiko respondentai, kurie jį patys vykdė bent kartą (reikšmingumo lygmuo 0,041).
- Įpareigojimo mokytis pagal pradinio, pagrindinio, vidurinio ugdymo ar profesinio mokymo programas vykdymą tikrai tinkamu dažniau laiko respondentai, kurie jį patys vykdė bent kartą (reikšmingumo lygmuo 0,003).
- Įpareigojimo dalyvauti socialinio ugdymo, reabilitacijos, integracijos, prevencijos, edukacinėse ir kitose programose vykdymą tikrai tinkamu dažniau laiko respondentai, kurie jį patys vykdė bent kartą (reikšmingumo lygmuo 0,006).
- Įpareigojimo būti namuose nustatytu laiku vykdymą tikrai tinkamu dažniau laiko respondentai, kurie jį patys vykdė bent kartą (reikšmingumo lygmuo 0,003).
- Įpareigojimo nesilankyti vietose, kuriose daroma neigiama įtaka vaiko elgesiui, arba nebendrauti su žmonėmis, darančiais jam neigiamą įtaką vykdymą tikrai tinkamu dažniau laiko respondentai, kurie jį patys daug kartų vykdė (reikšmingumo lygmuo 0,020).
- Įpareigojimo dirbti auklėjamojo pobūdžio darbus, jeigu vaikas sutinka vykdymą tikrai tinkamu dažniau laiko respondentai, kurie jį patys vykdė bent kartą (reikšmingumo lygmuo 0,042).

Savivaldybių VGK dirbantiems respondentams taip pat pasiūlyta įvertinti esminius vaiko minimalios priežiūros vykdymo aspektus.

22 pav. Savivaldybių VGK narių pateiktas įvairių vaiko minimalios priežiūros vykdymo aspektų vertinimas (%)

Iš 22 pav. matyti, kad visi keturi respondentams vertinti pateikti vaiko minimalios priežiūros vykdymo aspektai įvertinti pakankamai aukštai su išlygomis ar be jų teigiamai šiuos esminius vaiko minimalios priežiūros aspektus vertina nuo keturių penktadalių iki devynių dešimtadalių respondentų. Pagal be abejonės teigiamą respondentų vertinimą, aukščiausiai vertinamas vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdymo koordinavimas.

Analizuojant savivaldybių VGK narių dėmesiui pateiktus ir įvertintus įvairius minimalios vaikų priežiūros priemonių vykdymo aspektus, nustatytos šios statistiškai reikšmingos koreliacijos:

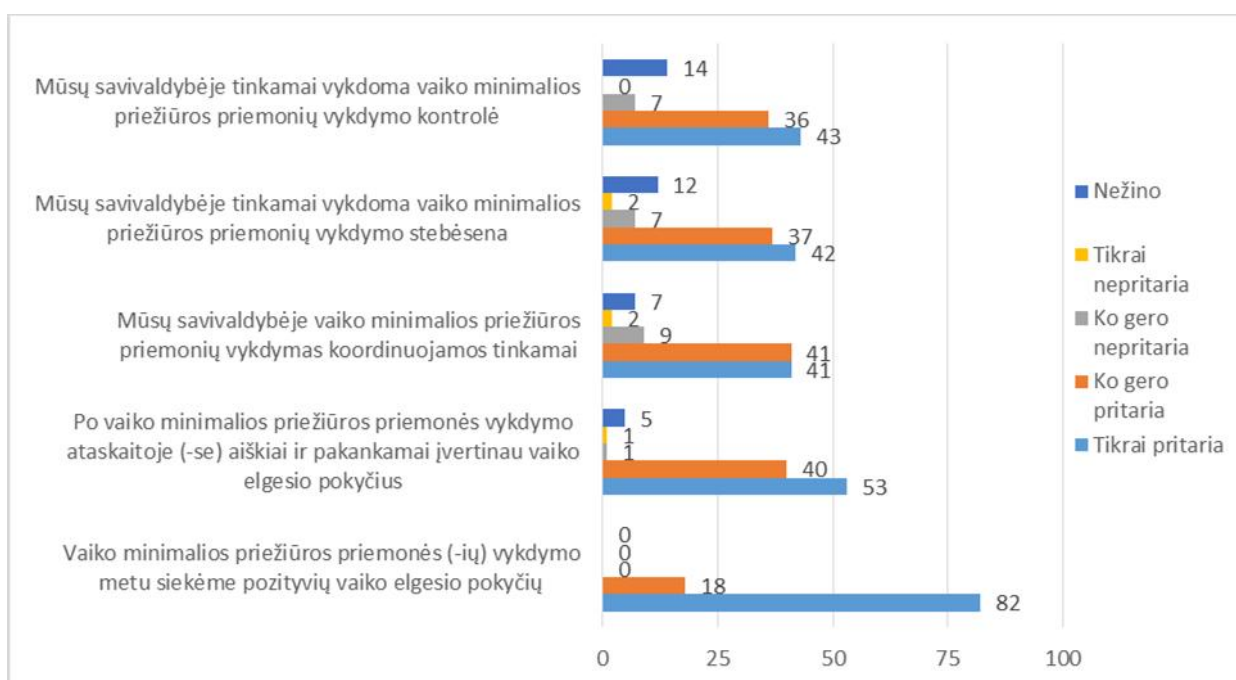
- Teiginiui „mūsų savivaldybėje vaiko minimalios priežiūros vykdytojai parengia ataskaitas, kuriose aiškiai ir pakankamai įvertinami vaiko elgesio pokyčiai“ dažniau pritaria respondentai, ne ilgiau 2 metų dirbantys savivaldybės VGK (reikšmingumo lygmuo 0,049).
- Teiginiui „mūsų savivaldybėje vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdymas koordinuojamas tinkamai“ rečiau tikrai pritaria respondentai, savivaldybės VGK atstovaujantys savivaldybės administracijos švietimo padalinį ir/ ar VTAS (reikšmingumo lygmuo 0,028).

- Teiginiui „mūsų savivaldybėje tinkamai vykdoma vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdymo stebėseną“ rečiau tikrai pritaria respondentai, savivaldybės V GK atstovaujantys savivaldybės administracijos švietimo padalinį ir/ ar VTAS (reikšmingumo lygmuo 0,023).
- Teiginiui „mūsų savivaldybėje tinkamai vykdoma vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdymo kontrolė“ rečiau tikrai pritaria respondentai, savivaldybės V GK atstovaujantys VTAS (reikšmingumo lygmuo 0,003).

Savivaldybių V GK dirbančių respondentų atviro klausimo pagalba prašyta nurodyti, kaip jų savivaldybėje reikėtų tobulinti vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdymą. Į šį klausimą neatsakė 52 proc. respondentų, o 3 proc. respondentų nurodė, kad viskas vykdoma gerai, nieko keisti nereikia. Dažniausiai respondentų pasiūlyti pakeitimai – kad turi atsirasti naujos įstaigos savivaldybėje (pvz., dienos centras), papildomi švietimo pagalbos specialistų etatai jau įkurtose organizacijose, taip pat etatai savivaldybėse koordinuoti vaiko priežiūros priemonių sistemos įgyvendinimą (21 proc.) bei kad būtina tvarkyti teisinę bazę, taip pat V GK įstatus, į V GK įtraukti papildomų specialistų (12 proc.). Analizuojant respondentų siūlymus, jokių statistiškai reikšmingų korelacijų su jų socialinėmis demografinėmis charakteristikomis nebuvo nustatyta.

Mokyklų V GK dirbantiems respondentams, savo mokykloje buvusiems vaiko minimalios priežiūros priemones vykdančiu asmeniu, irgi buvo pateikti vertinti įvairūs vaiko minimalios priežiūros vykdymo aspektai.

23 pav. Mokyklų V GK narių pateiktas įvairių vaiko minimalios priežiūros vykdymo aspektų vertinimas (%)

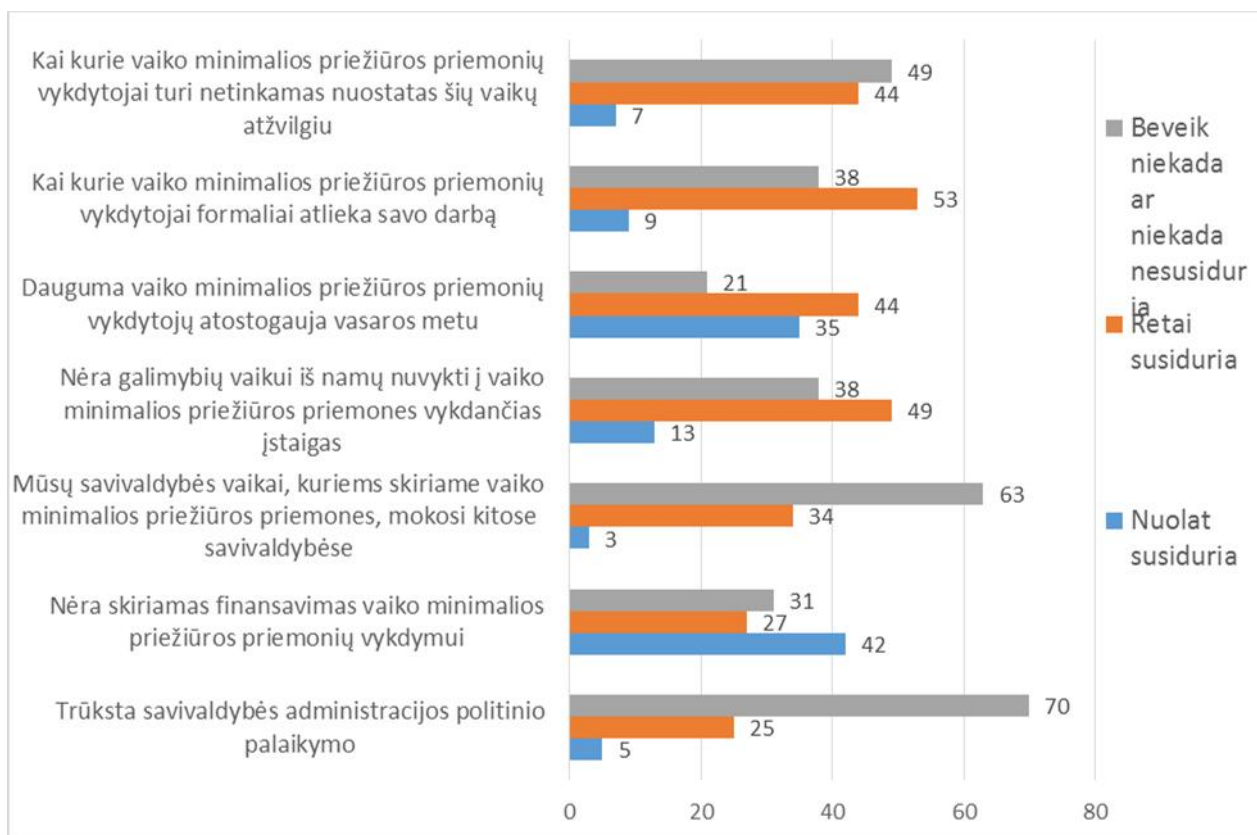
Iš 23 pav. matyti, kad mokykloje dirbantys respondentai praktiškai vienbalsiai pritaria, kad vaiko minimalios priežiūros priemonės (-ių) vykdymo metu buvo siekiama pozityvių vaiko elgesio pokyčių, o didžioji dauguma respondentų pritarė, jog po vaiko minimalios priežiūros priemonės vykdymo ataskaitoje (-se) aiškiai ir pakankamai buvo įvertinti vaiko elgesio pokyčiai bei kad respondento savivaldybėje vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdymas koordinuojamas tinkamai. Iš esmės, ir vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdymo stebėseną, ir vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdymo kontrolę respondentų, savo mokykloje buvusių vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdančių asmeniu, yra vertinama su išlygomis ar be jų teigiamai. Pažymėtina, kad, vertinant vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdymo stebėseną ir vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdymo kontrolę, daugiau nei dešimtadalis respondentų nesiryžo vertinti jų vykdymo tinkamumo.

Tyrimo techninėje specifikacijoje nustatyta, kad, sprendžiant tyrimo antrąjį uždavinį, būtina išsiaiškinti, kaip vadovaujamasi Švietimo ir mokslo ministerijos parengtomis rekomendacijomis dėl vaiko minimalios priežiūros priemonių – įpareigojimo dirbti auklėjamojo pobūdžio darbus, jei vaikas sutinka – vykdymo tvarkos ir Rekomendacijomis dėl vaiko minimalios priežiūros priemonių – įpareigojimo būti namuose nustatyto laiku ir įpareigojimo nesilankyti vietose, kuriose daroma neigiama įtaka vaiko elgesiui, arba nebendrauti su žmonėmis, darančiais jam neigiamą įtaką. Sprendžiant pirmąjį tyrimo uždavinį respondentų, dirbančių savivaldybės ir mokyklos VGK klausta, kaip jie su įvairiais teisinais dokumentais, reglamentuojančiais respondentų veiklą⁵³. Surinktų duomenų analizė parodė, kad tiek respondentai, dirbantys savivaldybės VGK, tiek respondentai, dirbantys mokyklos VGK, iš LR įstatymų ir rekomendacijų visais atvejais nurodė geriausiai žinantys LR vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymą, o blogiausiai – rekomendacijas dėl vaiko minimalios priežiūros priemonės – įpareigojimo dirbti auklėjamojo pobūdžio darbus, jei vaikas sutinka – vykdymo bei LR vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymą. Tik truputį geriau respondentai nurodė susipažinę su rekomendacijomis dėl vaiko minimalios priežiūros priemonių – įpareigojimo būti namuose nustatyto laiku ir įpareigojimo nesilankyti vietose, kuriose daroma neigiama įtaka vaiko elgesiui, arba nebendrauti su žmonėmis, darančiais jam neigiamą įtaką, - vykdymo. Taigi, didelė tikimybė, jog savo praktinėje veikloje savivaldybių ir mokyklų VGK nariai menkai naudojami šiais teisės aktais.

Savivaldybių VGK narių apklausos metu buvo taip pat domėtasi, su kokiais sunkumais jie susiduria dėl vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdymo. Prieš pradedant lauko tyrimą, ekspertų apklausos metu buvo formuluoti pagrindiniai sunkumai ir respondentai juos įvertino.

⁵³ Žr. tyrimo ataskaitos 6, 7, 8, 9 lenteles.

24 pav. Savivaldybių VGK narių pateiktas sunkumų, su kuriais susiduria dėl vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdymo, vertinimas (%)

Dažniausia respondentų nurodytos problemos – nėra skiriamas finansavimas vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdymui (nuolat su šia problema susiduria 42 proc. respondentų) ir dauguma vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdytojų atostogauja vasaros metu (nuolat su šia problema susiduria 35 proc. respondentų). Kitos problemos, respondentų vertinimu, jiems nėra tokios aktualios.

Analizuojant savivaldybių VGK narių dėmesiui pateiktus ir įvertintus sunkumus dėl minimalios vaikų priežiūros priemonių vykdymo, nustatytos šios statistiškai reikšmingos koreliacijos:

- Dėl to, kad trūksta savivaldybės administracijos politinio palaikymo dažniau skundėsi respondentai, savivaldybės VGK atstovaujantys įvairias organizacijas (bendrojo ugdymo mokyklas, nevyriausybines organizacijas ir pan.), savivaldybės administracijos švietimo padalinį ir/ arba VTAS (reikšmingumo lygmuo 0,003).
- Dėl to, kad nėra skiriamas finansavimas vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdymui dažniau skundėsi respondentai, savivaldybės VGK atstovaujantys įvairias organizacijas

(bendrojo ugdymo mokyklas, nevyriausybines organizacijas ir pan.), savivaldybės administracijos švietimo padalinį ir/ arba VTAS (reikšmingumo lygmuo 0,000).

- Dėl to, kad nėra skiriamas finansavimas vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdymui dažniau skundėsi respondentai, vadovaujantys savivaldybės VGK (pirmininkai, pavaduotojai ar sekretoriai) (reikšmingumo lygmuo 0,000).
- Dėl to, kad jų savivaldybės vaikai, kuriems skiriamos vaiko minimalios priežiūros priemonės, mokosi kitose savivaldybėse, dažniau skundėsi respondentai, daugiau nei 4 metus dirbantys savivaldybės VGK (reikšmingumo lygmuo 0,001).
- Dėl to, kad dauguma vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdytojų atostogauja vasaros metu, dažniau skundėsi VTAS ir savivaldybės administracijos švietimo padalinyje dirbantys respondentai (reikšmingumo lygmuo 0,003).
- Dėl to, kad dauguma vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdytojų atostogauja vasaros metu, dažniau skundėsi vadovaujantys savivaldybės VGK (pirmininkai, pavaduotojai ar sekretoriai) (reikšmingumo lygmuo 0,000).
- Dėl to, kad dauguma vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdytojų atostogauja vasaros metu, dažniau skundėsi respondentai, daugiau nei 4 metus dirbantys savivaldybės VGK (reikšmingumo lygmuo 0,033).
- Dėl to, kad kai kurie vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdytojai formaliai atlieka savo darbą dažniau skundėsi respondentai, savivaldybės VGK atstovaujantys įvairias organizacijas (bendrojo ugdymo mokyklas, nevyriausybines organizacijas ir pan.), savivaldybės administracijos švietimo padalinį ir/ arba VTAS (reikšmingumo lygmuo 0,007).
- Dėl to, kad kai kurie vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdytojai formaliai atlieka savo darbą dažniau skundėsi vadovaujantys savivaldybės VGK (pirmininkai, pavaduotojai ar sekretoriai) (reikšmingumo lygmuo 0,014).
- Dėl to, kad kai kurie vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdytojai formaliai atlieka savo darbą dažniau skundėsi respondentai, daugiau nei 4 metus dirbantys savivaldybės VGK (reikšmingumo lygmuo 0,013).

Atliktos savivaldybių VGK dirbančių respondentų dėl vaiko minimalios priežiūros vykdymo kylančių sunkumų įsivertinimo faktorinės analizės Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) kriterijaus reikšmė lygi 0,757, Bartlett sferiškumo kriterijaus p-reikšmės reikšmingumo lygmuo 0,000, taigi, duomenys tinka faktorinei analizei. Atliekant faktorinę analizę nusistatyta, kad nebūtų rodomos absoliučios reikšmės, mažesnės už 0,4. Iš 16 lentelės matyti, kad apibendrintai visus respondentų

įsivertintus gebėjimus galima grupuoti į 2 pagrindines komponentes, kurios bendrai paaiškina 54,9 proc. bendrosios kintamųjų dispersijos.

16 lentelė. Savivaldybių V GK narių pateikto vaikams skirtų vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdymo vertinimo jiems teikiamų paslaugų ar pagalbos aspektu faktorinė analizė

	1 faktorius	2 faktorius
Trūksta savivaldybės administracijos politinio palaikymo	,500	
Nėra skiriamas finansavimas vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdymui		,628
Mūsų savivaldybės vaikai, kuriems skiriame vaiko minimalios priežiūros priemones, mokosi kitose savivaldybėse		,739
Nėra galimybių vaikui iš namų nuvykti į vaiko minimalios priežiūros priemones vykdančias įstaigas	,628	
Dauguma vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdytojų atostogauja vasaros metu	,629	
Kai kurie vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdytojai formaliai atlieka savo darbą	,838	
Kai kurie vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdytojai turi netinkamas nuostatas šių vaikų atžvilgiu	,800	
<i>Faktorių svoris po faktorių sukimo procedūros (proc.)</i>	<i>35,9</i>	<i>19,0</i>

Iš 16 lentelės matyti, kad 1 faktorius, kurį sąlyginai galima vadinti tiesioginio vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdymo faktoriumi, apjungia sunkumus, atsirandančius dėl tiesioginio vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdymo. 2 faktorius, kurį sąlyginai galima vadinti netiesioginio vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdymo faktoriumi, apjungia sunkumus, ne taip tiesiogiai susijusius su konkrečių vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdymo (vaikai nėra lengvai pasiekiami savivaldybės darbuotojams bei vaiko minimali priežiūra vykdoma ir negavus specialaus finansavimo). Apibendrinant galima teigti, kad savivaldybių V GK dirbantys respondentai, vertindami išskylančius sunkumus dėl vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdymo, pakankamai aiškiai atskiria tiesioginius sunkumus dėl konkrečių minimalios priežiūros priemonių vykdymo ir netiesioginius, labiau organizacinius sunkumus.

Savivaldybių V GK dirbančių respondentų taip pat papildomai, atviro klausimo pagalba klausta, kokių kitų sunkumų jiems kyla dėl vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdymo. 66 proc. respondentų į šį klausimą neatsakė, 8 proc. respondentų nurodė, kad jokių kitų sunkumų nekyla, o dažniausiai nurodytas papildomas sunkumas buvo tai, kad respondentai nemato realių galimybių vykdyti paskirtas vaiko minimalios priežiūros priemones (nėra dienos centrų, nėra specialistų mokyklose, arba jų kompetencija menka ir pan.) – tai teigė 11 proc. respondentų. Kitų respondentų nurodytų atsakymų dažnumas paprastai neviršijo statistinės paklaidos.

Mokyklų VGK dirbantiems respondentams, savo mokykloje buvusiems vaiko minimalios priežiūros priemonės vykdančiu asmeniu, irgi buvo pateiktas atviras klausimas apie sunkumus, iškilusius vykdant vaiko minimalios priežiūros priemonės. Į šį klausimą neatsakė 24 proc. respondentų, o 20 proc. nurodė, kad jokių sunkumų neiškilo. 39 proc. mokykloje dirbančių respondentų nurodė, kad yra sunku bendrauti ir bendradarbiauti su vaikais ir jų tėvais, 18 proc. atkreipė dėmesį į organizacines – finansines tokios veiklos problemas (pvz., mokykla toli nuo rajono centro ir sunku užtikrinti vaiko atvykimą pas specialistus; sunku užtikrinti, kad vaikas po 22.00 val. būtų namie; sunku užtikrinti tinkamą priežiūrą vasaros atostogų metu ir pan.), 9 proc. respondentų teigė, kad ši veikla neefektyvi, nes su vaiku toliau dirba tie patys specialistai ir taiko tas pačias priemones, o 8 proc. respondentų nurodė per didelį biurokratizmą ir kalbėjo apie neoperatyvų bendradarbiavimą su savivaldybės VGK nariais. Atliekant šių atsakymų koreliaciją su socialiniais demografiniais klausimais, jokių svarbių statistiškai reikšmingų priklausomybių nenustatyta.

Focus grupės metu taip pat analizuotas klausimas apie sunkumus, kurie kyla vykdant vaiko minimalios priežiūros priemones. Vaiko minimalios priežiūros priemonės vykdančias asmenys (ne bendrojo ugdymo mokyklų atstovai) nurodė, kad opi problema yra pagalbos ir paslaugų vaikui individualizavimas. Teigiama, kad skiriama tai, kas yra prieinama savivaldybės teritorijoje, todėl neretai būna neefektyvu: *„reikėtų labiau įsigilinti į nagrinėjamus atvejus ir atrinkti tuos klientus, kuriems tikrai reikia psichologo konsultacijų, o ne siųsti kaskart tik dėl to, kad psichologinė pagalba rajone prieinama. Tada atsiranda ir priešiškus, ir abejingumas, aš kaip specialistė jaučiuosi prastai“*; *„...kai nėra iš ko rinktis, tai visiems vaikams priežiūros priemonės beveik visada vienodos. Jei socialinės rizikos šeima, tai socialinis darbuotojas ir taip eina pas ją, bet formaliai paskiriamas vykdytoju, o daro viską įprastai, kaip ir be paskyrimo.“* Kitas svarbus aspektas, kurį įvardijo seniūnijose dirbantys socialiniai darbuotojai yra tai, kad vaikų netinkamas elgesys neretai yra susijęs su aplinkybėmis, kuriose gyvena vaikas. Kaip itin dažna problema minima tėvystės įgūdžių stoka, vieno iš tėvų girtavimas, problemų neigimas, atsisakymas priimti pagalbą. Teigiama, kad tai ne tik nepadedą vykdyti veiksmingai paskirtų priemonių, bet iš esmės nesprendžia pagrindinių netinkamo vaiko elgesio priežasčių, todėl ir vaiko minimali priežiūra vertinama kaip neveiksminga.

Keli informantai mini, kad jų praktikoje jokia vaiko minimalios vykdymo stebėseną ar kontrolę nebuvo vykdoma, vaikas ir jo atstovai pagal įstatymą to nepriėmė kaip pagalbos, laikė tik formalumu: *„tam kad priežiūra būtų efektyvi, neužtenka vieną kartą savivaldybėje susirinkti ir daugiau nieko nedaryti, net nepasidomi, jokios proceso kontrolės nėra, o paskui kaltina, kad neatsivedžia pati to vaiko į kabinetą ar jo tėvų“*; *„...vaiko gerovės komisijos nariai galėtų patys*

periodiškai apsilankyti kliento namuose, tuo pačiu užtikrintų kontrolę bei kliento įsipareigojimų rimtumą“. Vertinant savo teikiamų paslaugų kokybę, visi dalyvavę informantai išreiškė kompetencijų tobulinimo poreikį: „nemoku ieškoti ar nėra seminarų, kur būtų galima pasisemti patirties kaip padėti tokiems vaikams, kaip sukurti veiksmingas programas“; „...būdavo sunkių momentų, kai reikėdavo greitai priimti sprendimą, trūko psichologinių žinių, abejočiau savo kompetencija dėl priimtų sprendimų teisingumo“; „...reikia nuolat tobulėti pačiam. Trūksta teisinių, psichologinių žinių“.

Antrojo tyrimo uždavinio sprendimo apibendrinimas

Apibūdinant surinktus statistinius vaiko minimalios priežiūros rodiklius galima teigti, kad:

- Paskutiniaisiais metais šalyje apie 800 vaikų kasmet svarstoma skirti vaiko minimalios priežiūros priemonę (-es).
- Paskutiniaisiais metais tokia vaiko minimalios priežiūros priemonė (-ės) paskiriama maždaug 80 proc. visų svarstytų atvejų.
- Paskutiniaisiais metais vaiko minimalios priežiūros priemonė (-ės) pakartotinai skiriama maždaug 20 proc. visų atvejų.
- Pagrindiniu minimalios priežiūros vykdytoju paprastai tampa bendrojo ugdymo mokyklos, o kitais dažniau pasirenkamais vaiko minimalios priežiūros vykdytojais dažniau būna švietimo pagalbos įstaigos ir vaikų globos namai, nors vaiko atstovų pagal įstatymą skyrimas vykdytoju prieštarauja teisės aktų nuostatoms. Stebima tendencija, kad, kuo savivaldybėje, skaičiuojant vienai bendrojo ugdymo mokyklai, daugiau svarstoma vaikų dėl minimalios priežiūros priemonės skyrimo, tuo didesnė tikimybė, kad paskirtos minimalios priežiūros vykdytoju taps bendrojo ugdymo mokykla.

Vertindami aštuonis paprastai skiriamus su vaiko minimalia priežiūra susijusius įpareigojimus, aukščiausiai respondentai vertino įpareigojimo lankytis pas specialistą ir praktiškai taip pat aukštai – įpareigojimo mokytis pagal pradinio, pagrindinio, vidurinio ugdymo ar profesinio mokymo programas vykdymą. Visų kitų įpareigojimų vykdymas respondentų iš savivaldybės VGK buvo vertinamas akivaizdžiai blogiau, o šia prasme išsiskyrė įpareigojimo dirbti auklėjamojo pobūdžio darbus, jeigu vaikas sutinka vertinimas – maždaug pusė respondentų nurodė, kad toks įpareigojimas jų savivaldybėje apskritai nevykdomas. Dažniausiai vykdomais įpareigojimais, respondentų teigimu, jų savivaldybėje yra įpareigojimas lankytis pas specialistą ir įpareigojimas mokytis pagal pradinio, pagrindinio, vidurinio ugdymo ar profesinio mokymo programas. Kaip tik šių įpareigojimų vykdymą savivaldybių VGK dirbantys respondentai vertino geriausiai.

Mokyklose dirbantys respondentai geriausiai vertina tų pačių, kaip ir savivaldybių V GK dirbantys respondentai, įpareigojimų – įpareigojimo mokytis pagal pradinio, pagrindinio, vidurinio ugdymo ar profesinio mokymo programas ir įpareigojimo lankytis pas specialistą – vykdymą. Iš mokyklų V GK dirbančių respondentų apklausos galima daryti išvadą, kad mokyklose rečiausiai vykdomi šie su vaiko minimalia priežiūra susiję įpareigojimai: įpareigojimas dirbti auklėjamojo pobūdžio darbus, jeigu vaikas sutinka; įpareigojimas tęsti mokymąsi kitoje mokykloje ir įpareigojimas būti namuose nustatytu laiku.

Visi keturi savivaldybių V GK dirbantiems respondentams vertinti pateikti vaiko minimalios priežiūros vykdymo aspektai (kokybiškai parengtos ataskaitos apie vaiko minimalios priežiūros vykdymą, vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdymo koordinavimas, vaiko minimalios priežiūros priemonių stebėseną ir vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdymo kontrolę) įvertinti pakankamai aukštai – su išlygomis ar be jų teigiamai šiuos esminius vaiko minimalios priežiūros aspektus vertina nuo keturių penktadalių iki devynių dešimtadalių respondentų. Pagal be abejonės teigiamą respondentų vertinimą, aukščiausiai vertinamas vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdymo koordinavimas. Respondentai, dirbantys mokyklų V GK, iš esmės tokį teigiamą įvairių vaiko minimalios priežiūros vykdymo aspektų vertinimą patvirtina.

Focus grupės metu analizuojant kiekvienos iš vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdymą, pagal jas įgyvendinančių įstaigų tipus matyti, kad įpareigojimai suprantami ir vykdomi gana skirtingai, iš esmės minimalios priežiūros priemonės vykdymo efektyvumas priklauso nuo vykdytojo požiūrio, kompetencijų, kūrybiškumo. Priešingai nei teigia savivaldybių ir mokyklų V GK nariai, įpareigojimą mokytis praktikai įvardija kaip paties vaiko atsakomybę, kur vykdytojo vaidmuo labai formalus. Kitų vaiko minimalios priežiūros priemonių (lankyti dienos centrą, lankytis pas specialistą ar dalyvauti įvairiose programose) vykdymo metu organizuojamos gana panašios veiklos, daug dėmesio skiriama bendravimui, bendradarbiavimui su vaiku, jo atstovais pagal įstatymą. Teigiama, kad vykdytojai ugdo vaiko ir jo atstovų pagal įstatymą įgūdžius, konsultuoja ir organizuoja kitas veiklas taip, kaip patys tai įsivaizduoja, nenaudodami jokių metodikų. Visais atvejais vaiko elgesio pokyčiai vertinami pagal savivaldybių patvirtintą ataskaitos formą.

Dažniausia respondentų nurodytos su vaiko minimalios priežiūros vykdymu susijusios problemos – nėra skiriamas finansavimas vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdymui ir dauguma vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdytojų atostogauja vasaros metu. Dar viena su vaiko minimalios priežiūros vykdymu susijusi problema – dažnai nėra realių galimybių vykdyti paskirtas vaiko minimalios priežiūros priemones (nėra dienos centrų, nėra specialistų mokyklose, arba jų kompetencija menka ir pan.). Kitos problemos, respondentų vertinimu, jiems nėra tokios

aktualios. Mokyklų VGK dirbantiems respondentams didžiausiomis problemomis vykdant vaiko minimalią priežiūrą, yra bendravimas ir bendradarbiavimas su vaikais ir jų tėvais bei organizacinės – finansinės problemos (pvz., mokykla toli nuo rajono centro ir sunku užtikrinti vaiko atvykimą pas specialistus; sunku užtikrinti, kad vaikas po 22.00 val. būtų namie; sunku užtikrinti tinkamą priežiūrą vasaros atostogų metu ir pan.). Vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdytojai, dirbantys ne bendrojo ugdymo mokyklose, įvardijo skiriamų paslaugų ir pagalbos vaikui individualizavimo problemą, nepakankamą vaiko šeimos problemų identifikavimą bei sprendimą, pastebėta vaiko minimalios priežiūros priemonių stebėsenos bei kontrolės stoka, išreikštas poreikis tobulinti savo kompetencijas.

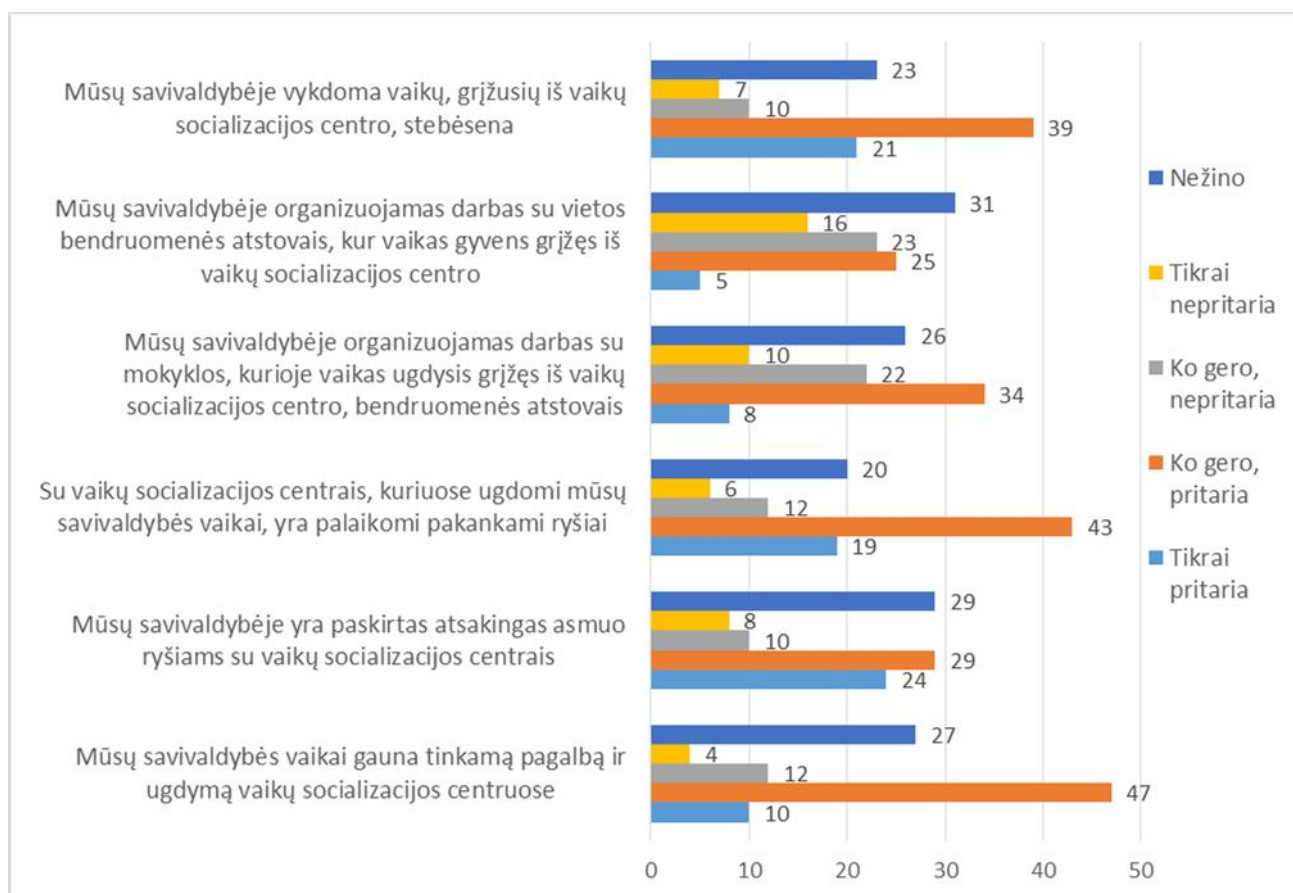
V. TREČIOJO TYRIMO UŽDAVINIO SPRENDIMAS

Sprendžiant trečiąjį tyrimo uždavinį „ištirti savivaldybių administracijų veiklą, kai vaikas yra vaikų socializacijos centre“, pradžioje buvo analizuoti statistiniai savivaldybių V GK veiklos rezultatai ir taip buvo bandoma aiškintis paskirtų vaiko vidutinės priežiūros priemonių vykdymo ypatumus.

ŠVIS yra skelbiama, kad 2013 metais šalyje iš viso vaiko vidutinės priežiūros priemonė buvo skirta 181 vaikui, o 2014 metais – 160 vaikų. Žinant, kad Lietuvoje iš viso yra 60 savivaldybių, galima manyti, kad kai kurių savivaldybių V GK per metus nesusiduria nė su vienu atveju dėl vaiko vidutinės priežiūros priemonės skyrimo. Pasak ŠVIS duomenų, 2013 m. vaiko vidutinės priežiūros priemonė buvo skirta 89 proc. svarstytų atvejų, o 2014 m. – 85 proc. svarstytų atvejų.

Savivaldybių V GK dirbantiems respondentams buvo pateikti įvertinti su vaiko vidutinės priežiūros organizavimu susiję teiginiai.

25 pav. Savivaldybių V GK narių pateiktas įvairių vaiko vidutinės priežiūros priemonių vykdymo aspektų vertinimas (%)

Iš 25 pav. matyti, kad nuo penktadalio iki trečdaliao respondentų paprašyti įvertinti konkretų vaiko vidutinės priežiūros vykdymo aspektą, negalėjo išreikšti savo nuomonės, taigi, galima manyti, su tuo konkrečiu aspektu apskritai nebuvo susidūrę arba neturi informacijos apie vaikų, kuriems buvo paskirta vaiko vidutinės priežiūros priemonė, vykdymo eigą. Didžiausia respondentų dalis (31 proc.) negalėjo išreikšti savo nuomonės dėl teiginio „mūsų savivaldybėje organizuojamas darbas su vietos bendruomenės atstovais, kur vaikas gyvens grįžęs iš vaikų socializacijos centro“, o mažiausiai respondentų (20 proc.) negalėjo išreikšti savo nuomonės dėl teiginio „su vaikų socializacijos centrais, kuriuose ugdomi mūsų savivaldybės vaikai, yra palaikomi pakankami ryšiai“. Apskritai atmetus negalėjusių įvertinti teiginius apie vaiko vidutinę priežiūrą savivaldybėje nuomonę, paaiškėjo, kad aukščiausiai ir praktiškai vienodai respondentų buvo įvertinti teiginiai „mūsų savivaldybėje yra paskirtas atsakingas asmuo ryšiams su vaikų socializacijos centrais“ (visiškai tam pritarė 34 proc. respondentų, iš dalies pritarė – 41 proc. respondentų), „mūsų savivaldybėje vykdoma vaikų, grįžusių iš vaikų socializacijos centro, stebėseną“ (atitinkamai 27 proc. ir 50 proc.) bei „su vaikų socializacijos centrais, kuriuose ugdomi mūsų savivaldybės vaikai, yra palaikomi pakankami ryšiai“ (atitinkamai 24 proc. ir 54 proc.). Žemiausiai buvo įvertinti teiginiai „mūsų savivaldybėje organizuojamas darbas su vietos bendruomenės atstovais, kur vaikas gyvens grįžęs iš vaikų socializacijos centro“ (atitinkamai 7 proc. ir 37 proc.) ir „mūsų savivaldybėje organizuojamas darbas su mokyklos, kurioje vaikas ugdysis grįžęs iš vaikų socializacijos centro, bendruomenės atstovais“ (atitinkamai 11 proc. ir 46 proc.).

Analizuojant savivaldybių VGK narių dėmesiui pateiktus ir įvertintus teiginius apie vaiko vidutinės priežiūros organizavimą, nustatytos šios statistiškai reikšmingos koreliacijos:

- Vertinant teiginį „mūsų savivaldybėje yra paskirtas atsakingas asmuo ryšiams su vaikų socializacijos centrais“, atsakymą „nežinau, sunku pasakyti“ dažniau pasirinko teisės saugos institucijas savivaldybės VGK atstovaujantys respondentai, o VTAS atstovaujantys respondentai šį teiginį aiškiai rečiau vertino teigiamai (reikšmingumo lygmuo 0,000).
- Vertinant teiginį „su vaikų socializacijos centrais, kuriuose ugdomi mūsų savivaldybės vaikai, yra palaikomi pakankami ryšiai“, atsakymą „nežinau, sunku pasakyti“ dažniau pasirinko respondentai iš savivaldybių, kuriose rečiau, nei vidutiniškai buvo svarstoma dėl minimalios priežiūros priemonių skyrimo, o respondentai iš savivaldybių, kuriose dažniau, nei vidutiniškai buvo svarstoma dėl minimalios priežiūros priemonių skyrimo šį teiginį aiškiai rečiau vertino be abejonės teigiamai (reikšmingumo lygmuo 0,009).
- Vertinant teiginį „mūsų savivaldybėje organizuojamas darbas su mokyklos, kurioje vaikas ugdysis grįžęs iš vaikų socializacijos centro, bendruomenės atstovais“ be abejonės

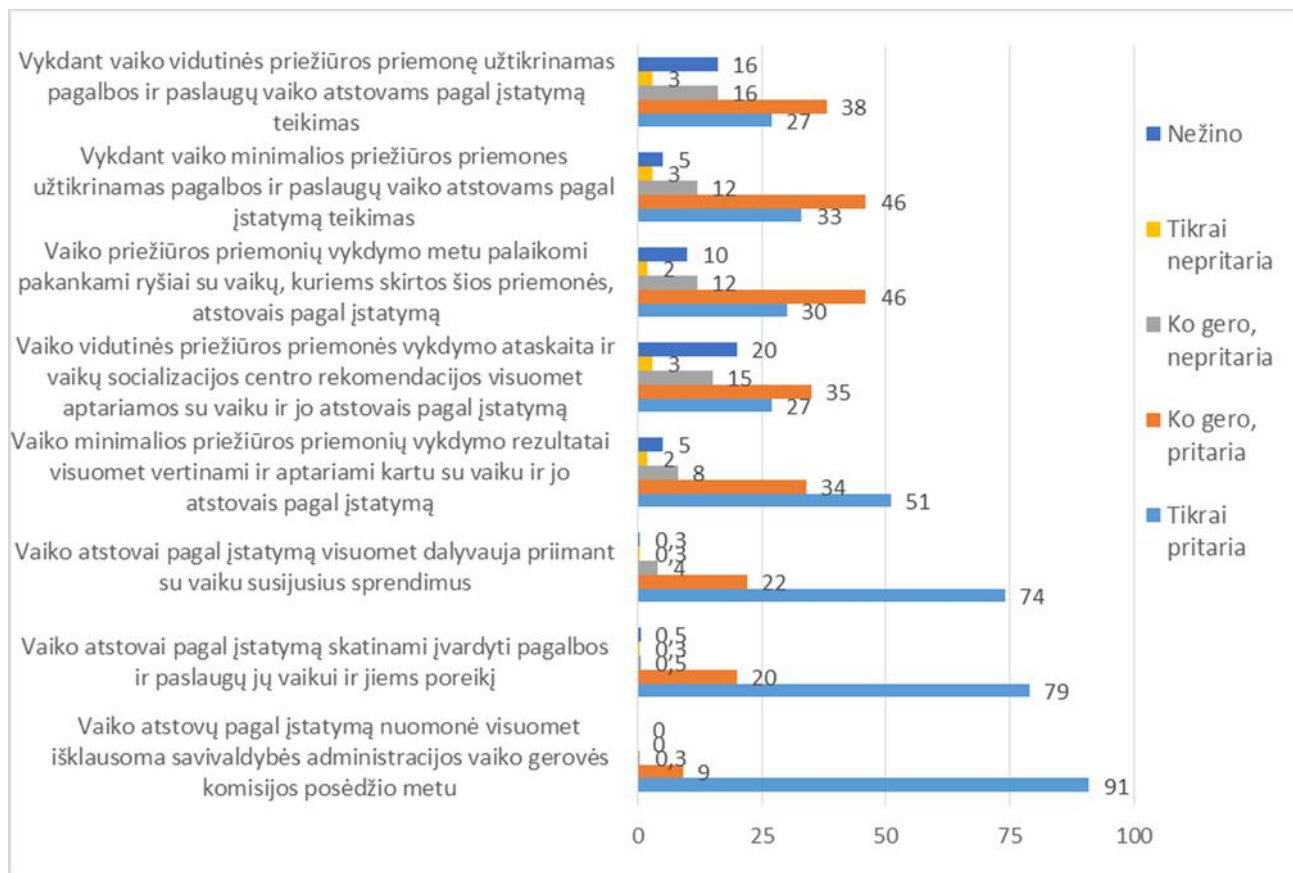
teigiamai dažniau vertino respondentai institucijoje, kurią atstovauja savivaldybės VGK, dirbantys tik 5 metus ar trumpiau, o respondentai, institucijoje, kurią atstovauja savivaldybės VGK, dirbantys ilgiau nei 15 metų, vertindami šį teiginį, rečiau rinkosi neigiamą atsakymą (reikšmingumo lygmuo 0,040);

Kitų statistiškai reikšmingų koreliacijų nebuvo nustatyta.

Bandant atlikti savivaldybių VGK narių su vaiko vidutinės priežiūros organizavimu susijusių teiginių vertinimo faktorinę analizę paaiškėjo, kad kelių atskirų faktorių išskirti apskritai neįmanoma – vertinant teiginius, nėra nustatyta jokia respondentų atsakymų tarpusavio koreliacija, kuri vienytų kintamuosius į grupes pagal kokį nors tiesiogiai nestebimą faktorių.

Savivaldybių VGK dirbantiems respondentams buvo pateikti vertinti ir teiginiai, kurių pagalba galima aptarti vaikų, kuriems skiriamos vaiko minimalios ar vidutinės priežiūros priemonės, atstovų pagal įstatymą bendradarbiavimui.

26 pav. Savivaldybių VGK narių pateiktas įvairių vaikų, kuriems skiriamos vaiko minimalios ar vidutinės priežiūros priemonės, atstovų pagal įstatymą bendradarbiavimo aspektų vertinimas (%)

Iš 26 pav. matyti, kad akivaizdžiai aukščiausiai respondentai vertina teiginį „vaiko atstovų pagal įstatymą nuomonė visuomet išklausoma savivaldybės V GK posėdžio metu“. Žemiausiai įvertintu teiginiu galima laikyti teiginį „vaiko vidutinės priežiūros priemonės vykdymo ataskaita ir vaikų socializacijos centro rekomendacijos visuomet aptariamose su vaiku ir jo atstovais pagal įstatymą“, pažymėtina, kad dėl šio teiginio vertinimo negalėjo apsispręsti net penktadalis respondentų.

26 pav. taip pat galima stebėti tam tikrą situacijos vykdant vaiko minimalią priežiūrą ir vaiko vidutinę priežiūrą žinojimo priešpastatymą – domimasi vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros priemonių vykdymo rezultatų aptarimu kartu su vaikais ir vaiko atstovais pagal įstatymą bei pagalbos ir paslaugų vaiko atstovams pagal įstatymą teikimu. Abiem atvejais matyti, kad, viena vertus, savivaldybių V GK dirbantys respondentai geriau susipažinę su situacija savivaldybėje vykdant vaiko minimalios priežiūros priemones (aiškiai mažesnė respondentų dalis abiem atvejais pasirinko atsakymą „nežinau, sunku pasakyti“), kita vertus, perprogramavus respondentų atsakymus ir jų atsakymus „nežinau, sunku pasakyti“ priskyrus prie neatsakytų, matyti, kad teiginiais dėl vaiko minimalios priežiūros vykdymo su išlygomis ar be jų pritaria aiškiai didesnė respondentų dalis, nei teiginiais dėl vaiko vidutinės priežiūros vykdymo. Reiškia, savivaldybėje vaiko minimalios priežiūros priemonių skyrimo bei vykdymo metu teikiamas paslaugas, pagalbą vaikui ir jo atstovams pagal įstatymą respondentai vertina geriau nei tais atvejais, kai svarstoma ir vykdoma vaiko vidutinės priežiūros priemonė. Savivaldybėje gyvenantiems vaikams skirtos vaiko vidutinės priežiūros vykdymas matyt nėra periodiškai peržiūrimas ir aptiriamas su visais komisijos nariais. Iš to galima daryti prielaidą, kad savivaldybių V GK nariai tik svarsto atvejus dėl vaiko vidutinės priežiūros priemonės skyrimo ir teikia siūlymus. Po to veikiausiai darbas su vaiku ir jo atstovais pagal įstatymą nutrūksta, nors turėtų būti bendraujama ir bendradarbiaujama su vaiko įstatymais atstovais, teikiant jiems reikiamą informaciją ar pagalbą, rengiantis vaiko grįžimui ir integracijai.

Bendrai įvertinus respondentų atsakymus galima teigti, kad tyrimo pradžioje aptarti teoriniai vidiniai ir išoriniai vaiko tėvų (globėjų) įgalinimo resursai vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros priemonių skyrimo bei vykdymo procesuose nėra išnaudojami pakankamai. Nors respondentai vienareikšmiai pritaria, kad vaiko atstovų pagal įstatymą dalyvavimo savivaldybės V GK posėdyje metu yra išklausoma jų nuomonė, visgi nemažai respondentų abejojo dėl pakankamų ryšių palaikymo su vaikų, kuriems skirtos priežiūros priemonės, atstovais pagal įstatymą. Tai reiškia, kad veikiausiai ne visais atvejais yra žinoma, kaip vaiko tėvai (globėjai) patys vykdo jiems paskirtas pareigas (užtikrinti vaiko dalyvavimą jam paskirtų įpareigojimų vykdyme, domėtis vaiko pasiekimais ir pan.). Taip pat tobulintinas ir tėvų (globėjų) dalyvavimo vertinant vaiko priežiūros priemonių vykdymo rezultatus organizavimas – tai suprantama kaip dar viena iš tėvų (globėjų)

atsakomybės ir įsitraukimo didinimo galimybių. Pagalbos ir paslaugų vaiko atstovams pagal įstatymą užtikrinimas kaip galimybių savarankiškai toliau spręsti savo problemas didinimas turbūt nėra nuosekliai vykdomas, nors vaiko delinkventinio elgesio priežastimis neretai būna tėvų netinkamas gyvenimo būdas, įgūdžių stoka, krizės, kurias šeima išgyvena, ir pan.

Analizuojant savivaldybių VGK narių dėmesiui pateiktus ir įvertintus teiginius apie įvairių vaikų, kuriems skiriamos vaiko minimalios ar vidutinės priežiūros priemonės, atstovų pagal įstatymą bendradarbiavimą, nustatytos šios statistiškai reikšmingos koreliacijos:

- Teiginiui „vaiko atstovų pagal įstatymą nuomonė visuomet išklausa savivaldybės VGK posėdžio metu“ dažniau be abejonės pritarė savivaldybės VGK vadovai (pirmininkas, pavaduotojas, sekretorius) (reikšmingumo lygmuo 0,047).
- Teiginiui „vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdymo rezultatai visuomet vertinami ir aptariami kartu su vaiku ir jo atstovais pagal įstatymą“ dažniau be išlygų pritarė respondentai, savivaldybės VGK atstovaujantys įvairias organizacijas (bendrojo ugdymo mokyklas, nevyriausybines organizacijas ir pan.), o su išlygomis ar be jų nepritarė respondentai, savivaldybės VGK atstovaujantys VTAS (reikšmingumo lygmuo 0,029).
- Teiginiui „vaiko vidutinės priežiūros priemonės vykdymo ataskaita ir vaikų socializacijos centro rekomendacijos visuomet aptiriamos su vaiku ir jo atstovais pagal įstatymą“ dažniau nepritarė savivaldybės VGK vadovai (pirmininkas, pavaduotojas, sekretorius), o eiliniai VGK nariai apskritai dažniau nesiėmė šio teiginio vertinti (reikšmingumo lygmuo 0,013).
- Teiginiui „vaiko vidutinės priežiūros priemonės vykdymo ataskaita ir vaikų socializacijos centro rekomendacijos visuomet aptiriamos su vaiku ir jo atstovais pagal įstatymą“ dažniau nepritarė respondentai, savivaldybės VGK atstovaujantys savivaldybės administracijos švietimo padalinį, o be išlygų pritarė – respondentai, savivaldybės VGK atstovaujantys įvairias organizacijas (bendrojo ugdymo mokyklas, nevyriausybines organizacijas ir pan.) (reikšmingumo lygmuo 0,003).
- Teiginiui „vykdant vaiko minimalios priežiūros priemones užtikrinamas pagalbos ir paslaugų vaiko atstovams pagal įstatymą teikimas“ dažniau be išlygų pritarė respondentai, savivaldybės VGK atstovaujantys teisėtvarkos institucijas, o su išlygomis ar be jų nepritarė dažniau respondentai, savivaldybės VGK atstovaujantys VTAS (reikšmingumo lygmuo 0,006).

Daugiau jokių statistiškai reikšmingų korelacijų nebuvo nustatyta.

Atliktos savivaldybių V GK dirbančių respondentų su vaiko minimalios priežiūros ir vaiko vidutinės priežiūros vykdymu susijusių teiginių įvertinimo faktorinės analizės Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) kriterijaus reikšmė lygi 0,752, Bartlett sferiškumo kriterijaus p-reikšmės reikšmingumo lygmuo 0,000, taigi, duomenys tinka faktorinei analizei. Atliekant faktorinę analizę nusistatyta, kad nebūtų rodomos absoliučios reikšmės, mažesnės už 0,4. Iš 17 lentelės matyti, kad apibendrintai visus respondentų įsivertintus gebėjimus galima grupuoti į 2 pagrindines komponentes, kurios bendrai paaiškina 58,6 proc. bendrosios kintamųjų dispersijos.

17 lentelė. Savivaldybių V GK narių pateikto įvairių vaikų, kuriems skiriamos vaiko minimalios ar vidutinės priežiūros priemonės, atstovų pagal įstatymą bendradarbiavimo aspektų faktorinė analizė

	1 faktorius	2 faktorius
Vaiko atstovų pagal įstatymą nuomonė visuomet išklausoma savivaldybės administracijos vaiko gerovės komisijos posėdžio metu		,850
Vaiko atstovai pagal įstatymą skatinami įvardyti pagalbos ir paslaugų jų vaikui ir jiems poreikį		,737
Vaiko atstovai pagal įstatymą visuomet dalyvauja priimant su vaiku susijusius sprendimus		,659
Vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdymo rezultatai visuomet vertinami ir aptariami kartu su vaiku ir jo atstovais pagal įstatymą	,597	
Vaiko vidutinės priežiūros priemonės vykdymo ataskaita ir vaikų socializacijos centro rekomendacijos visuomet aptariamos su vaiku ir jo atstovais pagal įstatymą	,718	
Vaiko priežiūros priemonių vykdymo metu palaikomi pakankami ryšiai su vaikų, kuriems skirtos šios priemonės, atstovais pagal įstatymą	,786	
Vykdam vaiko minimalios priežiūros priemones užtikrinamas pagalbos ir paslaugų vaiko atstovams pagal įstatymą teikimas	,785	
Vykdam vaiko vidutinės priežiūros priemonę užtikrinamas pagalbos ir paslaugų vaiko atstovams pagal įstatymą teikimas	,787	
<i>Faktorių svoris po faktorių sukimo procedūros (proc.)</i>	<i>34,8</i>	<i>23,8</i>

Iš 17 lentelės matyti, kad 1 faktorius, kurį sąlyginai galima vadinti vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros priemonių vykdymo faktoriumi, apjungia teiginius, aprašančius įvairius vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros praktinio vykdymo aspektus. 2 faktorius, kurį sąlyginai galima vadinti pasirengimo vykdyti vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros priemones faktoriumi, apjungia labiau savivaldybės V GK inicijuojamus veiksmus prieš priimant sprendimus dėl vaiko minimalios ar vidutinės priežiūros skyrimo. Apibendrinant galima teigti, kad savivaldybių V GK dirbantys respondentai, vertindami savivaldybės V GK santykius su vaiku ir jo atstovais pagal įstatymą, pakankamai aiškiai atskiria pasirengimą vykdyti vaiko minimalią ir vidutinę priežiūrą nuo pačios vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros vykdymo.

Sprendžiant trečią tyrimo uždavinį tyrėjai sumanė savivaldybių veiklą vaiko vidutinės priežiūros priemonių vykdymo metu tirti ir kokybiniu metodu. Pagal aprašytus atvejų atrankos kriterijus buvo atrinkta 10 tyrimui tinkamų savivaldybių atvejų.⁵⁴ Iš viso nagrinėti 3 atvejai vaikų, kurie gyvena su tėvais, ir 2 atvejai, kai vaikas yra globojamas. Atlikus visus interviu pastebėta, kad, esant skirtingiems vaiko atstovams pagal įstatymą, jiems būdingos panašios aplinkybės, sunkumai, beveik identiška savivaldybių administracijų praktika nagrinėjamais aspektais. Dėl pernelyg didelės tyrimo apimties nuspręsta ataskaitoje pateikti du atvejus, kurie realiai apibūdina vaiko vidutinės priežiūros priemonės vykdymo situaciją tyrimui svarbiais aspektais. Tyrimo etikos sumetimais kiekvienas atvejis įvardytas A ir B raidėmis, neminimi vaikų socializacijos centrų bei savivaldybių administracijų pavadinimai (informantų kalba netaisyta). Išsami kokybinių duomenų analizė pateikiama 3 priede.

„A“ atvejis

Situacijos analizė

Vaikų socializacijos centro ir savivaldybės administracijos atstovai vaiko elgesį su suaugusiaisiais charakterizuoja gana pozityviai: „...labai mandagus, pats ateina kiekvieną dieną ir pasisveikina asmeniškai...“; „...kai pagiri, tada jis stengiasi, žiūrėk, ir elgesys gerėja“; „...jis yra kontroliuojamas...“. Akcentuojamas jo aktyvus dalyvavimas veikloje: „Jis labai atsiskleidžia, yra motyvuotas dalyvauti.“; „...pradėjo domėtis ja, pasakė, kad jis darbo nebijo ir galės dirbti.“; „O šiaip tas vaikas įsijungia į veiklą, tik ilgai dėmesio neišlaiko...“. Abu informantai kalba apie vaiko poreikius: savivaldybės atstovas labiau pabrėžia fiziologinių poreikių tenkinimo svarbą: „...pamatė atvažiuojęs į centrą tvarkingą lovą, kurioj jisai miegos, šiltą maistą, atsipalaidavo, nusiramino...“; vaikų socializacijos centro atstovo požiūriu, jam labai svarbūs psichologiniai poreikiai (jaustis svarbiu, patirti sėkmę, sulaukti pripažinimo ir pan.) „jam reikia daug ir pozityvaus dėmesio, nuolat domėtis, kaip jam sekasi, kas jam patinka.“; „...kai pagiri, tada jis stengiasi“; „... jam reikia daug individualaus darbo ir laiko tik jam...“. Savivaldybės administracijos atstovas pateikia informaciją, kad vaikui diagnozuotas nežymus protinis atsilikimas (taip pat apibūdina mamą ir seserį), kad vaikui būtinas nuolatinis medikamentinis gydymas, vyksta dažni pykčio priepuoliai, vaikas darosi agresyvus ir pavojingas kitiems. Vaikų socializacijos centro informantas įvardija didelius specialiuosius ugdymosi poreikius dėl elgesio ir emocijų sutrikimo, neigia privalomą medikamentų vartojimą (vaikas centre negauna jokių vaistų). Byloje jokios informacijos apie vaikui diagnozuotą proto negalią ar jam paskirtus medikamentus ir jų vartojimą nėra, vaikų

⁵⁴ Žr. skyriuje tyrimo imties tūrio apibrėžimas

socializacijos centro darbuotojai niekada nesikreipė į medikus pagalbos dėl nevaldomo vaiko elgesio.

Šeimos situacija šiuo atveju įvardijama kaip tipinė tarp vaikų socializacijos centro ugdytinių. Abiejų institucijų atstovai pripažįsta tas pačias mamos ir patėvio problemas: *„žalingi įpročiai, smurtavimas, elementarių bendravimo įgūdžių stoka, vaiko problemos mokykloje ir elgesio problemos“*; *„...jis yra visiškas alkoholikas“*. Akivaizdu, kad savivaldybės atstovas kur kas geriau susipažinęs su situacija, tuo tarpu vaikų socializacijos centrui trūksta informacijos apie namų aplinką, šeimos problemas. Savivaldybės atstovo pozicija nėra aiški: informantas pateikia gana prieštaringą nuomonę. Pavyzdžiui, *„...ji stengiasi ir tvarką palaikyt, stengiasi ir valgyt padaryt“* ir *„Jam namuose net sriubos nepalieka, jisai grįžta, neranda net sriubos.“* arba *„Tas patėvis geros dūšios, jis kažkaip stengiasi... jis yra visiškas alkoholikas...“*.

Vaiko santykiai su šeimos nariais yra konfliktiški. Ir vaikų socializacijos centro, ir savivaldybės administracijos atstovai mini vaiko smurtavimą prieš mamą: *„...jis kelionėje mašinoj mamą mušė...“*; *„mama gauna nuo jo stipriai į skudurus“*. Mama neturi autoriteto vaiko atžvilgiu *„Mama jo visiškai nei valdo, nei kontroliuoja“*, visgi to priežastimi įvardijamas ir patėvio gyvenimas kartu, ir mamos įgūdžių stoka: *„...vaikas prieštarauja prieš patėvį šimtu procentų“*; *„Su vaiku labai pasyvi, visai kaip ne mama“*; *„...gal daugiau su mama reikėtų dirbti nei su vaiku“*. Veikiausiai toks vaiko elgesys tiesiogiai siejasi su jo jausmais, kurių dėl įgūdžių stokos vaikas nemoka išreikšti žodžiais ir parodo netinkamu elgesiu.

Vaiko elgesio problemas abiejų institucijų atstovai vertina panašiai: *„didelės akademinės spragos, pavalkatavimas, smulkūs administraciniai nusižengimai.“*; *„...jis vaikatauja, vagiliauja...“*. Iki vaiko vidutinės priežiūros priemonės vaikui buvo skirtos vaiko minimalios priežiūros priemonės. Mokyklos charakteristikoje rašoma, kad *„mokyklos mokytojai jam diferencijavo užduotis, dirbo individualiai, skyrė daug laiko mokiniui pažinti, jį motyvuoti. Tačiau jis rugsėjo-spalio mėnesį buvo mokykloje tik penkias dienas“*. Bylos dokumentuose nurodyta, kad vaikui skirtos vaiko minimalios priežiūros priemonės 2013 m. rugsėjo mėn. 11 d. – spalio mėn. 18 d., tačiau teismo nutartis dėl vidutinės priežiūros priemonės pateikta spalio 16 d. – vadinasi, dokumentai teismui dėl leidimo pateikti dar nepasibaigus jų vykdymui. Nutartyje minima, kad vykdant vaiko minimalios priežiūros priemones rugsėjo 16-30 dienomis teigiamų elgesio pokyčių pasiekti nepavyko.

Vaikų socializacijos centro ir savivaldybės administracijos tarpusavio bendradarbiavimas

Kai vaikui buvo skirta vaiko vidutinės priežiūros priemonė, pirmiausia bendradarbiavo savivaldybės administracijos švietimo skyriaus atstovas su vaikų socializacijos centro administracija. Po vaiko apgyvendinimo centre vaikų socializacijos centro švietimo pagalbos specialistas teigė, kad „*pagrindinis bendravimas su savivaldybės vaikų teisių skyriumi*“. Įstatymo nuostatos įpareigoja vaikų socializacijos centrą teikti informaciją, ataskaitas dėl vaiko vidutinės priežiūros priemonės vykdymo. Iš informantų pateiktų nuomonių matyti, kad tai įgyvendinama: „*Ataskaitos sąžiningai siunčia, periodiškai ir sistemingai atsiunčia visas ataskaitas, kai atostogų išleidžia, praneša*“; „*Vidutinės priežiūros priemonės vykdymo ataskaitos kas pusmetį yra siunčiamos, yra siunčiama forma dėl vaiko išleidimo atostogoms, vaiko išleidimo visam...*“. Visgi šis bendradarbiavimas „*vienpusis yra, sakykim, tas vaikas važiuoja atostogų, tai remiantis įstatymu aš informuoju savivaldybės administracijos direktorių. O dabar, sakykim, tas vaikelis važiuos namo, jam pasibaigs vidutinė priežiūra aš jau rašysiu vaikų teisėm ir administracijos direktoriui, kaip jam sekės, ką daryt toliau. Bet, sakykim, tokio grįžtamojo ryšio, kad man kas atskambintų ar atrašytų, tai nėra*“. Tokį bendradarbiavimą savivaldybės administracijos atstovas pagrindžia tuo, kad jam „*...kaip gerovės komisijos nariui nėra jokios prievolės palaikyti ryšius su centrais*“. Nurodoma, kad savivaldybės vaiko teisių apsaugos skyrių atstovai skambina į centrą, tačiau kaip dažnai tai vyksta ir kokiais aspektais domimasi užfiksuota vaiko byloje nėra.

Aptariant klausimą apie kylančius sunkumus šių įstaigų tarpusavio bendradarbiavime savivaldybės administracijos atstovas konkrečių problemų neįvardija, tik nurodo, kad „*kiekvienas dirba teisės aktų ribose*“. Tuo tarpu vaikų socializacijos centro informantas nurodo šias problemas: „*Trūksta informacijos dažnai apskritai apie šeimą, nėra tokio kolegialaus darbo...*“; „*...jaučiasi labai formalus požiūris...*“; „*Siūlom savivaldybei, ką su vaiku būtų prasminga toliau daryt, bet nežinom, ką jie ten turi ir gali daryt vietoj. Nesitariam kartu <...>, dialogo nėra...*“. Manytina, kad, nepaisant teisės aktuose įtvirtintų nuostatų, abiem pusėms kliūčių bendradarbiauti nėra, trūksta tik iniciatyvos. Su vaiku dirbantys centre specialistai šiuos sunkumus identifikuoja ir sieja su lūkesčiais, savivaldybės administracijos atstovo požiūriu, visa tai turėtų būti formalizuota ir įteisinta: „*Ir niekur nėra nurodyta, kas turi ką daryt, kas turi prižiūrėt, ar tai vyksta. Reikėtų konkrečių dokumentų...*“.

Vaikų socializacijos centro ir savivaldybės administracijos bendradarbiavimas su vaiko atstovais pagal įstatymą

Prašant informantų įvertinti vaiko atstovų pagal įstatymą poreikius, abiejų institucijų atstovai nurodo mamos įgūdžių stoką ir nesavarankiškumą. Domintis apie vaiko atstovų pareigų vykdymą

vaiko vidutinės priežiūros priemonės metu vaikų socializacijos centro atstovas pasakoja situacijas, apibūdinančias mamos abejingumą sūnui, jos pareigų nevykdymą, vengimą palaikyti kontaktus ne tik su vaiku, bet ir su juo dirbančiais suaugusiais: „...*paišėjo čia, kad jau porą mėnesių jokio skambučio nebuvo iš jos pusės.*“; „*Po mano tų poros skambučių su prašymu paskambinti sūnui tikrai niekas nesikeitė, tai aš pati irgi nustojau<...>mama labai pasyvi...*“; „...*tas vaikas buvo dvi savaites ligoninėj. Nei karto nepasidomėjo nei kaip jo sveikata, aišku, neaplankė ir vaiko ligoninėj*“. Savivaldybės atstovo nuomonė šiuo klausimu gana prieštaringa: „*Manyčiau, kad jinai suvokia, ką jinai turėtų daryti, bet jai to daryti neišeina*“; „*Mama skambina, mama per atstumą rūpinasi, negalima sakyti, kad ji jo nemylė, nesirūpina, rūpinasi...*“. Tai gali būti susiję ir su nepakankamu situacijos žinojimu, ir su bandymu pateisinti mamą, kuri interviu metu vertinama dviprasmiškai: ir kaip situacijos auka, ir kaip situacijos kaltininkė. Vaikų socializacijos centro teirautasi, ar vadovaujantis Įstatymo nuostatomis buvo pranešta Vaiko teisių apsaugos skyriui apie mamos apatiją, atsakymas buvo neigiamas: „*ne, tiesiog toje vidutinės priežiūros priemonės vykdymo ataskaitoj, kur esu tokį šabloną padarius, viena iš skilčių yra vaiko atstovų bendravimas, kur nurodau, bendrauja, nebendrauja, ima atostogų ar ne ir panašiai... atskirai informuoti savivaldybės, kad mama visai nesidomi vaiku neteko.*“ Išanalizavus centro pateiktas ataskaitas savivaldybei visur nurodyta, kad mokinys palaiko ryšius su mama, apie mamos pareigą domėtis vaiku ir palaikyti ryšius su juo nieko nenurodoma.

Siekiant išsiaiškinti, kokiais būdais bendradarbiaujama su vaiko atstovais, kol vaikas gyvena ir mokosi vaikų socializacijos centre, savivaldybės administracijos atstovas nurodo, kad „*Vaikų teisės buvo pasikvietę, paskaitė jai ataskaitą, mama padėjo parašą, kad susipažino ir viskas*“. Vadovaujantis pateikta informacija vaikų socializacijos centras bandė teikti švietimo pagalbą („...*norėjau pakonsultuoti... mes kalbėjomės, tiksliau buvo mano monologas, tik galva palinksėjo...*“), įtraukti į centro bendruomenės veiklą („...*į mokslo metų pabaigtuvių šventę kvietėme. Buvo suorganizuota vaikų rankdarbių paroda. Turėjom idėją, gal tėvai kuo nors užsiiminėja, gal mezga, drožia ar siuvinėja, kvietėm daryti bendrą parodėlę, bet buvo tik vaikų darbai... vėl buvo mokslo metų pradžios šventė, bet, aišku, vėl neatvyko*“), priminė apie jos pareigas ir skatino jas vykdyti („*Asmeniškai ėjom skambinti kartu ne kartą. Yra buvę atvejų, kai tai mamai pati skambinau ir prašiau paskambinti sūnui.*“). Nors vaikų socializacijos centras siūlė mamai teikti švietimo pagalbą, veikiausiai ši įstaiga nėra pajėgi jai padėti ir dėl jos pačios motyvacijos, ir dėl atstumo, kuris juos skiria.

Vaiko atstovams pagal Įstatymą teikta pagalba savivaldybėje yra orientuota į socialinių paslaugų tai šeimai teikimą: „*su šeima dirba socialinė darbuotoja, nes dar vienas vaikas šeimoje yra nepilnametis. <...>padedą buitį tvarkyt, padeda mokesčius susimokėt, padeda galų gale ir į tą*

darbą laiku“; „Nemokamas maitinimas skirtas buvo, pašalpos, kiek įmanoma, iš socialinės paramos ir rūpybos skyriaus visos buvo skirtos“. Nors socialinių paslaugų tikslas yra sudaryti sąlygas šiai šeimai ugdyti ir stiprinti gebėjimus, turėtų padėti spręsti problemas, ši situacija rodo, kad to realiai nepakanka arba tai neveiksminga. Šiuo atveju akivaizdžios bendravimo su vaiku, gyvenimo įgūdžių stokos problemos niekur neišnyksta, kurios tiesiogiai siejasi ir su netinkamu vaiko elgesiu.

Pasirengimas ir pagalba vaikui po vaiko vidutinės priežiūros priemonės

Paprašius apibūdinti vaiką, išsakyti lūkesčius jo atžvilgiu palikus vaikų socializacijos centrą, šios įstaigos informantas akcentuoja vaiko stipriąsias puses, pomėgius, asmeninę poziciją bei poreikius. Aptarus šį klausimą švietimo pagalbos specialistas prasitaria, kad vaikas negrįžo laiku po atostogų namuose ir *„jis buvo šimtu procentų įsitikinęs, kad mes kreipsimės į savivaldybę dėl pratęsimo. Jis lyg ir labai tuo džiaugėsi, nes čia vienas vaikas atostogų metu labai destruktiviai elgėsi ir jam buvo pratęsta. Jis sakydavo, o tai man irgi pratęs... ne taip atvirai didžiudavos, kad jis kietas, čia prisidirbo, bet nu toks fakto pateikimas su pakylėjimo gaidelė.“*. Gali būti, kad toks vaiko elgesys galėjo būti apgalvotas ir suplanuotas, siekiant konkrečių pasekmių – vaiko vidutinės priežiūros priemonės pratęsimo. Savivaldybės administracijos atstovas lyg ir abejoja, ar vaiko elgesys galėjo pasikeisti: *„Ar pasikeis vaikas, tai nežinau. Pedagogikoj per mėnesį ar metus niekas nesikeičia, kartais prireikia ir dešimt metų, kad pamatytum, kas pasisekė, o kas ne.“* Nors interviu metu informantui dar nėra pateikta vaikų socializacijos centro ataskaita ir rekomendacijos, jis svarsto taip pat apie vidutinės priežiūros priemonės pratęsimo poreikį: *„Man asmeninis požiūris būtų tai dar prašytis centro, pasikalbėt su centru, kaip ten sekėsi ir dar prašyti laikyti metus.“*. Tai akivaizdžiai siejama ne su vaiko elgesiu, bet su šeimos nepakitusia situacija ir aplinka: *„...jau vien kad jis ten gauna šiltą maistą, švarų patalą, jis ten turi vieną kartą savaitę ar kasdien galimybę nusiprausti ir kažkokie darbiniai įgūdžiai... yra drausmė“*. Interviu metu pateikiamos pesimistinės prognozės *„... jis grįš į namus ir vėl mokykla programą sudarys, mama nepajėgi jo atvesti į mokyklą, net pažadinti, iš lovos išverst mama neturi galios...“*. Visgi turbūt derėtų manyti, kad vaiko vidutinės priežiūros priemonės metu teikta pagalba padėjo vaikui išsiugdyti įgūdžius, keisti pozityviai savo elgesį ir pažvelgti į vaiką naujai, „neklijuojant“ senų etikečių.

Rengimasis vaiko sugrįžimui po vaiko vidutinės priežiūros priemonės šiuo atveju apsiriboja vaikų socializacijos centro ataskaitos rengimu ir pateikimu savivaldybės administracijos direktoriui. Ataskaitoje pateikiamos *„bendros žinios, elgesio dinamika, mokymosi pasiekimai ir išvados, pasiūlymai ir pastabos. Toj ataskaitoj mes su psichologe suformuluojam, ką reikėtų daryti. Nepapunkčiui, bet pakankamai stambūs segmentai, pavyzdžiui, kaip su tuo vaiku reiktų dirbti*

mokyklos kontekste, namų kontekste ir apskritai jo poreikiai“. Savivaldybės administracijos pozicija, kad tai „...teisės aktuose niekaip nereglamentuota.“.

Abu informantai teigia, kad po vidutinės priežiūros priemonės vykdymo stebėseną atlieka. Vaikų socializacijos centro atstovas: *„domimės tuos tris mėnesius, kaip jam sekasi <...> Pasitikrinu registre, kur tas vaikas mokosi ir nusiunčiu užklausą, kaip jam sekasi, kaip jo ugdymasis ir elgesys. Kartais gaunam atsakymą, kartais nieko negaunam ir vėl siunčiam pakartotinai“.* Savivaldybės administracijos atstovo teigimu, situacija domisi ir vaikų teisių apsaugos skyriaus specialistai, ir socialinis darbuotojas, mokykla stebi vaiko lankomumą bei užimtumą.

Paprašius įvardyti lūkesčius, siekiant geresnės vaiko integracijos sugrįžus iš vaikų socializacijos centro, savivaldybės administracijos atstovas kalba apie žmonių požiūrį į delinkventinio elgesio vaikus, gebėjimą su jais tinkamai bendrauti, profesinius įgūdžius, pripažįstama, kad tai sunkus darbas: *„Bet suprantat, kaip įtakot, kad keistųsi mąstymas<...> Konstatuot bėdą mes visi daugiau mažiau jau sugebam, bet kaip padaryt, kad tas vaikas iš tos bėdos išeitų, koku sakiniu jį pakalbinti.. Dažniausiai gauname ataskaitas neatėjo į konsultaciją, neatėjo į konsultaciją, iš trijų paskirtų nė vienoj nebuvo, tai kokia čia ataskaita. Jeigu aš esu specialistas ir man nei į vieną konsultaciją neatėjo, reiškia aš galvoju, kad kažką ne taip pasakiau ar padariau. Ką man padaryt, kad jis ateitų, nu matot čia kūryba...“; „jeigu mokytojas mokės pasakyt tą pastabą taip, kad jis ją suvoktų, tai viskas gerai. Ar sugebės, tikrai nežinau“.* Tuo tarpu vaikų socializacijos centro švietimo pagalbos specialisto lūkesčiai siejami su bendradarbiavimu, pagalbos teikimu bei gavimu. Pirmiausia įvardijama, kad *„būtų įdomu bendradarbiauti su mokykla, kurią jis lankys. Kol kas taip nėra. Nesinori būt išminčiais, bet mes su tuo vaiku ilgai dirbom, pažįstam jį, galėtų kas nors ir paklausti kokio patarimo, bet taip gi nėra.“.* Taip pat pabrėžiama, kad norėtųsi kur kas glaudesnio bendradarbiavimo su savivaldybe organizuojant pagalbos teikimą tėvams: *„vyktų pozityvios tėvystės kursai visiems, pavyzdžiui. Tada pas mus kokie pasiūlymai, rekomendacijos, kad taip ir taip su tėveliais dirbti reiktų, į tą ir tą dėmesį atkreipti, per tai stiprinti.“.* Visa tai tiesiogiai siejama su vaiko sėkminga integracija, kai aplinka, į kurią jis grįžta yra pasirengusi jį priimti ir tinkamai pastiprinti.

„A“ atvejo išvados

- Nors vaiko elgesį bei santykius su suaugusiais abiejų institucijų atstovai vertina gana pozityviai, vaiko sveikatos klausimu savivaldybės administracijos atstovas gana negatyviai hiperbolizuoja situaciją – tai lemia arba nepakankamas situacijos žinojimas, arba siekis pagrįsti vaiko apgyvendinimo vaikų socializacijos centre poreikį.

- Vaiko šeimos aplinka, egzistuojančios problemos bei tarpusavio santykiai informantų apibūdinami kaip tipinis socialinės rizikos šeimos pavyzdys, kurioje vaiko elgesio problemos glaudžiai siejasi su suaugusiųjų gyvenimo įgūdžių stoka, priklausomybėmis, smurto naudojimu, nepakankamu vaiko fiziologinių bei psichologinių poreikių tenkinimu. Jei vaikų socializacijos centro ugdytinių atstovai pagal įstatymą yra tėvai, jie dažniausiai yra socialinės rizikos šeimos ir susiduria su panašiomis problemomis.
- Vaiko ugdymo vietos gana dažnai keičiamos. Vaikas ugdomas bendrojo ugdymo mokykloje savo mieste, sanatorinėje mokykloje toli nuo namų, sugrįžus per trumpą laiką pakeičiamos dvi švietimo įstaigos ir galiausiai vaikas apgyvendinamas ir mokosi vaikų socializacijos centre. Manytina, kad ugdymo vietos ir gyvenimo aplinkos dažnas keitimas yra didelis stresas vaikui, kuris kelia įtampą ir abejonių dėl mamos kaip atstovo pagal įstatymą atsakomybės ir pareigų vykdymo.
- Trumpas vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdymas atrodo gana formalus ir prieštaraujantis teisės aktų nuostatoms: jas numatyta taikyti mėnesį (šios vaiko minimalios priežiūros priemonės paprastai skiriamos nuo 3 mėnesių iki 1 metų), net nepasibaigus šiam terminui kreipiamasi į teismą dėl leidimo skirti vaiko vidutinės priežiūros priemonę. Veiklos rezultatų vertinimas apima dviejų savaitių laikotarpį, todėl kelia pagrįstų abejonių dėl realių pastangų ir pagalbos vaikui organizavimo. Mokyklos charakteristikoje nenurodoma, kokių priemonių buvo imtasi, kad būtų užmegztas kontaktas su vaiku, skatinama jo motyvacija ateiti į mokyklą bei dalyvauti veiklose.
- Savivaldybėje oficialiai nėra paskirto atsakingo asmens ryšių palaikymui su vaikų socializacijos centrais, vaiko nuvežimo klausimu paprastai rūpinasi VGK sekretorius, vėliau esant poreikiui ryšius palaiko savivaldybės vaiko teisių apsaugos skyriaus specialistai su vaikų socializacijos centrų švietimo pagalbos specialistais.
- Kol vaikas gyveno ir mokėsi vaikų socializacijos centre, vaiko atstovas pagal įstatymą netinkamai vykdė savo pareigas, tačiau dėl to vaikų socializacijos centras nesikreipė į savivaldybės vaiko teisių apsaugos skyrių (kaip tai numato Įstatymas), o savivaldybės administracija savo iniciatyva nesidomėjo šiuo klausimu, tik formaliai supažindino mamą su vaiko vidutinės priežiūros priemonės vykdymo ataskaitomis.
- Savivaldybės lygmeniu nei su ugdymo įstaiga, kurioje vaikas ugdysis po vaikų socializacijos centro, nei su vietos bendruomene, į kurią jis grįš, nebuvo specialiai rengiamasi vaiko grįžimui.

Vaiko atstovams pagal įstatymą teikiamos nuolatinės socialinės paslaugos ir skiriama finansinė parama, tačiau esminės šeimos problemos, informantų teigimu, nekinta.

- Vaikų socializacijos centro ir savivaldybės administracijos atstovų požiūriai ir lūkesčiai vaiko atžvilgiu gana skirtingi: švietimo pagalbos specialistas akcentuoja vaiko stipriąsias puses, įvardija jo poziciją ir poreikius, švietimo skyriaus specialistas atvirai abejoja vaiko, jo šeimos narių galimybėmis keistis, vietos lygmeniu su vaiku dirbančių suaugusiųjų (pedagogų, socialinių darbuotojų ir kt. asmenų) įgūdžiais tinkamai dirbti su delinkventinio elgesio vaikais, svarsto apie vaiko vidutinės priežiūros priemonės pratęsimą kaip laikiną išeitį.
- Stebėseną teigia atliekančios abi institucijos. Vaikų socializacijos centras raštiškai kreipiasi į vaiko ugdymo įstaigą, prašydami suteikti informacijos apie vaiko elgesį, santykius su kitais, ugdymosi pasiekimus ir pan. Savivaldybės administracijos vaiko teisių apsaugos skyrių specialistai palaiko ryšius su šeima, informaciją savivaldybei taip pat teikia socialinis darbuotojas, kuris nuolat lankosi šeimoje, mokykla stebi vaiko lankomumą ir užimtumą, esant poreikiai, praneša savivaldybės VGK ar administracijos direktoriui apie susidariusias problemas.
- Interviu metu vartojamos sąvokos „*niekur nėra nurodyta, kas turi ką daryt*“, „*niekur mum nėra parašyta*“, „*kiekvienas dirba teisės aktų ribose*“, „*teisės aktuose niekaip neregamentuota*“ rodo gana formalų savivaldybės administracijos atstovo požiūrį. Teisės aktai nedraudžia esant poreikiui vietos lygmeniu nustatyti savo teritorijoje vykdomos veiklos tvarką, tačiau tai šiuo atveju neinicijuota.

„B“ atvejis

Situacijos analizė

Vaikų socializacijos centro atstovas vaiką charakterizuoja kaip intelektualų, turintį pomėgių ir pasižymintį pozityviu elgesiu: „*jis turi galvą, jis turi gebėjimų*“; „*Vienintelis dalykas, kurį jis dievina ir atiduoda viską yra skaitymas.*“; „*turi puikius įgūdžius, gali diskutuoti, analizuoti, vertinti įvairias problemines situacijas*“; „*šitas vaikas buvo šviesulys*“. Įvardijamos ir negatyvios asmenybės charakterio savybės, kurios veikiau susijusios su vaiko psichologinių poreikių tenkinimu, kai kurių socialinių įgūdžių stoka. Savivaldybės administracijos atstovui buvo sudėtinga apibūdinti vaiką, pasidalinta tik įspūdžiu, išlikusiu per savivaldybės VGK posėdį: „*... jis buvo labai užsidaręs.*“. Nors vaiko nuomonė buvo išklaudyta vaiko teisių apsaugos specialisto ir išdėstyta raštu, vaikas dalyvavo posėdyje. Visgi daroma prielaida, kad komisijos nariai posėdžio metu daugiau nekalbino vaiko, nebandė išsiaiškinti patys jo problemų ar poreikių. Interviu metu informantas suabejoja, ar šitam vaikui vaiko vidutinės priežiūros priemonė buvo skirta pagrįstai:

„Jis turbūt nebuvo vertas socializacijos centro.“, paaiškina nežinojęs, jog visų pabėgimų iš globos namų metu vaikas rastas pas tėvus namuose.

Aiškinantis vaiko vidutinės priežiūros priemonės skyrimo pagrindus abiejų institucijų informantai įvardija tą patį: „Minimalios jis nelabai laikėsi ir jam skyrė tą vidutinę.“; „nevykdo minimalios ir nuolat bėginėjo iš tų globos namų. . <...> nelankymas mokyklos, praleista daug pamokų be priežasties“. Taip pat pažymima, kad „baudžiamųjų nusižengimų jokių neturėjo...“, niekur nefiksuotas vaiko įžūlus ar agresyvus elgesys. Vaikų socializacijos centro švietimo pagalbos specialistas interviu metu bando paaiškinti tokį vaiko elgesį įvardydamas tėvų globos netekimo atvejį, pasikeitimus jo gyvenime, kontakto su vaiku nebuvimą bei konfliktiškus santykius vaikų globos namuose dėl jo noro būti su šeima. Vaiko bylos dokumentuose įdėti socialinės pedagoginės pagalbos teikimo ir individualaus darbo su vaiku planai globos namuose, juose numatyti pagalbos teikimo būdai bei atsakingi asmenys. Šios veiklos vertinime nurodoma, kad vaikas „mandagus, santūrus, sutinka keistis, tačiau laužo pažadus“, daugeliu atvejų priemonės nevykdytos, nes vaikas buvo pasišalinęs. Vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdymo ataskaitoje minima, kad vaiko lankomumas nežymiai pagerėjo, įpareigojimais lankytis pas specialistą ir dalyvauti socialinio ugdymo programose nevykdyti, nes vaikas neatvykdavo.

Nors šeimos situacija vaiko socializacijai nepalanki, vaikų socializacijos centro informanto pozicija tokia: „jei vaikas jaučiasi nereikalingas, tai kam jam ten būti... šeimoj jis jaučiasi reikalingesnis, kad ir kokia ta šeima bebūtų.“. Vaikas būdamas vaikų socializacijos centre nuolat palaikė ryšius su tėvu, o santykiai su globos namais vertinami gana negatyviai: „Tos šilumos, tai mes jaučiam, kad stinga. Kartais net posėdžio metu jaučiasi konfliktas atviras su vaiku.“; „jis čia susirado tokius suaugusius, kuriuos laiko autoritetais, kuriais pasitiki, su kuriais jis gali pasikalbėti ir atsiverti, ko globos namuose jis tikrai neturėjo“.

Kalbant apie vaiko ugdymąsi mokykloje iki vaiko vidutinės priežiūros priemonės skyrimo teigiama, kad vaikas „nelankė mokyklos ir dėl to, kad jam nuobodu, neįdomu, nepatinka...“. Vaikas nevykdė jam skirtų įpareigojimų mokykloje, tačiau ataskaitoje nėra įvardyta, kokių priemonių buvo imtasi, kad situacija pasikeistų. Vaikų socializacijos centro atstovas gana skeptiškai vertina pastangas dirbti su vaiku jo gyvenamojoje savivaldybėje: „O kad ten būtų minimali kažkaip vykdyta normaliai ar kontroliuota, tai turbūt nelabai“.

Vaikų socializacijos centro ir savivaldybės administracijos tarpusavio bendradarbiavimas

Šiuo vaiko vidutinės priežiūros priemonės vykdymo atveju vaikų socializacijos centro ir savivaldybės administracijos bendradarbiavimas tikrai nėra pakankamas: vaikų socializacijos centras tik kartą kreipėsi į Vaiko teisių apsaugos skyrių dėl vaiko atostogų, mėnesį prieš išvykstant

vaikui pateikė priemonės vykdymo ataskaitą, o savivaldybės administracijos atstovai savo iniciatyva nė karto nesikreipė ir nesidomėjo vaiko situacija. Remiantis interviu metu pateikta informacija šioje savivaldybėje nuolat palaikyti ryšius su vaikų socializacijos centrais praktikos nėra: „Žinot, mes vaiko gerovės komisija gal nelabai viską ir žinom, nes dažniausiai yra ryšiai palaikomi jei vaikas globos namuose, tai su globos namais, jeigu iš šeimų, tai su jais. Vat mes tai popieriniai tokie esam...“. Savivaldybės administracijos atstovas nurodo, kad nebūna, jog vaikų socializacijos centras „nesiųstų mum ataskaitų <...>. Jei visai dingtų ir nieko neatsiųstų, tai mes jau skambintumėm, žiūrėtumėm, kokia situacija“. Nors šioje situacijoje vaikų socializacijos centras nevykdė įpareigojimo kas pusmetį siųsti ataskaitą savivaldybės administracijos direktoriui apie vaiko vidutinės priežiūros priemonės vykdymą, iš savivaldybės nebuvo kreipiamasi ir prašoma tą padaryti.

Pagrindiniais sunkumais bendradarbiaujant vaikų socializacijos centrui ir savivaldybėms įvardijami ilgi leidimo skirti vidutinės priežiūros priemonę pateikimo terminai, specialistų trūkumas, vaiko ir jo šeimos persikėlimo į kitą savivaldybę atvejai, kai vaikui skirta vidutinės priežiūros priemonė, vaiko dokumentų pateikimo vaikų socializacijos centrui klausimai. Siekiant spręsti esamą situaciją vaikų socializacijos centro atstovas išreiškia tokius ketinimus: „...reiktų tarpines teikti, kur mes nurodytume, kas svarbu vaikui, ką reiktų vietoj organizuoti, kaip ruoštis... mes tą darysim tikrai“; „Galėtumėm gal daugiau įvardyti, kokie trukdžiai iš ten likusios aplinkos, vis tiek pamatai daug ką per skambučius, per laiškus, pokalbius...“. Savivaldybės administracijos atstovas teigia taip pat atkreipsiantis kolegų dėmesį į šių institucijų tarpusavio bendradarbiavimo svarbą: „mums pastaba, kad reikia daugiau domėtis, irgi bus priimta...“.

Vaikų socializacijos centro ir savivaldybės administracijos bendradarbiavimas su vaiko atstovais pagal įstatymą

Prašymą skirti šiam vaikui vaiko vidutinės priežiūros priemonę teikė vaiko atstovai pagal įstatymą – vaikų globos namai. Savivaldybės administracijos atstovas kalbėdamas apie šios įstaigos poziciją pažymi, kad „šitie globos namai yra daugiau kartų kreipęsi... na jų tokia pozicija, žinot, mes kartais būna ir pasiginčijam su jais stipriau. Tokį probleminį vaiką jie stengias... nu aišku, jiems trukdo tas vaikas... daug jų prašymų atmetam.“ Toks vaikų globos namų požiūris grindžiamas tuo, kad šiose įstaigose ypač daug probleminių vaikų, tokiu būdu laikinai problema yra išsprendžiama: „Tada mes aiškinam, o kas bus po metų, o jie atsako, kad po metų, tai bus ne dabar, o po metų...“. Savivaldybės administracijos informantas tam nepritaria aiškindamas, kad „jie nori per daug nuo visko apsidrausti“. Vaikų socializacijos centro atstovas taip pat mini nepalankiai nusiteikusius vaikų globos atstovus vaiko atžvilgiu net pasibaigus vaiko vidutinės priežiūros priemonės vykdymo laikui: „direktorius išreiškė tokį nuogąstavimą, kad galbūt jis ir

sugrįš. Toks požiūris tai man nepatinka, toks nusiteikimas netinkamas vaiko grįžimui, kažin, ar jie pasirengę jį priimt...“.

Vaikų socializacijos centro informantas teigia, kad su vaiko atstovais pagal įstatymą bendrauja dažniausiai telefonu, esant Įstatyme numatytiems atvejams, rengia raštus, vaikų globos namų atstovai buvo atvykę į įstaigą aplankyti vaiko. Savivaldybės administracijos atstovai vaiko vidutinės priežiūros priemonės metu nepalaikė ryšių su vaikų globos namais ir nesidomėjo, kaip jiems sekasi vykdyti savo pareigas: „*turim globos namų raštą, kad jie sutinka, kad vaikas rudens atostogas praleis globos namuose. <...> Tai va mes pagal tą raštą sprendžiam, kad globos namai palaiko ryšius su vaiku, priima ir nenušalina nuo to dalyko*“. Vaikų socializacijos centro atstovas teigia, kad „*šiuo atveju vaikų globos namai savo pareigas vykde, bet formaliai. Tik tiek, kiek jiems pagal įstatymą priklauso*“. Siekiant paaiškinti, koks bendradarbiavimas su vaikų globos namais informantui atrodo tinkamas ir būtinas kiekvienu atveju, pateikiamas kitos vaikų globą vykdančios įstaigos pavyzdys: „*...praeitą savaitgalį atvažiavo auklėtoja iš globos namų kito vaiko, pabendravo su vaiku, pabendravo su manimi, pasiklausė lūkesčių manęs, <...> aš vaiką skatinu paskambinti į globos namus, jam visada perduodu linkėjimų nuo auklėtojos, pasakau, kad klausė, kaip jam sekėsi mokytis. Atvažiuodama atveža nuo grupės vaikų atvirutes, jei kokia proga, ar šiaip kas laišką jam parašo, pasako jam, kad jo visi vaikai pasiilgo, va čia bendradarbiavimas...“.*

Pasirengimas ir pagalba vaikui po vaiko vidutinės priežiūros priemonės

Kalbant apie vaiko poreikius vaikų socializacijos centro informantas akcentuoja vaiko norą jaustis reikalingu, svarbiu, gauti individualaus dėmesio, kad galėtų išsakyti savo jausmus, nuomonę, būti suprastas, gauti patarimą. Nors vaiko motyvacija lankyti mokyklą gana žema, manoma, kad autoritetingi suaugusieji galėtų jį sudominti ir padėti toliau tęsti mokymąsi: „*.... jis truputį prie tinginių, bet yra protingas, galėtų ko nors pasiekti, reikėtų, kad jis teigiamai užsikabintų*“. Savivaldybės administracijos atstovas pripažįsta, kad savo darbe vadovaujasi su vaiku dirbančių įstaigų pateikta informacija, todėl nėra tiek išsamiai susipažinęs su situacija, kad galėtų ją komentuoti: „*nieko pasakyti aš šiuo atveju negaliu, mes tai popieriniai tokie esam...“.*

Rengimasis vaiko grįžimui suprantamas kaip svarbi sąlyga sėkmingai vaiko integracijai sugrįžus iš vaikų socializacijos centro: „*Iš tikrųjų labai svarbus ne tik vaiko paruošimas grįžti į tą pačią aplinką. Niekas, bent jau kiek aš žinau, arba tai yra vienetai, kada dirbama su aplinka, į kurią grįš vaikas. <...> Jei vaikas iš globos namų, tai išvis niekas nieko nedaro, atskiras darinys... vaikui prisitaikyti ir neatkristi labai sunku*“. Savivaldybės lygmeniu nėra duomenų, kad būtų vykę pokalbiai ar kitu būdu specialiai tam rengiamasi. Vaikų socializacijos centro specialistai paprašius

įvardyti šį aspektą mini parengtą ataskaitą, kurios rekomendacijos suprantamos kaip veiklos gairės, dirbant toliau su vaiku. Itin pabrėžiama artimųjų svarba vaiko gyvenime, siūloma esant galimybėms stiprinti vaiko ryšius su tėčiu ir taip kurti pozityvius tarpusavio santykius: „mes pastebėjom, kad šiuo atveju per šeimą galima stiprinti santykį su juo pačiu, kai niekas nėra priešiška nusiteikęs, galima mėginti kažką daryti... svarbiausia – nesmerkti šeimos ir nesmerkti to, kad jis joje nori būti...“. Taip pat kalbama apie vaikų socializacijos centre organizuojamus karjeros ugdymo užsiėmimus, kurių pagalba vaikas turėjo pažinti karjerai svarbius asmenybės bruožus, analizuoti ir įvardyti savo stipriąsias puses bei planuoti asmeninę ateities viziją, priimti adekvačius sprendimus dėl tolesnio mokymosi ir savirealizacijos.

Pasibaigus vaiko vidutinės priežiūros priemonės vykdymui stebėseną savivaldybėje nėra atliekama: „Tokio, kad mes specialiai domėtumėmės, kaip jis ten grįžęs gyvena, tai komisija tokios praktikos neturi“. Siekiant paaiškinti, dėl kokių priežasčių taip yra, savivaldybės administracijos atstovas teigia, kad „didžioji problema turbūt yra ta, kad mes visi esam visuomenininkai, turim kitas funkcijas. Girdėjau, kitiems sekretoriams dar kokius priedelius suranda... aš čia jokių būdu nenoriu skųstis, tik čia prie visų funkcijų kiek spėji, žinot, tiek spėji. Yra kaip yra, šiuo atveju, gal ir nelabai yra“. Remiantis pateiktais duomenimis, vaikų socializacijos centras susisiečia su vaiku ar globos namais, domisi, kurioje ugdymo įstaigoje vaikas mokosi, susisiečia su jos atstovais. Kiek laiko tai įstaiga vykdo ir kokiais aspektais atlikdami stebėseną domisi, informantas nemini.

Prašant įvardyti galimas grėsmes, kurios gali kilti vaikui sugrįžus į globos namus, vaikų socializacijos centro atstovas remiasi jau turima patirtimi su globos namais. Akcentuojamas išankstinis negatyvus požiūris į vaiką: „...labai dažnai globos namai tikisi stebuklo, kad čia kažkas pasikeis ir stebuklingo kažkas nutiks ir mes jį pakeisim ir tuo pačiu išreiškia mintį, kad čia nieko su juo nebus, jis grįš ir vėl viskas bus blogai... labai netinkamas nusiteikimas...“, netinkamas darbuotojų elgesys: „...jis ten turi visai kitokį statusą matyt ir jam visi turbūt jį primeta, jei jis toks ir nebėra... čia grandinė, virtinė ar mechanizmas, tie suaugę neretai tuos vaikus patys provokuoja, neišklauso, nebando suprast...“ ir su tuo susijęs vaiko „atkrytis“: „...jeigu jis ten nepritaps, vėl jie bėgs iš tų namų ir bus vėl tas pats...“. Tuo tarpu savivaldybės administracijos atstovas teigia, kad VVGK nariai nėra susidūrę su vaiko integracijos problemomis, nebuvo poreikio pakartotinai svarstyti vaiko vidutinės priežiūros priemonės skyrimo klausimą tam pačiam vaikui: „... jokių signalų neturėjom niekada, kad kažkas yra po vidutinės blogai...“. Visgi informantas abejoja vaiko atstovų pagal įstatymą turimos pozicijos tinkamumu šiuo atveju ir pripažįsta, kad galimi vaiko integracijos sunkumai: „bet vat po šio atvejo, komisijoj tikrai pakalbėsime, kad šita problema su globos namais yra, kaip jie vaikus priima grįžusius. Jeigu jau antrąkart kreiptųsi, tai be abejo tada žiūrėtumėm giliau, kas su tuo grįžimu ten darėsi.“

„B“ atvejo išvados

- Socialinių įgūdžių stoka ir išsiskyrimas su tėvais minimi kaip esminės šio vaiko problemos, vaikų socializacijos centro atstovas vaiką apibūdina kaip pozityvų lyderį ir išskirtinį ugdytinių tarpe. Vaiko vidutinės priežiūros priemonė skirta, nepavykus pasiekti teigiamų elgesio pokyčių vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdymo metu. Pastarosios skirtos dėl mokyklos nelankymo ir pabėgimų iš globos namų.
- Šeimos situacija vaiko socializacijai nepalanki, tačiau vidutinės priežiūros priemonės vykdymo metu vaikas nuolat palaikė ryšius su tėvu. Vaikų socializacijos centro atstovo nuomone, šie santykiai vaikui labai svarbūs, nederėtų jų riboti ar vaiką bausti dėl bendravimo su biologiniais tėvais, per tai galima stiprinti ryšius su vaiku ir pelnyti jo pasitikėjimą.
- Ši situacija apibūdinama kaip tipinė ne dėl vaiko asmenybės savybių ar elgesio, bet santykių su globos namų bendruomene. Vaiko atstovų pagal įstatymą požiūris į vaiką, bendravimas su juo abiejų įstaigų informantų vertinami gana negatyviai. Pabrėžiamas vaikų globos namų formalus Įstatyme numatytų įpareigojimų vykdymas, išankstinis vaiko netinkamo elgesio prognozavimas, nepasirengimas dirbti su probleminio elgesio vaikais, empatijos stoka.
- Savivaldybėje oficialiai nėra paskirto atsakingo asmens ryšių palaikymui su vaikų socializacijos centrais. Per šios vaiko vidutinės priežiūros priemonės vykdymą nei su vaikų socializacijos centru, nei su vaikų globos namais savivaldybės administracijos atstovai nebendravo. Galima daryti prielaidą, kad ir kitais atvejais situacija šioje savivaldybėje yra panaši. Vaikų socializacijos centras per šį laikotarpį kartą informavo apie vaiko atostogas ir teikė vaiko vidutinės priežiūros priemonės vykdymo ataskaitą.
- Savivaldybės lygmeniu nei su būsima vaiko ugdymo įstaiga, nei su globos namų atstovais nebuvo aptarta vaiko vidutinės priežiūros priemonės vykdymo ataskaita ir rekomendacijos, imamasi veiksmų tinkamai pasirengti vaiko grįžimui. Savivaldybės administracijos atstovas pripažįsta, kad globos įstaigos neretai siekia vidutinės priežiūros priemonės taikymo kaip laikino problemos sprendimo esant nepaklusniam vaiko elgesiui.
- Po vaiko vidutinės priežiūros priemonės vykdymo vaikų socializacijos centras palaiko ryšius su vaiku, globos namais ir ugdymo įstaiga tik telefonu, o savivaldybės administracijos atstovas teigia, kad tokia stebėseną nėra atliekama. Teigiama, kad tai būtų

reikalinga, tačiau nevykdoma ir per didelio darbo krūvio, ir dėl to, kad tai nėra reglamentuota.

Trečiojo tyrimo uždavinio sprendimo apibendrinimas

Apibūdinant statistinius vaiko vidutinės priežiūros rodiklius galima teigti, kad:

- 2013 metais šalyje iš viso vaiko vidutinės priežiūros priemonė buvo skirta 181 vaikui, o 2014 metais – 160 vaikų.
- 2013 m. vaiko vidutinės priežiūros priemonė buvo skirta 89 proc. svarstytų atvejų, o 2014 m. – 85 proc. svarstytų atvejų.

Galima manyti, kad kai kurių savivaldybių VGK per metus nesusiduria nė su vienu atveju dėl vaiko vidutinės priežiūros priemonės skyrimo, todėl, paklausus savivaldybių VGK dirbančių respondentų apie konkrečius vaiko vidutinės priežiūros vykdymo aspektus, nuo penktadalio iki trečdaliao respondentų negalėjo išreikšti savo nuomonės. Kita priežastimi galėtų būti tai, kad savivaldybių VGK narių darbas su vaiku ir jo atstovais pagal įstatymą veikiausiai nutrūksta paskyrus vaiko vidutinės priežiūros priemonės priemonę, savivaldybėse nėra aptariami šios priemonės vykdymo eiga ir rezultatai, kartu su vaiko atstovais įgyvendinamos vaikų socializacijos centrų rekomendacijos.

Aukščiausiai ir praktiškai vienodai savivaldybių VGK dirbantys respondentai įvertino teiginius „mūsų savivaldybėje yra paskirtas atsakingas asmuo ryšiams su vaikų socializacijos centrais“, „mūsų savivaldybėje vykdoma vaikų, grįžusių iš vaikų socializacijos centro, stebėseną“ bei „su vaikų socializacijos centrais, kuriuose ugdomi mūsų savivaldybės vaikai, yra palaikomi pakankami ryšiai“. Šiems kiekybiniais tyrimo duomenims oponuoja kokybiniai duomenys, nes kiekvienu iš analizuotų atvejų, oficialiai nebuvo paskirto atsakingo asmens ryšių palaikymui su vaikų socializacijos centrais, ryšiai palaikomi tik vaiko atostogų ar paieškos atvejais, stebėseną apsiribojo savivaldybės ar vaikų socializacijos centro atstovo skambučiu į mokyklą, kurioje vaikas ugdosi sugrįžęs į savo bendruomenę.

Žemiausiai buvo įvertinti teiginiai „mūsų savivaldybėje organizuojamas darbas su vietos bendruomenės atstovais, kur vaikas gyvens grįžęs iš vaikų socializacijos centro“ ir „mūsų savivaldybėje organizuojamas darbas su mokyklos, kurioje vaikas ugdysis grįžęs iš vaikų socializacijos centro, bendruomenės atstovais“. Šie ir kokybiniai tyrimo duomenys leidžia teigti, kad daugelyje savivaldybių nėra planuotai rengiamasi vaikų grįžimui po vaiko vidutinės priežiūros priemonės vykdymo ir sėkmingai integracijai vietos bendruomenėje – tai patvirtina ir analizuoti konkrečių vaikų atvejai.

Nemažai respondentų abejojo dėl pakankamų ryšių palaikymo su vaikų, kuriems skirtos priežiūros priemonės, atstovais pagal įstatymą – veikiausiai ne visais atvejais yra žinoma, kaip vaiko tėvai (globėjai) patys vykdo jiems Įstatyme numatytas pareigas. Ne visais vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdymo atvejais yra aptariami pasiekti rezultatai kartu su vaiku ir jo atstovais pagal įstatymą, o vaiko vidutinės priežiūros priemonės vykdymo ataskaita ir vaikų socializacijos centrų rekomendacijos nagrinėjami gana retai. Ir tyrimo respondentai, ir informantai pripažįsta, kad pagalba ir paslaugos, kai vaikams vykdomos priežiūros priemonės, nėra pakankamai užtikrinamos, nors vaiko delinkventinio elgesio priežastimis neretai būna tėvų (globėjų) netinkamas gyvenimo būdas, įgūdžių stoka, krizės, kurias šeima išgyvena, ir pan. Visa tai yra dar neišnaudoti vaiko atstovų pagal įstatymą įgalinimo vidiniai ir išoriniai resursai, kurių tinkamas naudojimas, tikėtina, sukurtų prielaidas sėkmingesniai vaiko resocializacijos ir integracijos procesui.

Kokybiniai tyrimo duomenys rodo, kad bendradarbiavimas tarp savivaldybės administracijos ir vaikų socializacijos centrų yra komplikuoatas ir vienkryptis: pagal galiojančias teisės aktų nuostatas vaikų socializacijos centrai privalomai teikia ataskaitas, o savivaldybių atsakomybė dėl informavimo ar kitų veiksmų nėra nei reglamentuota, nei vykdoma. Su tuo veikiausiai susijęs labai skirtingas to paties vaiko situacijos ir jo kaip asmenybės vertinimas. Interviu metu užfiksuoti savivaldybių ir vaikų socializacijos centrų labai skirtingi požiūriai ir lūkesčiai kiekvieno vaiko atžvilgiu. Esmine problema vaiko atstovų pagal įstatymą ar savivaldybių atstovų bendravime su vaikais, kuriems buvo taikyta vaiko vidutinės priežiūros priemonė, galėtų būti įvardijimas trūkumais grįstas požiūris, kuris, tikėtina, labai susijęs su netinkamo vaikų elgesio „atkryčiais“.

Vertinant savivaldybių VGK dirbančių respondentų atsakymus, viena vertus, galima manyti, jog savivaldybių VGK dirbantys respondentai geriau susipažinę su situacija savivaldybėje vykdant vaiko minimalios priežiūros priemones, kita vertus, perprogramavus respondentų atsakymus ir jų atsakymus „nežinau, sunku pasakyti“ priskyrus prie neatsakytų, galima matyti, kad teiginiams dėl vaiko minimalios priežiūros vykdymo su išlygomis ar be jų pritaria aiškiai didesnė respondentų dalis, nei teiginiams dėl vaiko vidutinės priežiūros vykdymo. Reiškia, savivaldybėje vykdomą vaiko minimalią priežiūrą respondentai vertina aukščiau, nei savivaldybėje gyvenantiems vaikams skirtos vaiko vidutinės priežiūros vykdymą.

VI. KETVIRTOJO TYRIMO UŽDAVINIO SPRENDIMAS

Sprendžiant ketvirtąjį tyrimo uždavinį „identifikuoti, kaip vykdomos Įstatyme numatytos savivaldybių VGK funkcijos“, pradžioje buvo grįžta prie statistinių savivaldybių VGK veiklos rezultatų. Statistinės anketos pagalba domėtasi, kiek savivaldybės VGK posėdžių skiriama prevencinės veiklos koordinavimo, metodinės, konsultacinės pagalbos teikimo ir kitų funkcijų vykdymo klausimams aptarti. Taip pat, kaip ir savivaldybės VGK posėdžių dėl vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros priemonių atveju nebuvo garantijos, kad savivaldybės VGK posėdžiai, skirti prevencinės veiklos koordinavimo, metodinės, konsultacinės pagalbos teikimo ir kitų funkcijų vykdymo klausimams aptarti, vyksta kiekvieną mėnesį. Taip pat galėjo atsitikti, kad vieno savivaldybės VGK posėdžio metu aptariami ir vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros priemonių skyrimo, ir prevencinės veiklos koordinavimo, metodinės, konsultacinės pagalbos teikimo ir kitų funkcijų vykdymo klausimai. Nepaisant tokios aplinkybės, savivaldybių atstovų statistinių duomenų rinkimo metu prašyta atskirai nurodyti, kiek posėdžių per metus buvo aptariami vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros priemonių skyrimo, pratęsimo, pakeitimo ar panaikinimo klausimai ir kiek – prevencinės veiklos koordinavimo, metodinės, konsultacinės pagalbos teikimo ir kitų funkcijų vykdymo klausimai.

Analizuojant vidutinį savivaldybės VGK posėdžių dėl prevencinės veiklos koordinavimo, metodinės, konsultacinės pagalbos teikimo ir kitų funkcijų vykdymo dažnumą per mėnesį, nuspręsta statistinėje anketoje prašyti nurodyti ne VGK posėdžių per mėnesį skaičių, o tokių posėdžių skaičių per metus. Po to iš anksto buvo planuota savivaldybių atstovų nurodytą posėdžių per metus skaičių dalinti iš devynių – ekspertai nurodė, kad vasarą tokie savivaldybės VGK posėdžiai praktiškai nevyksta.

18 lentelė. Vidutinis savivaldybės VGK posėdžių dėl prevencinės veiklos koordinavimo, metodinės, konsultacinės pagalbos teikimo ir kitų funkcijų vykdymo skaičius per mėnesį 2008, 2011 ir 2013 metais (savivaldybių skaičius)

	2008 metai	2011 metai	2013 metai
Nenurodė	16	13	17
Nuo 0,1 iki 0,6 per mėnesį (nuo 1 iki 5 per metus)	40	40	32
Nuo 0,7 iki 1,0 per mėnesį (nuo 6 iki 9 per metus)	2	5	7
Nuo 1,1 iki 2,0 per mėnesį (nuo 10 iki 18 per metus)	2	2	4

Sprendžiant pirmąjį tyrimo uždavinį domėtasi, kiek vidutiniškai savivaldybės VGK posėdžių per mėnesį yra skiriama vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros svarstymui (4 lentelė). Lyginant 4 ir 18 lenteles matyti, kad savivaldybės VGK posėdžiai, skirti prevencinės veiklos koordinavimo,

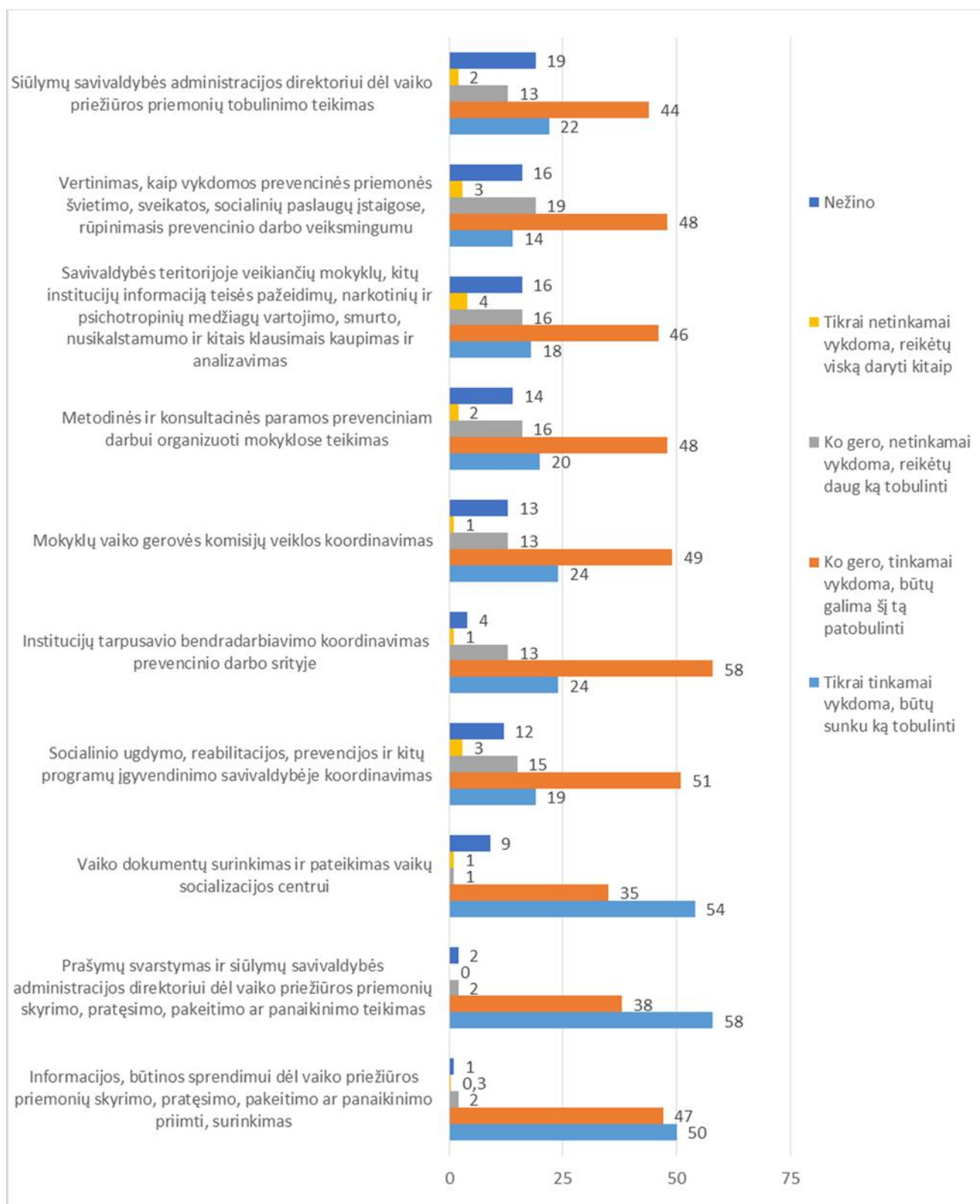
metodinės, konsultacinės pagalbos teikimo ir kitų funkcijų vykdymui aptarti vyksta akivaizdžiai rečiau. Pažymėtina, kad beveik trečdalis savivaldybių atstovai, paklausti apie posėdžius, skirtus prevencinės veiklos koordinavimo, metodinės, konsultacinės pagalbos teikimo ir kitų funkcijų vykdymui, apskritai nenurodė, kad organizavo tai temai skirtus posėdžius. Skirtingais metais nuo dviejų trečdalių iki pusės savivaldybių atstovai nurodė, kad šiai temai aptarti per metus organizavo nuo 1 iki 5 posėdžių per metus.

Tyrėjai nori atkreipti dėmesį, kad nuoseklus tarpinstitucinis darbas, kuris vyksta suderinus veiksmus, tikslingai renkantis priemones ir vertinant jų įgyvendinimo rezultatus tiek prevencinėje, tiek įgūdžių ugdymo ir kitose srityse yra vertinama kaip galimybė sumažinti vaiko minimalios bei vidutinės priežiūros priemonių skyrimo poreikį. Matyt todėl teisės aktuose ir numatyta savivaldybių VGK nariams vykdyti ne tik priežiūros skyrimo, pratęsimo ir kt. atvejų analizę, bet ir vertinti bendrą situaciją, identifikuoti esminius netinkamą vaikų elgesį lemiančius veiksnius, planuoti ir inicijuoti jų sprendimo galimybes vietos lygmeniu. Vadinasi, priešingai nei rodo savivaldybių praktika, didesnis dėmesys turėtų būti skiriamas darbui ne tik su pasekmėmis, bet ir priežastimis. Analizuojant savivaldybių atstovų nurodyto atsakymo, kaip dažnai Lietuvos savivaldybėse 2008-2013 m. buvo organizuoti savivaldybių VGK posėdžiai dėl prevencinės veiklos koordinavimo, metodinės, konsultacinės pagalbos teikimo ir kitų funkcijų vykdymo, koreliaciją su apibendrinančiomis Lietuvos savivaldybių charakteristikomis – savivaldybės tipu bei vienai mokyklai tenkančiu vidutiniu vaikų, kuriems buvo svarstyta skirti vaiko minimalios priežiūros priemonę (-es), skaičiumi, paaiškėjo, kad koreliacijos su vienai mokyklai tenkančiu vidutiniu vaikų, kuriems buvo svarstyta skirti vaiko minimalios priežiūros priemonę (-es), skaičiumi atveju nėra stebima kokia nors statistiškai reikšminga koreliacija, o koreliacijos su savivaldybės tipu 2011 ir 2013 metais atveju stebima pakankamai akivaizdi statistiškai reikšminga koreliacija – miestų savivaldybėse dažniau per metus buvo organizuojami daugiau nei 5 savivaldybės VGK posėdžiai, skirti prevencinės veiklos koordinavimo, metodinės, konsultacinės pagalbos teikimo ir kitų funkcijų vykdymo aptarimui (reikšmingumo lygmuo atitinkamai 0,019 ir 0,000).

Ketvirtas tyrimo uždavinys pakankamai siaurai apibrėžia, kad būtina aiškintis LR Vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymo 14 straipsnio 4 dalies nuostatas. Pradžioje iš aštuonių įstatyme nustatytų savivaldybės VGK funkcijų išskiriama dešimt teiginių ir šie teiginiai analizuojami trejopai. Pradžioje siekiama nustatyti bendrą respondentų įsivertinimą – aiškinamasi, ar respondento vertinimu, jo savivaldybės VGK (reiškia, tam tikra prasme ir jis pats) dirba tinkamai, ar šios komisijos veiklos nereikėtų tobulinti.

Iš 27 pav. matyti, kad pakankamai didelė respondentų dalis apskritai nesiėmė vertinti kai kurių funkcijų, kurias turi atlikti savivaldybės VGK, vykdymo kokybės. Reiškia, respondentai patys tikrai mažai susiduria su šių funkcijų vykdymu – ne tik patys jų nevykdo, bet dar ir nepakankamai informuojami, kaip jas apskritai vykdo savivaldybės VGK. Didžiausia respondentų dalis nesiėmė vertinti siūlymų savivaldybės administracijos direktoriui dėl vaiko priežiūros priemonių tobulinimo teikimo (net 19 proc. respondentų), savivaldybės teritorijoje veikiančių mokyklų, kitų institucijų informacijos teisės pažeidimų, narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimo, smurto, nusikalstamumo ir kitais klausimais kaupimo ir analizavimo bei vertinimo, kaip vykdomos prevencinės priemonės švietimo, sveikatos, socialinių paslaugų įstaigose, rūpinimasis prevencinio darbo veiksmingumu.

27 pav. Savivaldybių VGK narių pateiktas savivaldybės VGK veiklos aspektų vertinimas (%)

Geriausiai respondentai įsivaizdavo, kaip jų savivaldybėje vykdomos šios funkcijos: informacijos, būtinos sprendimui dėl vaiko priežiūros priemonių skyrimo, pratęsimo, pakeitimo ar panaikinimo priimti, surinkimas ir prašymų svarstymas ir siūlyimų savivaldybės administracijos direktoriui dėl

vaiko priežiūros priemonių skyrimo, pratęsimo, pakeitimo ar panaikinimo teikimas. Kitaip kalbant, respondentai pakankamai gerai žino priverstinių savivaldybės V GK funkcijų savo savivaldybėje vykdymą ir daug blogiau – prevencinių funkcijų vykdymą. Pažymėtina dar viena akivaizdi tendencija – vertindami savivaldybės V GK funkcijų vykdymą, atsakymą „tikrai tinkamai vykdoma, būtų sunku ką tobulinti“ pusė ar daugiau nei pusė respondentų pasirinko tik vertindami priverstinių savivaldybės V GK funkcijų vykdymą: informacijos, būtinos sprendimui dėl vaiko priežiūros priemonių skyrimo, pratęsimo, pakeitimo ar panaikinimo priimti, surinkimą; vaiko dokumentų surinkimą ir pateikimą vaikų socializacijos centrui bei prašymų svarstymą ir siūlymų savivaldybės administracijos direktoriui dėl vaiko priežiūros priemonių skyrimo, pratęsimo, pakeitimo ar panaikinimo teikimą.

Analizuojant savivaldybių V GK narių dėmesiui pateiktus ir įvertintus teiginius apie savivaldybės V GK funkcijų vykdymą, nustatytos šios statistiškai reikšmingos koreliacijos:

- Veiklą „prašymų svarstymas ir siūlymų savivaldybės administracijos direktoriui dėl vaiko priežiūros priemonių skyrimo, pratęsimo, pakeitimo ar panaikinimo teikimas“ be abejonės teigiamai vertina dažniau savivaldybės V GK vadovai (pirmininkas, pavaduotojas, sekretorius) (reikšmingumo lygmuo 0,034).
- Veiklą „vaiko dokumentų surinkimas ir pateikimas vaikų socializacijos centrui“ be abejonės teigiamai vertina dažniau kitą savivaldybės administracijos skyrių (socialinės paramos, juridinį ir pan.) atstovaujantys respondentai, o dažniau nesiima vertinti respondentai, atstovaujantys teisėtvarkos institucijas ir VTAS (reikšmingumo lygmuo 0,009).
- Veiklą „vaiko dokumentų surinkimas ir pateikimas vaikų socializacijos centrui“ be abejonės teigiamai vertina dažniau savivaldybės V GK vadovai (pirmininkas, pavaduotojas, sekretorius) (reikšmingumo lygmuo 0,017).
- Veiklą „socialinio ugdymo, reabilitacijos, prevencijos ir kitų programų įgyvendinimo savivaldybėje koordinavimas“ be abejonės teigiamai vertina dažniau teisėtvarkos institucijas savivaldybės V GK atstovaujantys respondentai (reikšmingumo lygmuo 0,000);
- Veiklą „institucijų tarpusavio bendradarbiavimo koordinavimas prevencinio darbo srityje“ be abejonės teigiamai vertina dažniau teisėtvarkos institucijas savivaldybės V GK atstovaujantys respondentai (reikšmingumo lygmuo 0,017).
- Veiklą „mokyklų V GK veiklos koordinavimas“ be abejonės teigiamai rečiau vertina VTAS savivaldybės V GK atstovaujantys respondentai (reikšmingumo lygmuo 0,000).
- Veiklą „mokyklų V GK veiklos koordinavimas“ apskritai nesiėmė vertinti dažniau savivaldybės V GK nariai, nei vadovai (reikšmingumo lygmuo 0,003).

- Veiklą „metodinės ir konsultacinės paramos prevenciniam darbui organizuoti mokyklose teikimas“ be abejonės teigiamai vertina dažniau kitą savivaldybės administracijos skyrių (socialinės paramos, juridinį ir pan.) atstovaujantys respondentai, o dažniau nesiima vertinti respondentai, atstovaujantys teisėtvarcos institucijas (reikšmingumo lygmuo 0,002).
- Veiklą „metodinės ir konsultacinės paramos prevenciniam darbui organizuoti mokyklose teikimas“ be abejonės teigiamai vertina dažniau savivaldybės VGK vadovai (pirmininkas, pavaduotojas, sekretorius) (reikšmingumo lygmuo 0,008).
- Veiklą „savivaldybės teritorijoje veikiančių mokyklų, kitų institucijų informaciją teisės pažeidimų, narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimo, smurto, nusikalstamumo ir kitais klausimais kaupimas ir analizavimas“ be abejonės teigiamai vertina dažniau savivaldybės VGK vadovai (pirmininkas, pavaduotojas, sekretorius), o savivaldybės VGK nariai dažniau apskritai nesiryžo šios veiklos vertinti (reikšmingumo lygmuo 0,028).
- Veiklą „vertinimas, kaip vykdomos prevencinės priemonės švietimo, sveikatos, socialinių paslaugų įstaigose, rūpinimasis prevencinio darbo veiksmingumu“ be abejonės teigiamai vertina dažniau teisėtvarcos institucijas savivaldybės VGK atstovaujantys respondentai, o VTAS atstovaujantys respondentai dažniau apskritai nesiryžo šios veiklos vertinti (reikšmingumo lygmuo 0,034).
- Veiklą „vertinimas, kaip vykdomos prevencinės priemonės švietimo, sveikatos, socialinių paslaugų įstaigose, rūpinimasis prevencinio darbo veiksmingumu“ be abejonės teigiamai vertina dažniau savivaldybės VGK vadovai (pirmininkas, pavaduotojas, sekretorius), o savivaldybės VGK nariai dažniau apskritai nesiryžo šios veiklos vertinti (reikšmingumo lygmuo 0,006).
- Veiklą „siūlymų savivaldybės administracijos direktoriui dėl vaiko priežiūros priemonių tobulinimo teikimas“ be abejonės teigiamai vertina dažniau savivaldybės VGK vadovai (pirmininkas, pavaduotojas, sekretorius), o savivaldybės VGK nariai dažniau apskritai nesiryžo šios veiklos vertinti (reikšmingumo lygmuo 0,002).

Atliktos savivaldybių VGK dirbančių respondentų su savivaldybės VGK kompetencijai priskirtų funkcijų vykdymu susijusių teiginių įvertinimo faktorinės analizės Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) kriterijaus reikšmė lygi 0,796, Bartlett sferiškumo kriterijaus p-reikšmės reikšmingumo lygmuo 0,000, taigi, duomenys tinka faktorinei analizei. Atliekant faktorinę analizę nusistatyta, kad nebūtų rodomos absoliučios reikšmės, mažesnės už 0,4. Iš 19 lentelės matyti, kad apibendrintai visus respondentų įsivertintus gebėjimus galima grupuoti į 2 pagrindines komponentes, kurios bendrai paaiškina 57,6 proc. bendrosios kintamųjų dispersijos.

19 lentelė. Savivaldybių VGK narių pateikto įvairių savivaldybės VGK veiklos aspektų vertinimo faktorinė analizė

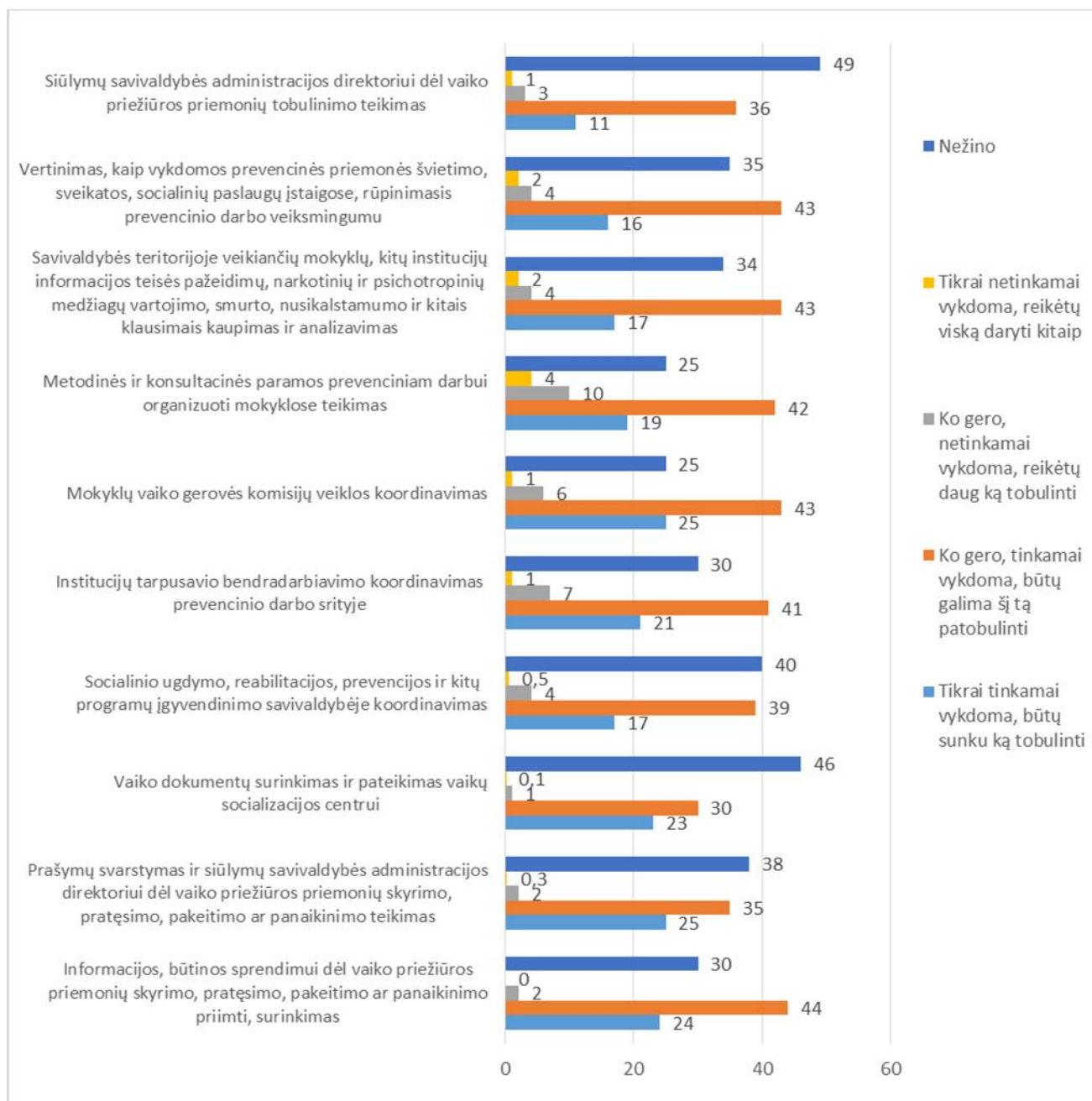
	1 faktorius	2 faktorius
Informacijos, būtinos sprendimui dėl vaiko priežiūros priemonių skyrimo, pratęsimo, pakeitimo ar panaikinimo priimti, surinkimas		,833
Prašymų svarstymas ir siūlymų savivaldybės administracijos direktoriui dėl vaiko priežiūros priemonių skyrimo, pratęsimo, pakeitimo ar panaikinimo teikimas		,833
Vaiko dokumentų surinkimas ir pateikimas vaikų socializacijos centrui		,541
Socialinio ugdymo, reabilitacijos, prevencijos ir kitų programų įgyvendinimo savivaldybėje koordinavimas	,541	,459
Institucijų tarpusavio bendradarbiavimo koordinavimas prevencinio darbo srityje	,572	
Mokyklų vaiko gerovės komisijų veiklos koordinavimas	,788	
Metodinės ir konsultacinės paramos prevenciniam darbui organizuoti mokyklose teikimas	,829	
Savivaldybės teritorijoje veikiančių mokyklų, kitų institucijų informaciją teisės pažeidimų, narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimo, smurto, nusikalstamumo ir kitais klausimais kaupimas ir analizavimas	,783	
Vertinimas, kaip vykdomos prevencinės priemonės švietimo, sveikatos, socialinių paslaugų įstaigose, rūpinimasis prevencinio darbo veiksmingumu	,789	
Siūlymų savivaldybės administracijos direktoriui dėl vaiko priežiūros priemonių tobulinimo teikimas	,592	
<i>Faktorių svoris po faktorių sukimo procedūros (proc.)</i>	<i>36,2</i>	<i>21,4</i>

Iš 19 lentelės matyti, kad 1 faktorius, kurį sąlyginai galima vadinti prevencinės veiklos faktoriumi, apjungia teiginius, aprašančius įvairius savivaldybės VGK vykdomos prevencinės veiklos aspektus. 2 faktorius, kurį sąlyginai galima vadinti represinės veiklos faktoriumi, apjungia priemones, tiesiogiai susijusias su vaiko priežiūros priemonių skyrimu. Savotiška jungiamąja grandimi yra socialinio ugdymo, reabilitacijos, prevencijos ir kitų programų įgyvendinimo savivaldybėje koordinavimas, vienodai aukštai išreikštas abiejuose faktoriuose. Apibendrinant galima teigti, kad savivaldybių VGK dirbantys respondentai, vertindami savivaldybės VGK veiklą, pakankamai aiškiai atskiria prevencines ir represines savivaldybės VGK funkcijas. O abi šias funkcijas, respondentų vertinimu apjungia socialinio ugdymo, reabilitacijos, prevencijos ir kitų programų įgyvendinimo savivaldybėje koordinavimas.

Klausimas apie įvairių savivaldybės VGK veiklos aspektų vertinimą buvo užduotas ir mokyklų VGK nariams. Pažymėtina, kad nuo ketvirtadalio iki pusės mokyklų VGK narių apskritai nesiėmė vertinti konkretaus savivaldybės VGK veiklos aspekto. Respondentų iš bendrojo ugdymo

mokyklų vertinimu, jie dažniausiai nieko negalėjo pasakyti apie savivaldybių VGK veiklą, teikiant siūlymus savivaldybės administracijos direktoriui dėl vaiko priežiūros priemonių tobulinimo bei surenkant ir pateikiant vaiko dokumentus vaikų socializacijos centrui. Mažiausiai mokyklų VGK narių (tik ketvirtadalis) nesiryžo įvertinti savivaldybių VGK veiklos koordinuojant mokyklų VGK darbą ir teikiant metodinę ir konsultacinę paramą prevenciniam darbui organizuoti mokyklose.

28 pav. Mokyklų VGK narių pateiktas savivaldybės VGK veiklos aspektų vertinimas (%)

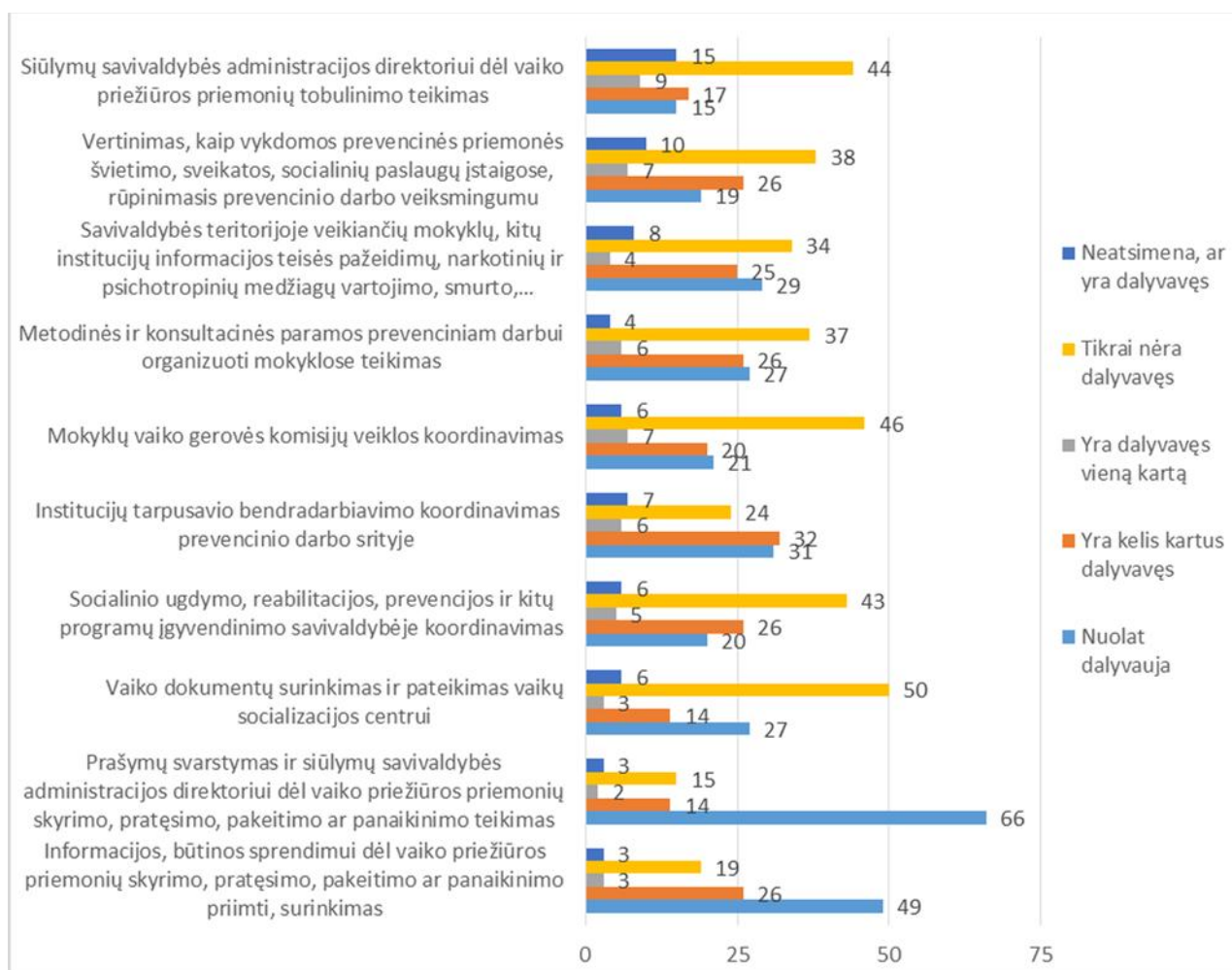

Iš 28 pav. matyti, kad tik nuo dešimtadalio iki ketvirtadalio mokyklose dirbančių respondentų įvertino konkretų savivaldybės VGK aspektą kaip tikrai tinkamai vykdomą, kurį būtų sunku kaip nors tobulinti.

Analizuojant mokyklų V GK narių dėmesiui pateiktus ir įvertintus teiginius apie savivaldybės V GK funkcijų vykdymą, nustatyta, kad:

- Visais dešimt vertintų atvejų, nuomonę, kad savivaldybės V GK veikia tinkamai, statistiškai reikšmingai dažniau išreiškė respondentai, nors kartą dalyvavę savivaldybės V GK posėdžiuose (reikšmingumo lygmuo praktiškai visais atvejais 0,000).
- Visais dešimt vertintų atvejų nuomonės dėl savivaldybės V GK veiklos vertinimo statistiškai reikšmingai dažniau negalėjo išreikšti pradinėje mokykloje ir mokykloje darželyje dirbantys respondentai.

29 pav. Savivaldybių V GK narių asmeninis dalyvavimas konkrečiose savivaldybės V GK veiklose (%)

Respondento pateikiamas savivaldybės V GK veiklos įvertinimas gali labai priklausyti nuo asmeninio jo įsitraukimo į kiekvienos jo paties vertinamos veiklos vykdymą – kuo labiau respondentas kurioje nors veikloje dalyvauja, tuo labiau jo vertinimas atitinka tikrovę. Todėl respondentų taip pat klausta, kuriose veiklose ir kaip dažnai jis pats dalyvavo ir dalyvauja. Vertinant 29 pav. matyti, kad savivaldybių V GK dirbantys respondentai paprastai daugiausia

dalyvauja su vaiko priežiūros priemonių skyrimu susijusiose komisijos veiklose, o mažiausiai – teikiant siūlymus savivaldybės administracijos direktoriui dėl vaiko priežiūros priemonių tobulinimo ir vertinant, kaip vykdomos prevencinės priemonės švietimo, sveikatos, socialinių paslaugų įstaigose, rūpinimasis prevencinio darbo veiksmingumu.

Analizuojant savivaldybių VGK kompetencijai priskiriamas veiklas ir respondentų dalyvavimo jose įsivertinimą, nustatytos šios statistiškai reikšmingos koreliacijos:

- Veikloje „informacijos, būtinos sprendimui dėl vaiko priežiūros priemonių skyrimo, pratęsimo, pakeitimo ar panaikinimo priimti, surinkimas“ nuolat dalyvauja dažniau savivaldybės administracijos švietimo padalinį arba VTAS atstovaujantys respondentai (reikšmingumo lygmuo 0,000).
- Veikloje „informacijos, būtinos sprendimui dėl vaiko priežiūros priemonių skyrimo, pratęsimo, pakeitimo ar panaikinimo priimti, surinkimas“ nuolat dalyvauja dažniau savivaldybės VGK vadovai (pirmininkas, pavaduotojas, sekretorius) (reikšmingumo lygmuo 0,000).
- Veikloje „prašymų svarstymas ir siūlymų savivaldybės administracijos direktoriui dėl vaiko priežiūros priemonių skyrimo, pratęsimo, pakeitimo ar panaikinimo teikimas“ nuolat dalyvauja dažniau savivaldybės administracijos švietimo padalinį atstovaujantys respondentai (reikšmingumo lygmuo 0,000).
- Veikloje „prašymų svarstymas ir siūlymų savivaldybės administracijos direktoriui dėl vaiko priežiūros priemonių skyrimo, pratęsimo, pakeitimo ar panaikinimo teikimas“ nuolat dalyvauja dažniau savivaldybės VGK vadovai (pirmininkas, pavaduotojas, sekretorius) (reikšmingumo lygmuo 0,000).
- Veikloje „vaiko dokumentų surinkimas ir pateikimas vaikų socializacijos centrui“ nuolat dalyvauja dažniau savivaldybės administracijos švietimo padalinį atstovaujantys respondentai (reikšmingumo lygmuo 0,000).
- Veikloje „vaiko dokumentų surinkimas ir pateikimas vaikų socializacijos centrui“ nuolat dalyvauja dažniau savivaldybės VGK vadovai (pirmininkas, pavaduotojas, sekretorius) (reikšmingumo lygmuo 0,000).
- Veikloje „socialinio ugdymo, reabilitacijos, prevencijos ir kitų programų įgyvendinimo savivaldybėje koordinavimas“ nuolat dalyvauja dažniau savivaldybės administracijos švietimo padalinį atstovaujantys respondentai (reikšmingumo lygmuo 0,000).
- Veikloje „socialinio ugdymo, reabilitacijos, prevencijos ir kitų programų įgyvendinimo savivaldybėje koordinavimas“ nuolat dalyvauja dažniau savivaldybės VGK vadovai (pirmininkas, pavaduotojas, sekretorius) (reikšmingumo lygmuo 0,000).

- Veikloje „institucijų tarpusavio bendradarbiavimo koordinavimas prevencinio darbo srityje“ nuolat dalyvauja dažniau savivaldybės administracijos švietimo padalinį atstovaujantys respondentai (reikšmingumo lygmuo 0,030).
- Veikloje „institucijų tarpusavio bendradarbiavimo koordinavimas prevencinio darbo srityje“ nuolat dalyvauja dažniau savivaldybės VGK vadovai (pirmininkas, pavaduotojas, sekretorius) (reikšmingumo lygmuo 0,000).
- Veikloje „mokyklų VGK veiklos koordinavimas“ nuolat dalyvauja dažniau savivaldybės administracijos švietimo padalinį atstovaujantys respondentai (reikšmingumo lygmuo 0,000).
- Veikloje „mokyklų VGK veiklos koordinavimas“ nuolat dalyvauja dažniau savivaldybės VGK vadovai (pirmininkas, pavaduotojas, sekretorius) (reikšmingumo lygmuo 0,000).
- Veikloje „mokyklų VGK veiklos koordinavimas“ nuolat dalyvauja dažniau savivaldybės VGK ilgiau nei 4 metus dirbantys respondentai (reikšmingumo lygmuo 0,006).
- Veikloje „metodinės ir konsultacinės paramos prevenciniam darbui organizuoti mokyklose teikimas“ nuolat dalyvauja dažniau savivaldybės administracijos švietimo padalinį atstovaujantys respondentai (reikšmingumo lygmuo 0,000).
- Veikloje „metodinės ir konsultacinės paramos prevenciniam darbui organizuoti mokyklose teikimas“ nuolat dalyvauja dažniau savivaldybės VGK vadovai (pirmininkas, pavaduotojas, sekretorius) (reikšmingumo lygmuo 0,000).
- Veikloje „metodinės ir konsultacinės paramos prevenciniam darbui organizuoti mokyklose teikimas“ nuolat dalyvauja dažniau savivaldybės VGK ilgiau nei 4 metus dirbantys respondentai (reikšmingumo lygmuo 0,000).
- Veikloje „savivaldybės teritorijoje veikiančių mokyklų, kitų institucijų informacijos teisės pažeidimų, narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimo, smurto, nusikalstamumo ir kitais klausimais kaupimas ir analizavimas“ nuolat dalyvauja dažniau savivaldybės VGK vadovai (pirmininkas, pavaduotojas, sekretorius) (reikšmingumo lygmuo 0,011).
- Veikloje „vertinimas, kaip vykdomos prevencinės priemonės švietimo, sveikatos, socialinių paslaugų įstaigose, rūpinimasis prevencinio darbo veiksmingumu“ nuolat dalyvauja dažniau savivaldybės administracijos švietimo padalinį ir kitą savivaldybės administracijos skyrių (socialinės paramos, juridinį ir pan.) atstovaujantys respondentai (reikšmingumo lygmuo 0,000).
- Veikloje „vertinimas, kaip vykdomos prevencinės priemonės švietimo, sveikatos, socialinių paslaugų įstaigose, rūpinimasis prevencinio darbo veiksmingumu“ nuolat dalyvauja dažniau savivaldybės VGK vadovai (pirmininkas, pavaduotojas, sekretorius) (reikšmingumo lygmuo 0,000).

- Veikloje „siūlymų savivaldybės administracijos direktoriui dėl vaiko priežiūros priemonių tobulinimo teikimas“ nuolat dalyvauja dažniau savivaldybės administracijos švietimo padalinį atstovaujantys respondentai (reikšmingumo lygmuo 0,000).
- Veikloje „siūlymų savivaldybės administracijos direktoriui dėl vaiko priežiūros priemonių tobulinimo teikimas“ nuolat dalyvauja dažniau savivaldybės VGK vadovai (pirmininkas, pavaduotojas, sekretorius) (reikšmingumo lygmuo 0,000).
- Veikloje „siūlymų savivaldybės administracijos direktoriui dėl vaiko priežiūros priemonių tobulinimo teikimas“ nuolat dalyvauja dažniau savivaldybės VGK ilgiau nei 4 metus dirbantys respondentai (reikšmingumo lygmuo 0,015).

Remiantis respondentų nuomone galima teigti, jog pagrindinis savivaldybių VGK veiklos krūvis tenka savivaldybės administracijos švietimo padalinio atstovams ir VGK vadovams, kurių didžioji dalis taip pat dirba švietimo skyriuose. Kitaip tariant, tikėtina, kad daugumą veiklų komisijos vardu vykdo vienas ar keli asmenys. Tokie duomenys leidžia manyti, kad ne mažai VGK nustatytų funkcijų vykdoma gana formaliai, o idėja, kad komisijoje dirbantys skirtingų sričių specialistai visapusiškai įvertina bei vykdo kartu jiems patikėtas veiklos sritis, iš esmės nėra įgyvendinama.

Atliktos savivaldybių VGK dirbančių respondentų asmeninio dalyvavimo konkrečiose savivaldybės VGK kompetencijai priskirtų funkcijų vykdyme įsivertinimo faktorinės analizės Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) kriterijaus reikšmė lygi 0,891, Bartlett sferiškumo kriterijaus p-reikšmės reikšmingumo lygmuo 0,000, taigi, duomenys labai tinka faktorinei analizei. Atliekant faktorinę analizę nusistatyta, kad nebūtų rodomos absoliučios reikšmės, mažesnės už 0,4. Iš 20 lentelės matyti, kad apibendrintai visus respondentų įsivertintus gebėjimus galima grupuoti į 2 pagrindines komponentes, kurios bendrai paaiškina 58,6 proc. bendrosios kintamųjų dispersijos. Iš 20 lentelės matyti, kad 1 faktorius, kurį sąlyginai galima vadinti prevencinės veiklos faktoriumi, apjungia teiginius, aprašančius įvairius savivaldybės VGK vykdomos prevencinės veiklos aspektus. 2 faktorius, kurį sąlyginai galima vadinti represinės veiklos faktoriumi, apjungia priemones, tiesiogiai susijusias su vaiko priežiūros priemonių skyrimu. Savotiška jungiamąja grandimi yra mokyklų VGK veiklos koordinavimas, vienodai aukštai išreikštas abiejuose faktoriuose. Apibendrinant galima teigti, kad savivaldybių VGK dirbantys respondentai, vertindami savo indėlį savivaldybės VGK veikloje, pakankamai aiškiai atskiria prevencines ir represines savivaldybės VGK funkcijas. O abi šias funkcijas, respondentų vertinimu apjungia mokyklų VGK veiklos koordinavimas.

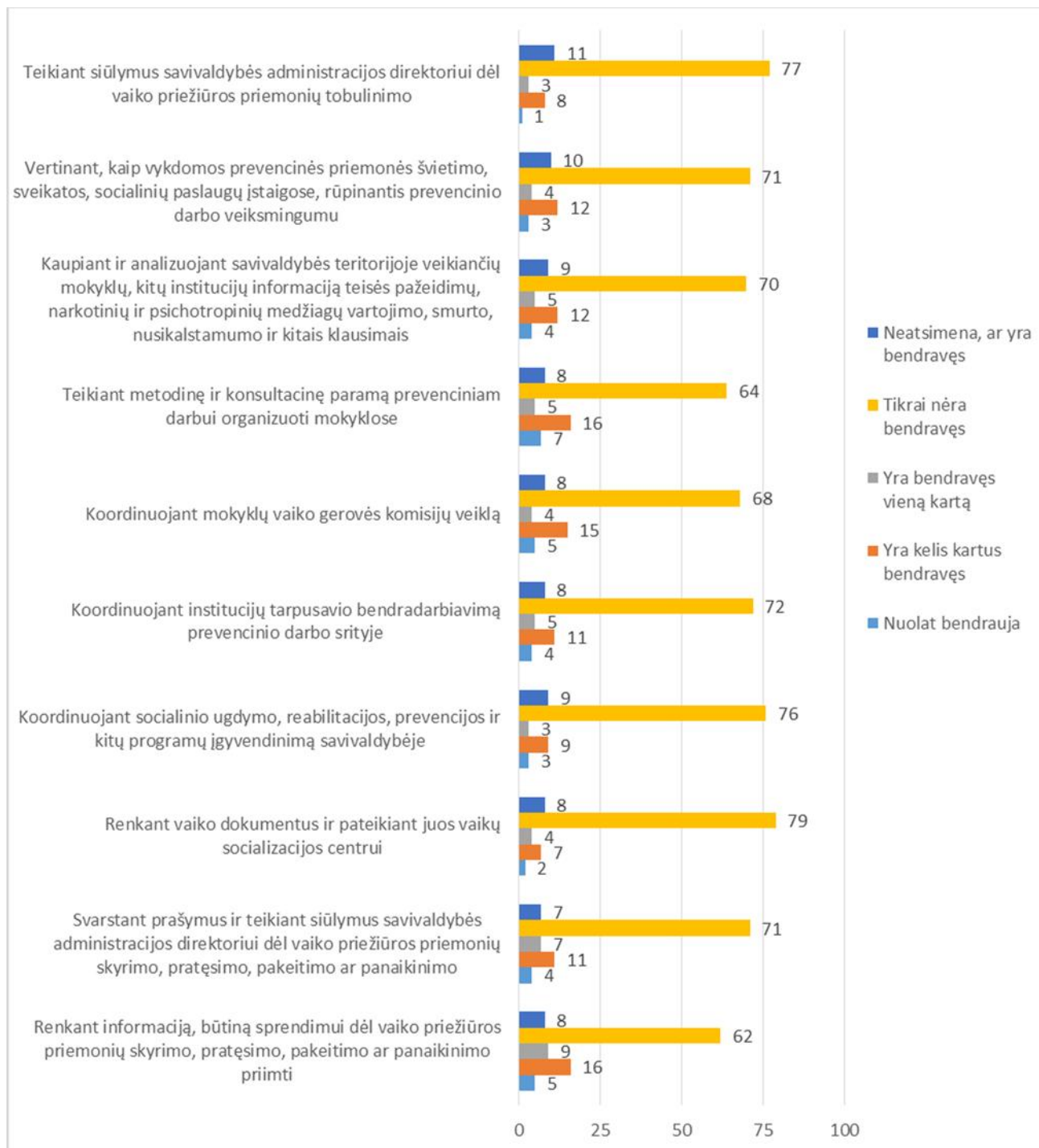
20 lentelė. Savivaldybių VGK narių pateikto asmeninio dalyvavimo konkrečiose savivaldybės VGK kompetencijai priskirtų funkcijų vykdyme įsivertinimo faktoriinė analizė

	1 faktorius	2 faktorius
Informacijos, būtinos sprendimui dėl vaiko priežiūros priemonių skyrimo, pratęsimo, pakeitimo ar panaikinimo priimti, surinkimas		,774
Prašymų svarstymas ir siūlymų savivaldybės administracijos direktoriui dėl vaiko priežiūros priemonių skyrimo, pratęsimo, pakeitimo ar panaikinimo teikimas		,760
Vaiko dokumentų surinkimas ir pateikimas vaikų socializacijos centrui		,700
Socialinio ugdymo, reabilitacijos, prevencijos ir kitų programų įgyvendinimo savivaldybėje koordinavimas	,713	
Institucijų tarpusavio bendradarbiavimo koordinavimas prevencinio darbo srityje	,681	
Mokyklų vaiko gerovės komisijų veiklos koordinavimas	,668	,449
Metodinės ir konsultacinės paramos prevenciniam darbui organizuoti mokyklose teikimas	,662	
Savivaldybės teritorijoje veikiančių mokyklų, kitų institucijų informaciją teisės pažeidimų, narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimo, smurto, nusikalstamumo ir kitais klausimais kaupimas ir analizavimas	,652	
Vertinimas, kaip vykdomos prevencinės priemonės švietimo, sveikatos, socialinių paslaugų įstaigose, rūpinimasis prevencinio darbo veiksmingumu	,814	
Siūlymų savivaldybės administracijos direktoriui dėl vaiko priežiūros priemonių tobulinimo teikimas	,665	
<i>Faktorių svoris po faktorių sukimo procedūros (proc.)</i>	35,4	23,1

Respondentų, dirbančių mokyklos VGK klausta, ar jie, kaip mokyklos VGK nariai ar mokyklos bendruomenės atstovai, yra asmeniškai bendravę su savivaldybės VGK nariais, jiems vykdomas Įstatymo numatytas veiklas. Iš 30 pav. matyti, kad visais dešimt tirtų atvejų nuo dviejų trečdalių iki keturių penktadalių mokyklose dirbančių respondentų tikrai nebuvo bendravę su savivaldybių VGK nariais. Vykdomą kurią nors savivaldybės VGK veiklą nuolat su savivaldybės VGK nariais bendraujančių mokyklos VGK narių dalis nėra didesnė nei 7 proc. Iš esmės tai reiškia, kad nuolat bendraujančių mokyklos VGK narių dalis ne didesnė, nei statistinė paklaida. Iš 30 pav. galima teigti, kad didžiausia mokyklų VGK dirbančių respondentų dalis su savivaldybių VGK nariais bendrauja renkant informaciją, būtiną sprendimui dėl vaiko priežiūros priemonių skyrimo, pratęsimo, pakeitimo ar panaikinimo priimti (bent kartą tai darė 30 proc. mokyklose dirbančių respondentų) ir teikiant metodinę ir konsultacinę paramą prevenciniam darbui organizuoti mokyklose (28 proc.). Rečiausiai savivaldybių VGK nariai bendrauja su mokyklų VGK nariais teikiant siūlymus savivaldybės administracijos direktoriui dėl vaiko priežiūros priemonių tobulinimo (12 proc.), renkant vaiko dokumentus ir pateikiant juos vaikų socializacijos centrui (13

proc.) ir koordinuojant socialinio ugdymo, reabilitacijos, prevencijos ir kitų programų įgyvendinimą savivaldybėje (15 proc.).

30 pav. Mokyklų VGK narių asmeninis asmeninis bendravimas su savivaldybės VGK atstovais vykdant konkrečias savivaldybės VGK veiklas (%)

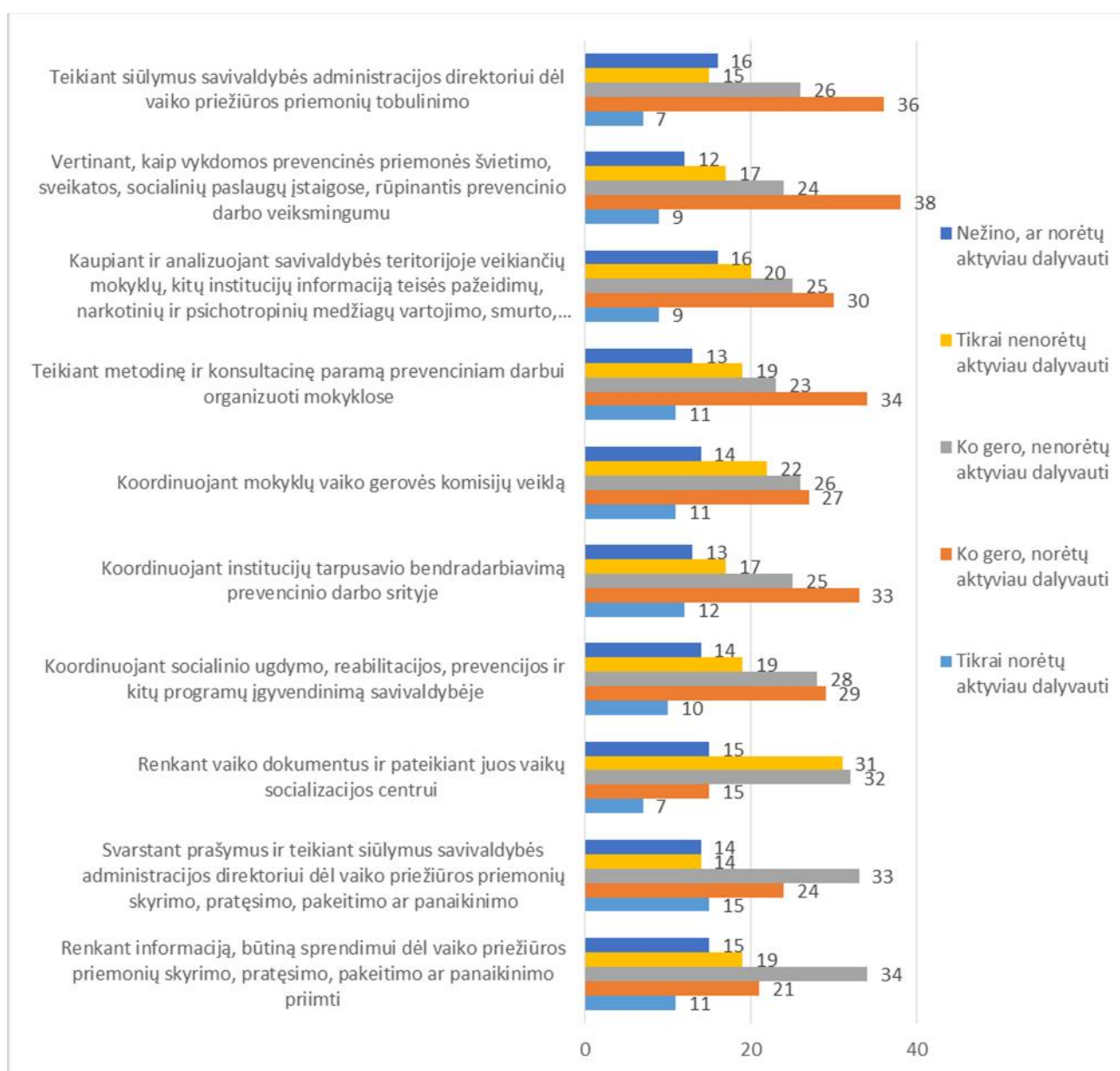

Surinktų duomenų analizė leidžia teigti, kad:

- Visais dešimt tirtų atvejų mokyklos VGK vadovas (pirmininkas ar sekretorius) statistiškai reikšmingai dažniau nurodė, vykdant kurią nors savivaldybės VGK veiklą, bent kartą bendravęs su savivaldybės VGK atstovais (reikšmingumo lygmuo praktiškai visais atvejais 0,000).
- Nors kartą savivaldybės VGK posėdyje dalyvavę mokyklų VGK nariai statistiškai reikšmingai dažniau nurodė, vykdant kurią nors savivaldybės VGK veiklą, bent kartą bendravęs su savivaldybės VGK atstovais (reikšmingumo lygmuo visais atvejais 0,000).

Savivaldybių VGK narių klausta, ar jie norėtų aktyviau dalyvauti konkrečiose savivaldybės VGK veiklose.

31 pav. Savivaldybių VGK narių noras aktyviau dalyvauti konkrečiose savivaldybės VGK veiklose (%)

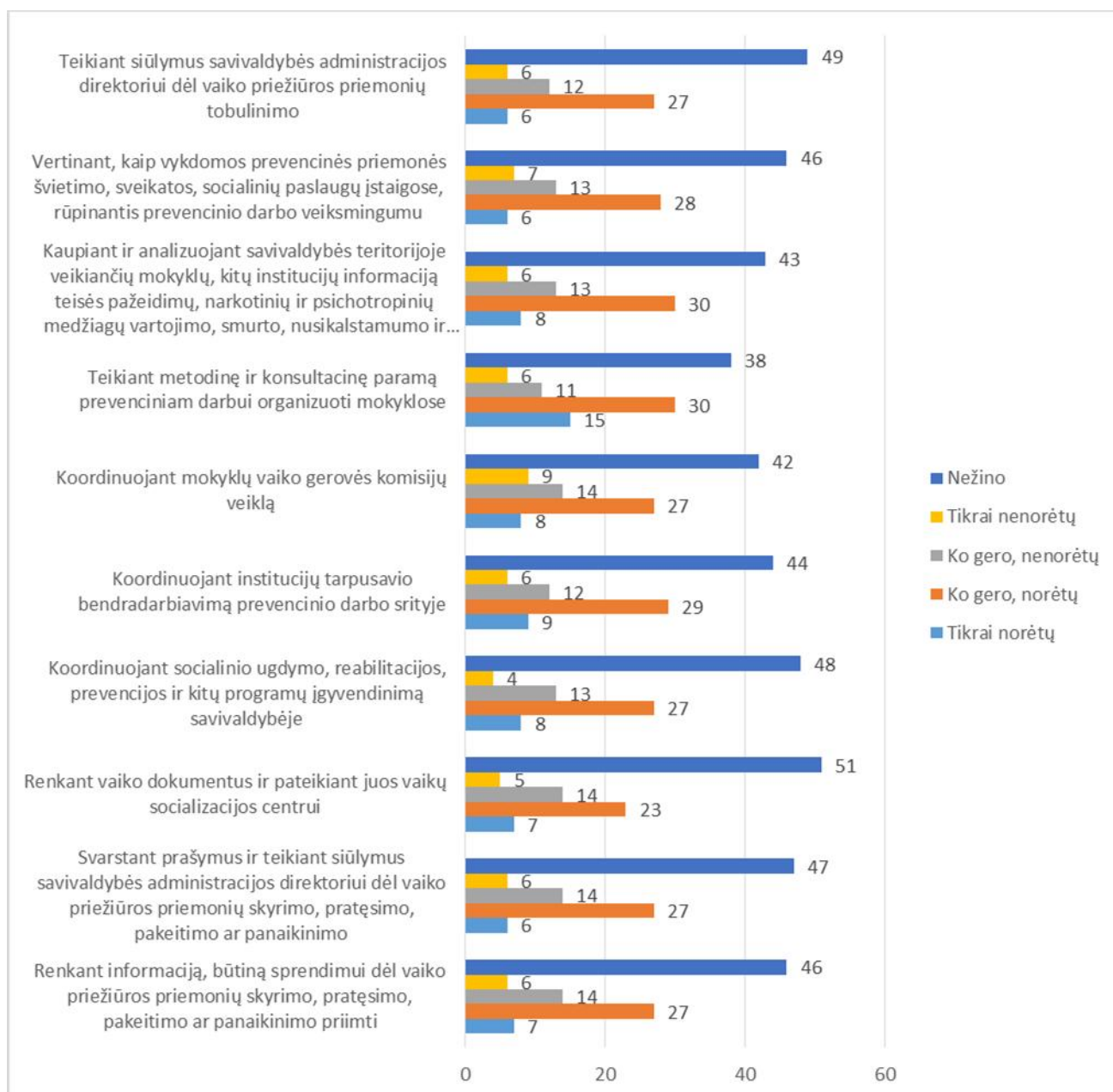
Iš 31 pav. matyti, kad labai didelio noro aktyviau dalyvauti kurioje nors savivaldybės VGK veikloje respondentai nereiškia – tikrai norėtų kurioje nors veikloje daugiau dalyvauti tik vidutiniškai maždaug dešimtadalis respondentų. Tai galima suprasti – veikla savivaldybės VGK respondentui yra papildomas ir dažniausiai kaip nors specialiai neatlyginamas įpareigojimas. Tokie respondentų ketinimai rodo gana žemą motyvaciją įsitraukti į tų funkcijų vykdymą, kuris savivaldybėse nevyksta arba vyksta nekokybiškai. Kadangi vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdymas ir VGK veikla yra savarankiška savivaldybių funkcija, tai gali būti susiję ne tik su asmeniniu specialistų požiūriu į atliekamą darbą, bet ir apskritai VGK statusu savivaldybėje, požiūriu į jos veiklos svarbą ir vaidmenį priimant su jos veikla susijusius sprendimus. Gali būti, kad VGK yra tiesiog žmonių komanda, kurių reikia tik vaikų situacijų vertinimui ir balsavimui dėl priežiūros priemonių skyrimo, visos kitos VGK deleguotos funkcijos traktuojamos kaip nesvarbios. Analizuojant savivaldybių VGK norą aktyviau dalyvauti konkrečiose savivaldybės VGK veiklose, nustatytos šios statistiškai reikšmingos koreliacijos:

- Renkant informaciją, būtiną sprendimui dėl vaiko priežiūros priemonių skyrimo, pratęsimo, pakeitimo ar panaikinimo priimti aktyviau prisidėti dažniau norėtų kitą savivaldybės administracijos skyrių (socialinės paramos, juridinį ir pan.) atstovaujantys respondentai (reikšmingumo lygmuo 0,046).
- Svarstant prašymus ir teikiant siūlymus savivaldybės administracijos direktoriui dėl vaiko priežiūros priemonių skyrimo, pratęsimo, pakeitimo ar panaikinimo aktyviau prisidėti dažniau norėtų 5 ar mažiau metų institucijoje, kurią atstovauja savivaldybės VGK, dirbantys respondentai (reikšmingumo lygmuo 0,009).
- Koordinuojant mokyklų VGK veiklą aktyviau prisidėti dažniau norėtų savivaldybės švietimo padalinį savivaldybės VGK atstovaujantys respondentai (reikšmingumo lygmuo 0,013).
- Koordinuojant mokyklų VGK veiklą aktyviau prisidėti dažniau norėtų savivaldybės VGK vadovai (pirmininkas, pavaduotojas, sekretorius) (reikšmingumo lygmuo 0,001).
- Teikiant metodinę ir konsultacinę paramą prevenciniam darbui organizuoti mokyklose aktyviau prisidėti dažniau norėtų respondentai, savivaldybės VGK atstovaujantys įvairias organizacijas (bendrojo ugdymo mokyklas, nevyriausybinės organizacijas ir pan.) (reikšmingumo lygmuo 0,005).
- Kaupiant ir analizuojant savivaldybės teritorijoje veikiančių mokyklų, kitų institucijų informaciją teisės pažeidimų, narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimo, smurto, nusikalstamumo ir kitais klausimais aktyviau prisidėti dažniau norėtų savivaldybės VGK vadovai (pirmininkas, pavaduotojas, sekretorius) (reikšmingumo lygmuo 0,049).

- Vertinant, kaip vykdomos prevencinės priemonės švietimo, sveikatos, socialinių paslaugų įstaigose, rūpinantis prevencinio darbo veiksmingumu aktyviau prisidėti dažniau norėtų savivaldybės VGK vadovai (pirmininkas, pavaduotojas, sekretorius) (reikšmingumo lygmuo 0,024).
- Teikiant siūlymus savivaldybės administracijos direktoriui dėl vaiko priežiūros priemonių tobulinimo aktyviau prisidėti dažniau norėtų savivaldybės VGK vadovai (pirmininkas, pavaduotojas, sekretorius) (reikšmingumo lygmuo 0,026).

Mokyklų VGK narių irgi klausta, ar savivaldybės VGK nariai, jų vertinimu, turėtų geriau, kokybiškiau vykdyti savo prievoles.

32 pav. Mokyklų VGK narių noras, kad savivaldybės VGK nariai geriau, kokybiškiau vykdytų įvairias veiklas (%)

Iš 32 pav. matyti, kad maždaug pusė mokyklose dirbančių respondentų, nežino, ar savivaldybių VGK nariai turėtų pagerinti bet kurią nors savo veiklą. Mažiausia neapsisprendusių respondentų – dėl metodinės ir konsultacinės paramos teikimo prevenciniam darbui organizuoti mokyklose. Kaip tik šią veiklą tikrai siūlytų tobulinti didžiausia mokyklose dirbančių respondentų dalis.

Savivaldybių VGK dirbančių respondentų klausta, kaip jie siūlytų tobulinti savivaldybių VGK veiklą. 51 proc. respondentų į klausimą neatsakė, 6 proc. respondentų vertinimu, veikla vykdoma gerai, o dar 6 proc. jokių pasiūlymų neturėjo. 19 proc. respondentų teigė, kad darbas VGK turi būti etatinis (gal net įkurta speciali tarnyba), arba bent papildomai apmokamas, arba komisijoje turi būti bent vienas etatas – veiklos koordinatoriaus, o 17 proc. – kad būtina tikslinti VGK veiklos reglamentavimą (narių rotacija, aiškesnės funkcijos ir įgaliojimai, mažesnis narių skaičius ir pan.). Apie tai, kaip būtų galima tobulinti savivaldybių VGK veiklą, klausta ir mokyklose dirbančių respondentų. 52 proc. respondentų į klausimą neatsakė, 26 proc. jokių siūlymų neturėjo, o dažniausiai išreikštas (14 proc.) siūlymas buvo kvietimas daugiau bendradarbiauti su mokyklomis, dažniau į jas atvykti, teikti mokykloms didesnę metodinę ir kitokią pagalbą.

Focus grupės metu vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdytojų, kurie dirba ne bendrojo ugdymo mokyklose, taip pat buvo teirautasi, kaip, jų nuomone, reikėtų tobulinti savivaldybių VGK veiklą. Išskirti keli pagrindiniai aspektai: savivaldybių VGK narių vaidmuo, jų pasirengimas posėdžiui, bendravimas posėdžio metu. Informantai teigia, kad vis dėlto savivaldybės VGK pateikia save vaikui ne kaip pagalbą norinčių teikti žmonių komandą, bet kaip komisiją, baudžiančią už netinkamą elgesį: *„prisimenu vienos mergaitės reakciją, kai išėjo iš komisijos posėdžio. Ji verkė. Kitas berniukas ją guodė sakydamas, kad pirmą kartą ir jis verkęs, o paskui nieko. Gal vaikai permąsto savo elgesį, gal ką ima keisti jame, nebenorėdami patirti to, ką patyrė per pirmą posėdį, bet turbūt teoriškai ne tokia komisijos paskirtis...“* Vienas vaiko minimalios priežiūros priemonės vykdytojas abejojo savivaldybės VGK nario veiklos nauda vaikui: *„Mano nuomone vaiko gerovės komisijos funkcijos turėtų būti reali pagalba vaikui, o ne tik balso teisė ir sprendimų pateikimas (numetimas) vykdytojui. Kiekvienas Vaiko gerovės komisijos narys turėtų suteikti vaikui ir vykdytojui reikiamą pagalbą: lai tai būna konsultacija, pokalbis, apsilankymas, pakvietimas į edukacinę veiklą, pasiūlymas dalyvauti prevencinėje veikloje ar kt. Komisijai tik balsuoja ir pateikia sprendimus. Kokia pagalba vaikui?“*.

Taip pat įvardijamas nepakankamas savivaldybės VGK narių pasirengimas posėdžiui *„jei būčiau komisijos narė, įsigilinčiau į problemą iš esmės gavusi ataskaitą raštu prieš kelias dienas, o ne posėdžio metu žvelgdama į tai ir bandydama suprasti, kas vyksta, apie ką reikia kalbėti, kokios to vaiko problemos, iš ko jos kilę. Toks neatsakingas veiksmas posėdžio metu probleminiam vaikui suformuoja netinkamą požiūrį į atsakingus asmenis, jis jais nepasitiki, juokiasi ir šaiposi po posėdžio dėl to, kad asmenys nežino atitinkamų įvykių ir panašiai.“* Minima netinkama VGK

posėdžio atmosfera, bendravimas su vaikais posėdžio metu: „*negalima sakyti, kad visada, bet labai dažnai toks vaikas posėdžio metu yra tik linksniuojamas už savo poelgius, bet jo geras elgesys, kad ir trumpalaikis, nėra pastebimas, pagiriamas, jokio grįžtamojo ryšio*“; „*Nepatinka pati posėdžio atmosfera, komisijos nariai įsikuria atskirai. Vaikui ir atstovaujantiems asmenims kėdės pastatomos atskirai. Posėdis turėtų vykti prie bendro stalo*“.

Ketvirtąjo tyrimo uždavinio sprendimo apibendrinimas

Savivaldybės VGK posėdžiai, skirti prevencinės veiklos koordinavimo, metodinės, konsultacinės pagalbos teikimo ir kitų funkcijų vykdymui aptarti vyksta aktyviau, nei posėdžiai, skirti vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros priemonių skyrimo aptarimui. Didesnėje Lietuvos savivaldybių dalyje prevencinės veiklos koordinavimo, metodinės, konsultacinės pagalbos teikimo ir kitų funkcijų vykdymui aptarti per metus skiriama nuo 1 iki 5 posėdžių.

Galima manyti, kad rečiausiai eilinių savivaldybės VGK narių vykdomos funkcijos yra siūlymų savivaldybės administracijos direktoriui dėl vaiko priežiūros priemonių tobulinimo teikimas, savivaldybės teritorijoje veikiančių mokyklų, kitų institucijų informacijos teisės pažeidimų, narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimo, smurto, nusikalstamumo ir kitais klausimais kaupimas ir analizavimas bei vertinimas, kaip vykdomos prevencinės priemonės švietimo, sveikatos, socialinių paslaugų įstaigose, rūpinimasis prevencinio darbo veiksmingumu. Geriausiai respondentai įsivaizdavo, kaip jų savivaldybėje vykdomos šios funkcijos: informacijos, būtinos sprendimui dėl vaiko priežiūros priemonių skyrimo, pratęsimo, pakeitimo ar panaikinimo priimti, surinkimas ir prašymų svarstymas ir siūlymų savivaldybės administracijos direktoriui dėl vaiko priežiūros priemonių skyrimo, pratęsimo, pakeitimo ar panaikinimo teikimas. Kitaip kalbant, respondentai pakankamai gerai žino priverstinių savivaldybės VGK funkcijų savo savivaldybėje vykdymą ir daug blogiau – prevencinių funkcijų vykdymą.

Respondentų iš bendrojo ugdymo mokyklų vertinimu, jie dažniausiai nieko negalėjo pasakyti apie savivaldybių VGK veiklą, teikiant siūlymus savivaldybės administracijos direktoriui dėl vaiko priežiūros priemonių tobulinimo bei surenkant ir pateikiant vaiko dokumentus vaikų socializacijos centrui. Mažiausiai mokyklų VGK narių (tik ketvirtadalis) nesiryžo įvertinti savivaldybių VGK veiklos koordinuojant mokyklų VGK darbą ir teikiant metodinę ir konsultacinę paramą prevenciniam darbui organizuoti mokyklose.

Galima manyti, kad pagrindinė veikla savivaldybių VGK nudiinama savivaldybės administracijos švietimo padalinį atstovaujančių respondentų ir VGK vadovų pastangomis. Tokie duomenys leidžia manyti, kad ne mažai VGK nustatytų funkcijų vykdoma gana formaliai, o idėja, kad

komisijoje dirbantys skirtingų sričių specialistai visapusiškai įvertina bei vykdo kartu jiems patikėtas veiklos sritis, iš esmės nėra įgyvendinama. Respondentų, dirbančių mokyklos VGK klausta, ar jie, kaip mokyklos VGK nariai ar mokyklos bendruomenės atstovai, yra asmeniškai bendravę su savivaldybės VGK nariais, jiems vykdant įstatymo numatytas veiklas. Didžiausia mokyklų VGK dirbančių respondentų dalis su savivaldybių VGK nariais bendrauja renkant informaciją, būtiną sprendimui dėl vaiko priežiūros priemonių skyrimo, pratęsimo, pakeitimo ar panaikinimo priimti ir teikiant metodinę ir konsultacinę paramą prevenciniam darbui organizuoti mokyklose. Rečiausiai savivaldybių VGK nariai bendrauja su mokyklų VGK nariais teikiant siūlymus savivaldybės administracijos direktoriui dėl vaiko priežiūros priemonių tobulinimo, renkant vaiko dokumentus ir pateikiant juos vaikų socializacijos centrui ir koordinuojant socialinio ugdymo, reabilitacijos, prevencijos ir kitų programų įgyvendinimą savivaldybėje.

Labai didelio noro aktyviau dalyvauti kurioje nors savivaldybės VGK veikloje respondentai nereiškia – tikrai norėtų kurioje nors veikloje daugiau dalyvauti tik vidutiniškai maždaug dešimtadalis respondentų. Vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdymas ir VGK veikla yra savarankiška savivaldybių funkcija, tai gali būti susiję ne tik su asmeniniu specialistų požiūriu į atliekamą darbą, bet ir apskritai VGK statusu savivaldybėje, požiūriu į jos veiklos svarbą ir vaidmenį priimant su jos veikla susijusius sprendimus.

Maždaug pusė mokyklose dirbančių respondentų nežino, ar savivaldybių VGK nariai turėtų pagerinti bet kurią nors savo veiklą. Mažiausia neapsisprendusių respondentų – dėl metodinės ir konsultacinės paramos teikimo prevenciniam darbui organizuoti mokyklose. Kaip tik šią veiklą tikrai siūlytų tobulinti didžiausia mokyklose dirbančių respondentų dalis.

Focus grupės metu vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdytojai savivaldybių VGK nariams siūlė keisti vaidmenį iš baudžiančio į padedantį vaikui, neapsiriboti komisijos veikloje tik balsuojant ir formuluojant sprendimus dėl priežiūros priemonių, o realiai padėti ir vaikui, ir vaiko minimalios priežiūros priemonės vykdytojui. Taip pat akcentuota būtinybė posėdžių metu būti atsakingai pasirengusiems, susipažinusiems su dokumentais, pozityviau bendrauti su vaikais, pastebėti jų stipriąsias puses, nežymius, bet teigiamus elgesio pokyčius, keisti posėdžio atmosferą.

VII. PAGRINDINĖS TYRIMO IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

1. Rengiantis tyrimui paaiškėjo, kad, apibūdinant savivaldybių VGK veiklos kokybę, nėra naudojami jokie rodikliai. Valstybės švietimo ir mokslo stebėsenos tvarkos aprašas nustato, kad rodiklis – tai kiekybinis dydis arba kokybinis požymis, iš kurio sužinoma planuoti, valdyti ir kontroliuoti reikalinga informacija, galinti padidinti valdymo veiksmingumą. Tyrimo ataskaitos skyriuje „Kiekybinių apklausų respondentų socialinės demografinės charakteristikos“, aptariant savivaldybių VGK narių apklausos respondentų socialines demografines charakteristikas, buvo pabandyta išskirti rodiklį „vienai mokyklai tenkantis vidutinis vaikų, kuriems buvo svarstyta skirti vaiko minimalios priežiūros priemonę (-es), skaičius“. Praktinis šio rodiklio panaudojimas surinktų duomenų analizei patvirtino pakankamai neblogas šio rodiklio galimybes. Apibendrinant galima manyti, kad kelių rodiklių nacionaliniu mastu sukūrimas leistų organizuoti aiškia ir operatyvia situacijos dėl vaiko priežiūros priemonių skyrimo savivaldybėse stebėseną. Tyrimo ataskaitoje, aptariant mokyklų VGK narių apklausos dalyvių socialines demografines charakteristikas, taip pat parodytos galimybės kurti įvairius galimus svarbius rodiklius. Visa tai turėtų parodyti kelius, kaip sukurti nuolatinę įvairių lygių VGK (savivaldybių ir mokyklų) veiklos stebėseną ir rodiklius šiai stebėsenai. Būtina sukurti bent vieną su šia veikla susijusį Valstybės švietimo ir mokslo stebėsenos rodiklį.

2. Pagal oficialią statistiką, 2013 – 2014 m. m. Lietuvoje bendrojo ugdymo mokyklose iš viso mokėsi 348094 mokiniai. Lyginant su šiuo skaičiumi vaikų, kuriems svarstoma skirti minimalią ar vidutinę priežiūrą, skaičius sudaro labai nedidelę visų besimokančiųjų dalį. Gal todėl, dėl tariamai atrodančio mažareikšmingumo, savivaldybės ir mokyklos VGK darbui skiriama labai nedaug dėmesio, įvairių įstaigų specialistams paprastai buvimas savivaldybės VGK nariu tėra vienu iš daugelio tarnybinių įpareigojimų. Labai didelio noro aktyviau dalyvauti kurioje nors savivaldybės VGK veikloje tyrimo metu jos nariai nereiškė: tai gali būti susiję ne tik su asmeniniu specialistų požiūriu į atliekamą darbą, bet ir apskritai VGK statusu savivaldybėje, požiūriu į jos veiklos svarbą ir vaidmenį priimant su jos veikla susijusius sprendimus. Visgi praktika rodo, kad vienas delinkventinio elgesio vaikas gali lengvai dezorganizuoti visos klasės ar net mokyklos dalies ir mokykloje dirbančių pedagoginių ir nepedagoginių darbuotojų veiklą. Todėl būtina iš esmės peržiūrėti savivaldybių ir mokyklų VGK veiklos sampratą ir vaidmenį įgyvendinant vaiko gerovės politiką savivaldybėse, bent savivaldybių VGK vadovams ir sekretoriams už šią veiklą papildomai materialiai atlyginti arba steigti etatą savivaldybėje tik šiai veiklai vykdyti.

3. Tyrimo rezultatai leidžia teigti, kad savivaldybių ir bendrojo ugdymo mokyklų V GK veikia lygiagrečiai, iš esmės mažai susietos vienos su kitomis. Mokyklų V GK nariai kontaktuoja su savivaldybės V GK nariais dažniausiai tik svarstant priežiūros priemonių skyrimą, o kitos savivaldybių V GK nariams deleguotos funkcijos dėl bendravimo ir bendradarbiavimo su mokyklų V GK nariais realiai nėra vykdomos arba vykdomos nekokybiškai. Tai patvirtina informacija, kad savivaldybių V GK posėdžiai, skirti prevencinės veiklos koordinavimo, metodinės, konsultacinės pagalbos teikimo ir kitų funkcijų vykdymui aptarti vyksta retai arba visai nevyksta (didesnėje Lietuvos savivaldybių dalyje organizuojama nuo 1 iki 5 posėdžių). Manytina, kad skirtingo lygmens V GK narių efektyvus darbas galėtų padėti sumažinti vaikų, kuriems skiriamos priežiūros priemonės, skaičių ir stiprinti mokyklų veiklą prevencijos, įgūdžių ugdymo, kryptingo vaikų užimtumo srityse. Bendrai savivaldybių ir mokyklų V GK galėtų kartu vykdyti šviečiamąją veiklą prevencijos, vaikų resocializacijos ir integracijos klausimais savivaldybėse per atvirų durų dienas, konferencijas, kitus renginius mokyklose, rengiant lankstinukus, skelbiant informaciją interneto svetainėse. Situacijai gerinti galėtų būti įteisintas privalomas savivaldybės ir mokyklos V GK bendros veiklos vertinimas, savivaldybės V GK funkcija savivaldybės administracijos direktoriui teikti siūlymus dėl priemonių įgyvendinimo vaikų nusikalstamumo, smurto, savižudybių, psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos ir kt. klausimais, galėtų būti parengtos rekomendacijos abiejų V GK bendradarbiavimo formų plėtrai, organizuojami bendri savivaldybių ir mokyklų V GK mokymai. Galbūt būtų prasminga kiekvienais metais numatyti papildomą finansavimą savivaldybėms, pasiekusioms gerų rezultatų ar aktyviausioms vykdant prevencinę ir socialinio ugdymo veiklas.

4. Vertindami aštuonias paprastai skiriamas vaiko minimalios priežiūros priemones respondentai aukščiausiai vertino įpareigojimo lankytis pas specialistą ir įpareigojimo mokytis pagal pradinio, pagrindinio, vidurinio ugdymo ar profesinio mokymo programas vykdymą. Visų kitų įpareigojimų vykdymas respondentų iš savivaldybės V GK buvo vertinamas akivaizdžiai blogiau, maždaug pusė respondentų nurodė, kad įpareigojimas dirbti auklėjamojo pobūdžio darbus, jeigu vaikas sutinka, jų savivaldybėje apskritai nevykdomas. Pagrindiniais sunkumais, su kuriais nuolat susiduria didesnė dalis respondentų, yra nepakankama vaiko minimalios priežiūros vykdytojų paslaugų įvairovė savivaldybėje, nepakankama vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdytojų įvairovė savivaldybėje ir per trumpi vaiko priežiūros priemonių svarstymo ir skyrimo terminai teisės aktuose. Vaiko minimalios priežiūros vykdytojais paprastai tampa bendrojo ugdymo mokyklos, kitais vykdytojais dažniau pasirenkami – švietimo pagalbos įstaigos ir vaikų globos namai. Siekiant didinti vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdymo kokybę reikėtų plėsti vaiko minimalios priežiūros priemones vykdytojų tinklą, t. y. kurti didesnes galimybes savivaldybėse (reiškia, skirti tikslines lėšas), kad vaikams paskirtos vaiko minimalios priežiūros priemonės

nebūtų vykdomos tik vaiko mokykloje, kur jau buvo išnaudotos visos švietimo pagalbos galimybės, o joms talkintų specialistai ir iš kitų įstaigų ar organizacijų. Svarstyta galimybė tobulinti arba panaikinti vaiko minimalios priežiūros priemones, perkeltas iš LR baudžiamojo kodekso – šiuo metu jos nėra vykdomos arba jų vykdymas kelia pagrįstų abejonių. Būtina peržiūrėti vaiko priežiūros priemonių svarstymo ir skyrimo terminus, apibrėžti teisės aktuose, kas gali (ar negali) būti vaiko minimalios priežiūros priemonės vykdančiu asmeniu: šiuo metu vaiko atstovai pagal įstatymą ir vaiko minimalios priežiūros priemonės vykdančias asmuo turi skirtingas teises ir pareigas, iš to galima numanyti, kad tas pats fizinis ar juridinis asmuo negali vienu metu atlikti abiejų vaidmenų. Visgi susiformavusi praktika rodo, kad kartais vaiko atstovais ir kreipiasi dėl priežiūros skyrimo, ir tampa kai kurių priemonių vykdančiais asmenimis.

5. Tiek savivaldybių, tiek mokyklų VGK nariai kiekybinio tyrimo metu pateikė gana prieštaringas nuomones. Viena vertus, jie su išlygomis ar be jų teigiamai vertino Įstatyme įtvirtintų vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros principų įgyvendinimą, vaiko minimalios priežiūros vykdymo koordinavimą, stebėseną ir kontrolę, ataskaitų apie vaiko minimalios priežiūros vykdymą parengimą. Kita vertus, ne maža dalis respondentų nepritarė, kad vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdymo metu sudaromos sąlygos vaikų saviraiškai ir jų vykdymas padeda vaikams ugdytis gyvenimo įgūdžius – kitaip tariant, nėra siekami esminiai vaiko priežiūros priemonių vykdymui keliami uždaviniai. Kokybiniai tyrimo duomenys tarsi oponuoja kiekybiniais duomenims: jie parodė, kad, informantų nuomone, egzistuoja skiriamų paslaugų ar pagalbos vaikui individualizavimo problema, vaiko minimalios priežiūros priemonių stebėsenos bei kontrolės stoka. Minimalios priežiūros priemonių vykdytojai savivaldybių VGK nariams siūlė neapsiriboti komisijos veikloje tik balsuojant ir formuluojant sprendimus dėl priežiūros priemonių, o realiai padėti ir vaikui, ir vaiko minimalios priežiūros priemonės vykdytojui. Teisingam Įstatymo nuostatų interpretavimui ir įgyvendinimui svarstyta galimybė savivaldybėms pasitvirtinti aiškų vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdymo aprašą, kur būtų numatyta, kas yra stebėseną, koordinavimą, kontrolę, kas ir kaip tą vykdo, kokia forma ir kam atsiskaitoma už šią veiklą. Skirtingos vaiko minimalios priežiūros priemonės skiriančių ir jas vykdančių asmenų nuomonė rodo, kad nevyksta savivaldybių VGK veiklos ir vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdymo įsivertinimas, trūksta tarpusavio bendradarbiavimo. Savivaldybių VGK nariams siūlytina daryti praktinius pasitarimus su vykdytojais, galbūt organizuoti kelių savivaldybių susitikimus praktiniams klausimams aptarti, pasidalinti gerąja patirtimi.

6. Tyrimo metu paaiškėjo, kad savivaldybių ir mokyklų VGK nariai labai blogai žino jiems būtinus žinoti LR įstatymus, rekomendacijas įstatymų įgyvendinimui ir JT teisės aktus. Galima teigti, kad respondentai JT išleistų dokumentų apskritai nežino. Reiškia, ir nesinaudoja šiais

dokumentais savo praktinėje veikloje. Iš LR įstatymų ir rekomendacinio pobūdžio dokumentų respondentai visais atvejais nurodė geriausiai žinantys LR vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymą, o blogiausiai – rekomendacijas dėl vaiko minimalios priežiūros priemonės – įpareigojimo dirbti auklėjamojo pobūdžio darbus, jei vaikas sutinka – vykdymo bei LR vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymą. Pažymėtina kad tik maždaug pusė apklaustų mokyklos VGK narių teigė gerai susipažinę su LR vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymu. Kita problema – vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdančių asmenų kompetencijos. Jie teigia, kad ugdo vaiko ir jo atstovų pagal įstatymą įgūdžius, konsultuoja ir organizuoja kitas veiklas taip, kaip patys tai įsivaizduoja, nenaudodami jokių metodikų, negaudami konsultacijų ar patarimų iš savivaldybių VGK narių. Bendrai įpareigojimai vaikui suprantami ir vykdomi gana skirtingai, iš esmės jų vykdymo efektyvumas priklauso nuo vykdytojo požiūrio, kompetencijų, kūrybiškumo. Dar vienas svarbus aspektas – vis dar egzistuoja trūkumais grįstas požiūris į delinkventinio elgesio vaikus (ne maža respondentų dalis nepritaria, kad su dauguma vaikų, kuriems skiriamos priežiūros priemonės, galima pasiekti teigiamų elgesio pokyčių), vaiko minimalios priežiūros vykdytojai nurodė, kad reikia keisti savivaldybių VGK vaidmenį iš baudžiančio į padedantį vaikui, kurti kitokią posėdžio atmosferą, keisti bendravimo su vaikais būdą. Minėtoms problemoms spręsti būtų prasminga parengti rekomendacijas dėl vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdymo, nuolat vykdyti teisinį švietimą: visiems suinteresuotiems asmenims išleisti atskirą leidinį su visais reikalingais teisės aktais, organizuoti seminarus, kuriuose šie teisės aktai būtų praktiškai analizuojami. Taip pat būtina organizuoti kompetencijų tobulinimo renginius ne tik savivaldybių ir mokyklų VGK nariams, bet ir vaiko minimalios priežiūros vykdytojams. Aktualios temos mokymams būtų: stiprybėmis grįsto požiūrio į delinkventinio elgesio vaikus praktinis taikymas, vaiko ir tėvų įgalinimas priimant ir vykdant priežiūros priemones, vaiko pozityvaus elgesio palaikymas, vaiko netinkamo elgesio korekcijos metodai, savivaldybių VGK posėdžių struktūra ir pan.

7. Kiekybinio tyrimo metu savivaldybių ir mokyklų VGK nariai pripažino, kad pagalbos ir paslaugų vaiko, kuriam skiriama (-os) priežiūros priemonė (-ės), atstovams pagal įstatymą poreikio įvertinimas ir teikimas savivaldybėse yra problema. Tyrėjai mano, kad vykdant tiek vaiko minimalios, tiek vidutinės priežiūros priemones būtina dirbti ne tik su vaiku, bet ir jo atstovais pagal įstatymą: neretai vaiko delinkventinio elgesio priežastys glaudžiai siejasi su netinkamu tėvų gyvenimo būdu, tėvų (globėjų) žinių, įgūdžių stoka, nepalankia vaiko vystymuisi aplinka, sunkumais ar krizėmis, kurias šeima išgyvena. Taigi būtų tikslinga numatyti teisės aktuose konkrečius įpareigojimus ar pagalbos/paslaugų teikimo būdus vaiko atstovams pagal įstatymą, kai vaikams yra skiriami įpareigojimai. Tyrimo duomenys leidžia teigti, kad nėra išnaudojami tiek vidiniai (nuomonės ir lūkesčių išdėstymas, dalyvavimas priimant sprendimus, pareigų vykdymas,

rezultatų vertinimas), tiek išoriniai (informavimas, konsultavimas, ugdymas, parama) resursai siekiant įgalinti tėvus (globėjus) vaiko priežiūros priemonių svarstymo bei vykdymo etapuose, didinant jų sąmoningumą, aktyvumą ir savarankiškumą. Didelį dėmesį reikėtų skirti tiek tėvų, tiek globos namų darbuotojų bendravimo su vaikais, pozityvios tėvystės ir kitų įgūdžių ugdymui. Nagrinėjant atskirų savivaldybių atvejus matyti, kad kartais vaiko tėvai (globėjai) nevykdo savo pareigų arba jas vykdo labai formaliai, patys inicijuoja vaiko vidutinės priežiūros priemonės pratęsimą ir tam pritaria savivaldybių VGK nariai. Manytina, kad reikėtų įteisinti, jog vaiko vidutinės priežiūros priemonės pratęsimą galėtų inicijuoti tik policijos, prokuratūros atstovai arba vykdomasis asmuo – vaikų socializacijos centras.

8. Pažymėtina, kad didelė dalis savivaldybių VGK narių negalėjo išreikšti savo nuomonės apie konkrečius vaiko vidutinės priežiūros vykdymo aspektus. Galima manyti, kad kai kurių savivaldybių VGK per metus nesusiduria nė su vienu atveju dėl vaiko vidutinės priežiūros priemonės skyrimo, kita priežastimi galėtų būti tai, kad savivaldybių VGK narių darbas su vaiku ir jo atstovais pagal įstatymą veikiausiai nutrūksta paskyrus vaiko vidutinės priežiūros priemonės priemonę. Kokybiniai tyrimo duomenys patvirtino, kad savivaldybių VGK narių ar kitų savivaldybės administracijos atstovų tikslingas darbas su vaiko atstovais pagal įstatymą, vaiko ugdymo įstaiga, vietos bendruomenė nevyksta, nėra bendrai aptariama šios priemonės vykdymo eiga ir rezultatai, įgyvendinamos vaikų socializacijos centrų rekomendacijos, kitaip rengiamasi vaiko sugrįžimui. Taip pat paaiškėjo, kad nagrinėtais atvejais savivaldybių VGK nariai paviršutiniškai analizavo vaiko vidutinės priežiūros priemonės skyrimo poreikį ir esmines vaiko netinkamą elgesį skatinančias aplinkybes, vaiko minimalios priežiūros priemonės vykdytos trumpai, pateisinamas vaikų atstovų pagal įstatymą netinkamas pareigų vykdymas, atsakomybės stoka ar netinkami bendravimo su vaiku būdai. Abiem atvejais savivaldybėse nebuvo oficialiai paskirto atsakingo asmens ryšių palaikymui su vaikų socializacijos centrais ir vaiko atstovais pagal įstatymą, vaiko vidutinės priežiūros priemonės skyrimas traktuotas kaip laikina išeitis, atvirai abejojama pozityviais vaikų elgesio pokyčiais. Taigi pirmiausia savivaldybių VGK nariai turėtų geriau išmanyti vaiko vidutinės priežiūros vykdymo ypatumus, kad galėtų lengviau apsispręsti dėl tokios priežiūros skyrimo tikslingumo, todėl būtų verta visų savivaldybių VGK nariams periodiškai organizuoti išvažiavimus į vaiko vidutinę priežiūrą vykdančias institucijas, nuolat su jomis bendradarbiauti. Kitas svarbus veiklos aspektas – vaiko vidutinės priežiūros priemonės vykdymo eigos vertinimas, sąmoningas rengimasis vaiko grįžimui: turėtų būti numatyta, kas nuolat palaiko ryšius su vaikų socializacijos centrais, aptaria ir įvertina jų rekomendacijas, kokių veiksmų imamasi, kad vaiko integracija mokykloje, globos namuose ar šeimoje būtų sėkmingesnė. Trečia, būtina visapusiškai vertinti vaiko situaciją (netoleruoti šeimos ar globos namų netinkamo elgesio, bendravimo su vaikais, kitų veiksmų, kurie tiesiogiai siejasi su

agresyviu vaiko elgesiu), neskirti vaiko minimalios priežiūros priemonių tik tam, kad būtų pretekstas apgyvendinti vaiką vaikų socializacijos centre.

**Savivaldybės administracijos vaiko gerovės komisijos narių apklausos
suminiai rezultatai**

Atsakymai pateikiami procentais nuo bendro apklausoje dalyvavusių respondentų skaičiaus

Pradžioje norėtume susipažinti.

2. Kokią instituciją atstovaujate savivaldybės administracijos vaiko gerovės komisijoje?

Atviras klausimas

Savivaldybės administracijos švietimo padalinį	23
Teisėtvarkos institucijas (policiją, prokuratūrą, probacijos tarnybą)	18
Kitą savivaldybės arba valstybės įsteigtą arba nevyriausybinių organizaciją	27
Savivaldybės administracijos VTAS	13
Kitus savivaldybės administracijos padalinius (socialinės paramos, juridinis skyriai, jaunimo reikalų koordinatorius, savivaldybės gydytojas, administracijos direktorius ir pan.)	19

3. Nurodykite savo dabartines pareigas savivaldybės administracijos vaiko gerovės komisijoje.

Komisijos pirmininkas	11
Komisijos pirmininko pavaduotojas	4
Komisijos sekretorius	12
Komisijos narys	72

4. Kiek metų dirbate institucijoje/ savivaldybės administracijos struktūriniame padalinyje, kurį atstovaujate savivaldybės administracijos vaiko gerovės komisijoje?

5 metus ar trumpiau	21
Nuo 6 iki 10 metų	30
Nuo 11 iki 15 metų	18
Ilgiau, nei 15 metų	31

5. Kiek metų dirbate savivaldybės administracijos vaiko gerovės komisijos nariu?

2 metus ar trumpiau	23
Nuo 3 iki 4 metų	34
Ilgiau, nei 4 metus	30
Neatsakė	13

Pakalbėkime apie vaiko priežiūros priemonių svarstymą ir skyrimą Jūsų savivaldybėje.

6. Įvertinkite šiuos Jūsų savivaldybės administracijos vaiko gerovės komisijos veiklos aspektus svarstant ir skiriant vaiko priežiūros priemones. Pažymėkite po atsakymą kiekvienoje eilutėje.

	Tikrai tinkamai vykdoma	Ko gero, tinkamai vykdoma	Ko gero, netinkamai vykdoma	Tikrai netinkamai vykdoma	Kiek žinau, mūsų savivaldybėje iš viso nevykdoma	Aritmetinis vidurkis ⁵⁵
6.1. Atstovavimas vaiko teisėtiems interesams	70	29	1	0,5	0	1,33
6.2. Vaiko dalyvavimas priimant su juo susijusius sprendimus	79	20	0,3	0,3	0	1,22
6.3. Vaiko nuomonės išklauskimas ir atsižvelgimas į ją	70	29	1	0,3	0	1,31
6.4. Atsižvelgimas į vaiko amžių ir brandą, jo psichikos ir fizines savybes, poreikius, socialinės aplinkos ir kitas svarbias ypatybes	65	32	2	1	0	1,39
6.5. Pagalbos ir paslaugų vaiko, kuriam skiriama (-os) priežiūros priemonė (-ės), atstovams pagal įstatymą poreikio įvertinimas ir teikimas	41	51	7	1	0,3	1,69
6.6. Bendradarbiavimas su visais dalyvaujančiais asmenimis ir organizacijomis priimant sprendimus dėl vaiko	63	34	2	1	0	1,40
6.7. Vaiko asmens duomenų, susijusių su priežiūros priemonių vykdymu, apsaugojimas	69	30	1	0	0	1,33

⁵⁵ Aritmetinis vidurkis leidžia tarpusavyje palyginti ir, jei reikia, išranguoti įvairius to paties klausimo kintamuosius. Paprastai, suvedant duomenis į duomenų bazę, pirmasis kintamojo atsakymas (šiuo atveju – „tikrai tinkamai vykdoma“), žymimas skaičiumi 1, antrasis – 2 ir t. t. 6 klausimo atveju, paskutinis atsakymas „kiek žinau, mūsų savivaldybėje iš viso nevykdoma“, pažymėtas skaičiumi 5. Tada aritmetinis vidurkis 1,22 reiškia, kad apibendrintas visų respondentų atsakymas į šį kintamąjį yra tarp atsakymų „tikrai tinkamai vykdoma“ ir „ko gero, tinkamai vykdoma“, bet labai arti atsakymo „tikrai tinkamai vykdoma“, o aritmetinis vidurkis 1,69 – kad apibendrintas visų respondentų atsakymas į šį kintamąjį yra tarp atsakymų „tikrai tinkamai vykdoma“ ir „ko gero, tinkamai vykdoma“, bet arčiau atsakymo „ko gero, tinkamai vykdoma“. Ranguoti vieno klausimo kintamuosius galima ir kitu būdu – pagal respondentų, kurie pasirinko pirmus du teigiamus atsakymus „tikrai tinkamai vykdoma“ ir „ko gero, tinkamai vykdoma“ dalį. Tada, atsakant į 6.2 kintamąjį, atsakymus „tikrai tinkamai vykdoma“ ir „ko gero, tinkamai vykdoma“ pasirinko 99 proc. respondentų, o, atsakant į 6.5 kintamąjį – 92 proc. respondentų.

7. Įvertinkite šiuos teiginius, vadovaudamiesi savo, kaip savivaldybės administracijos vaiko gerovės komisijos nario, patirtimi. Pažymėkite po atsakymą kiekvienoje eilutėje.

	Tikrai pritariu	Ko gero, pritariu	Ko gero, nepritariu	Tikrai nepritariu	Nežinau, sunku pasakyti	Aritmetinis vidurkis
7.1. Su dauguma vaikų, kuriems skiriame priežiūros priemones, galima pasiekti teigiamų elgesio pokyčių	15	55	22	3	5	2,30
7.2. Svarstant ir vykdant priežiūros priemones orientuojamasi į vaiko stiprybes, o ne trūkumus	35	53	9	1	2	1,80
7.3. Netinkamai vaikui vykdant įpareigojimus visuomet suteikiama galimybė jam pasitaisyti	58	37	3	0,3	2	1,52
7.4. Bendravimas su vaikais, kuriems skiriame priežiūros priemones, grįstas pasitikėjimu ir pagarba	58	36	2	1	3	1,53
7.5. Bendravimas su vaikais, kuriems skiriame priežiūros priemones, grįstas lygiavertiškumu	46	44	5	1	4	1,73
7.6. Vaikams, kuriems skiriame priežiūros priemones, visuomet įvardijami galimi alternatyvūs elgesio ir problemų sprendimo būdai	65	30	4	0	1	1,40
7.7. Vaikai, kuriems skiriame priežiūros priemones, skatinami atlikti pareigas ir jausti atsakomybę už savo poelgius	73	24	2	0	1	1,31
7.8. Vaiko nuomonės išklausymas nėra formalumas	74	23	2	1	0,3	1,31
7.9. Jei vaiko nuomonė neprieštarauja jo paties interesams, visada į ją atsižvelgiama	64	31	4	0,3	1	1,43
7.10. Vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdymas visuomet individualizuojamas pagal vaiko poreikius	55	39	5	1	0,3	1,54
7.11. Vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdymas padeda vaikui ugdytis gyvenimo įgūdžius	28	51	15	2	4	2,01
7.12. Vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdymas sudaro sąlygas kiekvieno vaiko saviraiškai	21	48	23	3	5	2,21

8. Nurodykite, kaip esate susipažinę su šiais teisiniais dokumentais. Pažymėkite po atsakymą kiekvienoje eilutėje. Pradžioje pateikiami visų respondentų atsakymai, po to – tik respondentų, nurodžiusių, jog nėra gerai susipažinę su išgalvotu teisės aktu – JT nusikaltusių nepilnamečių ir visuomenės gerovės koncepcija, atsakymai. Antras respondentų atsakymų variantas turėtų tiksliau parodyti realią situaciją.

	Gera susipažinęs	Žinau tik bendrą bruožais	Nėsu susipažinęs
8.1. LR vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymas	93/ 92	7/ 8	0 /0
8.2. LR švietimo įstatymas	68/ 66	31/ 32	1/ 2
8.3. LR vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas	68/ 63	30/ 35	2/ 2
8.4. Rekomendacijos dėl vaiko minimalios priežiūros priemonių – įpareigojimo būti namuose nustatytu laiku ir įpareigojimo nesilankyti vietose, kuriose daroma neigiamą įtaka vaiko elgesiui, arba nebendrauti su žmonėmis, darančiais jam neigiamą įtaką, - vykdymo	72/ 70	25/ 28	3/ 2
8.5. Rekomendacijos dėl vaiko minimalios priežiūros priemonės – įpareigojimo dirbti auklėjamojo pobūdžio darbus, jei vaikas sutinka – vykdymo	63/ 59	31/ 35	6/ 6
8.6. JT vaiko teisių konvencija	45/ 36	50/ 58	5/ 6
8.7. JT nusikaltusių nepilnamečių ir visuomenės gerovės koncepcija	15	54	31
8.8. JT nepilnamečių nusikalstamumo prevencijos gairės (Rijado gairės)	9/ 2	42/ 42	49/ 56
8.9. JT nepilnamečių, kurių laisvė ribota, apsaugos taisyklės (Havanos taisyklės)	8/ 2	38/ 36	54/ 62
8.10. JT standartinės minimalios nepilnamečių teisenos įgyvendinimo taisyklės (Pekino taisyklės)	7/ 2	40/ 38	53/ 60

9. Pažymėkite, su kokiais sunkumais susiduriate svarstydami ir skirdami vaiko priežiūros priemones. Pažymėkite po atsakymą kiekvienoje eilutėje.

	Nuolat susiduriu	Retai susiduriu	Beveik niekada ar niekada nesusiduriu	Aritm. vidurk.
9.1. Sunkumai dėl savivaldybės administracijos vaiko gerovės komisijos posėdžio laiko planavimo	5	29	66	2,61
9.2. Sunkumai renkant ir keičiantis informacija apie vaiką tarp savivaldybės administracijos vaiko gerovės komisijos narių	2	24	74	2,71
9.3. Reikiamo teisėtam posėdžiui savivaldybės administracijos vaiko gerovės komisijos narių skaičiaus dalyvavimas	2	23	75	2,73
9.4. Nepakankamas savivaldybės administracijos vaiko gerovės komisijos narių pasirengimas posėdžiui	3	23	74	2,72

9.5. Per didelis nagrinėjamų atvejų skaičius savivaldybės administracijos vaiko gerovės komisijos posėdžio metu	3	39	58	2,55
9.6. Skirtingos savivaldybės administracijos vaiko gerovės komisijos narių nuomonės	2	61	37	2,34
9.7. Vaikas ar jo atstovai pagal įstatymą neatvyksta į savivaldybės administracijos vaiko gerovės komisijos posėdį	3	74	23	2,20
9.8. Per trumpi vaiko priežiūros priemonių svarstymo ir skyrimo terminai teisės aktuose	20	38	42	2,22
9.9. Nepakankama vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdytojų įvairovė savivaldybėje	32	37	31	1,99
9.10. Nepakankama vaiko minimalios priežiūros vykdytojų paslaugų įvairovė savivaldybėje	35	42	23	1,88

10. Kokie dar nepaminti sunkumai kyla Jums, kaip savivaldybės administracijos vaiko gerovės komisijos nariui, svarstant ir skiriant vaiko priežiūros priemones? Atviras klausimas, buvo galima nurodyti kelis atsakymus.

Ribotos galiojančių teisės aktų galimybės	15
Nepakankamas veiklos finansavimas, kad būtų galima įgyvendinti visas galimybes, mokyklose nepakanka specialistų	6
Neefektyvus ar nekompetentingas komisijos narių darbas	2
Vaikai ar jų tėvai nesistengia bendradarbiauti	7
Sunku įvykdyti priimtus komisijos sprendimus (per ilgai užtrunka teisinės procedūros, nėra vietų vaikų socializacijos centruose arba specialiuose (su negalia) globos namuose ir pan.)	5
Būtina kelti komisijos narių kvalifikaciją	1
Blogai, kai sprendimai vykdymui vaikas grįžta į savo mokyklą, kuri jau viską išbandė	3
Per didelis darbo krūvis visiems arba kai kuriems komisijos nariams	2
Jokių kitų problemų nekyla	11
Neatsakė	61

Norėtume aptarti vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdymo praktiką Jūsų savivaldybėje

11. Įvertinkite, kaip Jūsų savivaldybės vaikams skirtos vaiko minimalios priežiūros priemonės yra vykdomos jiems teikiamų paslaugų ar pagalbos aspektu. Pažymėkite atsakymą kiekvienoje eilutėje.

	Tikrai tinkamai vykdoma	Ko gero, tinkamai vykdoma	Ko gero, netinkamai vykdoma	Tikrai netinkamai vykdoma	Kiek žinau, mūsų savivaldybėje iš viso nevykdoma	Aritmetinis vidurkis
11.1. Įpareigojimas lankytis pas specialistą	36	54	9	1	0	1,76
11.2. Įpareigojimas lankyti vaikų dienos centrą, atvirą jaunimo centrą ar kitą socialinių paslaugų įstaigą	23	47	12	3	15	2,38
11.3. Įpareigojimas tęsti mokymąsi kitoje mokykloje	35	49	8	1	7	1,95
11.4. Įpareigojimas mokytis pagal pradinio, pagrindinio, vidurinio ugdymo ar profesinio mokymo programas	35	53	10	1	1	1,78
11.5. Įpareigojimas dalyvauti socialinio ugdymo, reabilitacijos, integracijos, prevencijos, edukacinėse ir kitose programose	20	49	18	3	10	2,34
11.6. Įpareigojimas būti namuose nustatytu laiku	17	50	15	1	16	2,49
11.7. Įpareigojimas nesilankyti vietose, kuriose daroma neigiama įtaka vaiko elgesiui, arba nebendrauti su žmonėmis, darančiais jam neigiamą įtaką	10	46	23	2	19	2,76
11.8. Įpareigojimas dirbti auklėjamojo pobūdžio darbus, jeigu vaikas sutinka	10	28	10	3	49	3,51

12. Įvertinkite šiuos teiginius. Pažymėkite po atsakymą kiekvienoje eilutėje.

	Tikrai pritariu	Ko gero, pritariu	Ko gero, nepritariu	Tikrai nepritariu	Nežinau, sunku pasakyti	Aritmetinis vidurkis
12.1. Mūsų savivaldybėje vaiko minimalios priežiūros vykdytojai parengia ataskaitas, kuriose aiškiai ir pakankamai įvertinami vaiko elgesio pokyčiai	34	48	11	2	5	1,97
12.2. Mūsų savivaldybėje vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdymas koordinuojamas tinkamai	39	49	6	2	4	1,81
12.3. Mūsų savivaldybėje tinkamai vykdoma vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdymo stebėseną	31	49	11	3	6	2,05
12.4. Mūsų savivaldybėje tinkamai vykdoma vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdymo kontrolė	31	46	14	3	6	2,06

13. Kaip siūlytumėte tobulinti Jūsų savivaldybėje vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdymą? Atviras klausimas, buvo galima nurodyti kelis atsakymus.

Reikia didesnio finansavimo įvairioms programoms, papildomoms paslaugoms teikti	5
Tvarkyti teisinę bazę, taip pat V GK įstatus, į V GK įtraukti papildomų specialistų	12
Turi atsirasti naujos įstaigos savivaldybėje (pvz., dienos centras) arba papildomi, pagalbos specialistai jau įkurtose organizacijose, taip pat ir savivaldybės V GK	21
Turi būti skiriamas didesnis dėmesys mokyklose dirbantiems specialistams	4
Turėtų geriau dirbti jau veikiančios organizacijos, pvz., PPT, Vaiko teisių apsaugos skyriai ir pan.	3
Viskas gerai, nieko keisti nereikia	3
Nežino, negalvojo	8
Neatsakė	52

14. Pažymėkite, su kokiais sunkumais susiduriate dėl vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdymo. Pažymėkite po atsakymą kiekvienoje eilutėje.

	Nuolat susiduriu	Retai susiduriu	Beveik niekada ar niekada nesusiduriu	Aritm. vidurk.
14.1. Trūksta savivaldybės administracijos politinio palaikymo	5	25	70	2,65
14.2. Nėra skiriamas finansavimas vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdymui	42	27	31	1,88
14.3. Mūsų savivaldybės vaikai, kuriems skiriame vaiko minimalios priežiūros priemones, mokosi kitose savivaldybėse	3	34	63	2,60
14.4. Nėra galimybių vaikui iš namų nuvykti į vaiko minimalios priežiūros priemones vykdančias įstaigas	13	49	38	2,24
14.5. Dauguma vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdytojų atostogauja vasaros metu	35	44	21	1,86
14.6. Kai kurie vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdytojai formaliai atlieka savo darbą	9	53	38	2,29
14.7. Kai kurie vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdytojai turi netinkamas nuostatas šių vaikų atžvilgiu	7	44	49	2,42

15. Kokie dar nepaminėti sunkumai kyla Jūsų savivaldybėje dėl vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdymo? Atviras klausimas, buvo galima nurodyti kelis atsakymus.

Neaiškumai teisės aktuose	8
Nėra būdų priversti vaikus ar jų tėvus laikytis skiriamų priemonių	5
Reikia specialaus etato šiam darbui	6
Dabar ne darbas daromas, o tarpsta biurokratija	2
Nėra realių galimybių vykdyti paskirtas priemones (nėra dienos centrų, nėra specialistų mokyklose, arba jų kompetencija menka ir pan.)	11
Jokių kitų sunkumų neįrašė	8
Nežino, sunku pasakyti	0,3
Neatsakė	66

Norėtume skirti vietas ir vaiko vidutinės priežiūros priemonių vykdymo Jūsų savivaldybėje aptarimui

16. Įvertinkite šiuos teiginius. Pažymėkite po atsakymą kiekvienoje eilutėje.

	Tikrai pritariu	Ko gero, pritariu	Ko gero, nepritariu	Tikrai nepritariu	Nežinau, sunku pasakyti	Aritmetinis vidurkis
16.1. Mūsų savivaldybės vaikai gauna tinkamą pagalbą ir ugdymą vaikų socializacijos centruose	10	47	12	4	27	2,90
16.2. Mūsų savivaldybėje yra paskirtas atsakingas asmuo ryšiams su vaikų socializacijos centrais	24	29	10	8	29	2,91
16.3. Su vaikų socializacijos centrais, kuriuose ugdomi mūsų savivaldybės vaikai, yra palaikomi pakankami ryšiai	19	43	12	6	20	2,63
16.4. Mūsų savivaldybėje organizuojamas darbas su mokyklos, kurioje vaikas ugdysis grįžęs iš vaikų socializacijos centro, bendruomenės atstovais	8	34	22	10	26	3,11
16.5. Mūsų savivaldybėje organizuojamas darbas su vietos bendruomenės atstovais, kur vaikas gyvens grįžęs iš vaikų socializacijos centro	5	25	23	16	31	3,43
16.6. Mūsų savivaldybėje vykdoma vaikų, grįžusių iš vaikų socializacijos centro, stebėsena	21	39	10	7	23	2,71

Skirkite laiko Jūsų ir vaikų, kuriems skiriate vaiko minimalios ar vidutinės priežiūros priemones, atstovų pagal įstatymą bendradarbiavimo aptarimui

17. Įvertinkite šiuos teiginius. Pažymėkite po atsakymą kiekvienoje eilutėje.

	Tikrai pritariu	Ko gero, pritariu	Ko gero, nepritariu	Tikrai nepritariu	Nežinau, sunku pasakyti	Aritmetinis vidurkis
17.1. Vaiko atstovų pagal įstatymą nuomonė visuomet išklausoma savivaldybės administracijos vaiko gerovės komisijos posėdžio metu	91	9	0,3	0	0	1,09
17.2. Vaiko atstovai pagal įstatymą skatinami įvardyti pagalbos ir paslaugų jų vaikui ir jiems poreikį	79	20	0,5	0,3	0,5	1,24
17.3. Vaiko atstovai pagal įstatymą visuomet dalyvauja priimant su vaiku susijusius sprendimus	74	22	4	0,3	0,3	1,31
17.4. Vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdymo rezultatai visuomet vertinami ir	51	34	8	2	5	1,77

aptariami kartu su vaiku ir jo atstovais pagal įstatymą						
17.5. Vaiko vidutinės priežiūros priemonės vykdymo ataskaita ir vaikų socializacijos centro rekomendacijos visuomet aptiriamos su vaiku ir jo atstovais pagal įstatymą	27	35	15	3	20	2,55
17.6. Vaiko priežiūros priemonių vykdymo metu palaikomi pakankami ryšiai su vaikų, kuriems skirtos šios priemonės, atstovais pagal įstatymą	30	46	12	2	10	2,14
17.7. Vykstant vaiko minimalios priežiūros priemonės užtikrinamas pagalbos ir paslaugų vaiko atstovams pagal įstatymą teikimas	33	46	12	3	5	2,01
17.8. Vykstant vaiko vidutinės priežiūros priemonę užtikrinamas pagalbos ir paslaugų vaiko atstovams pagal įstatymą teikimas	27	38	16	3	16	2,44

Anketos pabaigoje norėtume aptarti Jūsų savivaldybės administracijos vaiko gerovės komisijos veiklos vykdymą

18. Įvertinkite pagrindinius Jūsų savivaldybės administracijos vaiko gerovės komisijos veiklos aspektus. Pažymėkite po atsakymą kiekvienoje eilutėje.

	Tikrai tinkamai vykdoma, būtų sunku ką tobulinti	Ko gero, tinkamai vykdoma, būtų galima ši tą patobulinti	Ko gero, netinkamai vykdoma, reikėtų daug ką tobulinti	Tikrai netinkamai vykdoma, reikėtų viską daryti kitaip	Nežinau, sunku pasakyti	Aritmetinis vidurkis
18.1. Informacijos, būtinos sprendimui dėl vaiko priežiūros priemonių skyrimo, pratęsimo, pakeitimo ar panaikinimo priimti, surinkimas	50	47	2	0,3	1	1,56
18.2. Prašymų svarstymas ir siūlymų savivaldybės administracijos direktoriui dėl vaiko priežiūros priemonių skyrimo, pratęsimo, pakeitimo ar panaikinimo teikimas	58	38	2	0	2	1,50
18.3. Vaiko dokumentų surinkimas ir pateikimas vaikų socializacijos centrui	54	35	1	1	9	1,75
18.4. Socialinio ugdymo, reabilitacijos, prevencijos ir kitų programų įgyvendinimo savivaldybėje koordinavimas	19	51	15	3	12	2,38
18.5. Institucijų tarpusavio bendradarbiavimo koordinavimas prevencinio darbo srityje	24	58	13	1	4	2,04
18.6. Mokyklų vaiko gerovės komisijų veiklos koordinavimas	24	49	13	1	13	2,32
18.7. Metodinės ir konsultacinės paramos	20	48	16	2	14	2,44

prevenciniam darbui organizuoti mokyklose teikimas						
18.8. Savivaldybės teritorijoje veikiančių mokyklų, kitų institucijų informaciją teisės pažeidimų, narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimo, smurto, nusikalstamumo ir kitais klausimais kaupimas ir analizavimas	18	46	16	4	16	2,54
18.9. Vertinimas, kaip vykdomos prevencinės priemonės švietimo, sveikatos, socialinių paslaugų įstaigose, rūpinimasis prevencinio darbo veiksmingumu	14	48	19	3	16	2,59
18.10. Siūlymų savivaldybės administracijos direktoriui dėl vaiko priežiūros priemonių tobulinimo teikimas	22	44	13	2	19	2,54

19. Ar Jūs, kaip savivaldybės administracijos vaiko gerovės komisijos narys, esate asmeniškai dalyvavęs, vykdant šią veiklą (pažymėkite po atsakymą kiekvienoje eilutėje):

	Nuolat dalyvauju	Esu kelis kartus dalyvavęs	Esu dalyvavęs vieną kartą	Tikrai nesu dalyvavęs	Neatsimenu, ar esu dalyvavęs	Aritmetinis vidurkis
19.1. Informacijos, būtinos sprendimui dėl vaiko priežiūros priemonių skyrimo, pratęsimo, pakeitimo ar panaikinimo priimti, surinkimas	49	26	3	19	3	2,01
19.2. Prašymų svarstymas ir siūlymų savivaldybės administracijos direktoriui dėl vaiko priežiūros priemonių skyrimo, pratęsimo, pakeitimo ar panaikinimo teikimas	66	14	2	15	3	1,75
19.3. Vaiko dokumentų surinkimas ir pateikimas vaikų socializacijos centrui	27	14	3	50	6	2,95
19.4. Socialinio ugdymo, reabilitacijos, prevencijos ir kitų programų įgyvendinimo savivaldybėje koordinavimas	20	26	5	43	6	2,89
19.5. Institucijų tarpusavio bendradarbiavimo koordinavimas prevencinio darbo srityje	31	32	6	24	7	2,44
19.6. Mokyklų vaiko gerovės komisijų veiklos koordinavimas	21	20	7	46	6	2,95
19.7. Metodinės ir konsultacinės paramos prevenciniam darbui organizuoti mokyklose teikimas	27	26	6	37	4	2,67
19.8. Savivaldybės teritorijoje veikiančių mokyklų, kitų institucijų informacijos teisės pažeidimų, narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimo, smurto, nusikalstamumo ir kitais klausimais kaupimas ir analizavimas	29	25	4	34	8	2,67
19.9. Vertinimas, kaip vykdomos prevencinės	19	26	7	38	10	2,93

priemonės švietimo, sveikatos, socialinių paslaugų įstaigose, rūpinimasis prevencinio darbo veiksmingumu						
19.10. Siūlymų savivaldybės administracijos direktoriui dėl vaiko priežiūros priemonių tobulinimo teikimas	15	17	9	44	15	3,26

20. Ar Jūs, kaip savivaldybės administracijos vaiko gerovės komisijos narys, norėtumėte aktyviau dalyvauti, vykdant šią veiklą (pažymėkite po atsakymą kiekvienoje eilutėje):

	Tikrai norėčiau aktyviau dalyvauti	Ko gero, norėčiau aktyviau dalyvauti	Ko gero, nenorėčiau aktyviau dalyvauti	Tikrai nenorėčiau aktyviau dalyvauti	Nežinau, ar norėčiau aktyviau dalyvauti	Aritmetinis vidurkis
20.1. Renkant informaciją, būtiną sprendimui dėl vaiko priežiūros priemonių skyrimo, pratęsimo, pakeitimo ar panaikinimo priimti	11	21	34	19	15	3,04
20.2. Svarstant prašymus ir teikiant siūlymus savivaldybės administracijos direktoriui dėl vaiko priežiūros priemonių skyrimo, pratęsimo, pakeitimo ar panaikinimo	15	24	33	14	14	2,88
20.3. Renkant vaiko dokumentus ir pateikiant juos vaikų socializacijos centrui	7	15	32	31	15	3,32
20.4. Koordinuojant socialinio ugdymo, rehabilitacijos, prevencijos ir kitų programų įgyvendinimą savivaldybėje	10	29	28	19	14	2,98
20.5. Koordinuojant institucijų tarpusavio bendradarbiavimą prevencinio darbo srityje	12	33	25	17	13	2,85
20.6. Koordinuojant mokyklų vaiko gerovės komisijų veiklą	11	27	26	22	14	3,00
20.7. Teikiant metodinę ir konsultacinę paramą prevenciniam darbui organizuoti mokyklose	11	34	23	19	13	2,89
20.8. Kaupiant ir analizuojant savivaldybės teritorijoje veikiančių mokyklų, kitų institucijų informaciją teisės pažeidimų, narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimo, smurto, nusikalstamumo ir kitais klausimais	9	30	25	20	16	3,04
20.9. Vertinant, kaip vykdomos prevencinės priemonės švietimo, sveikatos, socialinių paslaugų įstaigose, rūpinantis prevencinio darbo veiksmingumu	9	38	24	17	12	2,84
20.10. Teikiant siūlymus savivaldybės administracijos direktoriui dėl vaiko priežiūros priemonių tobulinimo	7	36	26	15	16	2,96

21. Jei būtų Jūsų valia, kaip siūlytumėte tobulinti savivaldybės administracijos vaiko gerovės komisijos veiklą? Atviras klausimas, buvo galima nurodyti kelis atsakymus.

Darbas VGK turi būti etatinis (gal net įkurta speciali tarnyba), arba bent papildomai apmokamas, arba komisijoje turi būti bent vienas etatas – veiklos koordinatoriaus	19
Būtina tikslinti VGK veiklos reglamentavimą (narių rotacija, aiškesnės funkcijos ir įgaliojimai, mažesnis narių skaičius ir pan.)	17
Būtinai geresnis bendradarbiavimas su kitomis institucijomis	3
Būtinai mokymai VGK nariams, susipažinimas su kitose savivaldybėse sukaupu patyrimu	5
Savivaldybėje būti plėsti galimybes vykdyti vaikams paskirtas priemones – steigti dienos centrus, kurti specialistų etatus ir pan.	5
Veikla vykdoma gerai	6
Jokių siūlymų neturi	6
Neatsakė	51

**Mokyklos vaiko gerovės komisijos narių apklausos
suminiai rezultatai**

Atsakymai pateikiami procentais nuo bendro apklausoje dalyvavusių respondentų skaičiaus

Pradžioje norėtume susipažinti.

2. Kuo dirbate mokykloje?

Mokyklos direktoriumi, direktoriaus pavaduotoju, skyriaus vedėju	23
Mokytoju	29
Švietimo pagalbos specialistu	40
Kitas atsakymas (dirba klasių kuratoriumi, visuomenės sveikatos priežiūros specialistu, mokyklos bibliotekininku, mokytojo padėjėju, mitybos specialistu, yra mokinių tėvų atstovas ir pan.	8

3. Nurodykite savo dabartines pareigas mokyklos vaiko gerovės komisijoje.

Komisijos pirmininkas	18
Komisijos sekretorius	6
Komisijos narys	76

4. Koks Jūsų pedagoginio darbo stažas? Parašykite.

10 metų ar mažiau	19
Nuo 11 iki 20 metų	25
Nuo 21 iki 30 metų	34
Daugiau, nei 30 metų	22

5. Kiek metų dirbate mokyklos vaiko gerovės komisijos nariu? Parašykite.

2 metus ar trumpiau	23
Nuo 3 iki 4 metų	30
Nuo 5 iki 6 metų	31
Ilgiau, nei 6 metus	16

Norėtume sužinoti apie Jūsų patyrimą bendradarbiaujant su savivaldybės administracijos vaiko gerovės komisijos nariais.

6. Ar per paskutinius 4 – 5 metus savivaldybės administracijos vaiko gerovės komisijos posėdyje Jūsų mokyklos mokinių atžvilgiu buvo nagrinėtas klausimas dėl minimalios ar vidutinės priežiūros skyrimo (nebūtinai priežiūra buvo skirta)?

Taip, tokių atvejų buvo daug	2
Taip, tokie atvejai buvo keli	33
Taip, buvo vienas toks atvejis	20
Ne, tokių atvejų nebuvo	36
Nežinau, neatsimenu	9

7. Ar per paskutinius 4 – 5 metus Jūsų mokykloje buvo vykdytos vaiko minimalios priežiūros priemonės?

Taip, tokių atvejų buvo daug	3
Taip, tokie atvejai buvo keli	32
Taip, buvo vienas toks atvejis	18
Ne, tokių atvejų nebuvo	39
Nežinau, neatsimenu	8

8. Ar per paskutinius 4 – 5 metus yra tekę būti Jūsų mokykloje vaiko minimalios priežiūros priemonės vykdančiu asmeniu?

Taip, buvau bent kelis ar daugiau kartų	8
Taip, buvau vieną kartą	8
Ne, nesu buvęs	82
Nežinau, neatsimenu	2

9. Ar Jums per paskutinius 4 – 5 metus yra tekę dalyvauti savivaldybės administracijos vaiko gerovės komisijos posėdžiuose?

Taip, dalyvavau daug kartų	3
Taip, dalyvavau kelis kartus	9
Taip, dalyvavau vieną kartą	8
Ne, nesu dalyvavęs	79
Nežinau, neatsimenu	1

10. Nurodykite, kaip esate susipažinęs su šiais teisiniais dokumentais. Pažymėkite po atsakymą kiekvienoje eilutėje. Pradžioje pateikiami visų respondentų atsakymai, po to – tik respondentų, nurodžiusių, jog nėra gerai susipažinę su išgalvotu teisės aktu – JT nusikaltusių nepilnamečių ir visuomenės gerovės koncepcija, atsakymai. Antras respondentų atsakymų variantas turėtų tiksliau parodyti realią situaciją.

	Gera susipažinęs	Žinau tik bendrą bruožais	Nėsu susipažinęs
10.1. LR vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymas	54/ 50	43/ 46	3/ 4
10.2. LR švietimo įstatymas	75/ 74	24/ 25	1/ 1
10.3. LR vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas	49/ 45	46/ 49	5/ 6
10.4. Rekomendacijos dėl vaiko minimalios priežiūros priemonių - įpareigojimo būti namuose nustatytu laiku ir įpareigojimo nesilankyti vietose, kuriose daroma neigiama įtaka vaiko elgesiui, arba nebendrauti su žmonėmis, darančiais jam neigiamą įtaką, - vykdymo	39/ 34	54/ 58	7/ 8
10.5. Rekomendacijos dėl vaiko minimalios priežiūros priemonės - įpareigojimo dirbti auklėjamojo pobūdžio darbus, jei vaikas sutinka – vykdymo	24/ 20	59/ 61	17/ 19
10.6. JT vaiko teisių konvencija	35/ 29	53/ 57	12/ 14
10.7. JT nusikaltusių nepilnamečių ir visuomenės gerovės koncepcija	8	53	39
10.8. JT nepilnamečių nusikalstamumo prevencijos gairės (Rijado gairės)	6/ 1	38/ 38	56/ 61
10.9. JT nepilnamečių, kurių laisvė ribota, apsaugos taisyklės (Havano taisyklės)	5/ 0,4	31/ 31	64/69
10.10. JT standartinės minimalios nepilnamečių teisenos įgyvendinimo taisyklės (Pekino taisyklės)	5/ 0,4	32/32	63/ 68

Pakalbėkime apie vaiko priežiūros priemonių svarstymo, skyrimo bei vykdymo aspektus Jūsų savivaldybėje. Jei Jūs tiesiogiai su šia veikla nesusidūrėte (tai tyrėjai matys iš Jūsų atsakymų į 6–9 klausimus), nurodykite, kokią nuomonę apie šią veiklą susidarėte iš savo kolegų vertinimų bei kitais būdais gautos informacijos.

11. Įvertinkite šiuos Jūsų savivaldybės administracijos vaiko gerovės komisijos veiklos aspektus svarstant ir skiriant vaiko priežiūros priemones. Pažymėkite po atsakymą kiekvienoje eilutėje.

	Tikrai tinkamai vykdoma	Ko gero, tinkamai vykdoma	Ko gero, netinkamai vykdoma	Tikrai netinkamai vykdoma	Kiek žinau, mūsų savivaldybėje iš viso nevykdoma	Nežinau, sunku pasakyti	Aritmetinis vidurkis ⁵⁶
11.1. Atstovavimas vaiko teisėtiems interesams	28	50	1	0,1	0	21	2,59
11.2. Vaiko dalyvavimas priimant su juo susijusius sprendimus	35	41	2	0	0	22	2,55
11.3. Vaiko nuomonės išklausymas ir atsižvelgimas į ją	32	43	1	0	0	23	2,61
11.4. Atsižvelgimas į vaiko amžių ir brandą, jo psichikos ir fizines savybes, poreikius, socialinės aplinkos ir kitas svarbias ypatybes	33	42	1	0	0	24	2,63
11.5. Pagalbos ir paslaugų vaiko, kuriam skiriama (-os) priežiūros priemonė (-ės), atstovams pagal įstatymą poreikio įvertinimas ir teikimas	24	43	3	0,3	0	29	2,97
11.6. Bendradarbiavimas su visais dalyvaujančiais asmenimis ir organizacijomis priimant sprendimus dėl vaiko	29	42	3	1	0	25	2,73
11.7. Vaiko asmens duomenų, susijusių su priežiūros priemonių vykdymu, apsaugojimas	32	41	1	1	0	25	2,71

⁵⁶ Aritmetinis vidurkis leidžia tarpusavyje palyginti ir, jei reikia, išranguoti įvairius to paties klausimo kintamuosius. Paprastai, suvedant duomenis į duomenų bazę, pirmasis kintamojo atsakymas (šiuo atveju – „tikrai tinkamai vykdoma“), žymimas skaičiumi 1, antrasis – 2 ir t. t. 11 klausimo atveju, paskutinis atsakymas „nežinau, sunku pasakyti“, pažymėtas skaičiumi 6. Tada aritmetinis vidurkis 2,55 reiškia, kad apibendrintas visų respondentų atsakymas į šį kintamąjį yra maždaug per vidurį tarp atsakymų „ko gero, tinkamai vykdoma“ ir „ko gero, netinkamai vykdoma“, o aritmetinis vidurkis 2,97 – kad apibendrintas visų respondentų atsakymas į šį kintamąjį yra tarp atsakymų „ko gero, tinkamai vykdoma“ ir „ko gero, netinkamai vykdoma“, bet daug arčiau atsakymo „ko gero, netinkamai vykdoma“. Ranguoti vieno klausimo kintamuosius galima ir kitu būdu – pagal respondentų, kurie pasirinko pirmus du teigiamus atsakymus „tikrai tinkamai vykdoma“ ir „ko gero, tinkamai vykdoma“ dalį. Tada, atsakant į 11.2 kintamąjį, atsakymus „tikrai tinkamai vykdoma“ ir „ko gero, tinkamai vykdoma“ pasirinko 76 proc. respondentų, o, atsakant į 11.5 kintamąjį – 67 proc. respondentų.

12. Įvertinkite šiuos teiginius, apibūdinančius vaiko priežiūros priemonių svarstymo, skyrimo bei vykdymo aspektus. Pažymėkite po atsakymą kiekvienoje eilutėje.

	Tikrai pritariu	Ko gero, pritariu	Ko gero, nepritariu	Tikrai nepritariu	Nežinau, sunku pasakyti	Aritmetinis vidurkis
12.1. Su dauguma vaikų, kuriems skiriamos priežiūros priemonės, galima pasiekti teigiamų elgesio pokyčių	15	53	15	1	15	2,49
12.2. Svarstant ir vykdant priežiūros priemones orientuojamasi į vaiko stiprybes, o ne trūkumus	24	51	10	1	14	2,30
12.3. Netinkamai vaikui vykdant įpareigojimus visuomet suteikiama galimybė jam pasitaisyti	32	49	3	1	15	2,17
12.4. Bendravimas su vaikais, kuriems skiriamos priežiūros priemonės, grįstas pasitikėjimu ir pagarba	31	47	5	0,3	17	2,25
12.5. Bendravimas su vaikais, kuriems skiriamos priežiūros priemonės, grįstas lygiavertiškumu	23	49	8	1	19	2,45
12.6. Vaikams, kuriems skiriamos priežiūros priemonės, visuomet įvardijami galimi alternatyvūs elgesio ir problemų sprendimo būdai	32	47	3	0,1	18	2,27
12.7. Vaikai, kuriems skiriamos priežiūros priemonės, skatinami atlikti pareigas ir jausti atsakomybę už savo poelgius	40	44	3	0,1	13	2,02
12.8. Vaiko nuomonės išklauskymas nėra formalumas	35	42	5	1	17	2,21
12.9. Jei vaiko nuomonė neprieštarauja jo paties interesams, visada į ją atsižvelgiama	33	46	3	0,4	18	2,25
12.10. Vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdymas visuomet individualizuojamas pagal vaiko poreikius	30	47	4	0	19	2,30
12.11. Vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdymas padeda vaikui ugdytis gyvenimo įgūdžius	21	50	9	2	18	2,46
12.12. Vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdymas sudaro sąlygas kiekvieno vaiko saviraiškai	17	44	14	2	23	2,70

13. Kokie sunkumai kyla Jums, kaip mokyklos vaiko gerovės komisijos nariui, jeigu savivaldybės administracijos vaiko gerovės komisijoje reikia svarstyti ir skirti vaiko priežiūros priemones? Atviras klausimas, buvo galima nurodyti kelis atsakymus.

Jokių problemų bendradarbiaujant nekilo	27
Neteko susidurti su savivaldybės V GK	24
Sunkiai bendradarbiauja, teikia informaciją	4
Posėdžiui būtina paruošti ir pateikti labai daug dokumentų, didelė biurokratija	5
Skiria mokyklos jau taikytas ir pasirodžiusias neveiksmingomis priemones	2
Per posėdį mažai laiko skiria vaiko išklauskymui, atvejo analizei	2
Menkas savivaldybės V GK siūlomų priemonių pasirinkimas, šios priemonės neveiksmingos	3
Neatsakė	37

Šioje anketoje norėtume prašyti įvertinti, kaip Jūsų savivaldybės administracijos vaiko gerovės komisijos nariai vykdo savo funkcijas. Jei Jūs tiesiogiai su šios komisijos veikla nesusidūrėte (tai tyrėjai matys iš Jūsų atsakymų į 6–9 ir 15.1. – 15.10. klausimus), nurodykite, kokią nuomonę apie Jūsų savivaldybės administracijos vaiko gerovės komisijos veiklą susidarėte iš savo kolegų vertinimų bei kitais būdais gautos informacijos.

14. Įvertinkite pagrindinius Jūsų savivaldybės administracijos vaiko gerovės komisijos veiklos aspektus. Pažymėkite po atsakymą kiekvienoje eilutėje.

	Tikrai tinkamai vykdoma, būtų sunku ką tobulinti	Ko gero, tinkamai vykdoma, būtų galima šį tą patobulinti	Ko gero, netinkamai vykdoma, reikėtų daug ką tobulinti	Tikrai netinkamai vykdoma, reikėtų viską daryti kitaip	Nežinau, sunku pasakyti	Aritmetinis vidurkis
14.1. Informacijos, būtinos sprendimui dėl vaiko priežiūros priemonių skyrimo, pratęsimo, pakeitimo ar panaikinimo priimti, surinkimas	24	44	2	0	30	2,69
14.2. Prašymų svarstymas ir siūlymų savivaldybės administracijos direktoriui dėl vaiko priežiūros priemonių skyrimo, pratęsimo, pakeitimo ar panaikinimo teikimas	25	35	2	0,3	38	2,90
14.3. Vaiko dokumentų surinkimas ir pateikimas vaikų socializacijos centrui	23	30	1	0,1	46	3,15
14.4. Socialinio ugdymo, reabilitacijos, prevencijos ir kitų programų įgyvendinimo savivaldybėje koordinavimas	17	39	4	0,5	40	3,08
14.5. Institucijų tarpusavio bendradarbiavimo koordinavimas prevencinio darbo srityje	21	41	7	1	30	2,80
14.6. Mokyklų vaiko gerovės komisijų veiklos koordinavimas	25	43	6	1	25	2,58
14.7. Metodinės ir konsultacinės paramos prevenciniam darbui organizuoti mokyklose teikimas	19	42	10	4	25	2,74
14.8. savivaldybės teritorijoje veikiančių mokyklų, kitų institucijų informaciją teisės pažeidimų, narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimo, smurto, nusikalstamumo ir kitais klausimais kaupimas ir analizavimas	17	43	4	2	34	2,92
14.9. vertinimas, kaip vykdomos prevencinės priemonės švietimo, sveikatos, socialinių paslaugų įstaigose, rūpinimasis prevencinio darbo veiksmingumu	16	43	4	2	35	2,96
14.10. siūlymų savivaldybės administracijos direktoriui dėl vaiko priežiūros priemonių tobulinimo teikimas	11	36	3	1	49	3,42

15. Ar Jūs, kaip mokyklos vaiko gerovės komisijos narys ar mokyklos bendruomenės atstovas, esate asmeniškai bendravęs su savivaldybės administracijos vaiko gerovės komisijos nariais, jiems vykdant šią veiklą (pažymėkite po atsakymą kiekvienoje eilutėje):

	Nuolat bendrauju	Esu kelis kartus bendravęs	Esu bendravęs vieną kartą	Tikrai nesu bendravęs	Neatsimenu, ar esu bendravęs	Aritmetinis vidurkis
15.1. renkant informaciją, būtiną sprendimui dėl vaiko priežiūros priemonių skyrimo, pratęsimo, pakeitimo ar panaikinimo priimti	5	16	9	62	8	3,51
15.2. svarstant prašymus ir teikiant siūlymus savivaldybės administracijos direktoriui dėl vaiko priežiūros priemonių skyrimo, pratęsimo, pakeitimo ar panaikinimo	4	11	7	71	7	3,67
15.3. renkant vaiko dokumentus ir pateikiant juos vaikų socializacijos centrui	2	7	4	79	8	3,83
15.4. koordinuojant socialinio ugdymo, reabilitacijos, prevencijos ir kitų programų įgyvendinimą savivaldybėje	3	9	3	76	9	3,78
15.5. koordinuojant institucijų tarpusavio bendradarbiavimą prevencinio darbo srityje	4	11	5	72	8	3,68
15.6. koordinuojant mokyklų vaiko gerovės komisijų veiklą	5	15	4	68	8	3,59
15.7. teikiant metodinę ir konsultacinę paramą prevenciniam darbui organizuoti mokyklose	7	16	5	64	8	3,50
15.8. kaupiant ir analizuojant savivaldybės teritorijoje veikiančių mokyklų, kitų institucijų informaciją teisės pažeidimų, narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimo, smurto, nusikalstamumo ir kitais klausimais	4	12	5	70	9	3,68
15.9. vertinant, kaip vykdomos prevencinės priemonės švietimo, sveikatos, socialinių paslaugų įstaigose, rūpinantis prevencinio darbo veiksmingumu	3	12	4	71	10	3,72
15.10. teikiant siūlymus savivaldybės administracijos direktoriui dėl vaiko priežiūros priemonių tobulinimo	1	8	3	77	11	3,89

16. Ar Jūs, kaip mokyklos vaiko gerovės komisijos narys, norėtumėte, jog Jūsų savivaldybės administracijos vaiko gerovės komisijos nariai geriau, kokybiškiau vykdytų šią veiklą (pažymėkite po atsakymą kiekvienoje eilutėje):

	Tikrai norėčiau	Ko gero, norėčiau	Ko gero, nenorėčiau	Tikrai nenorėčiau	Nežinau, sunku pasakyti	Aritmetinis vidurkis
16.1. renkant informaciją, būtiną sprendimui dėl vaiko priežiūros priemonių skyrimo, pratęsimo, pakeitimo ar panaikinimo priimti	7	27	14	6	46	3,58
16.2. svarstant prašymus ir teikiant siūlymus savivaldybės administracijos direktoriui dėl vaiko priežiūros priemonių skyrimo, pratęsimo, pakeitimo ar panaikinimo	6	27	14	6	47	3,60
16.3. renkant vaiko dokumentus ir pateikiant juos vaikų socializacijos centrui	7	23	14	5	51	3,70
16.4. koordinuojant socialinio ugdymo, reabilitacijos, prevencijos ir kitų programų įgyvendinimą savivaldybėje	8	27	13	4	48	3,58
16.5. koordinuojant institucijų tarpusavio bendradarbiavimą prevencinio darbo srityje	9	29	12	6	44	3,46
16.6. koordinuojant mokyklų vaiko gerovės komisijų veiklą	8	27	14	9	42	3,49
16.7. teikiant metodinę ir konsultacinę paramą prevenciniam darbui organizuoti mokyklose	15	30	11	6	38	3,21
16.8. kaupiant ir analizuojant savivaldybės teritorijoje veikiančių mokyklų, kitų institucijų informaciją teisės pažeidimų, narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimo, smurto, nusikalstamumo ir kitais klausimais	8	30	13	6	43	3,47
16.9. vertinant, kaip vykdomos prevencinės priemonės švietimo, sveikatos, socialinių paslaugų įstaigose, rūpinantis prevencinio darbo veiksmingumu	6	28	13	7	46	3,60
16.10. teikiant siūlymus savivaldybės administracijos direktoriui dėl vaiko priežiūros priemonių tobulinimo	6	27	12	6	49	3,65

17. Jei būtų Jūsų valia, kaip siūlytumėte tobulinti Jūsų savivaldybės administracijos vaiko gerovės komisijos veiklą? Atviras klausimas, buvo galima nurodyti kelis atsakymus.

Daugiau tarpinstitucinio bendradarbiavimo savivaldybėje, daugiau sukurti poveikio vaikams priemonių	4
Didesnio realaus bendradarbiavimo su mokyklomis, dažniau atvykti į mokyklas, teikti joms metodinę ir kitokią pagalbą	14
Padėti mokykloms paveikti problemišku vaikų tėvus, skatinti juos keisti savo elgesį	3
Skirti didesnę dėmesį prevencinei veiklai	5
Daugiau dėmesio skirti paskirtų priemonių vykdymo kontrolei	1
Siekti kokybiškesnės pačios savivaldybės VGK veiklos, įtraukti į ją papildomų reikalingų specialistų	8
Jokių siūlymų neturi	26
Neatsakė	52

Jei atsakydami į 8 kl. nurodėte, kad Jums yra tekę būti Jūsų mokykloje vaiko minimalios priežiūros priemonės vykdančiu asmeniu, prašome atsakyti dar į 18 – 21 klausimus. Jei nebuvote, į šiuos paskutinius klausimus atsakyti nereikia, dėkojame, kad dalyvavote apklausoje.

Atsakymai į 18–21 klausimus skaičiuoti tik nuo respondentų, nors kartą buvusių savo mokykloje vaiko minimalios priežiūros priemonės vykdančiu asmeniu, skaičiaus. Iš viso tokių asmenų tyrimo metu nustatyta 130.

18. Įvertinkite Jūsų savivaldybės vaikams skirtų vaiko minimalios vaiko priežiūros priemonių vykdymą jiems teikiamų paslaugų ar pagalbos aspektu. Pažymėkite po atsakymą kiekvienoje eilutėje.

	Tikrai tinkamai vykdoma	Ko gero, tinkamai vykdoma	Ko gero, netinkamai vykdoma	Tikrai netinkamai vykdoma	Kiek žinau, mūsų savivaldybėje iš viso nevykdoma	Nežinau, sunku pasakyti	Aritmetinis vidurkis
18.1. Įpareigojimas lankytis pas specialistą	44	43	7	1	0	5	1,84
18.2. Įpareigojimas lankyti vaikų dienos centrą, atvirą jaunimo centrą ar kitą socialinių paslaugų įstaigą	28	39	5	0	9	19	2,81
18.3. Įpareigojimas tęsti mokymąsi kitoje mokykloje	22	45	3	0	4	26	2,98
18.4. Įpareigojimas mokytis pagal pradinio, pagrindinio, vidurinio ugdymo ar profesinio mokymo programas	59	29	4	1	1	6	1,73

18.5. Įpareigojimas dalyvauti socialinio ugdymo, reabilitacijos, integracijos, prevencijos, edukacinėse ir kitose programose	29	45	8	0	1	17	2,51
18.6. Įpareigojimas būti namuose nustatytu laiku	32	40	11	1	0	16	2,43
18.7. Įpareigojimas nesilankyti vietose, kuriose daroma neigiama įtaka vaiko elgesiui, arba nebendrauti su žmonėmis, darančiais jam neigiamą įtaką	22	47	12	1	1	17	2,64
18.8. Įpareigojimas dirbti auklėjamojo pobūdžio darbus, jeigu vaikas sutinka	12	27	11	2	7	41	3,89

19. Nurodykite, kokias vaiko minimalios priežiūros priemones teko vykdyti ir kiek kartų tą darėte. Pažymėkite po atsakymą kiekvienoje eilutėje.

	Vykdyčiau daug kartų	Vykdyčiau vieną kartą	Nė karto nevykdžiau	Aritmetinis vidurkis
19.1. Įpareigojimas lankytis pas specialistą	43	41	16	1,73
19.2. Įpareigojimas lankyti vaikų dienos centrą, atvirą jaunimo centrą ar kitą socialinių paslaugų įstaigą	19	21	60	2,41
19.3. Įpareigojimas tęsti mokymąsi kitoje mokykloje	6	21	73	2,67
19.4. Įpareigojimas mokytis pagal pradinio, pagrindinio, vidurinio ugdymo ar profesinio mokymo programas	40	35	25	1,85
19.5. Įpareigojimas dalyvauti socialinio ugdymo, reabilitacijos, integracijos, prevencijos, edukacinėse ir kitose programose	29	31	40	2,10
19.6. Įpareigojimas būti namuose nustatytu laiku	9	20	71	2,62
19.7. Įpareigojimas nesilankyti vietose, kuriose daroma neigiama įtaka vaiko elgesiui, arba nebendrauti su žmonėmis, darančiais jam neigiamą įtaką	14	26	60	2,47
19.8. Įpareigojimas dirbti auklėjamojo pobūdžio darbus, jeigu vaikas sutinka	6	8	86	2,80

20. Įvertinkite šiuos teiginius. Pažymėkite po atsakymą kiekvienoje eilutėje.

	Tikrai pritariu	Ko gero pritariu	Ko gero nepritariu	Tikrai nepritariu	Nežinau, sunku pasakyti	Aritmetinis vidurkis
20.1. Vaiko minimalios priežiūros priemonės (-ių) vykdymo metu siekėme pozityvių vaiko elgesio pokyčių	82	18	0	0	0	1,18
20.2 Po vaiko minimalios priežiūros priemonės vykdymo ataskaitoje (-se) aiškiai ir pakankamai įvertinau vaiko elgesio pokyčius	53	40	1	1	5	1,63
20.3. Mūsų savivaldybėje vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdymas koordinuojamas tinkamai	41	41	9	2	7	1,90
20.4. Mūsų savivaldybėje tinkamai vykdoma vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdymo stebėsena	42	37	7	2	12	2,06
20.5. Mūsų savivaldybėje tinkamai vykdoma vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdymo kontrolė	43	36	7	0	14	2,05

21. Jei bent kartą buvote vaiko minimalios priežiūros priemonės vykdytojas, kokie sunkumai kilo Jums šioje veikloje? Atviras klausimas, buvo galima nurodyti kelis atsakymus.

Neaiški dokumentacijos vedimo tvarka	4
Veikla neefektyvi, nes su vaiku toliau dirba tie patys specialistai ir taiko tas pačias priemones	9
Sunku bendrauti ir bendradarbiauti su vaikais ir jų tėvais	39
Didelis biurokratizmas, neoperatyvus bendradarbiavimas su savivaldybės VGK	8
Organizacinės – finansinės problemos (pvz., mokykla toli nuo rajono centro ir sunku užtikrinti vaiko atvykimą pas specialistus; sunku užtikrinti, kad vaikas po 22.00 būtų namie; sunku užtikrinti tinkamą priežiūrą vasaros atostogų metu ir pan.)	18
Jokių sunkumų neiškilo	20
Neatsakė	24

Iš dalies struktūruotų interviu duomenų analizė

„A“ atvejis

Kategorija	Subkategorija	Vaikų socializacijos centro atstovas	Savivaldybės administracijos atstovas
Vaiko situacijos analizė	Vaiko charakteristika	„Kas liečia santykius su darbuotojais, tai jis labai mandagus, pats ateina kiekvieną dieną ir pasisveikina asmeniškai... šiaip jis pats neigiamas nėra. Tik jau tie įsisenėję elgesio modeliai... toks jis teisybės ieškotojas, dėl to ir su vaikais atsiranda konfliktas.“	„kai pamatė atvažiuojant į centrą tvarkingą lovą, kurioj jisai miegos, šiltą maistą, atsipalaidavo, nusiramino, visi keiksmiai pasitraukė į šoną. Jis pradėjo domėtis, kada pietūs, kada vakarienė, kiek kartų valgys, pamatė rankdarbių parodėlę, pradėjo domėtis ja, pasakė, kad jis darbo nebijo ir galės dirbti. Prasidėjo ten kontaktas...“
		„O jis yra toks vaikas egocentriškas, jam reikia daug ir pozityvaus dėmesio, nuolat domėtis, kaip jam sekasi, kas jam patinka. Jis labai atsiskleidžia, yra motyvuotas dalyvauti. Jį reikia labai pagirti ir pastebėti, ką jis padarė gerai. Tas labai jaučiasi, kai pagiri, tada jis stengiasi, žiūrėk, ir elgesys gerėja“	„O šiaip tas vaikas įsijungia į veiklą, tik ilgai dėmesio neišlaiko, kaip ir visi jie tokie...<...> Reikia jam ir per tą petį patapšnoti, ir kažko paklausti, bet jis sunkus vaikas... kai išbalansuoja visą pamoką ir tu esi piktas ant to vaiko vien dėl to, kad 20 kitų vaikų nieko per tą pamoką neįsisavino, nu tai kaip tu per tą petį patapšnosi, tik piktą žvilgsnį numeti... ir viskas“
		„...jis neturi jokio protinio atsilikimo. Gal ir panašu, bet jis turi didelių specialiųjų poreikių, bet tai tikrai ne tas pats. Destrukciją įveda pamokos metu kartais, bet tik dėl to, kad jam reikia daug individualaus darbo ir laiko tik jam...“	„Jam būna ūminiai priepuoliai, bet šeima negali jo įgalinti periodiškai sistemingai tuos vaistus vartoti. Arba jis grasina vienu kartu viską išgerti, arba visai negeria tų vaistų.“
			„Jam šovė į galvą ir jis pasakė, nesvarbu, kam pasakė. Jam skaitosi nežymus protinis atsilikimas.“
	Vaiko vidutinės priežiūros priemonės skyrimo pagrindai		„Mano akiai, kiek aš jį mačiau, jis yra kontroliuojamas..“
		„standartiškai buvo taikyta minimali priežiūra dėl mokyklos nelankymo, yra didelės akademinės spragos, pavalkatavimas, smulkūs administraciniai nusižengimai“	„Jei apie elgesį šnekant, jis vaikatauja, vagiliauja, jam nėra jokių taisyklių.“ „Buvo jam minimalios skirtos. Iš vienos mokyklos perkėlėm į kitą, kitoj mokykloj jis mėnesį pabuvo, situacija kartojo. Iš mokyklos pusės, jie sako, kad, jei jis ateis į mokyklą, padarysim viską, kas priklauso, bet kad jis ateitų į

			mokyklą, šeima to negali garantuoti.“
Šeimos situacija	„Byloj būna informacija labai formali: geria patėvis, būna smurtas, bet iki kokio lygio ta prasme... nu nežinom... jis labai vengia apie tai kalbėti, tada aš stengiuos per daug į širdį nelįsti“	„Kąkada praeity buvo didelės problemos su alkoholiu, nesėkmingos santuokos, ne tai kad santuokos, bet antros pusės paieškos ir dabar jinai gyvena su žmogum. Tas patėvis geros dūšios, jis kažkaip stengiasi... jis yra visiškai alkoholikas, manyčiau, kad alkoholizmo problema čia tikrai prisideda.“	
	„Šitas atvejis labai tipinis. Iš principo egzistuoja dažniausiai tas pats: žalingi įpročiai, smurtavimas, elementarių bendravimo įgūdžių stoka, vaiko problemos mokykloje ir elgesio problemos. Čia toks magiškas trikampis, kuriame viskas...“	„...pirma, tam vaikui reikia meilės. Kai jam reikėjo meilės, kai jam buvo 3,4,6 metai, jisai tos meilės ir rūpesčio neturėjo, mama tada rūpinosi savo gyvenimu. Ten vienas vyras kalėjime<...>antras vyras išprievartavo dukterį, vėl ten problemų buvo. O dabar mamos bandymas rast kontaktą su vaiku vėl gi konfliktinis, nes vaikas prieštarauja prieš patėvį šimtu procentų“	
Aplinka, kurioje vaikas gyvena	„... jis namų situacijos pakeisti negali, ten santykiai su mama konfliktiški, patėvis, išgertuvės nuolat, jis gi bejėgis čia.“	„Jam namuose net sriubos nepalieka, jisai grįžta, neranda net sriubos. Nu mes manytume, kad daug psichologinių veiksmų čia yra.“	
	„Apie namų aplinką išvis tyla....“	„ji stengiasi ir tvarką palaikyt, stengiasi ir valgyt padaryt, stengiasi tam vaikui primint, kad reikia keltis.“	
Vaiko santykiai su mama, patėviu	„...kaip dabar ją prisimenu, tai ji labai užguita ir trapi moteris, išsigandusi atrodo. Su vaiku labai pasyvi, visai kaip ne mama. Su manim bendraudama su viskuo sutinka, ką sakau, susigūžusi visa, atrodo, kad nori, kad ją greičiau paleisčiau..“	„Kol jėgos buvo mamos pusėj, ji dar šiek tiek jį kontroliavo... kai jis praeity mamą, mama gauna nuo jo stipriai į skudurus. Jinai to vaiko bijo.“	
		„Mama jo visiškai nei valdo, nei kontroliuoja. Ten gal daugiau su mama reikėtų dirbti nei su vaiku.“	
	„...kiek žinau, jis kelionėje mašinoj mamą mušė. Klausiau jo „kodėl tu mušei mamą?“. Sako, kad sunervino.“	„Konkrečiai vaikas prieštarauja prieš patėvį, konfliktai vyksta dėl patėvio.“	
		„Visą kelią jis mamą keikė, jisai žadėjo grįžti ir ten su ja susidorot, jisai žadėjo pats prieš save ranką pakelti, jis žadėjo bėgti. Nieko nedarė, tik žadėjo.“	
		„...motina su patėviu naktį nuo jo turi užsirakinti, nes bijo. Jis ateina ir pagrasina.“	

	Vaiko ugdymasis mokykloje iki vaiko vidutinės priežiūros priemonės skyrimo	„Mokyklos charakteristikoje rašoma, kad mokyklos mokytojai jam diferencijavo užduotis, dirbo individualiai, skyrė daug laiko mokiniui pažinti, jį motyvuoti. Tačiau jis rugsėjo-spalio mėnesį buvo mokykloje tik penkias dienas. Per tą trumpą laikotarpį nekilo konfliktų nei su klases draugais, nei su mokytojais.“	„...buvo pasakyta, kad dar Švėkšnoj metus laiko vaikas gali būti, kontaktas rastas ir pati mokykla atsiliepė gerai. Jisai kažkokius rankdarbius daro, dalyvauja sportinėse varžybose. Pasprunka, pasprunka, susigrąžina jį, dar jo toks amžius, kai galima koreguot... O mama, vieną dieną sako, kad paliksim Švėkšnoj, kitą dieną sužinom, kad ji jau jį parsivežė. Klausiam, kodėl parsivežė, jinai nežino, kodėl parsivežė, kažkas pasakė. Kas pasakė, nežino, kas pasakė. Valios neturi...“
			„Jis ir Švėkšnoj buvo ugdomas, vienoj mokykloj, kitoj mokykloj. Jis neturi tokio požiūrio, kad jam patiko ir jis nori tam kolektyve mokytis.. Draugų jis neatrasdavo klasej, nes iš tokių hiperaktyvesnių yra..“
Įstaigų tarpusavio bendradarbiavimas	Bendradarbiaujančios šalys	„Pagrindinis bendravimas su savivaldybės vaikų teisių skyriumi. Asmeniškai man kaip švietimo pagalbos specialistei daugiau su niekuo neteko bendrauti.“	„Man kaip gerovės komisijos nariui nėra jokios prievolės palaikyti ryšius su centrais. Kai reikia ką nors parašyti, parašau, skambinti, neskambinu, esu kartą iš savo asmeninio smalsumo pasukus. Ai su direktorium pasikalbam, kai derinu dėl atvežimo.“
		„...atvežė švietimo skyriaus atstovas kaip įprastai, bet su juo dažniausiai visais atvejais daugiau santykiai nutrūksta, nebent kažkas tokio su vaiku įvyksta jau.“	„Vaiko teisės dalyvauja, klausia, skambina į centrus, po to visi dalinamės įspūdziais.“
	Bendradarbiavimo formos	„Vidutinės priežiūros priemonės vykdymo ataskaitos kas pusmetį yra siunčiamos, yra siunčiama forma dėl vaiko išleidimo atostogoms, vaiko išleidimo visam...“	„Ataskaitos sąžiningai siunčia, periodiškai ir sistemingai atsiunčia visas ataskaitas, kai atostogų išleidžia, praneša.“
		„Čia tas bendradarbiavimas daugiau vienas pusis yra, sakykim, tas vaikas važiuoja atostogų, tai remiantis įstatymu aš informuoju savivaldybės administracijos direktorių. O dabar, sakykim, tas vaikelis važiuos namo, jam pasibaigs vidutinė priežiūra aš jau rašysiu vaikų teisėm ir administracijos direktoriui, kaip jam sekės, ką daryt toliau. Bet, sakykim, tokio grįžtamojo ryšio, kad man kas atskambintų ar	„Kitą kartą su centru ir vaiku bendravom, kai kitą vaiką vežėm. Tarp kitko vežėm jo draugą...“

		<i>atrašytų, tai nėra.“</i>	
		<i>„Čia atostogų atveju, kai po jų negrįžo vaikinai, tai vaikų teisės tikrai aktyviai įsitraukė į jo paiešką, dėl vaiko pagabenimo proceso labai bendravom su specialistu, jis pats dalyvavo atvežime.“</i>	
	Kylantys sunkumai	<i>„Trūksta informacijos dažnai apskritai apie šeimą, nėra tokio kolegialaus darbo. O visumoje, tai kartais jaučiasi labai formalus požiūris...“</i>	<i>„...mes truputį atsitrenkiam į tą realų gyvenimą, į teisės aktus. Kiekvienas dirba teisės aktų ribose“</i>
		<i>„Dar kas kliūna... Paprastai mes kaip ir pasibaigus vidutinei rašom, teikiame rekomendacijas, bet bendravimas yra tik vienkryptis. Siūlom savivaldybei, ką su vaiku būtų prasminga toliau daryti, bet nežinome, ką jie ten turi ir gali daryti vietoje. Nesitariame kartu su savivaldybe dėl vaiko, dialogo nėra...“</i>	<i>„Niekur mum nėra parašyta, kas turi lankyt vaiką centre. Kai paskiriam vidutinę, tai aišku, centras tampa atsakingu už tą vaiką, tuos metus jis būna nebe mūsų, tuos metus jis būna centro, jis išbraukiamas savivaldybės mokykloje iš sąrašų. Ir kas dabar tą vaiką turi lankyti?“</i>
	Lūkesčiai	<i>„Iš tikrųjų būtų labai šaunu, jei mes patys turime keblumų bendraudami su tėvais, nes reikia su jais dirbti. Tai kai mes esame čia, kažkur pakraštyje, o tas vaikas yra iš kito Lietuvos pakraščio neišsėina mums kontaktuoti, fiziškai sudėtinga. Gal čia jeigu vaikų teisės aktyviai veiktų. Sakykim, būtų ne noriu eiti, nenoriu neiti, bet tėvams privalomai skiriama kažkas... pozityvios tėvystės kursai visiems, pavyzdžiui. Tada pas mus kokie pasiūlymai, rekomendacijos, kad taip ir taip su tėveliais dirbti reikėtų, į tą ir tą dėmesį atkreipti, per tai stiprinti.“</i>	<i>„Jeigu vaikas yra globos namų, jį prižiūri globos namai, jeigu vaikas turi tėvus, už jo elgesį atsako tėvai. Ir niekur nėra nurodyta, kas turi ką daryti, kas turi prižiūrėti, ar tai vyksta. Reikėtų konkrečių dokumentų...“</i>
Bendradarbiavimas su vaiko atstovais pagal įstatymą	Vaiko atstovų pagal įstatymą poreikiai	<i>„O savivaldybė ką galėtų padaryti, tai galėtų... gal ir iš fantazijos srities aš čia, bet kokios psichologo konsultacijos, kokie pokalbiai ar kursai mamai reikalingi... reikia tą motinystės instinktą stiprinti, gi, įgūdžių visai neturi.“</i>	<i>„Kad ir tas variantas, reikia vežti vaiką į socializacijos centrą, aš jai grafiką darbe keičiu. Ji dirba ligoninėje valytoja, aš bandžiau pakeisti jai grafiką, kad ji galėtų lydėti vaiką, nes ten reikalinga parašus dėti yra. Vėlgiai man sunku dabar pasakyti, aš nesu nei psichologė, mano akimis žiūrėti, ten yra begalinė praraja jos mąstyme“</i>
	Bendradarbiavi	<i>„...Šito berniuko mama bendraujam per vaikų teises,</i>	<i>„Vaikų teisės buvo pasikvietę, paskaitė jai ataskaitą, mama</i>

mo būdai	žinau, kad ji buvo ten skyriuj supažindinta su mūsų ataskaitom, bet savo jokios iniciatyvos nerodo.“	padėjo parašą, kad susipažino ir viskas“
	„Asmeniškai ėjom skambinti kartu ne kartą. Yra buvę atvejų, kai tai mamai pati skambinau ir prašiau paskambinti sūnui.“	
	„Buvo atvažiavus pasiimti jo atostogų, norėjau pakonsultuoti... mes kalbėjomės, tiksliau buvo mano monologas, tik galva palinksėjo...“	
	„Konkrečiai šiuo atveju darėme mokslo metų pabaigtuvių šventę, kvietėme. Buvo suorganizuota vaikų rankdarbių paroda. Turėjom idėją, gal tėvai kuo nors užsiiminėja, gal mezga, drožia ar siuvinėja, kvietėm daryti bendrą parodėlę, bet buvo tik vaikų darbai... vėl buvo mokslo metų pradžios šventė, bet, aišku, vėl neatvyko, niekas neatvyko.“	
Vaiko atstovų pagal įstatymą pareigų vykdymas	„Čia pavasarį teko jai skambinti ir priminti, kad ji turi vaiką, nes berniukas darėsi jau agresyvus netgi nesulaukdamas iš mamos jokio dėmesio. Jis gi mato, kad kitiems skambina, pas kitus atvažiuoja... po kelių konsultacijų paaiškėjo čia, kad jau porą mėnesių jokio skambučio nebuvo iš jos pusės.“	„Mama skambina, mama per atstumą rūpinasi, negalima sakyti, kad ji jo nemyli, nesirūpina, rūpinasi...“
	„Po mano tų poros skambučių su prašymu paskambinti sūnui tikrai niekas nesikeitė, tai aš pati irgi nustojau... mama labai pasyvi visoj šitoj situacijoje...“	„Manyčiau, kad jinais suvokia, ką jinais turėtų daryti, bet jai to daryti neišeina“
	„Iš tikrųjų buvo labai nuliūdinę. Jis vaikas buvo rimtai susirgęs ir išvežtas į ligoninę, iš pradžių jam įtarė net meningitą, bet paskui paaiškėjo, kad erkinis encefalitas. Kai tik vaiką išvežė, pačioj pradžioj paskambinau mamai, pasakiau, kad jam aukšta temperatūra, jis vėmė, jam skauda galvą, kad jis jau ligoninėj. Sako „mhm, gerai, o kur jis dabar?“ pakartojau, kad ligoninėj, pasakė „ačiū“ ir padėjo ragelį. Taip mes paskutinį sykį su mama pabendravom ir tas vaikas buvo dvi savaites ligoninėj. Nei karto nepasidomėjo nei kaip jo sveikata, aišku, neaplankė ir vaiko	

		ligoninėj. “	
	Vaiko atstovams pagal įstatymą teikta pagalba	„Bandžiau pakonsultuoti, kai matėmės, jai neįdomu. O taip pavyzdžiui yra mamų, kurios ne tik vaikui skambina, bet ir man pasuka, pasikalbam, ar psichologei paskambina, paklausia, kas ir kaip, atvyksta pasikonsultuojam“	„Šiuo atveju su šeima dirba socialinė darbuotoja, nes dar vienas vaikas šeimoje yra nepilnametis. Jei kyla problemos, ji informuoja. Jei ne kyla problemų, kažkokių buitinių ar teisinių, tada neinformuoja.“
		„Nežinau, gal kas ir savivaldybėje su ta mama vyksta, bet mes tokios informacijos tikrai negaunam. Savo iniciatyva irgi nesidomėjom, ar dirbo, nežinia, turbūt, kad ne... realios pagalbos, žinot, mes tai šeimai suteikti negalime, jokios iniciatyvos iš mamos nėra, vengia kontakto“	„Pagal situaciją ką mes galim padaryt, tai darėm. Nemokamas maitinimas skirtas buvo, pašalpos, kiek įmanoma, iš socialinės paramos ir rūpybos skyriaus visos buvo skirtos, socialinis darbuotojas priskirtas.“
			„Socialinis darbuotojas padeda buitį tvarkyt, padeda mokesčius susimokėt, padeda galų gale ir į tą darbą laiku...“
Pasirengimas ir pagalba vaikui po vidutinės priežiūros	Požiūris į vaiką ir lūkesčiai jo atžvilgiu	„Jis labai kruopštus, jis yra atsakingas. Galėčiau pasakyti, kad jam individualus darbas sekasi kur kas geriau nei grupinis. Jam labai patinka lankstyti, tas medžio būrelis, čia yra kažkas tokio... jam visai patinka ir darbinė veikla, pavyzdžiui rugpjūčio mėnesį per vasaros atostogas dirbome abu kartu, jis buvo tas vaikas, nuo kurio galima nusisukti, nes jis viską padarys nuo a iki z ir kruopščiai. Šiaip tvarkingai viską daro buity... Jam būtų tikrai įdomus profesinis mokymas, galėtų tobulėti per praktiką. Jis pilnai galėtų mokytis staliaus profesijos...“	„Man asmeninis požiūris būtų tai dar prašytis centro, pasikalbėt su centru, kaip ten sekėsi ir dar prašyti laikyti metus. <...> jau vien kad jis ten gauna šiltą maistą, švarų patalą, jis ten turi vieną kartą savaitę ar kasdien galimybę nusiprausti ir kažkokie darbiniai įgūdžiai... yra drausmė. Jie ten laiko drausmę, jie ten valgo, mokosi, atsiskaitinėja... nes jis grįš į namus ir vėl mokykla programą sudarys, mama nepajėgi jo atvesti į mokyklą, net pažadinti, iš lovos išverst mama neturi galios...“
		„...jam reikia autoritetingo asmens, nes jis labai gali pakrypti tiek į gerą, tiek į blogą pusę. Jis nesugeba atstovauti savo nuomonės ir ten kur jį stipresnis žmogus nukreips, ten ir bus.“	
		„Jis laikosi labai įdomios pozicijos, kaip čia dabar teisingai pasakyti... jis vaidina, kad jam vis vien. Jis konstatuoja faktą, kad jis išeis, bet tuo nei džiaugiasi, nei dėl to liūdi. Ga čia kokia maskuotė<...>gali būti, kad jis taip nori, kad mes galvotume. Daugiau mažiau yra vis tiek susistruktūravęs, kad eis į tokią mokyklą, į tokią klasę, jis tą ir tą jau pažįsta. Tik visiškai nieko nekalba apie šeimą, tylu.“	„Ar pasikeis vaikas, tai nežinau. Pedagogikoje per mėnesį ar metus niekas nesikeičia, kartais prireikia ir dešimt metų, kad pamatytum, kas pasisekė, o kas ne.“

Rengimasis vaiko sugrįžimui	„Su vaiko išėjimu paprastai sutampa vaiko vidutinės priežiūros priemonės vykdymo ataskaita. Ten būna bendros žinios, elgesio dinamika, mokymosi pasiekimai ir išvados, pasiūlymai ir pastabos. Toj ataskaitoj mes su psichologe suformuluojam, ką reikėtų daryti. Nepapunkčiui, bet pakankamai stambūs segmentai, pavyzdžiui, kaip su tuo vaiku reiktų dirbti mokyklos kontekste, namų kontekste ir apskritai jo poreikiai.“	„Nu aš dabar vėl, kaip sakyt čia, teisės aktuose niekaip neregamentuota. Vaiko teisės tol, kol vaikas yra, tol kovoja už tas teises. Šiuo metu jis yra centre, tai pasidomi, socialinė darbuotoja eina į šeimą pagal tam tikrą grafiką.. Vietos lygmeniu pagalba tai čia gautus, kaip sakyt... mes svajojam, kaip turėtų atrodyt mūsų darbas, bet šiai dienai jis vėlgi nei vienai mokyklai nepriklauso. Pagal gyvenamą vietą viena mokykla, ten per trumpai mokėsi...“
	„...mes daugiau žiūrime į vaiko teigiamam elgesio postūmius, koks turėtų būti santykis, kad būtų palankios sąlygos gerai jam elgtis. Nemodeliuojam scenarijaus, tik ataskaitoje pasakom bendrais principais toliau su vaiku dirbantiems žmonėms...“	
Stebėsena po vaiko vidutinės priežiūros priemonės	„Nors mes domimės tuos tris mėnesius, kaip jam sekasi, čia rekomendacija tokia buvo iš Valstybės kontrolės audito. Pasitikrinu registre, kur tas vaikas mokosi ir nusiunčiu užklausą, kaip jam sekasi, kaip jo ugdymasis ir elgesys. Kartais gaunam atsakymą, kartais nieko negaunam ir vėl siunčiam pakartotinai.“	„Tai aišku vaiko teisės visada tokiais atvejais domisi, dirba. Mokykla irgi suinteresuota, ir užsiėmimai, ir lankomumas, kad jis lankytų. Ir socialinis darbuotojas, kuris eina į šeimą, jos dėmesys ir į vaiką. Natūralu, ir patarimai, ir priežiūra, kad būtų maždaug viskas gerai vyktų.“
Lūkesčiai	„Būtų įdomu bendradarbiauti su mokykla, kurią jis lankys. Kol kas taip nėra. Nesinori būt išminčiais, bet mes su tuo vaiku ilgai dirbom, pažįstam jį, galėtų kas nors ir paklausti kokio patarimo, bet taip gi nėra. <...>Manau, kad galėtume gyvai pakalbėt ir tai būtų naudingiau nei formaliai vien per raštus apie tą vaiką susirašyt. Jeigu ir atrašo, tai viskas eina per tai ko vaikas nepadarė, nenuėjo, nežino ir panašiai. Dabar gi amerikiečių ir anglų visi tyrimai pabrėžia, kad reikia domėtis ne tuo, ko vaikas negali ar nepadarė, bet ką jis gali, kas jam sekasi.“	„Tai jeigu vieningai komanda dirbtų, mama būtų sąmoningesnė... galų gale, jeigu psichologas davė kažkokias rekomendacijas mokytojams ir mokytojai laikytųsi jų <...> O mokytojai vėl gi yra žmonės. Jeigu vienas vaikas išbalansuoja visą pamoką, natūralu, kad jis gaus pastabą. Jeigu jis tą pastabą teisingai priims, jeigu mokytojas mokės pasakyti tą pastabą taip, kad jis ją suvoktų, tai viskas gerai. Ar sugebės, tikrai nežinau.“
	„Paskutinis straipsnis, kurį aš skaičiau praėjusią savaitę buvo parašyta, kad mes turim dirbt ir su vaiku, ir su tėvais, bet mes net	„Bet suprantat, kaip įtakot, kad keistųsi mąstymas. Aš dažnai pagalvoju, kad turbūt mūsų mokytojus, gal net ir psichologus

		galimybių tokių net neturim, ne tik ekonominių problemų yra. O paskui vaikas išeina, aplinka vėl ta pati, vėl prisidaro ko nors, tai centras dėl visko kaltas.“	turbūt ruošia ne taip. Konstatuot bėdą mes visi daugiau mažiau jau sugebam, bet kaip padaryt, kad tas vaikas iš tos bėdos išeitų, koku sakiniu jį pakalbinti... <...> Dažniausiai gauname ataskaitas neatėję į konsultaciją, neatėję į konsultaciją, iš trijų paskirtų nė vienoj nebuvo, tai kokia čia ataskaita. Jeigu aš esu specialistas ir man nei į vieną konsultaciją neatėję, reiškia aš galvoju, kad kažką ne taip pasakiau ar padariau. Ką man padaryt, kad jis ateitų, nu matot čia kūryba...“
--	--	--	---

„B“ atvejis

Kategorija	Subkategorija	Vaikų socializacijos centro atstovas	Savivaldybės administracijos atstovas
Vaiko situacijos analizė	Vaiko charakteristika	„... kad sunkesnio charakterio vaikas, taip, jisai yra sunkesnio charakterio, labai egoistiškas, kas liečia pačią asmenybę, bet jam net nenustatyti specialieji ugdymosi poreikiai, kur mūsų centro didžioji dalis, vos ne visi juos turi, jis labai nori dėmesio...“	„Prisimenu komisijoj, jis buvo labai užsidaręs.“
		„...šiaip tai jis labai protingas vaikas, labai daug skaito. Atvažiavęs į centrą pradėjo labai daug skaityt ir tokios sunkesnės literatūros, filosofinės, psichologinės... čia reikėjo pamatyti tą vaiką“	„Jis turbūt nebuvo vertas socializacijos centro...“
		„...jis turi galvą, jis turi gebėjimų, trūksta tik motyvacijos. Jam trūksta ir tos kantrybės. Vienintelis dalykas, kurį jis dievina ir atiduoda viską yra skaitymas. Per literatūrą su juo gali daug nuveikti. Tekstai, filosofinės knygos, psichologinės net, čia jis turėjo su kuo apie tai ir padiskutuoti.“	
		„...kai čia buvo centre labai daug vaikų sunkių tokių, su labai neigiamu elgesiu, tai šitas vaikas buvo šviesulys. <...> Jis kitoks, jis labai pozityvus lyderis..“	
		„Pasižymi dideliu savarankiškumu pamokų metu gebėjimu efektyviai dirbti... paskui, bendravimo turi puikius įgūdžius, gali diskutuoti, analizuoti, vertinti įvairias problemines situacijas... <...>	

		<i>žodynas pakankamai platus, gali vartoti sudėtingesnes sąvokas ir jomis operuoti.</i> “	
Vaiko vidutinės priežiūros priemonės skyrimo pagrindai		<i>„O paaugliui būnant patekti į globos namus, žinot, kontakto neužmezgė su suaugusiais, visi nepažįstami, naujos taisyklės, susiformavę jo gyvenimo įgūdžiai šeimoje visai kitokie nei reikalauja įstaigoje. Jis visai nebūdavo globos namuose, o bėgdavo pas tėvus. Tai globos namai organizavo jam ir minimalią atrodė... o paskui ir vidutinę, nes aišku kentėjo mokykla ir jis liko kartoti klasės kurso. Šiaip baudžiamųjų nusižengimų jokių neturėjo...“</i>	<i>„...čia pagrindiniai dalykai buvo, kad vaikas pažeidinėja globos namų taisykles, negrįžta naktimis, meluoja, be pateisinamos priežasties praleidžia daug pamokų...<...>paskui ten yra pabėgimai iš globos namų, kai jau jis gyvena ten ir kad nevykdo minimalios priežiūros priemonių, t.t. nedalyvauja jokiaje socialinio ugdymo veikloje, nelanko. Tokių kad labai didelių nusikaltimų, apart bėgimų, jis nėra daręs nieko.“</i>
		<i>Išsiskyrimas su šeima prisidėjo prie tokio jo elgesio. Bet jis sako, kad nelankė mokyklos ir dėl to, kad jam nuobodu, neįdomu, nepatinka...</i>	<i>Kiek žinau, kad jis buvo svarstomas, kad nevykdo minimalios ir nuolat bėginėjo iš tų globos namų. <...>nelankymas mokyklos, praleista daug pamokų be priežasties, daugiausiai tai pamokų nelankymas. O kad kokio įžūlaus elgesio, tai nieko neparašyta, tik mokyklos nelankymas.</i>
		<i>„Minimalios jis nelabai laikėsi ir jam skyrė tą vidutinę. O kad ten būtų minimali kažkaip vykdyta normaliai ar kontroliuota, tai turbūt nelabai.“</i>	<i>„Čia va yra kelios paieškos per policiją, kad jis pabėgęs. Tai pagrindiniai motyvai yra bėgimai, tada globos namai negali atsakyti už jį, priežiūros atlikti – čia nuomonę iš protokolo dabar skaitau. Negali užtikrinti jo saugumo ir prašo metams jį išvežti į socializacijos centrą.“</i>
Šeimos situacija		<i>„Mama pradėjo stipriai gerti ir buvo apribotos tėvams teisės ir paskui jis pateko į globos namus.“</i> <i>„Su tėvais žinau tiek, kad mama yra labai gerianti. Problema prasidėjo nuo mamos, o tėtis yra šiek tiek dirbantis, trumpalaikius tokius darbus, bet irgi išgeriantis, tik mažiau.“</i>	<i>„Apie jo šeimą žinom tik tiek, kad jo motina alkoholikė, kai jai buvo tos teisės apribotos, ji visiškai nesidomėjo sūnumi. Mes komisija jos niekaip neprisikvietėm, kvietėm, kai minimaliai skirti svarstėm prašymą, tai rašėm jai į namus, bet ji neatėjo, va, o daugiau tai...šeima visiškai netinkama auklėjimui, tai dabar ten ir nebežinau kas ir kaip.“</i>
Santykiai su tėvais		<i>„Jis visą laikotarpį, kol buvo pas mus, palaikydavo ryšius su tėčiu.“</i>	
Santykiai su globos namais		<i>„Situacija, kad nėra kontakto globos namuose tai tipinė<...>jis čia susirado tokius suaugusius, kuriuos laiko autoritetais, kuriais pasitiki, su kuriais jis gali pasikalbėti ir atsiverti, ko globos namuose jis tikrai</i>	<i>„Mes tai jaučiam ta komisija ar gal čia visų globos namų problema. Tos šilumos, tai mes jaučiam, kad stinga. Kartais net posėdžio metu jaučiasi konfliktas atviras su vaiku. Kažkoks tas šaltis, atmosfera negera, aš nežinau...čia gal problema gilesnė.“</i>

		neturėjo.“	
	Vaiko ugdymasis mokykloje iki vaiko vidutinės priežiūros priemonės skyrimo	„Prieš metus buvo minimali skirta mokykloje, tai čia įpareigojimai mokytis ir konsultuotis pas specialistą. Po vykdymo parašyta, kad nežymiai pagerėjo lankomumas, dalyvavo 59, nedalyvavo 182 pamokose. Vadinasi, du trečdalius praleido. Nedalyvavo jokiose socialinio ugdymo programose, atsisakydavo pas specialistus eiti. Jisai čia pas socialines pedagoges tikrai lankėsi i nuolat, net keista....	„...tai mokyklos socialinės nuomonės išvis esu neužfiksavęs, matyt, mokykla jam jokių pretenzijų neturėjo. Nu tik tiek, kad nelankė.“
Įstaigų tarpusavio bendradarbiavimas	Bendradarbiaujančios šalys	„Bendravom tik su globos namais kažkiek su tėvais... yra kreipimasis i savivaldybės administracijos direktorių dėl atostogų leidimo, bet čia toks formalus dalykas.“	„Iš savivaldybės administracijos tai aš gaunu viską, kas ateina administracijos direktoriui. Iš socializacijos centrų viskas sueina pas mane kaip komisijos sekretorių“
		„Mėnesį prieš išeinant charakteristiką siuntėm vaiko teisių apsaugos skyriui, administracijos direktoriui ir globos namam.“	„Žinot, mes vaiko gerovės komisija gal nelabai viską ir žinom, nes dažniausiai yra ryšiai palaikomi jei vaikas globos namuose, tai su globos namais, jeigu iš šeimų, tai su jais.“
	Bendradarbiavimo formos	„...o administracijos direktoriui teikiame išleidžiamąją ataskaitą, šita yra pateikiama prieš mėnesį išleidžiant. Šiuo atveju jau išsiųsta yra...“	„ataskaita yra pateikta, tai šita informacija yra globos namams irgi pateikta. Čia nurodoma, kas buvo dirbama ir rekomendacijos tolesniam darbui. Nu žodžiu rekomendacijos tikrai čia geros.“ „Šiuo atveju taip gavosi, kad vienas raštas dėl atostogų pakliuvo tiesiai į vaikų teises. O dėl išleidimo raštas buvo nukreiptas administracijos direktoriui, tai jį turim. Gyvai telefonu bendraujam ne su visais centrais, pasiskambinam, paklausiam, kaip sekasi, kai reikia vėl naują nuvežti. Tie, kur kaimynystėj, tai asmeniškai pažįstami, kalbamės tada tikrai daug ir bendraujam, o iš kitų centrų, kad nesiųstų mum ataskaitų, tai visi atsiunčia. Jei visai dingtų ir

			nieko neatsiųstų, tai mes jau skambintumėm, žiūrėtumėm, kokia situacija.
	Kylantys sunkumai	„O ataskaitų kas 6 mėnesius, tai žinokit nesiuntėm, kol kas ne... pagal įstatymą tai taip, mes organizuojamės pradėti rašyti tą taip vadinamą pusmetinę ataskaitą... dabar tik organizuojamės, nes specialistų centre padaugėjo, nespėdavom...“	„Sunkumai tikrai ne tiek iš mūsų kaltės, ne tiek iš centrų kaltės, bet žinot, kol užtrunka teismai, tai tada centrui priekaištauja, Bet aš nežinau, ar čia tik mūsų, ar čia jau respublikos problema. Yra buvę tokių atvejų, kad mes gauname jau leidimą, o centras sako, kad jie negali du mėnesius vietos laikyti... yra buvęs toks pokalbis“
		„Vaikui skirta vidutinė vienoj savivaldybėj, o mama su vaiku persikrausto į kitą, na kreiptis reiktų į naują savivaldybę, bet dažniausiai atsakoma, kad jie dar nepažįsta tos šeimos ir nieko negali pasakyti. O jei kreipiesi į senąją atrašo, kad tas vaikas jau nebe mūsų, nieko negalime padėti, tada galvoji, ką daryt toliau.“	„O taip kad kokių sunkumų būtų, nu dėl dokumentacijos būna. Iš vieno ar iš kito paprašo, kad papildomai pateiktumėm dokumentų, bet jau tokį parašėlį esam pasidarę, kokia dokumentacija reikalinga, tai va tokių pretenzijų lyg nebėra.
	Vertinimai ir ateities planai	„Galėtumėm gal daugiau įvardyti, kokie trukdžiai iš ten likusios aplinkos, vis tiek pamatai daug ką per skambučius, per laiškus, pokalbius... bet tada mes irgi turim žinoti, kas yra daroma savivaldybėje...“	„Mes dabar tikrai darysim tokį filtrą prieš kreipdamiesi į teismą, ar viskas tikrai padaryta. O kitas dalykas, ir mums pastaba, kad reikia daugiau domėtis, irgi bus priimta...“
		„sutinku, kad reiktų tarpines teikti, kur mes nurodytume, kas svarbu vaikui, ką reiktų vietoj organizuoti, kaip ruoštis... mes tą darysim tikrai.“	
Bendradarbiavimas su vaiko atstovais pagal įstatymą	Vaiko atstovų pagal įstatymą pozicija	„...kai buvo globos namų direktorius atvažiavęs jo pasiimti aš tą įvardijau, kad vaikas yra labai nerimastingas dėl to grįžimo. <...>Kas labai nepatiko, kad direktorius išreiškė tokį nuogąstavimą, kad galbūt jis ir sugrįš. Toks požiūris tai man nepatinka, toks nusiteikimas netinkamas vaiko grįžimui, kažin, ar jie pasirengę jį priimt...“	„...maža kas būna, vaikas nepaklūsta globos namų taisyklėm, išsidirbinėja, tai aš sakau, kad jie turi parodyti, ką jie su juo padarė... šituo atveju, buvo nuolatiniai pabėginėjimai ir visi policijoj užfiksuoti, tai sutikom kreiptis... o taip globos namų pozicija būna kartais... jie nori per daug nuo visko apsidrausti, jau mes turim šitą problemėlę.“
		„...arba kai skambina ir klausia, kaip tas jų vaikas ir atsakai, kad viskas gerai, mum problemų nekelia, konfliktinių situacijų nesudaro, vidinės agresijos neišreiškia, kalba mandagiai, tik mokykloje problemos, kur didelės spragos ir jų visų neištaisysi, bet šiaip viskas	„Globos namuose daug tų probleminių vaikų, mes kartais ir juos suprantam... vienas laksto, kitas laksto, ką jiems daryt. Tada mes aiškinam, o kas bus po metų, o jie atsako, kad po metų, tai

		<i>normaliai, jie sako, kad negali patikėti, jis pas mus ne toks...“</i>	<i>bus ne dabar, o po metų...“ Taip, šitie globos namai yra daugiau kartų kreipęsi... na jų tokia pozicija, žinot, mes kartais būna ir pasiginčijam su jais stipriau. Tokį probleminį vaiką jie stengias... nu aišku, jiems trukdo tas vaikas... daug jų prašymų atmetam. Kol nepateikia visų popierių ir įrodymų, sakau, kad mes į teismą tikrai nesikreipsim.“</i>
	Bendradarbia vimo būdai	<i>„Konkrečiai su globos namais, tiesiogiai su socialine bendravome telefonu.“</i> <i>„Buvo pokalbiai apie vaiką, kalbėjom prieš atostogas arba paskambina kartais, paklausia, kaip sekasi.“</i> <i>„Iš globos namų atvažiuodavo socialinė man rodos, bet mes su ja labai dažnai bendravom telefonu.“</i>	<i>„Nu kadangi čia globos namai jau ne pirmas atvejis, jie daug teikia prašymų, tai mes esam su jais detalai aptarę visą šitą straipsnį, kuris juos įpareigoja. Kai skirta priemonė primenam apie tai.“</i>
	Vaiko atstovų pagal įstatymą pareigų vykdymas	<i>„Šiuo atveju vaikų globos namai savo pareigas vykdė, bet formaliai. Tik tiek, kiek jiems pagal įstatymą priklauso.“</i>	<i>„Na šiuo konkrečiu atveju, tai mes nesidomėjom apie globos namus tik tai tiek, kad turim globos namų raštą, kad jie sutinka, kad vaikas rudens atostogas praleis globos namuose. Kadangi socializacijos centras kreipėsi per savivaldybę, tai mes tą raštą gavom. Tai va mes pagal tą raštą sprendžiam, kad globos namai palaiko ryšius su vaiku, priima ir nenušalina nuo to dalyko. Tai tokio kaip atskiro kažko...“</i>
	Lūkesčiai	<i>„...praeitą savaitgalį atvažiavo auklėtoja iš globos namų kito vaiko, pabendravo su vaiku, pabendravo su manimi, pasiklausė lūkesčių manęs, <...> aš vaiką skatinu paskambinti į globos namus, jam visada perduodu linkėjimų nuo auklėtojos, pasakau, kad klausė, kaip jam sekėsi mokytis. Atvažiuodama atveža nuo grupės vaikų atvirutes, jei kokia proga, ar šiaip kas laišką jam parašo, pasakojam, kad jo visi vaikai pasiilgo, va čia bendradarbiavimas, mes tuo labai džiaugiamės, o čia šitoj situacijoje viskas labai formalu ir raštiška.“</i>	
Pasirengimas ir pagalba vaikui po vidutinės priežiūros	Vaiko poreikiai	<i>„Tam vaikui reikalingos konsultacijos, kad jis gautų asmeninio laiko. Jam save išreikšti yra labai svarbu... grupinė veikla jam neduoda tiek naudos, kiek individuali. Jis bendravimo ir bendradarbiavimo įgūdžius turi,</i>	<i>„Nieko pasakyti aš šiuo atveju negaliu, mes tai popieriniai tokie esam...“</i>

		individualus laikas jam reikalingas kaip parama ir atrama, jam reikia išsikalbėti... jo elgesį ir veiklą reikėtų vertinti, naudojant paskatinimus, jam reikia padėti išsikelti mažus tikslus, tada jis jų siekia. Jam reikalinga būti reikšmingu, reikalingu, tai mes prašome suteikti jam socialiai aktyvų vaidmenį globos namuose.“ „Jis išreiškė dar prieš išeidamas, kad jis į mokyklą eiti nenori, jam ten nepatinka. Profesinė jam kažkaip nekimba, jis gi daug skaito... jisai yra ne tas vaikas, kuriam reikalinga techninė veikla, monotonija, jis truputį prie tinginių, bet yra protingas, galėtų ko nors pasiekti, reikėtų, kad jis teigiamai užsikabintų“	
	Rengimasis vaiko sugrįžimui	„...mes turim karjeros ugdymo užsiėmimus, kalbėjo keik žinau kolegė su juo apie ateitį, bet kai paskutinėm dienom su juo kalbėjom apie išėjimą, apie jo planus, jis pasidarė labai apatiškas... nei ką planavo, nei svajojo. Aš tik išeinant jam pasakiau, kad jis man parašytų, kaip jam sekasi...“ „mes pastebėjom, kad šiuo atveju per šeimą galima stiprinti santykį su juo pačiu, kai niekas nėra priešiška nusiteikęs, galima mėginti kažką daryti... svarbiausia – nesmerkti šeimos ir nesmerkti to, kad jis joje nori būti... galų gale, jam tuoj pilnametystė.. dabar reiktų jam padėti, pakontroliuojant. Parašėm rekomendacijas globos namams.“ „Iš tikrųjų labai svarbus ne tik vaiko paruošimas grįžti į tą pačią aplinką. Niekas, bent jau kiek aš žinau, arba tai yra vienetai, kada dirbama su aplinka, į kurią grįš vaikas. <...> Mes kaip ir turėtumėm tą vaiką pakeisti, bet iš tikrųjų reikėtų keisti ir mamą kartu arba globos namų specialistams būti pasirengusiems, turėti pokalbius bendrus, ką darys, kokių imsis priemonių, su vaikais pakalbėti reikėtų taip pat. Jokių savivaldybėse mokymų, kursų ar konsultacijų jiems, bent jau kiek aš žinau, niekas neorganizuoja. Jei vaikas iš globos namų, tai išvis niekas nieko nedaro, atskiras darinys... vaikui prisitaikyti ir neatkristi labai sunku“	
	Stebėseną po vaiko vidutinės priežiūros priemonės	„Palaikom ryšius, ar su vaiku, ar su globos namais. Pasiskambinam, pasiklausiam, žinom, kurioj mokykloj jis... taip būna, kad dar vienas vaikas iš tų pačių namų dar yra, o kitas jau išėjęs, tai tada klausiam, kaip sekasi...“	„Stebėseną nėra atliekama. Mes ir patys tą suvokiam, kad mes labai įstatymiški esam. Bet didžioji problema turbūt yra ta, kad mes visi esam visuomenininkai, turim

		kitas funkcijas. Girdėjau, kitiems sekretoriams dar kokius priedelius suranda... aš čia joku būdu nenoriu skųstis, tik čia prie visų funkcijų kiek spėji, žinot, tiek spėji. Yra kaip yra, šiuo atveju, gal ir nelabai yra. Yra tokių niuansų, kur ne viskas įstatyme pasakoma. Be abejo, stebėsena būtų reikalinga. Šiaip tai yra institucija speciali, vaikų teisių skyrius yra, galėtų jie tą daryti.“ „Tokio, kad mes specialiai domėtumėmės, kaip jis ten grįžęs gyvena, tai komisija tokios praktikos neturi“
Galimos vaiko integracijos problemos	„...tai, kokias mes gaunam charakteristikas atvykus į centrą ir kokias rašom apie tą patį vaiką dažniausiai būna labai skirtinga... ir tai, kad mes jį išleidžiam ir dedam daug vilčių, o globos namai atsako, kad jie jį nori grąžint, nes jis toks ir toks ir toks ir dar anoks...<...> Nu tai va, jis ten turi visai kitokį statusą matyt ir jam visi turbūt jį primeta, jei jis toks ir nebėra... čia grandinė, virtinė ar mechanizmas, tie suaugę neretai tuos vaikus patys provokuoja, neišklauso, nebando suprast...“ „...labai dažnai globos namai tikisi stebuklo, kad čia kažkas pasikeis ir stebuklingo kažkas nutiks ir mes jį pakeisim ir tuo pačiu išreiškia mintį, kad čia nieko su juo nebus, jis grįš ir vėl viskas bus blogai... labai netinkamas nusiteikimas...“ „... kai vaikas grįžta į tą pačią aplinką, mes jau žinom, kad jis gali vėl pas mus sugrįžti, jei dar ne amžiaus riba. Jeigu jis ten nepritaps, vėl jie bėgs iš tų namų ir bus vėl tas pats...“	„... mes jokių signalų neturėjom niekada, kad kažkas yra po vidutinės blogai. Bet vat po šio atvejo, komisijoj tikrai pakalbėsime, kad šita problema su globos namais yra, kaip jie vaikus priima grįžusius. Jeigu jau antrąkart kreiptųsi, tai be abejo tada žiūrėtumėm giliau, kas su tuo grįžimu ten darėsi.“